

Jaarstukken 2020

Jaarverslag en jaarrekening

PS 30 juni 2021

Inhoudsopgave

	Pagina
Samenvatting	4
Provinciebestuur en organisatie	13
Trends Staat van Fryslân	19
Leeswijzer	22
I. Jaarverslag 2020	27
1 Programmaverantwoording	
1.1 Programma 1 - Bestuur	28
1.2 Programma 2 - Infrastructuur	44
1.3 Programma 3 - Omgeving	63
1.4 Programma 4 - Economie	109
1.5 Programma 5 - Mienskip	132
1.6 Programma 6 - Bedrijfsvoering	161
1.7 Programma 7 - Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	168
2 Paragrafen	181
2.1 Paragraaf 1 - Provinciale heffingen	182
2.2 Paragraaf 2 - Weerstandsvermogen en risicobeheersing	189
2.3 Paragraaf 3 - Onderhoud kapitaalgoederen	203
2.4 Paragraaf 4 - Financiering en beleggingen	206
2.5 Paragraaf 5 - Verbonden partijen	212
2.6 Paragraaf 6 - Grondbeleid	234
2.7 Paragraaf 7 - Bedrijfsvoering	238
2.8 Paragraaf 8 - VTH-taken	248
2.9 Paragraaf 9 - Grote projecten	254
2.10 Paragraaf 10 - Samenwerkingsverbanden	299
3 Bijlagen	305
1 Financieel kader	306
2 Begrotingshistorie	310
3 EMU saldo	322
4 Begrippenlijst	323
5 Investerings 2020	328
6 Verplichte indicatoren in het kader van het BBV	335
7 Stelselwijziging lastneming subsidies	337

II. Jaarrekening 2020	339
1 Inleiding	342
2 Balans en exploitatie	
2.1 Balans	343
2.2 Overzicht van lasten en baten in de jaarrekening	344
2.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	345
2.4 Toelichting op de balans	351
2.5 Gebeurtenis na balansdatum	356
2.6 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)	357
2.7 Begrotingsonrechtmatigheid	359
2.8 Toelichting rekeningresultaat	361
2.9 Berekening benutting drempelbedrag SKB	363
3 Tijdelijke budgetten	364
4 Controle verklaring	371
5 Bijlagen	
1 Structurele en niet structurele lasten en baten	376
2 Overzicht gewaarborgde geldleningen	377
3 Specifieke uitkeringen (SiSa-verantwoording)	378
4 Gerealiseerde lasten en baten per taakveld	383
5 Taakveld BBV verdeling per programma	384

Samenvatting Jaarstukken

Wat deden we in 2020?

Bij het opstellen van de Begroting 2020 kon niemand voorzien hoe een pandemie, het coronavirus, alles zou veranderen. Het virus en de coronamaatregelen hadden in 2020 grote invloed op Fryslân, op onze ondernemers en onze inwoners. Ook had het grote invloed op onze manier van werken. Het provinciehuis aan de Tweebaksmarkt stond grotendeels leeg, thuiswerken werd de standaard voor onze medewerkers. Ondanks dat, staan de lichten in de voortgang van de uitvoering van het bestuursakkoord 'Lok op 1' nog altijd op groen.

Corona-herstelpakket Lok op 1: no en moarn

Door de coronacrisis en de bijkomende maatregelen, is de druk op onze ondernemers en onze maatschappij enorm groot. Fryslân trok daarom in 2020 € 9,9 miljoen uit voor een pakket met coronamaatregelen, € 5 miljoen hiervan kwam uit de VAR en € 4,9 miljoen uit bestaande middelen. Dit pakket bevatte onder meer een 1,5-meter maatregel voor de gastvrijheidseconomie, een aantal maatregelen gericht op het brede MKB om medewerkers op te leiden en stageplaatsen te realiseren, maatregelen gericht op perspectief voor de toekomst zoals de innovatiemaatregelen. Het pakket richtte zich echter niet enkel op ondernemers, voor verenigingen en instellingen waren er ook verschillende maatregelen en met een mediacampagne hebben we ons ingezet op terugdringen van de eenzaamheid die door de coronamaatregelen veroorzaakt wordt.

Energiek Fryslân

Regionale Energiestrategie (RES)

De uitvoering van de plannen in het klimaatakkoord vindt plaats via de Regionale Energiestrategieën (RES). De concept RES Fryslân is medio juni 2020 in PS behandeld en vastgesteld.

Per 1 juni 2020 zijn de eerste onderdelen van het 'Aanvalsplan Energiebesparing' gepresenteerd. De rentekorting op de energiebespaarlening van SVN is per 1 augustus 2020 van kracht geworden, hiermee krijgen woningeigenaren een extra lage rente om energiebesparende maatregelen te financieren. Het Fûns Skjinne Fryske Enerzjy (FSFE) heeft in 2020 projecten gefinancierd die bijdragen aan energiebesparing.

Lokale initiatieven

De Oranjewijk in Leeuwarden en Wijnjewoude ontvangen een subsidie uit de Rijksregeling Proeftuin Aardgasvrije Wijken (PAW). Ondanks dat Heeg niet is gehonoreerd is door de PAW, is er in het dorp toch nog steeds enthousiasme om het dorp door middel van aquathermie duurzaam te gaan verwarmen, Stichting Warm Heeg zoekt andere financieringsmogelijkheden. Voor onze eigen gebouwen is het implementatieplan voor een 'Energie neutrale en zelfvoorzienende organisatie' in november 2020 in PS vastgesteld.

Windmolens

De Verordening Romte is in 2020 zowel voor het onderdeel wind als voor zon aangepast. De uitgangspunten uit het bestuursakkoord zijn hiermee vertaald in de Verordening.

Groen Fryslân

Natuur

In 2020 hebben Rijk en provincies in nauwe samenwerking met de terrein beherende organisaties een Uitvoeringsprogramma Natuur uitgewerkt. Met het Natuurpact streven wij naar het op orde brengen van condities die nodig zijn voor een landelijk gunstige staat van instandhouding conform de Vogel- en Habitatrichtlijn. Hiervoor wordt een samenhangend pakket van maatregelen ingezet dat gericht is op stikstofreductie, natuurversterking en verbetering van natuur, en meer natuur-inclusieve ruimtelijke inrichting.

Veenweide

In 2020 is gewerkt aan het Veenweideprogramma 2021 – 2030. In dit programma wordt invulling gegeven aan de besteding van de publieke middelen – op dit moment € 22,5 miljoen van de provincie en € 12,5 miljoen van Wetterskip Fryslân. In 2021 wordt het programma ter behandeling voorgelegd aan de Provinciale Staten, het Algemeen Bestuur van Wetterskip Fryslân en de gemeenteraden van de Veenweidegemeenten. Ook is in 2020 € 22 miljoen aan Impulsgelden vanuit het Rijk beschikbaar gekomen, € 15 miljoen voor de Hegewarren en € 7 miljoen voor Aldeboarn – De Deelen.

Biodiversiteit

In 2020 hebben we een startnotitie voor het herstel van de biodiversiteit opgesteld, samen met onze partners. Ons doel is om in te zetten op een opgaande lijn in het herstel van de biodiversiteit, in de natuurgebieden én daarbuiten. In 2020 heeft de Evaluatie van de Nota Weidevogels 2014-2020 plaatsgevonden en is een Startnotitie Weidevogels 2021-2030 opgesteld samen met de Olterterppartners. In de weidevogelkerngebieden, de gebieden met beheer, lijkt de afname minder snel te gaan dan in het gangbare boerenland. Ook lijkt de afname in Fryslân minder snel te gaan vergeleken met de rest van Nederland. Het is echter niet gelukt de achteruitgang van de gidssoort grutto te stoppen en om te buigen naar een stijgende lijn. Voor de tureluur, veldleeuwerik, graspieper en gele kwikstaart zien we de afgelopen acht jaar wel een stijgende lijn. De aanpak in de weidevogelkerngebieden lijkt te werken, maar moet nog sterk worden verbeterd om een opwaartse lijn te realiseren.

Water

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) verplicht lidstaten maatregelen te treffen om waterkwaliteitsdoelen te halen. Oktober 2020 stelden de Staten de ontwerp KRW-Nota voor 2022-2027 vast. Hierin staan aanvullende maatregelen van waterschap en gemeenten die nodig zijn om in 2027 de KRW-doelen te halen.

Omwille van de waterveiligheid heeft Wetterskip Fryslân ruim 23 kilometer kade met een hoogtetekort aangepakt. Daarnaast heeft Wetterskip Fryslân in 2020 ongeveer 18 hectare waterberging gerealiseerd. Dat is 30% van het gewenste resultaat. De oorzaak hiervan is dat de grondverwerving moeizaam verloopt, de grondverwerving moet op vrijwillige basis plaatsvinden. Aan natuurvriendelijke oevers werd 30 km gerealiseerd (in boezem- en

deelsystemen), plus 4 ha in meren en plassen. Dit is minder dan de opgave van 45 km en 10 ha. De vertraging wordt veroorzaakt door tegenvallende grondverwerving, de stikstofdiscussie en de coronacrisis.

Agrarisch Fryslân

Integrale Landbouwagenda

We willen de landbouwsector helpen om van een viersterren landbouw een vijfsterren landbouw te maken, waarbij de vijfde ster een groene ster is. Onder andere door een toename van agrarische bedrijven die een biologisch bedrijfssysteem toepassen en/of ecosysteemdiensten leveren. Daarbij staat kwalitatieve groei voorop en willen we het spanningsveld tussen landbouw en andere maatschappelijke wensen doorbreken. Het opstellen van een integrale landbouwagenda samen met alle stakeholders zien wij als een belangrijke katalysator die gaat bijdragen aan onze ambities voor de landbouw. In november 2020 hebben we de startnotitie landbouw aan Provinciale Staten voorgelegd. We zijn nu bezig met het opstellen van de landbouwagenda die voor de zomer van 2021 aan Provinciale Staten wordt voorgelegd.

Stikstof

Als provincie willen we de transitie van de landbouw faciliteren om daarmee ook bij te dragen aan het klimaatakkoord, de problematiek van het terugdringen van emissies waaronder het Programma Aanpak Stikstof. We faciliteren door in te zetten op aansluiting bij Europees- en Rijksbeleid, gebiedsgericht werken, het werken in netwerken en kennisontwikkeling/innovatie die vraag gestuurd is en bijdraagt aan kwalitatieve groei.

Ondernemend Fryslân

Circulair Fryslân

Economie vormt een belangrijk fundament voor brede welvaart. Een gezonde economie is ook in harmonie met zijn omgeving. Een economie die dat bereikt is een circulaire economie. We zien de overgang naar een circulaire economie als een kans voor het Friese MKB om nieuwe circulaire verdienmodellen te vinden. Ook in 2020 hebben we aan onze ambitie gewerkt om de MKB-vriendelijkste provincie van Nederland en de meest circulaire regio van Europa te worden. Als provinciale organisatie willen we ook zelf het goede voorbeeld geven, dit doen we door maximaal circulair in te kopen in 2025.

Samenwerking met onderwijs en ondernemers

De krimp van de beroepsbevolking maakt een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt nog belangrijker. Hier hebben we op ingezet via een kennisagenda arbeidsmarkt en onderwijs samen met onderwijs en het bedrijfsleven, door het uitbouwen van Campus Fryslân en door ons in te zetten voor een nieuw Fries onderwijsakkoord.

Daarnaast hebben we het afgelopen jaar verder gewerkt aan het versterken van onze Friese clusters, kennisinstellingen en -platforms. We bleven daarom bijdragen aan Wetsus, Watercampus, Dairy Campus en Dairy Valley ondersteunen mits er ook door het Rijk en de kennisinstellingen bijgedragen werd.

Herstelmaatregelen

Met het herstelmaatregelen-pakket *Lok op 1: no en moarn* hebben we een pakket neergezet aanvullend op de maatregelen van het Rijk en gemeenten. Het brede pakket met coronamaatregelen bevatte subsidieregelingen gericht op perspectief voor de toekomst, waaronder de innovatiematrix, arbeidsmarktscholing en stageplaatsen Fryslân. De succesvolle MKB-voucherregeling werd geëvalueerd en verbreed.

Leefbaar Fryslân

Leefberens

In alle drie de tenders van het Iepen Mienksipsfûns hebben we weer volop mooie projecten in de Mienskip kunnen stimuleren. We zijn gestart met de uitrol van de Dorpsontwikkelmaatschappijen (DOM's). Vanuit het 'Fûns Lok op ien', dat in samenwerking met het (landelijke) Kansfonds wordt uitgevoerd, zijn vijf projecten toegekend.

De HANNN heeft in opdracht van ons een ontwikkelplan gemaakt voor Bloeizone Fryslân. Begin december is de Bloeizone Community gelanceerd op het platform DoeJeMee, powered by De Friesland. Het platform biedt de mogelijkheid om kennis te delen tussen de Bloeizones onderling.

Herstelpakket

De coronamaatregelen leggen grote druk op de leefbaarheid en het welzijn van onze Friese inwoners. We zijn in nauw contact met Doarpswurk en Sport Fryslân om een vinger aan de pols te houden over onze verenigingen en dorpshuizen. Voor deze verenigingen en maatschappelijke instellingen bevatte het pakket met herstelmaatregelen Lok op 1: no en moarn ook een regeling voor maatschappelijke instellingen. Specifiek voor sportverenigingen was er een regeling om sportevenementen voor de jeugd in de zomerperiode te stimuleren.

Wonen

In juni is de nieuwe Friese Bevolkingsprognose 2020 vastgesteld. Ook is onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden voor Flexwonen. De resultaten zijn meegenomen in de Uitvoeringsagenda Wonen, een uitwerking van de Omgevingsvisie. Dit uitvoeringsagenda wordt in 2021 aan PS aangeboden.

Bestemming Fryslân

Verkeersveiligheid

Ons doel ten aanzien van het verminderen van het aantal verkeersdoden hebben wij niet gehaald. Het aantal door de politie geregistreerde verkeersdoden in de provincie is in 2020 helaas hoger (27) ten opzichte van het jaar 2019 (21). Naar deze trendbreuk doen we onderzoek, de resultaten hiervan worden meegenomen in het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP), de Startnotitie voor het RMP is in oktober door PS vastgesteld. Een deel van de verkeerseducatie-inspanningen hebben we niet kunnen realiseren door corona.

Infrastructuur

De complexe projecten Leeuwarden VrijBaan, De Centrale As, Investeringsagenda Drachten Heerenveen, N31 Harlingen, N381 en Knooppunt Joure zijn bijna afgerond.

De realisatie van hoofdfietsroutes staat onder druk. Voor veel gemeenten is het moeilijk om de middelen te vinden voor het eigen aandeel in de realisatiekosten van hoofdfietsroutes. Het tot stand brengen van hoofdfietsroutes vraagt daardoor meer tijd. Het is onzeker of de cofinanciering van de gemeenten beschikbaar komt.

Openbaar vervoer

De coronamaatregelen en het hierdoor veranderde reisgedrag hebben een grote impact gehad op het OV. Er is daardoor voornamelijk ingezet op het in standhouden van het OV. Voor 2020 is door het Rijk hiertoe een beschikbaarheidsvergoeding beschikbaar gesteld. Hiermee hebben vervoerders voor 2020 het OV in stand kunnen houden op het afgesproken voorzieningenniveau. De nieuwe concessie voor het Openbaar Vervoer is uitgesteld.

Vaarwegen

Aan de westkant van Leeuwarden zijn we gestart met de bouw van een nieuwe centrale voor de bediening van 40 bruggen en een nieuw steunpunt voor de Provinciale Waterstaat: Het Swettehûs. Voor de beroepsvaarwegen is in 2019 en 2020 onderzoek gedaan naar de veiligheid op het water. Dit onderzoek is in afronding, ook voor de vaarweg Heerenveen. Voor de vaarweg Drachten zijn er in 2020 onderhoudswerkzaamheden verricht om de zichthoeken beter te krijgen. In het gebiedsproces Hegewarren wordt een alternatieve route voor de vaarweg Drachten meegenomen.

Gastvrijheidseconomie

Met ons beleid op het gebied van gastvrijheidseconomie hebben we ook in 2020 doorgewerkt aan het realiseren van slimme groei, door spreiding van toerisme over de hele provincie en het verlengen van het toeristische seizoen.

Herstelpakket

De gastvrijheidssector werd in 2020 hard getroffen door de coronamaatregelen. In het herstelpakket *Lok op 1: no en moarn* is voor ondernemers in deze sector een specifieke maatregel opengesteld: de anderhalvemeter-regeling. De provincie geeft tot 1500 euro subsidie voor aanpassingen die bedrijven moeten realiseren voor de anderhalvemeter-economie. Daarnaast konden ondernemers gebruik maken van de brede regelingen uit dit pakket.

Fryslân 2028

Erfgoed en cultuur

Ook voor de culturele en erfgoedsector had corona en de gevolgen daarvan grote invloed. Activiteiten, festivals en voorstellingen zijn in veel gevallen niet doorgegaan of konden alleen in aangepaste vorm plaatsvinden. Alle lepenluchtspullen zijn doorgeschoven naar 2021, net zoals de activiteiten in het kader van 75 jaar bevrijding. We stelden in 2020 de nieuwe

vierjarige cultuursubsidies vast, best wel een belangrijk moment omdat het nogal wat impact heeft voor sommigen instellingen/organisaties.

Herstelpakket

De musea en Tresoar hebben maar ten dele het verhaal van Fryslân kunnen vertellen, omdat zij werden geconfronteerd met verplichte sluitingen. Volgens de coulanceregeling subsidies wordt bij de afrekeningen gekeken hoe hier mee om te gaan. Via maatregelen uit het coronaherstelpakket 'Lok op 1: No en Moarn' hebben wij de culturele sector ondersteund.

Taal

Vanuit de rol als Taalskipper heeft de provincie het afgelopen jaar de ontwikkelingen op taalgebied gevolgd en hierover geadviseerd. In mei startten we het meldpunt Friese Taal, dit leverde een hoop meldingen op en zo wezen we onder meer het Rijk op het gebruik van de Friese taal in campagnes. In het najaar van 2020 zijn we gestart met een tweede ronde schoolbezoeken, voor een nieuwe meting van het Fries in het onderwijs. De Friese onderwijsorganisaties hebben een gezamenlijk plan opgesteld om per onderwijssector de positie van het Fries in die onderwijssector te verbeteren. De zichtbaarheid van het Fries is voor ons een belangrijk aandachtspunt, door corona konden echter een aantal geplande (publieks)activiteiten niet doorgaan.

Samenwerkend Fryslân

Initiatieven uit de mienskip

In september 2020 stelden uw Staten zowel de beleidsbrief Grote integrale maatschappelijke initiatieven als de startnotitie Regionale samenwerking vast. De beleidsbrief heeft sindsdien geresulteerd in het opstarten van de daarin vastgelegde werkwijze, onder meer door het instellen van een 'provinciale initiatieftafel' en het ontwikkelen van voorstellen voor een andere rolinvulling van PS ten aanzien van die initiatieven onder de vlag van bestuurlijke/democratische vernieuwing. Op basis van de startnotitie zijn en worden nieuwe afspraken gemaakt met de partners in de regio over voortzetting van de samenwerking.

Samenwerken met en in Europa

Vanwege de vertraging in de besluitvorming over de nieuwe EU-begroting is tijd een beperkende factor geweest in de intensivering van projecten. We hebben in 2020 elf projecten ingediend die door de EU eligible (geschikt) zijn verklaard en doorgeleid voor inhoudelijke beoordeling. We werken intensief samen met de Friese gemeenten, onder meer door samen te bouwen aan een Friese Projecten Machine.

Betaalbaar Fryslân

Financiën

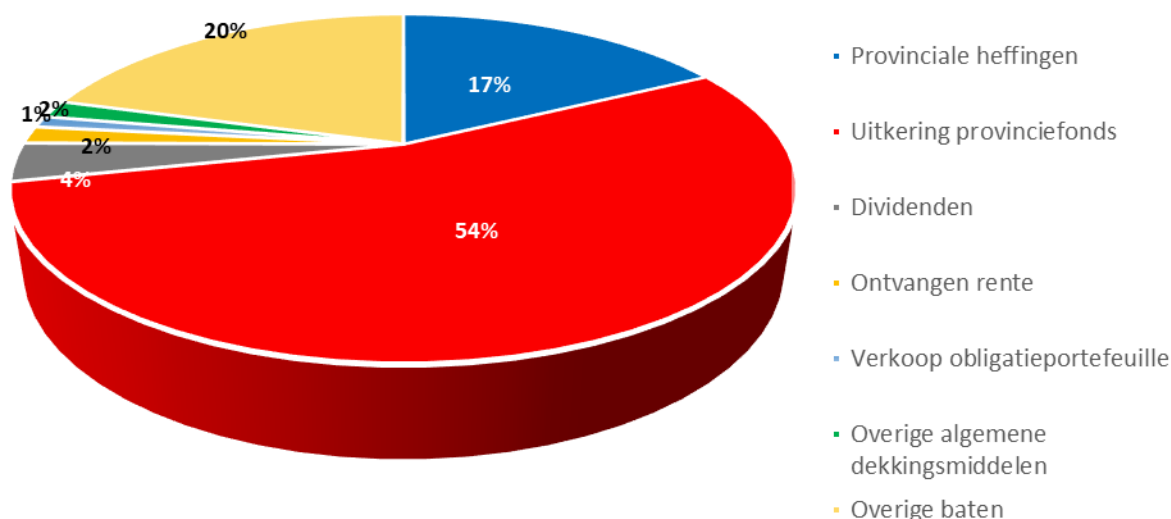
Baten

Als provincie ontvangen wij geld van het Rijk en hebben we eigen inkomsten. Van het Rijk krijgen we een uitkering uit het Provinciefonds. Eigen inkomsten zijn bijvoorbeeld de opcenten motorrijtuigenbelasting. De overige baten betreffen bijvoorbeeld bijdragen van derden en specifieke uitkeringen voor projecten.

Inkomsten	Bedragen x € 1.000
Provinciale heffingen	70.105
Uitkering provinciefonds	218.096
Dividenden	14.508
Ontvangen rente	6.564
Verkoop obligatieportefeuille	4.326
Overige algemene dekkingsmiddelen	6.746
Overige baten	82.671
Totaal	403.016

Procentueel ziet dat er als volgt uit:

**Procentuele verdeling van de baten 2020
totaal € 403 mln.**

Lasten

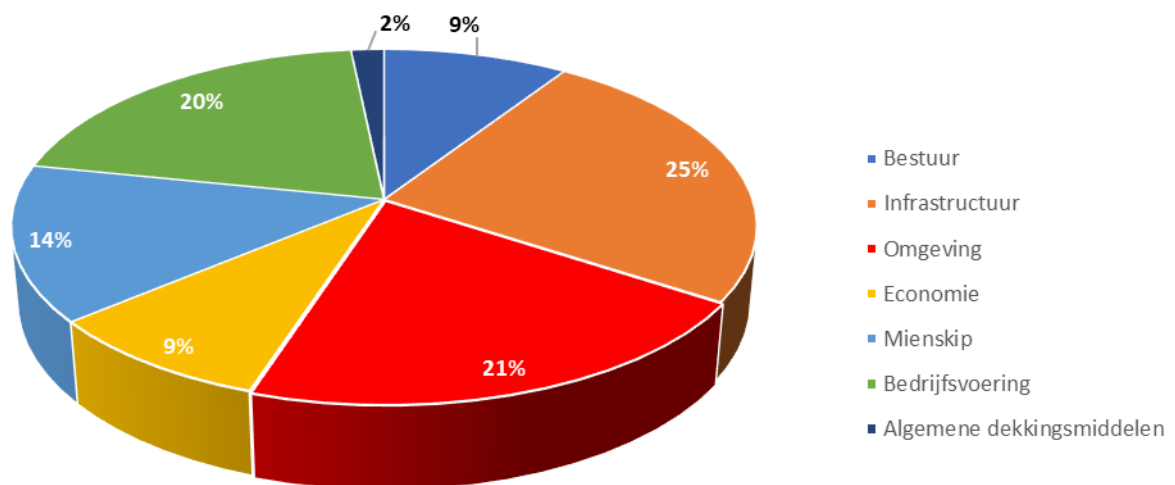
Als provincie geven wij middelen uit voor de uitvoering van verschillende taken en activiteiten. Voor een deel zijn dat wettelijke taken, zoals op het gebied van Verkeer en

Vervoer, Milieu, Natuur en Friese taal. Wij investeren daarnaast ook in 'autonome taken' zoals bijvoorbeeld Economie, Onderwijs en Sport. Wij hebben dit in de provinciale begroting verdeeld in onderstaande programma's.

Lasten	Bedragen x € 1.000
Bestuur	36.587
Infrastructuur	98.427
Omgeving	82.393
Economie	34.975
Mienskip	56.426
Bedrijfsvoering	79.554
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	6.957
Totaal	395.318

Procentueel ziet dat er als volgt uit:

Procentuele verdeling van de lasten 2020 over de programma's totaal € 395 mln.

De baten zijn hoger dan de lasten. Na mutaties in de reserves ontstaat het jaarrekeningresultaat (dat we hieronder toelichten).

Jaarrekeningresultaat

Wij hebben in 2020 een positief resultaat gerealiseerd van € 32,8 mln. Hiervan was reeds € 12,2 mln. in het verwachte begrotingssaldo 2020 opgenomen. Het uiteindelijke rekeningssaldo is daarmee € 20,6 mln. hoger uitgevallen.

De grootste afwijking (€ 12,3 mln.) wordt veroorzaakt door vrijval van tijdelijke budgetten. Het gaat hierbij met name om de vrijval van het tijdelijk budget Bodemconvenant 2016-2020 en het tijdelijk budget Gebiedsontwikkeling WTC. Daarnaast valt ook een tijdelijk budget voor onbeveiligde spooroverwegen (NABO's) vrij. Voor deze drie budgetten wordt

voorgesteld om via de resultaatbestemming een bedrag van € 7,6 mln. opnieuw beschikbaar te stellen.

Binnen de begrotingsprogramma's is er sprake van een onderbesteding van € 6,4 mln. Naast een tegenvaller m.b.t. het afwaarderen van de boekwaarde deelneming Thialf zijn er vooral eenmalige meevallers. Dit betreft onder andere lagere lasten additioneel openbaar vervoer, lagere kapitaallasten op verschillende gebieden, onderbesteding op middelen waaronder vorming & opleiding en reiskosten en verschillende overige kleine meevallers.

Tot slot zijn er voor € 1,8 mln. mutaties op de reserves en voorzieningen geweest, die niet waren voorzien. Eén daarvan is de vrijval (€ 0,4 mln.) van de te vormen voorziening voor het overbruggingskrediet van Thialf, vanwege een lager trekkingsverzoek dan eerder begroot. Via de resultaatbestemming bij deze jaarstukken worden PS gevraagd om deze vrijval in een bestemmingsreserve Thialf te storten.

Het positief resultaat 2020 van € 32,8 mln. is op de balans verantwoord als nog te bestemmen resultaat en wordt toegevoegd aan de vrij aanwendbare reserve (VAR). Het besteedbaar deel van de VAR bedraagt daarmee aan het einde van de coalitieperiode € 101,4 mln. De eventuele resultaatbestemmingen (totaal € 8 mln.) worden ten laste van de VAR gebracht.

Balans

In de balans staan de provinciale bezittingen (activa) en het vermogen (passiva)

Activa	Stand per 31-12-2020 (bedragen x € 1.000)
Bijdragen aan activa derden	2.443
Vaste activa (vnl. geactiveerde investeringen en bedrijfsgebouwen)	427.389
Financiële vaste activa (vnl. kapitaalverstr. en leningen aan deelnemingen)	446.689
Vorraden (vnl. grond)	2.787
Kortlopende vorderingen	343.109
Liquide middelen	597
Overlopende activa	13.414
Totaal	1.236.428
Passiva	Stand per 31-12-2020 (bedragen x € 1.000)
Reserves	1.054.636
Nog te bestemmen resultaat 2020	32.772
Voorzieningen	10.414
Overlopende passiva (vnl. voorschotten van overheden)	54.620
Kortlopende schulden	83.898
Vaste schuld	88
Totaal	1.236.428

De samenstelling van het vermogen (de passiva) geeft aan hoe de provinciale bezittingen (activa) zijn gefinancierd. Te zien is dat deze bezittingen voornamelijk zijn gefinancierd door de reserves, het zogenoemde eigen vermogen.

Provinciebestuur en organisatie

Samenstelling Provinciale Staten

Provinciale Statenverkiezingen worden één keer in de vier jaar gehouden, waarbij leden rechtstreeks door de stemgerechtigde inwoners van de provincie worden gekozen. Op 20 maart 2019 hebben Provinciale Statenverkiezingen plaats gevonden. Het aantal Statenleden van een provincie is afhankelijk van het aantal inwoners. Voor Fryslân is het aantal zetels vastgesteld op 43. De huidige samenstelling van Provinciale Staten (april 2021) is als volgt:

Partij	Aantal zetels
Christen Democratisch Appèl (CDA)	8
Partij van de Arbeid (PvdA)	6
Forum voor Democratie (FvD)	4
Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD)	4
Fryske Nasjonale Partij (FNP)	4
GrienLinks	3
ChristenUnie	3
Partij voor de Vrijheid (PVV)	3
Socialistische Partij	2
D66	2
Partij voor de Dieren	1
50PLUS	1
Statenlid Goudzwaard	1
Statenlid van Swol	1
Totaal	43

Statengriffie

Contact met Provinciale Staten als geheel loopt via de Statengriffie. De Statengriffie helpt Provinciale Staten bij het vervullen van haar controlerende, kaderstellende en vertegenwoordigende functie. De Statengriffie houdt zich bezig met secretariële, adviserende en procesmatige taken voor Provinciale Staten en de Statencommissies. De griffier van Provinciale Staten is A.G. Rosier.

Samenstelling Gedeputeerde Staten

drs. A.A.M. Brok, Commissaris van de Koning

Portefeuille

- Algemene coördinatie
- Interbestuurlijk Toezicht (IBT)
- Communicatie
- Integriteit
- Bestuurlijke vernieuwing
- Externe betrekkingen/Europa
- Openbare orde en veiligheid
- Rijkstaken

Gedeputeerde S. de Rouwe (CDA)

Portefeuille

- 1e loco
- Economie en onderwijs
- Financiën
- Sport
- IJsselmeer
- Europese fondsen
- Kwaliteit lokaal bestuur
- Financieel toezicht
- Windpark Fryslân
- Campus Fryslân
- De Fryske Akademy
- Wetsus

Gedeputeerde K. Fokkinga (FNP)

Portefeuille

- Agrarisch Fryslân/Landbouw
- Visserij
- Aanpak Stikstof
- Leefbaarheid
- Regionale samenwerking, IMF en Leader
- Breedband
- Cultureel erfgoed en archeologie
- Wonen
- Soortenbeleid : beheer en schadebestrijding
- Holwerd aan Zee
- Versnellingsagenda Noordoost Fryslân
- Gebiedsontwikkeling DCA/Kansen in Kernen
- Plaatsvervangend lid EU Comité van de Regio's

Gedeputeerde D. Hoogland (PvdA)

Portefeuille

- Veenweide
- Natuur/ Biodiversiteit
- Landschap
- Water/Bodem
- Milieu/Toezicht en handhaving
- Mijnbouw
- De grondbank
- Sociaal beleid
- Gezondheid en veiligheid

Gedeputeerde Mr. M.A. Fokkens - Kelder (VVD)

Portefeuille

- Verkeer en vervoer
- Openbaar vervoer
- Infrastructuur en verkeersveiligheid
- Recreatie en Toerisme
- Ruimtelijke ordening
- Wadden
- Afsluitdijk
- Vismigratierivier
- Bedrijfsvoering en Organisatie

Gedeputeerde mr. S.A.E. Poepjes (CDA)

Portefeuille

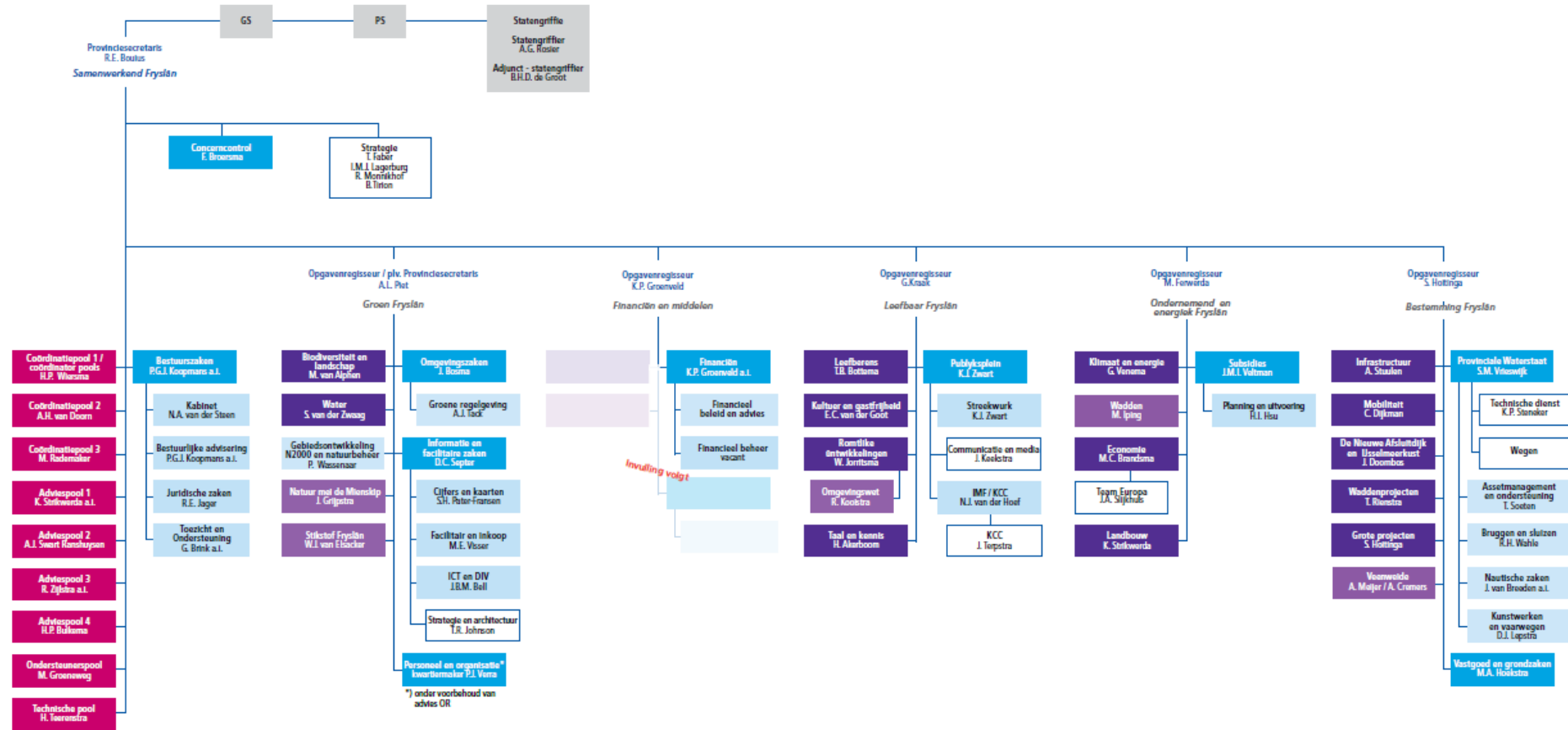
- Klimaat
- Energie
- Cultuur
- Onderwijs en taal
- Fryslân 2028
- Handelsmissies
- Waddenfonds

Algemeen directeur en Provinciesecretaris
R.E. Bouius-Riemersma, MBA MCM

Ambtelijke organisatie

Organogram | Inhoudelijke sturing/ambtelijke opdrachtgever

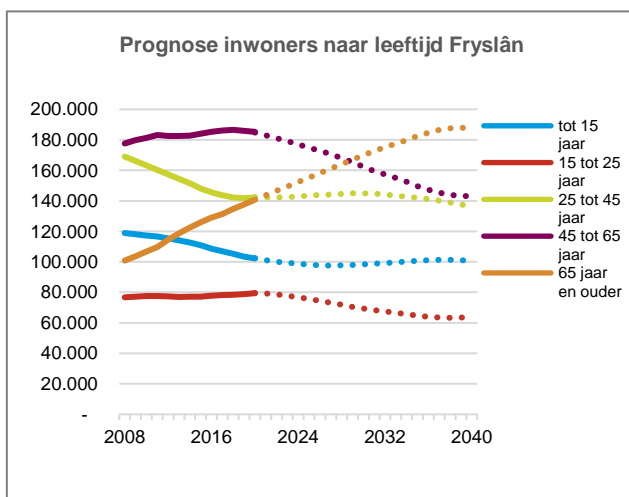
Organogram Provincie Fryslân
april 2021

■ Afdeling ■ Opgave ■ Pool Eenheid / Cluster
■ Team ■ Programma evt. met coördinator

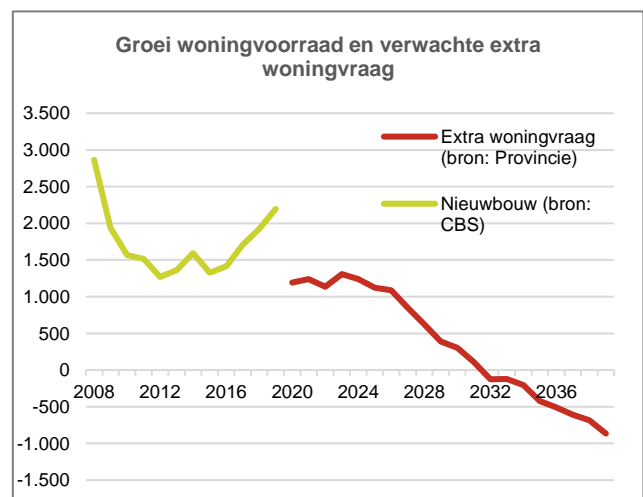
Trends Staat van Fryslân

De [Staat van Fryslân](#) (maart 2019) geeft via feitelijke beschrijvingen en illustraties inzicht in de maatschappelijke context waarbinnen we als provincie opereren. De onderwerpen zijn ingedeeld naar provinciale kerntaken. Met de Staat van Fryslân wordt een momentopname geschetst van hoe het er in Fryslân begin 2019 voor staat. Er wordt momenteel door de dienst gewerkt aan een actueel beeld met als doel om de Staat van Fryslân dan ook frequent te vernieuwen (minimaal jaarlijks, maar voor sommige onderwerpen nog frequenter). De Staat van Fryslân biedt dan de praktische achtergrondinformatie voor het politiek-bestuurlijk besluitvormingsproces. Koppeling aan de P&C-cyclus wordt daarbij ook verkend.

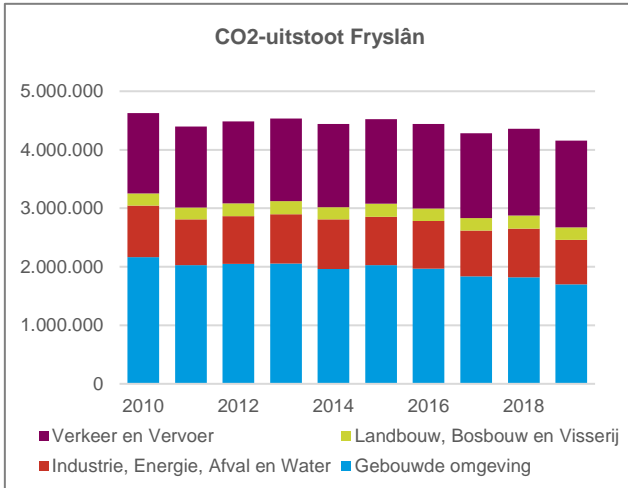
In voorliggend hoofdstuk zijn enkele thema's actueel in beeld gebracht. Ook vindt u actuele inzichten in de onlangs toegezonden Tussenbalans van het Bestuursakkoord. Daarnaast biedt ook het onderdeel [cijfers en kaarten](#) op de provinciale website relevante cijfers en kaartbeelden. Hier vind u gedetailleerde en interactieve provinciale kaarten, een databank met cijfers en onderzoeksrapporten en dashboards met een visueel en interactief overzicht van cijfers en trends.

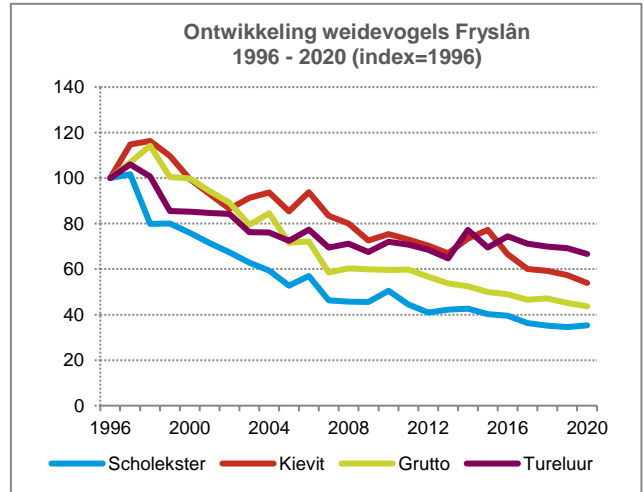
Het aantal inwoners neemt af. Ontgroening en vergrijzing zetten door.

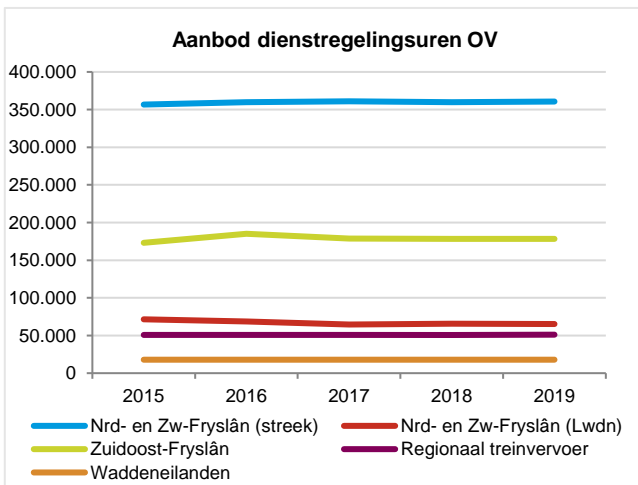
De komende 9 jaar moeten nog circa 9.000 woningen (netto) toegevoegd worden aan de voorraad. Na 2030 neemt het aantal huishoudens af en kunnen er overschotten in de voorraad ontstaan.

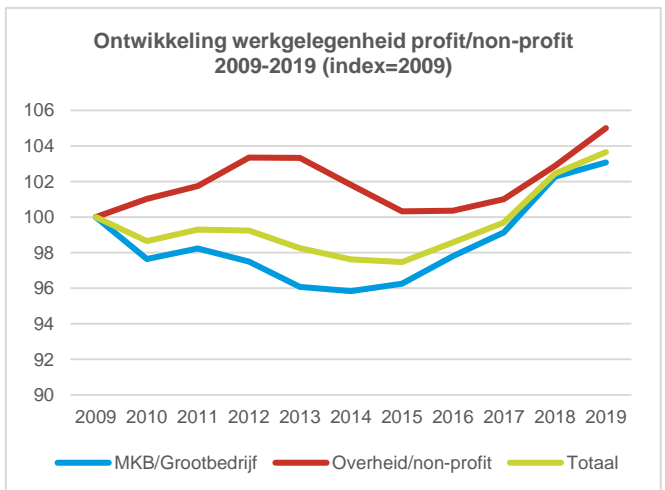
De totale CO₂-uitstoot is ten opzichte van 2010 licht gedaald. De Gebouwde Omgeving droeg daar het meest aan bij. De sector Verkeer en Vervoer kende juist een lichte toename van de CO₂-uitstoot.

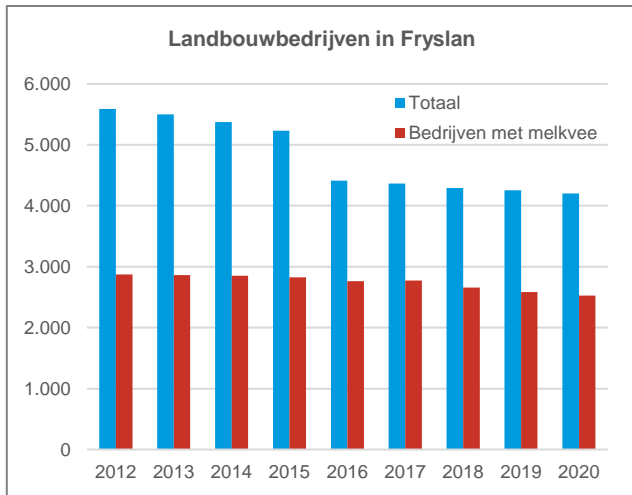
Het aantal weidevogels is de afgelopen 2 decennia afgenomen. Van de sleutelsoorten doen met name de scholekster en de grutto

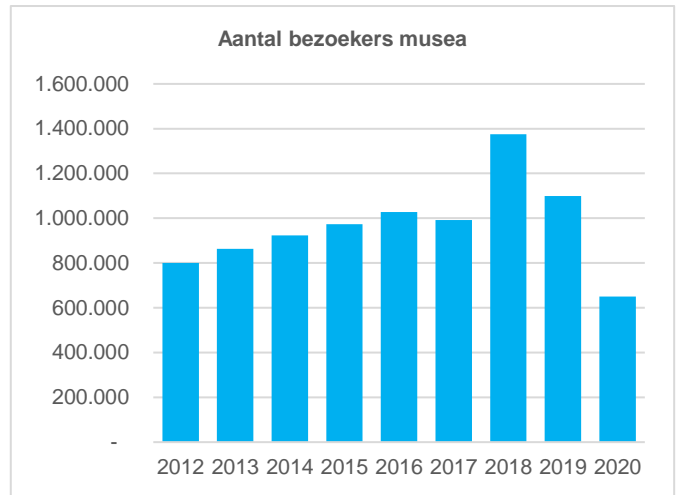
Het aanbod dienstregelingsuren in het openbaar vervoer is stabiel. Alleen in Leeuwarden is sprake van een afname

In 2019 was sprake van een record aantal banen in Fryslân. De economie wordt echter flink geraakt door de coronacrisis. De overheid probeert zoveel mogelijk werk te behouden, maar de crisis zal impact hebben op de werkgelegenheid. De grootte van impact is nog heel onzeker en zal per sector verschillen.

Het aantal landbouwbedrijven en melkveehouderijen neemt jaar op jaar verder af.

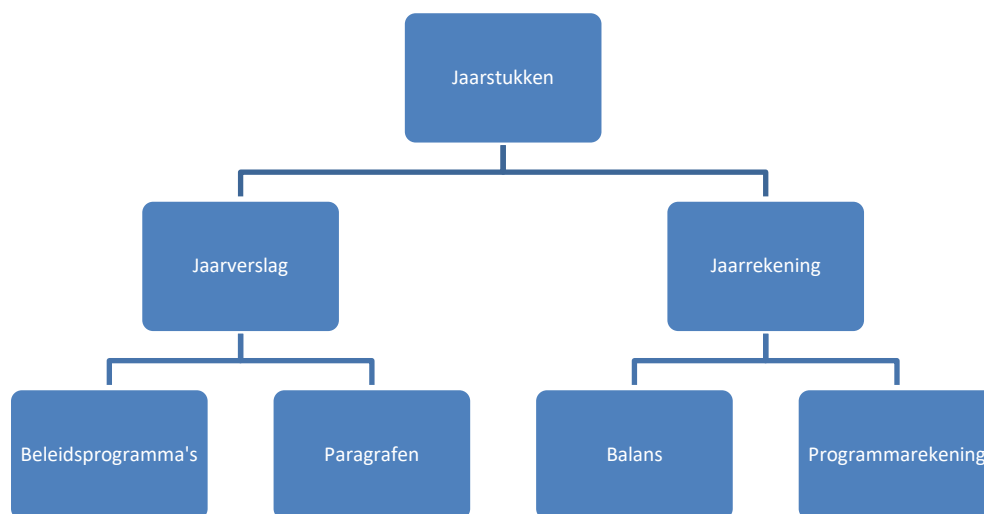
De Friese musea hebben als gevolg van de Coronacrisis in 2020 slechts 650 duizend bezoekers getrokken.

Leeswijzer

In deze digitale omgeving vindt u de jaarstukken van het college van Gedeputeerde Staten.

De jaarstukken 2020 zijn het verantwoordingsdocument over het begrotingsjaar 2020 en daarmee het sluitstuk van de bestuurlijke planning- en controlcyclus 2020. De basis is de door Provinciale Staten vastgestelde begroting 2020 en de wijzigingen hierop in de eerste en tweede bestuursrapportage.

De jaarstukken zijn als volgt opgebouwd:

De jaarrekening 2020 van het Fonds nazorg stortplaatsen Fryslân leggen we in een afzonderlijk document voor aan Provinciale Staten.

Jaarverslag

Het eerste deel van de jaarstukken is het jaarverslag. Dit deel bestaat uit de beleidsprogramma's (zoals bijvoorbeeld Infrastructuur en Economie) en de paragrafen. De paragrafen maken we op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de financiële verordening. Deze paragrafen geven vanuit diverse beheers aspecten een dwarsdoorsnede van de programma's. Het jaarverslag wordt afgesloten met een aantal bijlagen. Dit zijn bijvoorbeeld het financieel kader en een investeringsoverzicht.

Jaarrekening

Het tweede deel van de jaarstukken is de jaarrekening 2020 en de toelichting hierop. De jaarrekening bestaat uit de programmarekening (exploitatierekening) en de balans. De jaarrekening leggen we ter vaststelling voor aan Provinciale Staten. De jaarrekening maken we conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en is gecontroleerd door accountant BDO.

De accountantscontrole richt zich op de getrouwheid en de rechtmatigheid van de financiële verantwoording. Getrouwheid gaat over de mate waarin we de baten, lasten en balansmutaties juist en volledig hebben verantwoord. Rechtmatigheid is de mate waarin we zogenoemde financiële beheers handelingen – bijvoorbeeld inkopen en aanbestedingen en subsidieverstrekking – volgens de geldende regels hebben uitgevoerd. De accountantsverklaring is bij de jaarrekening gevoegd.

Het accountantsverslag en de reactie hierop van het college van Gedeputeerde Staten leggen we, via het Statenvoorstel bij de jaarstukken, als afzonderlijke documenten aan Provinciale Staten voor.

Opzet beleidsprogramma's

Centraal staat de 'confrontatie' tussen de beleidsdoelen uit de begroting 2020 en de verantwoording hierover. Het vertrekpunt bij elk programma is daarom een overzicht van de provinciale doelen uit de begroting 2020.

Elk beleidsprogramma begint met een algemeen of 'overall-programmadeel' met daarna verschillende beleidsvelden. De volgende onderdelen komen in de programma's aan bod:

Wat wilden we bereiken?

Hier staan de 'overall' programmadoelen uit de begroting 2020. Deze doelen uit de begroting hebben vaak een meerjarig karakter en overstijgen de verschillende beleidsvelden.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Dit geeft inzicht in de mate van doelrealisatie met stoplichtkleuren: groen, oranje of rood. Deze kleurentabel is een samenvatting van de doelrealisatietabellen bij de afzonderlijke beleidsvelden.

Wat heeft het programma gekost?

Dit is de tabel met de baten en lasten van de betreffende beleidsvelden. In het onderdeel 'mutatie reserves' staat het saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

Na dit algemene deel staan in elk programma verschillende beleidsvelden. Elk beleidsveld bestaat uit vier vragen:

Wat wilden we bereiken?

Hier staat het doel van het beleidsveld uit de begroting 2020. Dit doel heeft vaak een meerjarig karakter.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Hier staat met stoplichtkleuren of het doel van het beleidsveld is bereikt.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

In de tabel onder deze kop staan de gewenste resultaten uit de begroting 2020. Stoplichtkleuren laten zien of we de gewenste resultaten hebben gerealiseerd. Onder de tabel staat een toelichting.

Wat heeft het gekost?

Hier laten we de baten en lasten per soort zien: structureel, tijdelijke, etcetera. Dit zijn de zogenoemde exploitatiebedragen, dat wil zeggen: inkomsten en uitgaven die we ten laste van de exploitatie in 2020 hebben verantwoord.

Structurele budgetten zijn middelen voor jaarlijks terugkomende uitgaven. Tijdelijke budgetten zijn uitgaven die Provinciale Staten voor een specifieke periode beschikbaar hebben gesteld. In hoofdstuk 3 van de jaarrekening staat het totaaloverzicht van de tijdelijke budgetten, inclusief een toelichting op de grootste afwijkingen in 2020.

Onder de kopjes reserves, voorzieningen en overlopende passiva staan de uitgaven en inkomsten die worden verrekend met de betreffende balansposten. In de jaarrekening leggen we verantwoording af over de inzet en niveaus van deze balansposten.

De overlopende passiva gaan over de (rijks)bijdragen die wij hebben ontvangen met een speciaal bestedingsdoel. De nog te ontvangen of terug te betalen bedragen verantwoorden we op de balans (jaarrekening). De besteding en de daar tegenoverstaande dekking (baten) verantwoorden we in de exploitatie (programma's) ten laste van deze balansposten.

In het onderdeel 'Mutatie reserves' staat het saldo van onttrekkingen en stortingen in de reserves. Bijvoorbeeld het – ten laste van de exploitatie – toevoegen van het restant van een tijdelijk budget aan de reserve tijdelijke budgetten. Zodat we deze middelen alsnog voor het door Provinciale Staten aangewezen doel kunnen inzetten. Een onttrekking aan een reserve is een bate in de exploitatie. Een toevoeging aan de reserve is een last in de exploitatie.

De investeringsuitgaven en - inkomsten van de lopende investeringen verantwoorden we in bijlage 5 Investerings en in de jaarrekening.

Programma 6 Bedrijfsvoering

Het programma bedrijfsvoering is vastgesteld in de PS vergadering van 28 juni 2017. Met de vaststelling van het programma bedrijfsvoering zijn de personele lasten en de (ondersteunende) middelen over 2020 verantwoord binnen één programma.

Programma 7 Algemene dekkingsmiddelen

Programma 7 is geen beleidsprogramma in de strikte zin van het woord en is daarom niet opgebouwd naar de drie W-vragen. Dit programma bestaat voornamelijk uit baten (algemene dekkingsmiddelen) waaraan geen specifieke bestemming is gegeven: uitkering uit het provinciefonds, opbrengst uit opcenten op de motorrijtuigenbelasting, rendement uit beleggingen en dividenden van deelnemingen, etcetera. Aan de lastenkant van dit programma verantwoorden we onder andere de financieringskosten. Ook nemen we in dit programma de voorwaardelijke budgetten op tot deze vrijgegeven zijn voor uitvoering door respectievelijk Provinciale of Gedeputeerde Staten.

Balanspositie per programma

Per programma presenteren we (als het van toepassing is) aan het begin van het programma het overzicht van de balansposities van de investeringen, reserves, voorzieningen, revolverende middelen en de overlopende passiva. Dit is het totaal van wat er in de verschillende beleidsvelden gebeurt.

Stelselwijziging lastneming subsidies

In de loop van 2020 is de wijze waarop gemeenten en provincies om dienen te gaan met de lastneming van verstrekte subsidies nader aangescherpt. Het door de commissie BBV gepubliceerde memo, inzake verwerking subsidies leidt er toe dat voor wat betreft de verantwoording van subsidies de last wordt verantwoord in het jaar waarin de subsidieontvanger start met de uitvoering van de activiteiten op basis van de startdatum van de projectperiode in de subsidieverleningsbeschikking, tenzij:

1. De verstrekte subsidie een boekjaar/exploitatiesubsidie betreft: uit de subsidiebeschikking blijkt onomstotelijk dat de activiteiten waarvoor de subsidie wordt verleend in één of meerdere volgende jaren zal plaatsvinden.
2. De verstrekte subsidie een projectsubsidie betreft, die boekjaar overschrijdend is en het individuele subsidiebedrag het door PS vastgestelde grensbedrag overschrijdt.

De stelselwijziging is conform het Statenbesluit doorgevoerd in de jaarrekening 2020. Dat betekent dat:

- Voor subsidies lager dan € 900.000 de verplichting geheel ten laste van het boekjaar 2020 is gebracht; eventueel per balansdatum niet uitbetaalde bedragen zijn daarmee in de balans als 'nog te betalen' opgenomen.
- Voor subsidies hoger dan € 900.000 is per dossier bepaald in hoeverre de subsidiabele prestaties per balansdatum zijn gerealiseerd en is op basis daarvan beoordeeld wat de lastneming in 2020 moet zijn. Wanneer op dergelijke subsidies uitbetaalde voorschotten lager zijn dan de lastneming dan is het verschil eveneens opgenomen op de balanspost 'nog te betalen'. Daar waar betaalde voorschotten hoger zijn dan de bepaalde lastneming dan is het verschil opgenomen op de balanspost 'vooruitbetaald'.
- Daarnaast is voor de subsidies > € 900.000 het (restant) subsidiebedrag, dat op grond van de becijferde voortgang van de prestaties nog niet als last is verantwoord, toegevoegd aan de bekleemde reserve verstrekte subsidies.

Bij de verschillende programma's wordt in de financiële toelichting aangegeven wanneer een afwijking veroorzaakt is door deze stelselwijziging. Verder is in bijlage 7 van de jaarstukken een uitgebreidere toelichting met betrekking tot deze stelselwijziging opgenomen.

Verwijzingen

Daar waar projecten of onderwerpen op verschillende plaatsen in de jaarstukken terugkomen zijn in de beleidsprogramma's verwijzingen opgenomen, bijvoorbeeld voor de onderdelen samenwerkingsagenda's Smalingerland-Heerenveen, FUMO en onderhoud infrastructuur.

Bij de inhoudelijke verantwoording over de resultaten lichten we vooral de afwijkingen toe.

Wat betekenen de stoplichtkleuren?

Programma's

	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven? / onderdeel 'Geld'
Beleid	Geen afwijking. Naar verwachting wordt het doel gerealiseerd.	Het gewenste resultaat zoals geformuleerd in de begroting is gehaald.	T.a.v. het onderdeel geld is er geen afwijking (Overschrijding is kleiner dan 10% en kleiner dan
Tijd	Geen afwijking, de verwachting is dat het doel binnen de afgesproken tijd is/ wordt gerealiseerd.	Het gewenste resultaat zoals geformuleerd in de begroting is binnen de afgesproken tijd gehaald.	€ 50.000,- en Onderschrijding is kleiner dan 10% en kleiner dan € 50.000,-).
Beleid	Mogelijke verwachte, maar nog geen zekere afwijking in de inhoudelijke doelrealisatie, waardoor het doel waarschijnlijk niet wordt gehaald	Het gewenste resultaat zoals geformuleerd in de begroting is inhoudelijk niet geheel gehaald.	T.a.v. het onderdeel geld is er sprake van onderbesteding (Onderschrijding groter dan 10% en groter dan € 50.000,-).
Tijd	Mogelijke verwachte, maar nog geen zekere afwijking in doelrealisatie binnen de tijd, waardoor het doel waarschijnlijk later wordt gehaald.	Het gewenste resultaat zoals geformuleerd in de begroting is niet geheel op tijd gehaald.	
Beleid	Het doel wordt (zo goed als) zeker niet bereikt.	Het voorgenomen gewenste resultaat zoals beschreven in de begroting is inhoudelijk niet gehaald.	T.a.v. het onderdeel geld is er sprake van overbesteding (Overschrijding groter dan 10% en groter dan € 50.000,-).
Tijd	Doelrealisatie binnen de gestelde termijn wordt (zo goed als) zeker niet gerealiseerd.	Het voorgenomen gewenste resultaat zoals beschreven in de begroting is niet op tijd gehaald.	

Paragraaf Grote projecten en bijlage investeringen (jaarverslag, bijlage 5)

Beleid	Geen afwijking. Naar verwachting wordt het doel van het project gerealiseerd.
Beleid	Mogelijke verwachte, maar nog geen zekere afwijking in de inhoudelijke doelrealisatie van het project, waardoor het doel van het project waarschijnlijk niet wordt gehaald
Beleid	Het doel van het project wordt (zo goed als) zeker niet bereikt.
Tijd	Project ligt qua tijdsplanning op schema (het project wordt opgeleverd zoals in de begroting is vermeld)
Tijd	Project met risico voor mogelijke afwijkingen in tijd (Er doen zich zaken voor die een risico vormen voor het opleveringsjaar, mogelijke eerdere oplevering valt hier ook onder)
Tijd	Projecten met overschrijding in tijd (project wordt later opgeleverd)
Geld	Project ligt qua bestedingen op schema (project wordt gerealiseerd binnen het beschikbare budget, onderbestedingen vallen hier ook onder)
Geld	Project met risico voor mogelijke overschrijdingen in krediet
Geld	Projecten met overschrijding van het krediet

Deel I

Jaarverslag 2020

1.1 Programma 1 – Bestuur

Portefeuillehouders: Commissaris van de Koning A.A.M. Brok en gedeputeerde Sander de Rouwe.

Wat wilden we bereiken met dit programma?

Dit programma gaat over de ondersteuning van Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en de Commissaris van de Koning. Het gaat ook over de kwaliteit van ons eigen bestuur en hoe we dat verder willen verbeteren en om onze wettelijke taak om zorg te dragen voor en toe te zien op de kwaliteit van het lokaal bestuur. Het gaat over de samenwerking die wij met diverse andere overheden zijn aangegaan om gezamenlijk beter te functioneren.

In de manier waarop wij als bestuur onze taak willen uitoefenen staat vertrouwen centraal. Vertrouwen in de kracht van onze dorpen, wijken, gemeenten, bedrijven en mensen zelf. Wij willen verbinden en alleen daar actief zijn waar het nodig is en bij voorkeur om onze inzet wordt gevraagd.

Vastgestelde beleidsnotities

- Nota samenwerkingsrelaties
- Nota interbestuurlijk toezicht
- Beleidsbrief Recht om uit te dagen
- Beleidsbrief Grote integrale maatschappelijke initiatieven
- Startnotitie Regionale Samenwerking

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partijen leverden een bijdrage aan de doelen en resultaten van dit programma. Een overzicht van de verbonden partijen en meer informatie hierover staat in [paragraaf 5](#) van dit jaarverslag.

- Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO), Den Haag
- Vereniging naar Belgisch recht Huis van de Nederlandse Provinciën, Brussel (België)
- Gemeenschappelijke Regeling Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), Groningen
- Gemeenschappelijke Regeling Noordelijke Rekenkamer (NRK), Assen
- Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds
- Omgevingsberaad Waddengebied (OBW)

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken? (doelrealisatie)

Beleidsvelden	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten behaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
1.1 Provinciale Staten en Statengriffie			
1.2 Gedeputeerde Staten			
1.3 Commissaris van de Koning als rijksorgaan			
1.4 Kwaliteit bestuur			
1.5 Bestuurlijke samenwerking			

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Bedragen x € 1.000,-				
Totaal lasten	37.832	36.819	36.587	232
Totaal baten	750	640	674	-33
Saldo van lasten en baten	37.082	36.179	35.913	266
Mutatie reserves	165	-50	65	-115
Resultaat van lasten en baten	37.247	36.129	35.978	150

Toelichting

De financiële toelichtingen op de vraag “wat heeft het programma gekost” staan bij de afzonderlijke beleidsvelden.

Balanspost reserves				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	vormen	beschikken	Stand per 31-12-2020
R. Fractieondersteuning	160	115	0	276
Totaal	160	115	0	276

Toelichting

Reserve fractieondersteuning

Fracties hebben personeel in vaste dienst en in tijdelijke dienst (voor de duur van een Statenperiode). Na de verkiezingen komt het voor dat er in de nieuwe samenstelling van PS fracties niet meer terugkomen of een veel kleinere fractie hebben. De hoogte van de subsidie is gekoppeld aan de grootte van de fractie. Sommige fracties hebben dan niet meer voldoende budget om (al) het fractiepersoneel in dienst te houden. De fractiemedewerkers hebben dan recht op ontslagvergoeding of transitievergoeding. Een aantal jaren geleden is besloten om de hoogte van de reserves, die fracties zelf mogen aanhouden, in te perken. Om te voorkomen dat fracties in de financiële problemen komen als er na verkiezingen personeel ontslagen moet worden, worden middelen die niet benut worden voor fractieondersteuning in een reserve gezet. Daarmee kunnen na de verkiezingen eventuele ontslagvergoedingen of

transitievergoedingen betaald worden. Na de verkiezingen valt het niet benutte deel van de reserve weer vrij in de algemene reserve.

Balanspost voorzieningen				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2020
V. Waardeoverdracht pensioenen GS leden	8.506	141	0	8.647
Totaal	8.506	141	0	8.647

Toelichting

Voorziening Waardeoverdracht pensioenen GS leden

Dit betreft de voorziening voor pensioenen van (voormalige) GS-leden.

Balanspost overlopende passiva				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2020
OP RCW diverse reserveringen	27	127	0	154
OP SCW Secretariaat Stuurgroep Waddenprovincies	39	4	0	43
Totaal	67	131	0	198

Toelichting

OP RCW diverse reserveringen

De provincie Fryslân is de kassier voor de Regie Commissie Wadden waar naast Fryslân ook Groningen, Noord-Holland, de waddegemeenten, waterschappen en het Rijk deelnemen.

OP SCW Secretariaat Stuurgroep Waddenprovincies

De provincie Fryslân is tevens de kassier voor het Secretariaat Stuurgroep Waddenprovincies waar naast Fryslân ook Groningen en Noord-Holland deelnemen.

Beleidsveld 1.1 – Provinciale Staten en Statengriffie

Wat wilden we bereiken?

Provinciale Staten zijn daadkrachtig en nemen weloverwogen, duurzame besluiten. De Statengriffie biedt professionele ondersteuning aan Provinciale Staten en aan de individuele statenleden. Provinciale Staten willen hun besluitvormingsprocedures eenvoudiger, logischer en transparanter maken.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken? (doelrealisatie)

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten behaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
Provinciale Staten en Statengriffie			

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. De griffie werkt volgens een door het presidium vastgesteld werkplan.			
2. Om inwoners kennis te laten maken met de politiek, organiseren we weer diverse activiteiten en spellen, minstens zo vaak als in 2019, zoals het statenspel, het Fries jeugdparlement en de gast van de staten.			
3. We brengen de provinciale politiek onder de aandacht van zoveel mogelijk inwoners van Fryslân. Dit willen we doen op een moderne en aansprekende manier. Hiervoor ontwikkelt de griffie een strategisch communicatieplan.			
4. De betrokkenheid van jongeren is steviger verankerd door het instellen van een Jeugdadviesraad.			
5. We stimuleren het werken met een planningslijst en met startnotities. Ook bewaken we de tijdige afhandeling van moties en toezeggingen.			
6. We blijven, waar mogelijk, provinciaal beleid en planning- en controlproducten inhoudelijk verder verbeteren. We maken deze toegankelijker en transparanter. In 2020 starten we hiervoor een pilot.			
7. In 2019 is er nieuw ICT-systeem ter ondersteuning de Statenleden ingevoerd, in 2020 gaan we het gebruik hiervan verder optimaliseren.			
8. In samenwerking met provincie Zeeland, het ministerie van BZK en in afstemming met regionale mede-overheden en onderwijs werken we aan een integraal plan hoe jongerenparticipatie vorm te geven.			
9. We geven een vervolg aan het introductie- en opleidingsprogramma voor Statenleden, waarbij kennisbehoefte van Statenleden leidend is.			

Toelichting

2. Vanwege de coronamaatregelen worden er geen gasten ontvangen op het provinciehuis, daarom worden er op dit moment geen activiteiten georganiseerd om inwoners kennis te laten maken met de politiek.

4. Er wordt op dit moment gewerkt aan een herstart van de Friese Jeugdadviesraad.

7. Alle onderdelen van het nieuwe ICT-systeem voor Provinciale Staten worden nu gebruikt. In de loop van het jaar zijn daar ook verbeteringen op doorgevoerd. Tevens is in 2020 is vanwege de coronamaatregelen ook de module digitaal stemmen in gebruik genomen.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Vergaderstukken Provinciale Staten, commissies en Steatemerck	Tijdige aanlevering conform het Reglement van Orde	100%	100%
Besluiten/ingekomen stukken Provinciale Staten	Tijdige afhandeling (binnen 10 dagen na besluitvorming)	100%	100%
De vergadering uitgesplitst naar agendapunten en sprekers op de provinciale website	Maximaal drie werkdagen na de vergadering	100%	100%
Werken volgens een Communicatieplan	Vastgesteld plan door het presidium	100%	100%
Jongeren kennis laten maken met de politiek	Organisatie Statenspel Organisatie Fries jeugdparlement	20	40%

Toelichting

Jongeren kennis laten maken met de politiek

Vanwege de coronamaatregelen worden er geen gasten meer ontvangen op het provinciehuis, daarom worden er op dit moment geen activiteiten georganiseerd om jongeren kennis te laten maken met de politiek. In totaal is er dit jaar zes keer een Statenspel georganiseerd, het provinciaal jeugddebat en "Op weg naar het Lagerhuis" hebben wel plaatsgevonden.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten				
Structurele budgetten	3.597	3.621	3.607	14
Tijdelijke budgetten	198	10	1	9
Reserves	-99	0	0	0
Totaal lasten	3.696	3.631	3.608	24
Baten				
Structurele budgetten	180	17	187	-170
Totaal baten	180	17	187	-170
Saldo van lasten en baten	3.516	3.614	3.421	193
Mutatie reserves	160	0	115	-115
Mutatie tijdelijke budgetten	-45	0	0	0
Resultaat van lasten en baten	3.632	3.614	3.536	78

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 78.000,- op dit beleidsveld.

Structurele budgetten

Aan de lasten kant is op het budget van Provinciale Staten is circa € 90.000,- meer besteed dan begroot, dit komt omdat het begrote budget voor de salarissen nog niet is geactualiseerd na loon- en prijsstijgingen. Dit zal in de 1e berap 2021 worden geactualiseerd. Op andere budgetten binnen dit beleidsveld zijn er kleine onderbestedingen geweest waardoor per saldo een kleine onderbesteding van € 14.000,- resteert.

Een groot deel van de hogere baten is toe te schrijven aan de niet gebruikte fractiebudgetten uit 2019 die na vaststelling van de verantwoording fractiebudgetten door de fracties zijn terugbetaald aan de provincie. Deze middelen zijn toegevoegd aan de reserve fractieondersteuning.

Beleidsveld 1.2 – Gedeputeerde Staten

Wat wilden we bereiken?

Een effectief en efficiënt functionerend college van Gedeputeerde Staten.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken? (doelrealisatie)

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten behaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
Gedeputeerde Staten			

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
De ambtelijke dienst ondersteunt het college en de individuele leden van Gedeputeerde Staten professioneel:			
1. elke gedeputeerde heeft een bestuursadviseur en secretaresse			
2. de Commissaris van de Koning krijgt ondersteuning van het kabinet en een communicatieadviseur.			
3. de bestuursadviseurs en communicatieadviseur ondersteunen de gedeputeerden en de Commissaris van de Koning met perswoordvoering, het voorbereiden van publieke optredens en geven algemene advisering.			
4. het college van Gedeputeerde Staten werkt zo veel mogelijk digitaal.			

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Afspraken Gedeputeerde Staten/Provinciale Staten	Beantwoording Statenvragen binnen 30 dagen ¹	95%	98%
	Nakomen uitvoeren moties	95%	95%
	Nakomen toezeggingen	95%	95%
	Tijdige aanbidding stukken bij Provinciale Staten	95%	89%

Toelichting

Tijdige aanbidding stukken bij Provinciale Staten

Het percentage van 95% bij het tijdig aanleveren van PS-stukken is niet gehaald. Er zijn 63 voorstellen naar PS gegaan. Het niet halen van het percentage van 95% wordt voor het grootste deel veroorzaakt doordat er dit jaar zes spoedstukken waren die vanwege de spoedeisendheid niet tijdig konden worden aangeleverd.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten				
Structurele budgetten	1.690	1.806	1.691	115
Voorzieningen	1.119	0	141	-141
Totaal lasten	2.809	1.806	1.832	-26
Baten				
Structurele budgetten	19	5	1	3
Totaal baten	19	5	1	3
Saldo van lasten en baten	2.790	1.801	1.831	-30
Resultaat van lasten en baten	2.790	1.801	1.831	-30

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van -/- € 30.000,- op dit beleidsveld.

De onderbesteding op de structurele budgetten wordt veroorzaakt door een optelsom van onderbesteding op meerdere budgetten. Het budget voor de Veteranendag (€ 30.000,-) is grotendeels niet ingezet in verband met het ontbreken van activiteiten in het kader van de regels vanwege de coronacrisis. Het verschil van € 141.000,- bij de post voorzieningen wordt veroorzaakt door een toevoeging aan de voorziening voor pensioenen van (voormalig) GS-leden. Dit bedrag wordt jaarlijks aan het eind van het jaar berekend op basis van informatie van de Algemene Pensioen Groep (APG).

¹ Tenzij er reces is of de aard van de vragen vraagt om meer tijd voor de beantwoording. In beide gevallen wordt het niet binnen 30 dagen beantwoorden van Statenvragen aangekondigd.

Beleidsveld 1.3 – Commissaris van de Koning

Wat wilden we bereiken?

In zijn rol als rijksorgaan heeft de Commissaris van de Koning (CdK) verschillende taken namens het Rijk. Deze zijn uitgewerkt in een ambtsinstructie. Wij zorgen er voor dat hij deze rijkstaken goed kan uitvoeren. Naast deze rijkstaken heeft de Commissaris van de Koning een belangrijke rol als boegbeeld en voorzitter van het provinciale bestuur.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken? (doelrealisatie)

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten behaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
Commissaris van de Koning			

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. De CdK ziet toe op een ordelijk verloop van procedures voor benoemingen, herbenoemingen en ontslag van burgemeesters.			
2. De CdK brengt met regelmaat bezoeken aan de gemeenten in de provincie.			
3. De CdK adviseert over de voorstellen voor het verlenen van Koninklijke onderscheidingen (lintjes), over predicaten Koninklijk en Hofleverancier, en ook over Koninklijke erepenningen.			
4. De CdK onderhoudt de contacten met het Koninklijk Huis. Hij ontvangt de Koning wanneer deze Fryslân bezoekt en geleidt verzoeken aan het Koninklijk Huis door.			
5. De CdK bevordert de samenwerking van de besturen van provincie, gemeente en waterschap met rijksambtenaren en met de krijgsmacht. Daarnaast bemiddelt hij bij problemen op het gebied van (inter)bestuurlijke verhoudingen.			
6. De CdK houdt bestuurlijk toezicht op de Veiligheidsregio Fryslân.			
7. De CdK rapporteert aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de uitvoering van zijn rijkstaken. Hij kan gevraagd of ongevraagd advies geven aan de regering of de ministers.			
8. De CdK heeft een belangrijke representatieve functie.			

Toelichting

2. In 2020 heeft de CdK ambtsbezoeken afgelegd aan de gemeenten De Fryske Marren, Opsterland, Achtkarspelen en Weststellingwerf. Een ambtsbezoek aan de gemeente Súdwest-Fryslân is vanwege de coronacrisis tot nader order uitgesteld. Het in nauw overleg met de gemeenten organiseren van de ambtsbezoeken kostte aanzienlijk meer tijdsinspanning vanwege de coronacrisis en het nauwkeurig volgen van de maatregelen en richtlijnen.

5. Gedurende 2020 organiseerde de CdK een vijftal bestuurlijke bijeenkomsten tussen de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân, Vereniging van Friese Gemeenten (VFG) en de gemeente Leeuwarden ter bevordering van de onderlinge samenwerking. Ook was de CdK in 2020 op verzoek van het Rijk in zijn rol als Rijksheer van een tweetal regietafels voorzitter. (Regietafel Stikstof en Migratie & integratie. De regietafel Stikstof is eind 2020 beëindigd.)

6. De inzet van de CdK op het bestuurlijk toezicht op de Veiligheidsregio Fryslân door de coronamaatregelen excessief gestegen. Het bestuurlijk overleg van de Veiligheidsregio vond en vindt wekelijks plaats. Naast de inzet van de CdK zelf heeft hier een ambtelijke inzet van gemiddeld een dag per week op plaatsgevonden.

7. Naast de jaarlijkse rapportage heeft de CdK bij de minister van BZK in 2020 nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de impact van de coronacrisis in de provincie Fryslân, in het bijzonder aangaande de Waddeneilanden. Zowel staatssecretaris Knops (13 mei 2020) als minister Ollongren (6 januari 2021) hebben als gevolg een bezoek gebracht aan het provinciehuis voor bestuurlijk overleg.

8. In algemene zin kan gesteld worden dat alle activiteiten en resultaten in het jaar 2020 veel meer tijdsinspanningen hebben gekost doordat wet- en regelgeving vanwege de coronacrisis ervoor heeft gezorgd activiteiten op andere wijze te organiseren, dan wel in de loop van de tijd weer aan te passen. Dit heeft veel inspanning van alle betrokkenen gevergd.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Ambtsbezoeken aan de Friese gemeenten	Aantal ambtsbezoeken	4	4
Klankbordgesprekken burgemeesters	Aantal klankbordgesprekken	9	8

Toelichting:

Vanwege de coronacrisis heeft een klankbordgesprek tussen burgemeester en gemeenteraad pas eind 2020 kunnen plaatsvinden. Aangezien het klankbordgesprek met de CdK altijd volgt op het gesprek met de gemeenteraad is dit uitgesteld tot voorjaar 2021.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	301	299	319	-19
Totaal lasten	301	299	319	-19
Baten				
Totaal baten	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	301	299	319	-19
Resultaat van lasten en baten	301	299	319	-19

Beleidsveld 1.4 – Kwaliteit bestuur

Wat wilden we bereiken?

Kwaliteit provinciaal bestuur

Als (provinciale) overheid willen we een goed functionerende bestuurslaag zijn. Dat zit enerzijds in een aantal bijna 'eeuwige' waarden: betrouwbaarheid, rechtmatigheid, onpartijdigheid. Die streven we onder andere na in de manier waarop we samenwerken en opereren ten aanzien van besluitvorming en de behandeling van bezwaren daartegen.

Daarnaast houdt kwalitatief goed besturen ook in het vermogen tot vernieuwing en aanpassing. De maatschappij verandert, en onze rol zou daarmee ook moeten veranderen. Ook willen we 'ontregelen': bureaucratie en overbodige regels verminderen of minimaal vereenvoudigen.

Kwaliteit lokaal bestuur

Naast de verantwoordelijkheid voor ons eigen functioneren als bestuur heeft de provincie als kerntaak om toe te zien op de kwaliteit van het Friese lokaal bestuur. Het doel daarbij is het bevorderen van duurzaam financieel gezonde en bestuurskrachtige Friese gemeenten. Daarbij natuurlijk vanuit het uitgangspunt dat gemeenten in eerste instantie zelf verantwoordelijk zijn voor hun bestuurskwaliteit. De coronacrisis kan ertoe leiden dat gemeenten in financiële problemen komen, daar waar de financiële positie van menig gemeente toch al enorm onder druk staat. De economische crisis die volgt zal naar verwachting meerjarig een nog grotere wissel trekken op de financiële positie van gemeenten, waarmee ook de bestuurskracht (verder) onder druk komt te staan. Dit is enerzijds van belang voor de provincie vanuit onze wettelijke rol als financieel toezichthouder en verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van lokaal bestuur, maar anderzijds ook voor de provincie als mede-investeerder in maatschappelijke opgaven vanuit hun eigen programma's, zeker ook in het licht van de grote transitie-opgaven.

Waar mogelijk willen we ook kijken waar we gezamenlijk met gemeenten tot modernisering van het Friese bestuur kunnen komen. Binnen deze kerntaak valt ook het bevorderen van de bestuurlijke integriteit en weerbaarheid. Hiertoe willen wij inzetten op het vergroten van de bewustwording van de risico's van ondermijnende criminaliteit ten aanzien van het Friese openbaar bestuur als geheel.

In het Interbestuurlijk programma hebben Rijk, IPO en VNG afgesproken dat samengewerkt wordt aan vernieuwing van het interbestuurlijk en financieel toezicht, zodat het toezicht zo effectief mogelijk is en passend is bij een gezamenlijke aanpak van maatschappelijke opgaven.

Met het oog op de naderende verkiezingen voor de Tweede Kamer hebben deze partijen de afgelopen periode gewerkt aan een aantal producten om de inzet voor een volgende kabinetsperiode te formuleren. Dit heeft geleid tot een gezamenlijke hoofdboodschap 'krachtig groen herstel van Nederland' van UvW/VNG/IPO, alsmede tot de gezamenlijke uitwerking daarvan in een aantal kernboodschappen van UvW/VNG/IPO.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken? (doelrealisatie)

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten behaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
Kwaliteit bestuur			

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. We voeren onze toezichthoudende taak uit op de financiële huishouding van het lokaal bestuur en het verlengd lokaal bestuur in de vorm van gemeenschappelijke regelingen tussen gemeenten en het Wetterskip Fryslân.			
2. We houden interbestuurlijk toezicht op medebewindstaken die gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en het Wetterskip in opdracht van het Rijk uitvoeren. Per toezichtdomein voeren wij risicoanalyse uit, waardoor de huidige situatie wordt vastgelegd			
3. We voeren periodiek (ambtelijk en bestuurlijk) overleg met gemeenten, waarbij we spreken over de financiële positie en de ontwikkelingen op het terrein van intergemeentelijke samenwerking.			
4. Tevens hebben wij periodiek overleg met het bestuur van de vereniging van Friese Gemeenten (VFG) over zaken van gemeenschappelijk belang.			

Toelichting

2. Begin 2020 is maatwerktoezicht risicogericht doorgenomen met gemeenten en Wetterskip. Deze vernieuwing brengt een andere werkwijze en andere werkzaamheden met zich mee. Door een noodzakelijke herprioritering van taken is de verdere uitwerking van IBT pas in december weer opgepakt.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Versterken bestuurskracht gemeenten	Op verzoek van gemeenten overdragen van informatie en kennis over wet-/regelgeving omtrent herindelings- en intergemeentelijke samenwerkingstrajecten, en bij het bevorderen van de weerbaarheid van het Friese openbaar bestuur	3 gemeenten	4 gemeenten
Interbestuurlijk toezicht	Met de helft van de Friese gemeenten afspraken maken over maatwerktoezicht.	9 gemeenten	0 gemeenten

Toelichting

Interbestuurlijk toezicht

De toelichting op het niet behalen van deze doelwaarde staat hierboven.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten				
Structurele budgetten	50	201	202	0
Totaal lasten	50	201	202	0
Baten				
Totaal baten	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	50	201	202	0
Resultaat van lasten en baten	50	201	202	0

Beleidsveld 1.5 – Bestuurlijke samenwerking

Wat wilden we bereiken?

Het is van belang dat de schaal waarop (nieuwe) maatschappelijke vraagstukken zich manifesteren goed aansluit bij de schaal van beleidsontwikkeling en -uitvoering. Iedere opgave kent in feite een andere schaal (meerschalligheid) en de provincie is niet (altijd) de enige (overheids)partij die betrokken is bij het formuleren van een aanpak voor een dergelijke opgave. Daarom is het belangrijk dat de provincie hierop kan inspelen en hier in haar samenwerking flexibel mee kan omgaan (responsiviteit en adaptiviteit). Wij kiezen hierbij voor een rolinvulling die past bij een specifieke opgave en die past bij onze (wettelijke) taken, rollen en kwaliteiten; op die wijze optimaliseren wij onze toegevoegde waarde per maatschappelijke opgave, passend bij de werkwijze die tussen Rijk en koepels is afgesproken in het Interbestuurlijk Programma (IBP).

In april 2020 is de discussienotitie ‘Fernijing yn Fryslân’ opgesteld. Hierin is een aantal voorstellen geschetst om in de praktijk ervaring op te doen met democratische vernieuwing en de dialoog met en participatie vanuit de mienskip te stimuleren. De notitie is bedoeld als uitnodiging aan andere partijen om het gesprek aan te gaan en te experimenteren met bestuurlijke en democratische vernieuwing.

Bij de aanpak van maatschappelijke vraagstukken is de provincie gericht op samenwerking met andere, al dan niet bestuurlijke, partijen. Samenwerken doen we onder andere in samenwerkings- en streekagenda’s, in het kader van De Friese Samenwerking van overheden, internationaal, interprovinciaal binnen het IPO, in SNN-verband (met de overige noordelijke provincies), binnen het bestuurlijk arrangement met Zeeland en het ministerie van BZK, en via onze lobby-activiteiten in Den Haag en Brussel. In 2020 zijn, ondanks de maatregelen als gevolg van corona, een vijftal bestuurlijke bijeenkomsten georganiseerd tussen de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân, Vereniging van Friese Gemeenten (VFG) en de gemeente Leeuwarden, dit ter bevordering van de Friese samenwerking van overheden. Tevens is de kopgroep van de bestuurlijke samenwerking tussen de provincies Fryslân, Zeeland en het ministerie van BZK bijeengekomen om de voortgang van de ambtelijke werkgroepen, evenals de gevolgen van corona en initiatieven op het vlak van bestuurlijke vernieuwing te bespreken. Wat betreft realisatie binnen de afgesproken tijd kostte dit vanwege corona extra inspanning.

De stuurgroepen in de vijf regio’s willen de regionale samenwerking voortzetten en vragen de provincie daarbij om meer maatwerk per gebied. Dit betreft zowel de inhoud, financiële bijdragen van deelnemers als de werkwijze en organisatie. In de meeste regio’s hebben de stuurgroepen in 2019 al “gebiedseigen” thema’s aangewezen. Thema’s waar alle partijen belang bij hebben en die wij de komende jaren gezamenlijk willen oppakken. Zo is men in Zuidoost gestart met de uitvoering van de Regiodeal Zuidoost Friesland, in Noordoost met de Versnellingsagenda/regiodeal Noordoost en kwam er een doorstart van de Agenda netwerk Noordoost (ANNO 3). De Wadden hebben zich georiënteerd op een koppeling met het Programma Wadden met daarbij een propositie richting het Rijk voor financiële steun. De regio Zuidwest heeft in de samenwerking belangrijke pijlers als de IJsselmeerkust en agrarisch natuurbeheer (Greidhoeke plus) gedefinieerd. In de regio Noordwest is er sociaal-economisch onderzoek afgerond als input voor de toekomstige samenwerking.”

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken? (doelrealisatie)

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten behaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
Bestuurlijke samenwerking			

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. Er is een beleidsbrief over onze omgang met complexe, veelal grotere maatschappelijke initiatieven voorgelegd aan Provinciale Staten			
2. We overleggen met gemeenten en Wetterskip over de gewenste regionale samenwerking en leggen de uitkomst voor aan Provinciale Staten.			
3. Intensivering van de projecten die met Europese middelen worden gerealiseerd.			

Toelichting

In september 2020 stelden uw Staten zowel de beleidsbrief Grote integrale maatschappelijke initiatieven als de startnotitie Regionale samenwerking vast. De beleidsbrief heeft sindsdien geresulteerd in het opstarten van de daarin vastgelegde werkwijze, onder meer door het instellen van een 'provinciale initiatieftafel' en het ontwikkelen van voorstellen voor een andere rolinvulling van PS ten aanzien van die initiatieven onder de vlag van bestuurlijke/democratische vernieuwing. Op basis van de startnotitie zijn en worden nieuwe afspraken gemaakt met de partners in de regio over voortzetting van de samenwerking.

3. Vanwege de vertraging in de besluitvorming over de nieuwe EU-begroting is tijd een beperkende factor geweest in de intensivering van projecten.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Lobby: Verstevigen banden Brussel en Den Haag	Mede-organiseren van en deelnemen aan het Noord-Nederlandse programma van de European Week of Regions and Cities (EWRC 2020) in Brussel.	1	1
Europese programma's	Aantal eligible projecten vanuit Fryslân met Europese partners (overheden, kennisinstellingen, bedrijfsleven) verwerven en indienen volgens de systematiek van de twee fasen	10	11

Toelichting

De European Week of Regions and Cities (EWRC 2020) is in verband met coronamaatregelen digitaal gehouden. In het kader van de ECRW 2020 is een workshop met betrokkenheid van Fryslân georganiseerd.

We hebben in 2020 elf projecten ingediend die door de EU eligible (geschikt) zijn verklaard en doorgeleid voor inhoudelijke beoordeling.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	29.773	30.283	30.110	172
Tijdelijke budgetten	142	192	142	50
Overlopende passiva	275	332	269	63
Overhead	787	76	106	-30
Totaal lasten	30.976	30.882	30.627	255
Baten				
Structurele budgetten	153	287	217	70
Overlopende passiva	275	332	269	63
Overhead	124	0	0	0
Totaal baten	551	619	486	133
Saldo van lasten en baten	30.425	30.263	30.141	122
Mutatie tijdelijke budgetten	50	-50	-50	0
Resultaat van lasten en baten	30.475	30.213	30.091	122

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 122.000,- op dit beleidsveld.

Structurele budgetten

Het saldo van de structurele budgetten geeft een positief resultaat van € 102.000,-. Dit wordt veroorzaakt door een bate in de doorgeschoven BTW IPO (€ 64.000,-), vrijval door onderbesteding op de provinciale bijdrage Omgevingsberaad Waddengebied (voorheen RCW) van € 11.000,- en vrijval op de provinciale bijdrage secr. Stuurgroep Waddenprovincies (€ 46.000,-). De onderbesteding op de provinciale bijdrage Omgevingsberaad Waddengebied werd veroorzaakt doordat de gevraagde bijdrage van de provincie in de totale begroting van het Omgevingsberaad lager was dan in de provinciale begroting voorzien. De verwachting is dat de omvang van de begroting van het Omgevingsberaad (en de provinciale bijdrage daaraan) in volgende jaren juist zal toenemen. Op het budget provinciale bijdrage Stuurgroep Waddenprovincies was sprake van vrijval, omdat de Stuurgroep Waddenprovincies nog beschikte over voldoende middelen en er een minder grote provinciale bijdrage nodig was. De verwachting is dat de gevraagde bijdrage aan de Stuurgroep Waddenprovincies in volgende jaren weer conform provinciale begroting zal zijn. Naast genoemde vrijval is er overbesteding op Interwad van € 18.000,-.

Tijdelijke budgetten

De lasten zijn per saldo € 50.000,- lager dan begroot door onderbesteding op het tijdelijk budget Stuurgroep Waddenprovincies. Tijdelijk budget stond in de begroting als dekking van eventuele extra kosten voortvloeiend uit de nieuwe governance voor het Waddengebied en de vaststelling van de Agenda voor het Waddengebied 2050, bijvoorbeeld als gevolg van

afspraken over gezamenlijke activiteiten vanuit Bestuurlijk Overleg Waddengebied of de Beheerautoriteit Waddenzee. De nieuwe governance voor het Waddengebied heeft vooralsnog niet geleid tot extra kosten. De vaststelling van de Agenda voor het Waddengebied 2050 heeft, onder meer door de coronacrisis, vertraging opgelopen en is pas begin 2021 bekrachtigd door alle partijen. Er was in 2020 dan ook geen sprake van extra kosten als gevolg van vaststelling van deze Agenda. Mochten er in 2021 of later alsnog extra kosten voortvloeien uit de nieuwe governance c.q. de Agenda voor het Waddengebied, dan zullen deze zo veel als mogelijk vanuit bestaande budgetten worden gedekt.

1.2 Programma 2 – Infrastructuur

Portefeuillehouders: gedeputeerde Avine Fokkens

Wat wilden we bereiken met dit programma?

Met dit programma wilden we in 2020 verder invulling geven aan de ambities in het bestuursakkoord op het gebied van infrastructuur en mobiliteit, zoals opgenomen onder 'Bestemming Fryslân'. Door te zorgen voor de bereikbaarheid van Fryslân met het instandhouden en verbeteren van onze eigen provinciale wegen, vaarwegen en het openbaar vervoer en door samen met gemeenten hoofdfietsroutes te ontwikkelen.

Met het Rijk wilden we (verdere) afspraken maken over de noodzakelijke verbeteringen in de rijkswegen, rijksvaarwegen en spoorlijnen.

In de jaren 2015 t/m 2018 vielen in Fryslân gemiddeld 30 doden per jaar in het verkeer. Ook in 2020 wilden we het aantal verkeersdoden en verkeersgewonden in Fryslân terugdringen door het veiliger maken van de provinciale wegen en een geïntensiveerde inzet op veilig verkeersgedrag.

Vastgestelde beleidsnotities

- Provinciaal Verkeer en Vervoer Plan (PVVP), vastgesteld in 2006 en 2011;
- It Risikofierleegjend Ynfrastruktuer Programma (RYP) – De wei nei 0, juni 2016;
- Onderhoud van een 6 naar een 7, september 2016; de evaluatie en actualisatie is in april 2020 vastgesteld in PS;
- Uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer 2021
- Uitwerking (besluit) vaarwegenvisie voor beroepsvaart en bereikbaarheid van binnenhavens, vastgesteld in november 2019.

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partij leverde een bijdrage aan de doelen en resultaten van dit programma. Een overzicht van de verbonden partijen en meer informatie hierover staat in [paragraaf 5](#) van dit jaarverslag.

- OVEF (Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.) te IJlst
Voorheen SOVF (Stichting Openbare Verlichting Fryslân)

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Beleidsvelden	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
2.1 Beleid en verkeersveiligheid			
2.2 Verbetering infrastructuur			
2.3 Instandhouding provinciale Infrastructuur			
2.4 Openbaar vervoer			

Toelichting

2.1. Ons doel ten aanzien van het verminderen van het aantal verkeersdoden hebben wij niet gehaald. Een deel van de verkeerseducatie-inspanningen hebben we niet kunnen realiseren door corona. De realisatie van hoofdfietsroutes staat onder druk. Het tijdschema voor het Regionaal Mobiliteitsplan is aangepast.

2.2. Het aantal ongevallen op provinciale infrastructuur blijft – net als de laatste paar jaar – boven de doelwaarde, terwijl we juist een daling willen bewerkstelligen. Daarnaast lopen enkele projecten vertraging op.

2.4. De coronacrisis heeft een grote invloed gehad op het OV en daarmee het behalen van de gewenste resultaten. De aanbesteding voor de nieuwe bus concessie is uitgesteld. Ook is de bouw en instroming van de door de concessiehouder toegezegde nieuwe treinen vertraagd.

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Bedragen x € 1.000,-				
Totaal lasten	114.018	112.181	98.427	13.753
Totaal baten	27.748	35.730	59.042	-23.312
Saldo van lasten en baten	86.270	76.451	39.385	37.066
Mutatie reserves	-3.057	27.228	59.831	-32.602
Resultaat van lasten en baten	83.213	103.679	99.216	4.463

Toelichting

De financiële toelichting op de vraag “wat heeft het programma gekost” is opgenomen bij de afzonderlijke beleidsvelden.

Investerings	Stand per 1-1-2020	uitgaven	bijdragen derden	Stand per 31-12-2020
Bedragen €1.000,-				
Onderhanden werken	386.995	54.971	22.399	419.567
Opgeleverde werken	23.095	62	0	23.156
Afgerekende werken	46.057	-405	-1.113	46.765
Totaal	456.147	54.627	21.286	489.487

Toelichting

De volgende projecten zijn in 2020 afgerekend:

Programma MPI:	N369 Kootstermolen-Kootstertille, N359 Stroomweg Leeuwarden-Bolsward
Programma KIP:	N355 Fietsoversteek Hesseweg, N393 Kom Tzummarum, N351 Nijeholtpade Kerkweg
Programma RYP:	N919 Oosterwolde – Drentse grens, N353 Oldeberkoop Stellingenweg, Div oversteek locaties en traject Engwierum
Fietspaden progr.:	div. knelpunten / verbetering fiets- en landbouwverkeer
MPK:	Brug Ritsumazijl

Balanspost reserves				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	vormen	beschikken	Stand per 31-12-2020
R. Vml Brede Doel Verkeer en Vervoer	27.728	1.797	4.101	25.424
R. Groot onderhoud Wegen	0	10.028	-45	10.073
R. Groot onderhoud Water	0	15.497	1.450	14.047
R. Risicoreserve strategische grondvoorraad	0	1.200		1.200
R. Bijdrage aan activa in eigendom van derden	25.534	0	0	25.534
R. Dekkingsreserve kapitaallasten	259.134	16.384	2.742	272.776
R. Beklemd reserve verstrekte subsidies	0	15.684	0	15.684
Totaal	312.396	60.589	8.248	364.738

Toelichting

Reserve Brede Doel uitkering (BDU)

De middelen die nog beschikbaar waren vanuit de Brede Doeluitkering Verkeer en Vervoer, zijn toegevoegd aan de reserve op het moment dat de BDU opgegaan is in het provinciefonds. Hiermee kunnen de projecten die nog in de planning zaten en deels nog zitten uitgevoerd worden. Hierbij gaat het onder andere om OV-infra ontwikkelingen, innovaties en het intensiveren van de treindienst met bijvoorbeeld de vierde trein naar Sneek.

Reserve Grootonderhoud Wegen

Via deze reserve verlopen de jaarlijkse verschillen tussen het budget voor groot onderhoud en de daarbij behorende programmering.

Reserve Grootonderhoud Water

Via deze reserve verlopen de jaarlijkse verschillen tussen het budget voor groot onderhoud en de daarbij behorende programmering.

Reserve strategische grondvoorraad

Deze reserve is ingericht als risicoreserve ter afdekking van eventuele afwaardering als gevolg van lagere taxatiewaarde versus boekwaarde.

Reserve bijdrage aan activa in eigendom derden

Via deze reserve worden bijdragen in de investeringen in eigendom van derden opgenomen conform de notitie vereenvoudiging financieel beleid. Het betreft hier o.a. de bijdrage in de spoorbruggen.

Reserve dekking kapitaalslasten

Via deze reserve verrekenen we de kapitaalslasten van projecten welke in het verleden ineens waren gefinancierd. Dit is een gevolg van een wijziging in de BBV voorschriften.

Reserve verstrekte subsidies

Deze reserve is gevormd naar aanleiding van de stelselwijziging subsidieaanname en betreft de volgende projecten: realisatie rondweg Hemelum, gebiedsontwikkeling Heerenveen, ontsluiting Stavoren / rondweg Warns, Innovatiehuis Drachten.

Balanspost voorzieningen				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2020
V. Anticiperende grondaankopen	775	0	775	0
Totaal	775	0	775	0

Toelichting

Voorziening Anticiperende grondaankopen

Middels deze voorziening is het risico afgedekt tussen de boekwaarde en de verwachte verkoopwaarde van gronden. De gronden waar deze voorziening voor was ingericht zijn inmiddels verkocht, er is geen gebruik gemaakt van de voorziening, is al verwerkt bij de 2de berap.

Balanspost overlopende passiva				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2020
OP Regionale aanpak laadinfrastructuur	0	1.627	0	1.627
OP Beschikbaarheidsvergoeding OV 2020	0	955	0	955
OP Snelfietsroutes 2020-2022	0	1.074	0	1.074
OP Fiets in de Keten 2018-2022	0	338	0	338
OP 4e trein Sneek Leeuwarden 2020-2022	0	662	0	662
OP RSP Mobiliteitsfonds via SNN	29.441	942	21.610	8.773
OP RSP Concrete infra proj gemeentelijke bijdrage	3.817	0	0	3.817
OP RSP Mobiliteits infra proj gemeentelijke bijdr	874	0	0	874
Totaal	34.132	5.599	21.610	18.121

Toelichting

OP Regionale aanpak laadinfrastructuur / OP Beschikbaarheidsvergoeding OV 2020 / OP Snelfietsroutes 2020-2022 / OP Fiets in de Keten 2018-2022 / OP 4^e trein Sneek Leeuwarden 2020-2022

Deze OP's zijn ingericht voor de specifieke uitkeringen (SPUK). Verantwoording naar derden vindt plaats via de SISA-verantwoording.

OP RSP Mobiliteitsfonds

Het mobiliteitsfonds is een onderdeel van het RSP-convenant afgesloten tussen Rijk en de noordelijke provincies. Dit fonds wordt beheerd door Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN). Zodra de provincie de bijdrage incasseert bij het SNN wordt het Rijksdeel toegevoegd aan de overlopende passiva.

Beleidsveld 2.1 – Beleid en verkeersveiligheid

Wat wilden we bereiken?

Plannen en beleidskaders die waren toegesneden op de actuele ontwikkelingen door verkeersontwikkelingen te monitoren. Met het Rijk en met gemeenten wilden we afspraken maken over ontwikkeling en uitvoering van beleid.

Met verkeerseducatie en voorlichting wilden we bijdragen aan het verminderen van het aantal verkeersslachtoffers. Wij wilden daarbij prioriteit leggen bij het bereiken van de doelgroepen jongeren en ouderen. Ook fietsers moesten bijzondere aandacht krijgen. Met betrokken partijen in Fryslân wilden we daarnaast vorm en inhoud geven aan de regionale Uitvoeringsagenda voor het nationaal Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV2030).

Voor de speerpunten Snelheid en Alcohol/Drugs streefden we in de Kerngroep Verkeershandhaving naar verdubbeling van het aantal controles.

We zochten naar wegen om maximaal in te zetten op de veiligheid van de combinatie 70+ verkeersdeelnemer op een (elektrische) fiets en het stimuleren van bewuste mobiliteitskeuzes.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
2.1 Beleid en verkeersveiligheid			

Toelichting

Het tijdschema voor het Regionaal Mobiliteitsplan is aangepast. Ons doel ten aanzien van het verminderen van het aantal verkeersdoden hebben wij niet gehaald. Het aantal door de politie geregistreerde verkeersdoden in de provincie is in 2020 helaas hoger (27) ten opzichte van het jaar 2019 (21), de negatieve trendbreuk sinds 2015 zet zich voort.

Een deel van de verkeerseducatie-inspanningen hebben we niet kunnen realiseren door corona. De realisatie van hoofdfietsroutes staat onder druk.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. Het PVVP wordt als beleidskader niet meer herzien, vanwege de komst van de Omgevingsvisie. In plaats daarvan werken wij het beleid over infrastructuur en mobiliteit uit in de vorm van een programma als uitwerking van de Omgevingsvisie. Wij combineren onze inzet zo veel mogelijk met die voor een regionaal mobiliteitsplan, zoals afgesproken in het Klimaatakkoord. Wij willen dit in 2020 geheel of grotendeels afronden.			
2. De provinciale inzet op het gebied van infrastructuur en mobiliteit brengen wij jaarlijks in beeld in een uitvoeringsprogramma. Dit is beschikbaar tijdens het bespreken van de begroting in Provinciale Staten.			
3. We intensiveren onze inzet op verkeersveiligheid, zowel met gedragsmaatregelen als met verbeteringen van infrastructuur: <ul style="list-style-type: none"> • Wij starten met een onderzoek naar de beste oplossing voor de N354 Sneek-Leeuwarden. • Samen met gemeenten stellen wij een programma op voor het realiseren van hoofdfietsroutes. Dit bestaat uit een gemeentelijk deel en een provinciaal deel. Voor het gemeentelijke deel komt een subsidie beschikbaar. 			
4. Bij het Rijk agenderen we de MKBA voor de Lelylijn en de knelpunten in het hoofdwegennet, onder andere via het Bestuurlijk Overleg MIRT.			
5. We werken onze visie op beroepsvaarwegen verder uit.			

Toelichting

1. De Startnotitie voor het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP) is op 21 oktober 2020 door PS vastgesteld, na de Provinciale Omgevingsvisie (september 2020). De nadere uitwerking in het ontwerp-RMP vindt vervolgens in 2021 plaats.

3. Naar de oorzaken van de trendbreuk in het aantal dodelijke ongevallen (ook op provinciale wegen) doen we onderzoek, de resultaten hiervan zullen dienen als input voor het RMP. Door de coronacrisis hebben we een behoorlijk aantal verkeerseducatieve activiteiten (Fietsdagen en Rijvaardigheidsritten) niet kunnen organiseren, met name bij de doelgroep Ouderen. Om het wegvallen van het project TRIALS voor jonge automobilisten te compenseren hebben we met de drie noordelijke provincies een alternatief programma TRACKS (tracks.nu) voor dezelfde doelgroep in de markt gezet. Voor veel gemeenten is het moeilijk om de middelen te vinden voor het eigen aandeel in de realisatiekosten van hoofdfietsroutes. Het tot stand brengen van hoofdfietsroutes vraagt daardoor meer tijd. Het is onzeker of de cofinanciering van de gemeenten beschikbaar komt.

5. De uitwerking (besluit) vaarwegvisie voor beroepsvaart en bereikbaarheid is op 27 november 2019 door PS vastgesteld. Voor de beroepsvaarwegen is in 2019 en 2020 onderzoek gedaan naar de veiligheid op het water. Dit onderzoek is in afronding. Zo ook voor de vaarweg Heerenveen, o.a. bij de passage bij Terherne. Voor de vaarweg Drachten zijn er in 2020 onderhoudswerkzaamheden verricht om de zichthoeken beter te krijgen. Tevens is een onderzoek gestart naar evt. aanvullende maatregelen ter verbetering van de veiligheid. Verder is gestart met gebiedsproces Hegewarren, waarin een alternatieve route voor de vaarweg Drachten wordt meegenomen.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Verkeerseducatie voor jongeren	Aantal basisscholen met Basispakket Verkeerseducatie	100	118
	Aantal jongeren op rijvaardigheidskursus (TRIALS, is nu TRACKS)	300	21
Verkeerseducatie voor ouderen	Aantal deelnemers rijvaardigheidsdag senioren	350	0
Verkeersveiligheidscampagnes	Aantal campagnes via mottoborden	6	5
Verkeerseducatie fietsers	Aantal deelnemers aan fietslessen	3.000	2.550

Toelichting

Verkeerseducatie voor jongeren

Het project TRIALS is per 1 januari 2020 gestopt. Samen met de provincies Groningen en Drenthe hebben we een vervangend programma ontwikkeld (TRACKS). In 2020 is hiervan een eerste pilot bijeenkomst uitgevoerd. Hier waren 21 deelnemers. Per 1 januari 2021 start dit nieuwe programma.

Verkeerseducatie voor ouderen

In 2020 stonden er 15 rijvaardigheidsdagen gepland. Door de coronacrisis zijn deze allemaal geannuleerd.

Verkeersveiligheidscampagne

Het aantal gecommuniceerde campagnes op onze mottoborden is één lager uitgevallen dan gepland, dat heeft te maken gehad met de concentratie in het voorjaar van de overheidscommunicatie over corona. Er waren geen feestjes waarbij een Bob nodig was.

Verkeerseducatie fietsers

Het aantal deelnemers aan Fietseducatie activiteiten is door corona achtergebleven bij de planning; er zijn 1710 deelnemers geweest aan fietsbehendigheidlessen op de basisschool. Als vervanger van de fietsinformatiedagen voor senioren hebben 800 senioren opgetreden als "testfietser" voor Doortrap-fietsroutes en er hebben 40 'nieuwkomers in Nederland' deelgenomen aan een fietsbijeenkomst.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	1.884	2.210	2.227	-18
Tijdelijke budgetten	0	1.935	1.000	935
Reserves	73	0	-61	61
Totaal lasten	1.957	4.145	3.166	978
Baten				
Structurele budgetten	23	0	33	-33
Totaal baten	23	0	33	-33
Saldo van lasten en baten	1.934	4.145	3.133	1.011
Mutatie reserves	10	0	61	-61
Mutatie tijdelijke budgetten	750	640	1.160	-520
Resultaat van lasten en baten	2.694	4.785	4.355	430

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 430.000,- op dit beleidsveld.

Structurele budgetten

Zowel de lasten als baten zijn hoger dan begroot. Per saldo is de afwijking nihil.

Tijdelijke budgetten

Per saldo zijn er lagere lasten van € 415.000,-. Deze worden veroorzaakt door het niet tijdig kunnen besteden van de middelen voor onbeveiligde overwegen. Voorgesteld wordt om deze middelen bij de bestemming van het rekeningresultaat terug te vragen. De overige middelen hebben hoofdzakelijk betrekking op de subsidie voor bestrijding fietsonveiligheid, deze loopt via de reserve tijdelijke budgetten.

Reserve/mutatie reserves

De lagere lasten van € 61.000,- worden verrekend met de reserve BDU. Het betreft hier een lagere vaststelling van een in eerdere jaar verstrekte subsidie voor een fietsveiligheidsproject.

Beleidsveld 2.2 – Verbetering infrastructuur

Wat wilden we bereiken?

Wij wilden in 2020 onverminderd inzetten op het bevorderen van een duurzaam en veilig wegennet en een verbeterde bereikbaarheid over weg, spoor en water. Oa. met projecten die betrekking hebben op provinciale wegen en vaarwegen, met daarbij een leidende rol voor

de provincie bij de besluitvorming, voorbereiding en financiering van deze projecten. Daarnaast heeft de provincie een mede initiërende rol bij de rijksprojecten, en soms een financiële.

In 2020 wilden wij starten met het jaarlijks investeren van één miljoen euro in het veiliger maken van onze eigen provinciale infrastructuur, teneinde het aantal verkeersdoden en gewonden terug te blijven dringen. Hiervoor is een programma opgesteld ter aanvulling op de reeds lopende programma's. De projecten voor provinciale wegen en vaarwegen uit het PVVP (Provinciaal Verkeer en VervoerPlan) voeren we zelf uit op basis van het jaarlijkse uitvoeringsprogramma 'Verkeer en Vervoer'.

Daarnaast wilden wij het gebruik van de fiets stimuleren door het realiseren van nieuwe fietsroutes voor langere afstanden (zie ook beleidsveld 2.1).

Infrastructuurprojecten hebben een grote betekenis voor de leefbaarheid en hebben vaak een sterke sociale component. Waar mogelijk liften duurzaamheid en circulariteit hierin mee. Bij de uitvoering van de projecten hebben we aandacht voor onderwijs en arbeidsmarkt volgens de Friese eis voor 'Social return on investment'.

In 2020 wilden we ook de laatste punten van een aantal grote infrastructuurprojecten afronden. Daarbij gaat het om de financiële, administratieve en een beperkt aantal fysieke maatregelen betreffende de projecten Leeuwarden VrijBaan, traverse N31 Harlingen, knooppunt Joure, De centrale As en het Prinses Margrietkanaal. Deze projecten staan niet meer beschreven in de paragraaf grote projecten. De afrondende werkzaamheden vinden binnen de gecommuniceerde planning en financiële kaders plaats. Mocht dat veranderen, dan wordt dat gerapporteerd in brieven en de bestuursrapportages.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
2.2 Verbetering infrastructuur			

Toelichting

Het aantal ongevallen op provinciale infrastructuur blijft – net als de laatste paar jaar – boven de doelwaarde, terwijl we juist een daling willen bewerkstelligen. Een aantal projecten zijn qua aanbesteding en uitvoering doorgeschoven naar 2021.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. Het afronden van een aantal complexe infrastructuurprojecten			

Toelichting

1. De complexe projecten Leeuwarden VrijBaan, De Centrale As, Investeringsagenda Drachten Heerenveen, N31 Harlingen, N381 en Knooppunt Joure zijn bijna afgerond. De

verwachting is dat de projecten afgerekend kunnen worden binnen de afgesproken financiële kaders. Inmiddels is wel duidelijk dat voor Knooppunt Joure de planschade en nadeelcompensatie ruimer hoger gaan uitkomen dan vooraf ingeschat. Binnen het budget is maar beperkte ruimte om dit op te vangen. Bij de 1e berap 2021 zal een voorstel gedaan worden om dit verwachte tekort te dekken uit meevallers op de andere complexe projecten.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Grote infrastructuurprojecten	Uitvoering van de projecten overeenkomstig de planning zoals opgenomen in paragraaf 'grote projecten' in deze begroting.	95%	95%
Overige infrastructuurprojecten, inclusief fietsroutes op lange afstanden	Uitvoering van de projecten overeenkomstig de planning zoals opgenomen in het Uitvoeringsprogramma verkeer en vervoer 2020	95%	85%
Veiligheid provinciale wegen	Het deel van het wegennet dat voldoende tot goed scoort volgens de FryRAP (Friese beoordelingssystematiek o.b.v. EuroRAP)	Stijging t.o.v. 2019 (meer dan 56% volgens EuroRAP)	57%
Veiligheid provinciale wegen	Aantal ernstige ongevallen op provinciale wegen (ongevallen met dodelijke afloop of met ziekenhuisgewonden).	Een afname, dus minder dan 4 dodelijke ongevallen, om zo naar 0 te dalen	7 dodelijke ongevallen

Toelichting

Grote infrastructuurprojecten

De lopende grote projecten N381 en spoorprojecten worden toegelicht in de paragraaf grote projecten.

Overige infrastructuurprojecten

Voor wat betreft de overige infrastructuurprojecten is een aantal projecten qua aanbesteding en uitvoering doorgeschoven van 2020 naar 2021. Dit zijn N351 oversteek Laagduurswoude (t.g.v. grondaankoop), N383 Marsum (t.g.v. timing subsidies en aanbesteding), N369 kruispunt Rottevalle noord-Houtigehage (nader archeologisch onderzoek), N351 Wolvega-Slijkenburg (stikstof-problematiek).

Veiligheid provinciale wegen

Ondanks de gevolgen van corona en de lockdowns, waardoor de hoeveelheid verkeer ook op de provinciale wegen tijdelijk aanzienlijk afnam, is het aantal dodelijke slachtoffers op provinciale wegen toegenomen van 5 in 2019 naar 7 in 2020. Als eerste stap om deze tendens weer om te kunnen buigen naar een daling, voeren wij een analyse uit van de ongevalsgegevens.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	1.859	1.813	1.547	266
Tijdelijke budgetten	35.410	25.285	17.009	8.276
Reserves	-3.990	-9.713	-19.783	10.070
Overlopende passiva	4.140	9.716	21.774	-12.057
Totaal lasten	37.419	27.101	20.547	6.554
Baten				
Structurele budgetten	60	37	18	19
Tijdelijke budgetten	0	17.731	28.981	-11.250
Reserves	-16	879	477	402
Overlopende passiva	4.140	9.716	21.774	-12.057
Totaal baten	4.184	28.363	51.250	-22.887
Saldo van lasten en baten	33.235	-1.262	-30.703	29.441
Mutatie reserves	3.379	7.567	17.235	-9.668
Mutatie tijdelijke budgetten	-31.862	-7.829	11.697	-19.526
Resultaat van lasten en baten	4.752	-1.524	-1.771	247

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 247.000,- op dit beleidsveld.

Structurele budgetten

De lagere lasten van € 266.000,- bestaan voor € 463.000,- uit stelpost kapitaalslasten en hogere lasten van € 226.000,- voor wegverkeergegevens (zie hierna). Het benutten van de kapitaalslast is gekoppeld aan de opleverdata van investeringsprojecten. Bij latere oplevering ontstaat hierdoor vrijval in de kapitaalslasten. Aan onderzoeken is € 29.000,- minder besteed, hiertegenover staat de bijdrage van derden ook € 19.000,- lager is.

De uitgaven voor de Nationale Databank Wegverkeersgegevens (NDW) waren hoger dan gepland. Dat komt deels doordat kosten over 2019 in 2020 in rekening zijn gebracht. Er is daarnaast echter ook sprake van een structurele groei in deze kosten. Het gaat hierbij om onze kosten voor de deelname in de NDW, maar ook aan het hieraan toegevoegde Nationaal Wegenbestand en het meldsysteem voor wegwerkzaamheden (MELVIN). Ook gaat het hierbij om de kosten van verkeerstellingen op provinciale wegen, die via het NDW zijn aanbesteed.

Tijdelijke budgetten

De lagere last van € 8 mln. heeft betrekking op concrete RSP-infrastructuren. De hogere bate van € 11 mln. heeft eveneens betrekking op de concrete RSP-infrastructuren. Beide bedragen worden via de reserve tijdelijke budgetten doorgeschoven naar 2021. Bij de 1ste berap komt een update van de stand van zaken over de infrastructuren.

Reserves/mutatie reserves

De lagere lasten van € 9,6 mln. wordt veroorzaakt door € 10,1 mln. lagere lasten voor sluis Kornwerderzand (uitgaven schuiven door), lagere lasten van € 1,4 mln. welke betrekking hebben op de dekkingsreserve en hogere lasten van € 1,9 mln. voor de Investeringsagenda Drachten Heerenveen.

Overlopende passiva

De overlopende passiva heeft betrekking op het RSP-mobiliteitsfonds en op de regionale aanpak laadinfrastructuur.

Beleidsveld 2.3 – Instandhouding provinciale infrastructuur

Wat wilden we bereiken?

In 2020 wilden we streven naar een goed dagelijks beheerd en onderhouden provinciaal wegen- en vaarwegennet. De provincie is wettelijk verantwoordelijk voor het onderhoud van het provinciale wegen- en vaarwegennet en de daarbij behorende kunstwerken (zoals bruggen en viaducten).

Als uitvloeisel uit het coalitieakkoord 2015 – 2019 verhogen wij stapsgewijs het onderhoudsniveau. Het onderhoudsniveau van het hele provinciale areaal wordt voldoende in plaats van krap voldoende (het rapportcijfer van een 6 naar een 7). In het bestuursakkoord is voorzien dat ook het onderhoudspeil voor het Van Harinxmakanaal wordt opgehoogd naar een 7 waardoor het gehele onderhoudsniveau voor het provinciale areaal een 7 is. In 2019 zijn de onderhoudsbeleidskaders geëvalueerd, waarna in april 2020 is besloten dat voor oevers differentiatie van het onderhoudsniveau mogelijk is. Ook is er afgesproken om de meerwaarde van differentiatie van het onderhoudsniveau voor de gehele breedte van de infrastructuur nader te onderzoeken en de uitkomst hiervan in 2021 aan u aan te bieden.

In april 2018 hebben Provinciale Staten een besluit genomen over het onderhoud aan oevers langs de vaarwegen in onze provincie, alsmede over de onderhoudsdieptes van meren. Voor beide onderdelen is in beginsel gekozen voor het in stand houden conform huidig beheer. Mocht later voor een hogere ambitie gekozen worden, dan brengt dit financiële gevolgen met zich mee.

Het onderhoud van de infrastructuur wordt ook behandeld in paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
2.3 Instandhouding provinciale infrastructuur			

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. We onderhouden provinciale wegen en vaarwegen volgens de in 2016 vastgestelde beleidskaders en het daarbij verhoogde onderhoudsniveau.			
2. Wij beheren, programmeren en onderhouden de provinciale infrastructuur op een voldoende niveau en risico gestuurd.			
3. We voeren binnen het meerjarenprogramma 'Kunstwerken' renovaties en vervangingen uit volgens de planning in het uitvoeringsprogramma 'Verkeer en Vervoer 2020'.			
4. In 2020 werken we verder aan het uitbreiden van het aantal bruggen dat wordt aangesloten op de al in bedrijf genomen tijdelijke bedieningscentrale. Afhankelijk van het verloop van de contractvorming met de gemeente Leeuwarden worden in 2020 de eerste gemeentelijke bruggen ook aangesloten. In 2020 wordt met 18 bruggen de maximale capaciteit van de tijdelijk centrale zo ongeveer bereikt. In 2020 wordt ook het glasvezelnetwerk voor het aansluiten van nieuwe bruggen verder uitgebreid. In 2020 vindt binnen het project Swettehûs de bouw van het nieuwe bedieningscentrum plaats, zodanig dat nog voor het vaarseizoen van 2021 de bedieningscentrale in de nieuwe huisvesting in bedrijf is. Binnen dit project wordt op dezelfde locatie ook een nieuw steunpunt voor Provinciale Waterstaat gerealiseerd. Restwerkzaamheden m.n. voor de steunpuntfunctie / terreininrichting kunnen in 2021 worden afgerond. Het project Swettehûs heeft vergaande circulaire ambities, deze kunnen invloed hebben op de planning.			
5. Wij dragen zorg voor een veilige en vlotte doorvaart door middel van het op professionele wijze bedienen van provinciale, rijks- en gemeentelijke bruggen en sluizen gelegen over de vaarwegen in Fryslân.			
6. We bestrijden gladheid op provinciale wegen en breken het ijs op provinciale vaarwegen.			
7. We zorgen voor nautisch toezicht op onze vaarwegen. In 2020 is de varende dienst geprofessionaliseerd en hebben alle medewerkers de vereiste competenties. Het BOA registratie systeem en het Toezicht registratiesysteem zijn goed ingeregeld zodat het systeem de juiste managementinformatie kan genereren.			

Toelichting

4. De oorspronkelijke bouwplanning van het Swettehûs is niet meer haalbaar vanwege de complexe uitdaging om het ontwerp en de circulaire ambitie bij elkaar te krijgen (in ontwerp en beschikbaarheid bouw materiaal). Met de aannemer is een nieuwe planning opgesteld. Totaal oplevering staat nu gepland in het voorjaar van 2022. Eind 2021 bereiken we de

maximale capaciteit van de tijdelijk huisvesting. Dan verhuizen we de centrale naar het in aanbouw zijnde nieuwe Swettehûs.

Met het recente besluit door Noardeast-Fryslân over beperkte participatie, blijft de totale deelname door gemeenten achter bij de verwachtingen ten tijde van het PS besluit 16 december 2015. Daarnaast is op dit moment sprake van gering of afnemend draagvlak voor afstandsbediening bij bruggen in dicht(er) bewoonde gebieden. De (financiële) consequenties van de achterblijvende participatie worden onderzocht. Medio 2021 informeren wij u daarover.

Er zijn in het hoofd-recreatieve netwerk van Fryslân nog uitdagingen om bruggen van andere beheerders zoveel mogelijk vrij van tolgeld en pauzes te laten bedienen.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Onderhoudsniveau (verzorgingsstaat)	Het deel van de provinciale infrastructuur dat voldoet aan het gewenste onderhoudsniveau 7 overeenkomstig het besluit van PS.		
	Wegen, inclusief fietspaden (nulmeting 2016: 95%)	96%	96%
	Kunstwerken (nulmeting 2018: 92%)	95%	96%
Onderhoudsniveau (technische staat)	Het deel van de provinciale infrastructuur dat voldoet aan het gewenste onderhoudsniveau 7 overeenkomstig het besluit van PS.		
	Wegen (nulmeting 2018: 90%)	92%	92%
	Fietspaden (nulmeting 2018: 77%)	80%	90%
	Kunstwerken (nulmeting 2016: 89%)	90%	90%
	Oevers (nulmeting 2016: 71%) diepte vaarwegen (nulmeting 2016: 88%)	75% 90%	75% 90%
Opwaardering Van Harinxmakanaal	Bij het in stand houden toetsen we elke maatregel aan het geschikt zijn voor klasse Va, zodat er geen desinvesteringen ontstaan. Het Van Harinxmakanaal wordt onderhouden op niveau van een rapportcijfer 7.	Minimaal rapportcijfer 7	Rapportcijfer 7

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	14.859	15.818	14.189	1.629
Tijdelijke budgetten	47	41	33	8
Reserves	538	6.368	5.269	1.099
Voorzieningen	8.936	0	0	0
Werken voor derden (schades)	1.511	0	726	-726
Totaal lasten	25.890	22.226	20.216	2.010
Baten				
Structurele budgetten	1.162	976	1.504	-528
Voorzieningen	19.097	0	0	0
Werken voor derden (schades)	1.511	0	726	-726
Totaal baten	21.770	976	2.230	-1.254
Saldo van lasten en baten	4.120	21.251	17.986	3.264
Mutatie reserves	24.938	26.584	27.682	-1.099
Mutatie tijdelijke budgetten	-48	4	4	0
Resultaat van lasten en baten	29.011	47.838	45.673	2.166

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 2,2 mln. op dit beleidsveld.

Structureel lasten

Per saldo is er een onderschrijding van € 2,1 mln. Dit wordt veroorzaakt door lagere lasten van € 1,6 mln. en hogere baten van € 0,5 mln. De lagere lasten bestaan voor € 0,2 mln. uit lagere bestedingen voor gladheidsbestrijding en restant stelpost kapitaalslasten voor € 1,4 mln. Deze stelpost is ter dekking van de afschrijvingslasten van de investeringen. Een deel van de stelpost is gebruikt voor extra onderhoud als gevolg van latere oplevering van investeringen. Verder wordt een deel van de hogere bestedingen gedekt door extra baten. Het grootste deel van de hogere baten wordt veroorzaakt door verkoop van een steunpunt. De verkoop kon eerder plaatsvinden dan begroot (2022), baten komen nu ten gunste van het rekeningsaldo. Bij de 1ste berap wordt een voorstel ten laste van het begrotingsaldo gedaan om deze verkoop, groot € 366.000,- in mindering te brengen op de toekomstige te realiseren opbrengst inzake verkoop steunpunten.

Reserves/mutatie reserves

De lagere lasten € 1,1 mln. wordt veroorzaakt doordat de programmering voor groot onderhoud niet geheel in 2020 is uitgevoerd. De werkzaamheden worden in 2021 uitgevoerd.

Beleidsveld 2.4 – Openbaar vervoer

Wat wilden we bereiken?

Wij streven naar het op peil houden en verbeteren van de bereikbaarheid met het openbaar vervoer (OV). De hiervoor benodigde werkzaamheden bestaan in grote lijnen uit:

- periodiek aanbesteden en continu beheren, monitoren en door ontwikkelen van OV-concessies;
- het samen met gemeenten maken van slimme combinaties tussen diverse vormen van vervoer in het sociaal domein en “dunne” gedeelten van het OV;
- het binnen de concessiesystematiek inspelen op actuele ontwikkelingen in de vervoermarkt en de vervoerstechniek;
- ontwikkelen en ondersteunen van nieuwe concepten van (kleinschalig) OV;
- het in stand houden én verbeteren van de kwaliteit van de OV-infrastructuur.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Beleidsvelden	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
2.4 Openbaar Vervoer			

Toelichting

Het tijdschema voor de aanbesteding van de nieuwe bus concessie is aangepast. Door corona is er momenteel onzekerheid of de gewenste resultaten binnen budget zijn te behalen.

De coronamaatregelen en het hierdoor veranderde reisgedrag hebben een grote impact gehad op het OV. Er is daardoor voornamelijk ingezet op het instandhouden van het OV. Voor 2020 is door het Rijk hiertoe een beschikbaarheidsvergoeding beschikbaar gesteld. Hiermee hebben vervoerders voor 2020 het OV in stand kunnen houden op het afgesproken voorzieningenniveau. De vervoerders zijn daarbij akkoord gegaan met het nemen van alsnog een verlies van -7 % tot -10 % over 2020.

Gedurende het jaar is PS hierover geïnformeerd via brieven.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. In 2020 gaat de nieuwe treinconcessie van start. Dit betekent meer en nieuwe treinen.			
2. Een belangrijk speerpunt in 2020 is de aanbesteding van de nieuwe bus concessie.			
3. We betrekken hierbij de resultaten uit het bestuursakkoord. Er vindt besluitvorming plaats over de inhoudelijke richting met bijbehorende financiële middelen. Dit alles krijgt zijn beslag in het programma van eisen van de nieuwe bus concessie.			

Toelichting

1. In december 2020 is de nieuwe treinconcessie van start gegaan. Vanwege corona is de bouw en instroming van de door de concessiehouder toegezegde nieuwe treinen echter vertraagd. De nieuwe treinen zullen in 2021 instromen.

2. De huidige busconcessies eindigen in december 2022. Door corona is het verder doorzetten van de aanbesteding zeer riskant. Het risico op een slecht of geen aanbestedingsresultaat is door ons groot geacht. Daarom is in 2020 besloten de aanbesteding uit te stellen. Hierover bent u veelvuldig per brief geïnformeerd. Inmiddels wordt gewerkt aan een zogenaamde overbruggingsconcessie voor de periode 2023 en 2024.

3. In november 2019 is de Nota van Uitgangspunten busconcessie vastgesteld door PS waarbij de te behalen resultaten uit het bestuursakkoord zijn verwerkt. Op basis van de uitgangspunten is een concept PvE opgesteld. Vanwege stopzetting van de huidige aanbesteding is het concept PvE nog niet definitief vastgesteld en gepubliceerd. De verwachting is dat het beleid moet worden aangepast door corona. De impact en gevolgen voor lange termijn van corona op het OV zijn nog onzeker. Ook is het daarom de vraag of de huidige financiële middelen toereikend zijn om het huidige voorzieningenniveau op peil te houden.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Implementatie treinconcessie 2020-2035	Per 13 december 2020 start de treinconcessie volgens de voorwaarden van de nieuwe concessie	100%	90%
Kernen met openbaar vervoer	Deel van de kernen waar openbaar vervoer beschikbaar is (volgens de definities in het PVVP)	100%	100%
Verduurzaming OV	Minimaal 28 elektrische bussen	>28	28
Aanbesteding bus concessie 2022- ev.	Vaststellen Programma van Eisen (PVE)	PVE gereed	0%
Versnelling over bestaand spoor Noorden-Randstad	Afspraken met Rijk gemaakt over wijze en tijdsverloop versnelling Noorden-Randstad	Afspraken gemaakt	50%
Decentralisatie sprinterdiensten Leeuwarden-Zwolle	In 2020 afspraken gemaakt met het Rijk betreffende overname sprinterdiensten Leeuwarden Zwolle	Afspraken gemaakt	50%
Overdracht concessieverlening waddenveren	Voor- en nadelen inzichtelijk Plan van aanpak gereed	100%	100%
Innovatieve tafels	In 2020 organiseren we 2 bijeenkomsten	2	2

Toelichting

Implementatie treinconcessie 2020-2035

De implementatie van de treinconcessie is nog niet volledig gerealiseerd vanwege de latere instroming van treinen.

Kernen met openbaar vervoer

Omdat het Rijk voor 2020 een beschikbaarheidsvergoeding beschikbaar heeft gesteld voor

vervoerders en omdat decentrale overheden hun exploitatiebijdragen in 2020 op niveau hebben gehouden, hebben vervoerders het voorzieningenniveau in stand kunnen houden.

Verduurzaming OV

Er rijden op dit moment 28 zero-emissie bussen.

Aanbesteding bus concessie 2022-23

Het Programma van Eisen voor de aanbesteding bus concessie is gereed, maar vanwege corona nog niet definitief vastgesteld. De aanbesteding is uitgesteld.

Versnelling over bestaand spoor Noorden-Randstad

In de eerste helft van 2020 is het potentieonderzoek uitgevoerd, waaruit blijkt dat de Lelylijn leidt tot ca. 40 minuten reistijdwinst. In het BO-MIRT van november 2020 is met het Rijk afgesproken in 2021 een verdiepend vervolgonderzoek te starten, waarin de ministeries I&W, BZK en Noord-Nederland deze potentie in samenhang met de haalbaarheid van een bijpassende ruimtelijke ontwikkeling ten aanzien van wonen, werken, recreëren en bereikbaarheid verder in kaart brengen. Daarnaast loopt de lobby om de Lelylijn geagendeerd te krijgen bij het Rijk.

Decentralisatie sprinterdiensten Leeuwarden-Zwolle

In het BO-MIRT 2020 is afgesproken, dat in navolging van de afspraken uit het BO MIRT 2019 ten aanzien van decentralisatie van de sprinterdienst Leeuwarden-Zwolle en de spoorbrug over het Van Harinxmakanaal, het Rijk en provincie Fryslân gezamenlijk werken aan een samenhangend pakket van maatregelen voor de verbetering van het openbaar vervoer in Fryslân, voornamelijk gericht op de spoorlijn Leeuwarden – Zwolle. Voor de provincie Fryslân is het investeren in infrastructurele maatregelen en het realiseren van een beter reizigersproduct, zonder extra financiële inzet van de provincie een randvoorwaarde.

Overdracht concessieverlening waddenveren

In 2020 zijn we samen met het Rijk verdergegaan met een traject dat is gericht op besluitvorming over de overname van de bevoegdheid tot concessieverlening voor de Waddenveren. Er is een plan van aanpak gemaakt en er wordt een intentieovereenkomst voorbereid, die in het eerste kwartaal van 2021 moet worden vastgesteld.

Innovatieve tafels

Fysische bijeenkomsten zijn i.v.m. de coronacrisis beperkt mogelijk. In het kader van de busconcessie zijn er wel bijeenkomsten gehouden met onderwijskoepels.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	46.971	51.957	50.429	1.527
Tijdelijke budgetten	43	268	217	51
Reserves	1.738	1.708	30	1.678
Overlopende passiva	0	4.776	3.821	955
Totaal lasten	48.751	58.709	54.497	4.211
Baten				
Structurele budgetten	1.771	1.615	1.708	-93
Overlopende passiva	0	4.776	3.821	955
Totaal baten	1.771	6.391	5.529	862
Saldo van lasten en baten	46.980	52.318	48.968	3.349
Mutatie reserves	-226	313	1.991	-1.678
Mutatie tijdelijke budgetten	0	-51	0	-51
Resultaat van lasten en baten	46.755	52.580	50.959	1.621

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 1,6 mln. op dit beleidsveld.

Structureel lasten

Per saldo is er een onderschrijding van € 1,6 mln. Dit wordt veroorzaakt door lagere lasten van € 1,5 mln. en hogere baten van € 0,1 mln. De lagere lasten bestaan uit meerwerk/additioneel vervoer (aanvullende ritten voor bijvoorbeeld drukkerie periodes scholen, evenementen ed.) waar in de coronaperiode geen aanleiding voor was. In de coronaperiode is de reguliere dienstregeling in stand gebleven. De hogere bate heeft betrekking op hogere bijdrage van derden.

Tijdelijke budgetten

De lagere lasten van € 51.000,- betreft een verplichting (Mobiliteitscentrale NO-Fryslân) die in een later jaar tot besteding komt. Het bedrag gaat daarmee via de reserve tijdelijke budgetten mee naar 2021.

Reserves/mutatie reserves

De lagere lasten van € 1,7 mln. hebben betrekking op de reserve BDU. Reden hiervoor is dat de vierde trein later is gaan rijden dan gepland.

Overlopende passiva

De overlopende passiva heeft betrekking op de beschikbaarheidsvergoeding OV 2020, resterende middelen worden in 2021 uitgekeerd.

1.3 Programma 3 – Omgeving

Portefeuillehouders: gedeputeerden Sietske Poepjes, Klaas Fokkinga, Douwe Hoogland, Avine Fokkens

Wat wilden we bereiken met dit programma?

Samengevat hebben we voor de Friese leefomgeving de ambitie om toe te werken naar een vitaal, veerkrachtig, karakteristiek en gezond Fryslân. Een ambitie die is verwoord in de Omgevingsvisie en in lijn is met het bestuursakkoord 'geluk op 1'. Wat houdt deze ambitie in, in relatie tot onze opgaven?

Met alle ontwikkelingen die spelen, is veerkracht essentieel. Klimaatverandering, de energietransitie, meer aandacht voor natuurontwikkeling in relatie tot stikstof, een transitie van de landbouw naar een vijfsterren landbouw, herstel van biodiversiteit en de impact van al deze veranderingen op het landschap. Ontwikkelingen die impact hebben op de omgeving, waarbij we onze identiteit willen behouden. Tegelijkertijd is het zoeken naar de balans met een vitaal Fryslân waarbij we streven naar een slimme economische groei. Deze slimme groei hangt samen met onze ambitie om een goede kwaliteit van bodem, water en lucht te behouden.

Om de ambities te kunnen realiseren moet de basis op orde zijn: de Friese leefomgeving heeft veel kwaliteiten die we willen behouden en versterken: niet door veranderingen tegen te houden, maar door gewenste nieuwe ontwikkelingen te laten aansluiten bij bestaande kwaliteiten. Om deze kwaliteiten op orde te hebben en te houden (goed onderhoud en beheer) voeren we onze wettelijke taken uit en nemen we de verantwoordelijkheden die we als provincie hebben. Waar verbeteringen nodig zijn geven we sturing en uitwerking aan verbeterplannen.

Dit programma bestaat uit de onderdelen Natuur en landschap, Landbouw, Veenweide, Water en Milieu, Energietransitie en de Transitie omgevingswet/visie.

Vastgestelde beleidsnotities

Natuur, landschap, landbouw

- Weidevogelnota 2014-2020
- Tussenevaluatie Weidevogelnota 2014-2020 (vastgesteld in nov 2017)
- Landbouwagenda 2014-2020 (de nieuwe startnotitie Landbouwagenda is op 25 november 2020 vastgesteld).
- Beleidsbrief duurzame landbouw 2017
- Nota "Ecologische Verbindingszones"
- Notitie "Gans in Balans" (2013), Nota Fryske Guozzenoanpak 2014, evaluatie 2016 & 2017, Nota Fryske Guozzenoanpak 2017-2020 (looptijd verlengd tm 2023)
- Nota "Natuur en Lanlik gebied" (2012)
- Programma landelijk gebied 2014-2020
- Natuur in Fryslân Haalbaar en Betaalbaar (2018)

- Beleidskader en Subsidieregeling Agrarische bedrijfsverplaatsing Fryslân (2015)
- Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020 (POP3)
- Beleidskader nationale landschappen
- Uitvoeringsprogramma Weardefol Fryslân 2016-2019
- Romte foar Sinne (2015)
- Libje en libje litte (6 juli, 2010)
- Verordening Wet natuurbescherming (december 2016)
- Startnotitie Herstelprogramma Biodiversiteit (september 2020)
- Startnotitie Nota beheer en schadebestrijding (september 2020)

Milieu

- Frysk Miljeuplan 2015-2016
- Legesverordening provincie Fryslân 2019
- Ontgrondingenverordening Friesland 1996
- Luchtvaartverordening provincie Fryslân 2012
- Provinciale milieuverordening Fryslân 2013
- Waterverordening provincie Fryslân 2016 (grondwater)
- Verordening Kwaliteit Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Omgevingsrecht provincie Fryslân 2016
- VTH-beleid Fryslân, uniform beleid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving van de provinciale en gemeentelijke basistaken, vastgesteld 15 december 2020;
- VTH beleid provincie Fryslân 2019-2023, vastgesteld 9 april 2019;
- Beleidsregels geur Bedrijven Fryslân 2019, vastgesteld 12 november 2019;
- Beleidsregel Wet Bibob provincie Fryslân 2017, vastgesteld 16 mei 2017;
- Landelijke handhavingsstrategie, vastgesteld 2 december 2014;
- Beleid “Storten/op of in de bodem brengen van afval buiten inrichtingen” d.d. 22 december 2005

Energietransitie

- Beleidsbrief Duurzame Energie 2016 (In 2021 leggen wij een nieuwe startnotitie en beleidsbrief (Klimaat en) Energie voor aan de Staten).

Water

- Provinciaal Waterhuishoudingsplan 2016-2021 (WHP4)
- Waterverordening provincie Fryslân
- Fries Bestuursakkoord waterketen (FBWK)
- Provinciale Milieuverordening (grondwaterbescherming)
- Grondwateratlas van Fryslân (2019)
- Ontwerp KRW-Nota 2022-2027 (okt. 2020)
- Startnotitie Regionaal Waterprogramma (okt 2020)

Veenweide

- Veenweide visie (21 januari 2015)
- Tussenstap Friese veenweideaanpak 2020-2030 (18 juli 2018)

Omgevingsvisie / Ruimte

- Verordening Ruimte en Partiële Herziening Romte foar Sinne (2015)
- Romte foar Sinne (2015)
- Beheer- en Ontwikkelplan Waddengebiet
- De Nije Plaets, schaalvergroting in de landbouw
- Heroverweging intensieve veehouderij en PS besluit agrarische schaalvergroting
- Uitvoeringsagenda Streekplan Subsidieverordening Ruimte
- Thematische structuurvisie Grutsk op 'e Romte
- Omgevingsvisie de Romte Diele 2020
- Startnotitie Landschap (2020)

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partijen leverden een bijdrage aan de doelen en resultaten van dit programma. Een overzicht van de verbonden partijen en meer informatie hierover staat in [paragraaf 5](#) van dit jaarverslag.

- Fryske Útfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO), Grou
- Fûns Fryske Skjinne Enerzjy (FSFE), Leeuwarden
- Fonds Nazorg Stortplaatsen
- Stichting Nazorg Ouwsterhaule
- Samenwerkingsovereenkomst Waddenglas

VTH-taken

Zie paragraaf 8.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken? (doelrealisatie)

Beleidsvelden	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten behaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
3.1 Natuur en landschap	Green	Yellow	Green
3.2 Landbouw	Green	Green	Green
3.3 Veenweide	Green	Yellow	Green
3.4 Water en Milieu	Green	Yellow	Green
3.5 Energietransitie	Green	Green	Red
3.6 Transitie omgevingswet/visie	Green	Yellow	Green

Toelichting

Binnen programma 3 zijn niet alle gewenste resultaten behaald. Bij de afzonderlijke beleidsvelden wordt dit toegelicht.

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie				
	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Bedragen x € 1.000,-				
Totaal lasten	98.591	108.483	82.393	26.091
Totaal baten	13.124	17.244	9.692	7.552
Saldo van lasten en baten	85.467	91.240	72.701	18.539
Mutatie reserves	238	-18.774	-6.726	-12.048
Resultaat van lasten en baten	85.705	72.466	65.975	6.490

Toelichting

Op het gehele programma is er een onderbesteding van € 6,5 mln. ten opzichte van de gewijzigde begroting. De financiële toelichtingen staan bij de afzonderlijke beleidsvelden.

Investerings				
Bedragen €1.000,-	Stand per 1-1-2020	uitgaven	bijdragen derden	Stand per 31-12-2020
Onderhanden werken	41.881	5.591	3.308	44.164
Opgeleverde werken	0	0	0	0
Afgerekende werken	0	0	0	0
Totaal	41.881	5.591	3.308	44.164

Toelichting

Bij onderhanden werk is de voorraad natuurgronden opgenomen. De waardevermeerdering wordt met name veroorzaakt door uitvoering van de Veenweidevisie vanwege grondaankopen in kansrijk gebied Aldeboarn – De Deelen. Binnen het IKG lopen de aankopen nagenoeg in lijn met de verkopen. Aankopen die zijn gedaan betreffen vooral aankopen binnen prioriteit 1 en 2 van het NNN, de verkopen zijn vooral ruil- en restgronden.

Balanspost reserves				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	vormen	beschikken	Stand per 31-12-2020
R. Aankoop natuurterreinen (fase 1) prov. opgave	1.767	943	0	2.710
R. Natuurpact 2014	37.825	8.279	3.590	42.515
R. De nieuwe afsluitdijk	25.507	5.023	9.444	21.085
R. Beklemd reserve verstrekte subsidies	0	6.141	0	6.141
Totaal	65.100	20.386	13.034	72.451

Toelichting

Reserve Aankoop natuurterreinen (fase 1) prov. opgave

Deze reserve is gevormd om benodigde middelen voor aankopen natuurterreinen fase 1 ter beschikking te kunnen stellen. Het betreft de provinciale opgave prioriteit 3 en 4 en gaat dus niet om de wettelijke opgave.

Reserve Natuurpact 2014

Deze reserve is gevormd voor rijksmiddelen en bestedingen voor de uitvoering van het programma natuurpact.

Reserve De nieuwe afsluitdijk (DNA)

I.h.k.v. het samenwerkingsverband van de provincies Fryslân, Noord-Holland en de gemeenten Hollands Kroon, Harlingen en Súdwest-Fryslân is deze reserve voor het programma DNA gevormd. De provincie Fryslân is penvoerder van het programma.

Beklemd reserve verstrekte subsidies

Deze reserve is gevormd naar aanleiding van de stelselwijziging subsidieaanname en betreft de volgende projecten: Herinrichting Sexbierum, Wij&Wadvogels, Off Grid Test Centre (Afsluitdijk), Nationaal Energiebespaarfonds (Regionale variant Fryslân), Friese plusregeling energiebesparing eigen huis.

Balanspost voorzieningen				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2020
V. Risicovoorziening grondaankopen	1.251	336	4	1.583
V. Grondwaterplan	787	810	337	1.260
V. LVP project Baarderaderadeel LGR	11	0	0	11
Totaal	2.049	1.146	341	2.854

Toelichting

Voorziening Risicovoorziening grondaankopen

Deze voorziening dekt het risico van verlies-dragende grondtransacties natuur.

Voorziening Grondwaterplan

Deze voorziening wordt gevormd middels de legesinkomsten en uitgaven in het kader van het grondwaterplan gaan ten laste hiervan.

Voorziening LVP project Baarderaderadeel LGR

Deze voorziening is opgezet i.v.m. ruilverkaveling Baarderadeel. Bij onderbedeling hebben mensen recht op vergoeding, deze vergoedingen zijn deels nog niet opgevraagd. Mensen kunnen hier nog tot 20 jaar aanspraak op maken.

Balanspost overlopende passiva				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2020
OP Life Alde Feanen N2000 voorbereiding	686	0	572	114
OP Startsubsidie bestuurlijke strafbeschikking milieu	110	0	110	0
OP Actieplan geluid	15	78	0	93
OP NP 21 POP3 Fluessen en Morra	0	21	0	21
OP Impulsgelden	0	17.563	0	17.563

Balanspost overlopende passiva				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2020
OP Ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed	0	1.961	0	1.961
OP Wadlopen	115	0	58	57
OP Nog af te sluiten weidevogelcompensatie	2.116	369	0	2.485
OP Fries Bestuursakkoord Waterketen 2016-2020.	110	60	0	171
OP POP 3 ANLB Leefgebied water SP 2019	500	0	235	265
OP Deltaprogramma Waddengebied	56	60	0	116
OP Weidevogelcompensatie	1.610	0	136	1.474
OP P29C POP3 Subsidie Kavelruil	0	825	825	0
OP NP 21 POP3 plaggen watercrassula op Terschelling	0	1.307	1.307	0
Totaal	5.319	22.245	3.243	24.321

Toelichting

OP Life Alde Feanen

De OP is ingericht voor de kasstromen van het project LIFE Alde Feanen N2000.

OP Startsubsidies bestuurlijke strafbeschikking milieu

Middelen afkomstig van het Ministerie van Justitie die dienen te worden aangewend voor de stimulering BsB milieu. O.a. handhavingsmiddelen, opleidingskosten Boa's.

OP Actieplan geluid

De OP is ingericht voor middelen vanuit het rijk met als doel het verminderen van een te hoge geluidsbelasting als gevolg van wegverkeer op provinciale wegen.

OP Digibeter 2019 Duinen en Kwelders

De OP is ingericht voor middelen vanuit BIJ12, provincies Zeeland, Noord-Holland, Zuid-Holland, Rijkswaterstaat, de provincie Fryslân voert de regie. Met als doel verbetering duinmonitoring.

OP NP21 POP3 Fluessen en Mora

De OP is ingericht voor de subsidiebijdrage vanuit POP (50% financiering) voor N2000 Merengebied.

OP Impulsgelden

De OP is ingericht voor de impulsgelden die betrekking hebben op de rijksmiddelen die we ontvangen voor de projecten Hege Warren en Aldeboarn/de Deelen.

OP Ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed

De OP is ingericht voor de specifieke uitkering voor het ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed. Het doel van de regeling is het ontzorgen van kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren bij het verduurzamen van hun maatschappelijk vastgoed.

OP Wadlopen

De OP is ingericht voor de kasvoering van wadloopovereenkomsten tussen de drie waddenprovincies.

OP Nog af te sluiten weidevogelcompensatie

De OP is ingericht voor middelen afkomstig van projecten, Vermillion en gemeenten voor compensatie m.b.t. aangaan langdurige beheercontracten, deze middelen worden ingezet voor weidevogelcompensatie.

OP Fries bestuursakkoord Waterketen 2016-2020

De OP dient ter kasvoering van budgetten uit het Fries bestuursakkoord. Het FBWK is een samenwerkingsverband tussen alle Friese waterketen partijen.

OP POP 3 ANLB Leefgebied water SP 2019

De OP is ingericht voor de besloten subsidiebijdragen voor het subsidieplafond 2019 vanuit de regio.

OP Deltaprogramma Waddengebied

De OP is ingericht voor middelen afkomstig van provincie Groningen, Rijkswaterstaat, wadgemeenten en waterschappen, voor o.a. voorbereiden op klimaatadaptatie en waterveiligheid.

OP Weidevogelcompensatie

Deze overlopende passiva weidevogelcompensatie is er voor om de meerjarige contracten te kunnen financieren.

OP P29C POP3 Subsidie Kavelruil

Deze OP is ingericht voor middelen afkomstig van POP3 voor kosten van het project kavelruil.

OP NP 21 POP3 plaggen watercrassula op Terschelling

Deze OP is ingericht voor middelen afkomstig van POP3 voor het bestrijden van de watercrassula op Terschelling.

Beleidsveld 3.1 – Natuur en landschap

Natuur

Wat wilden we bereiken?

Wij blijven de mooiste provincie van Nederland met een fraai en vitaal platteland en dynamische natuurgebieden. Hierbij speelt onder andere het herstel van de biodiversiteit. We voldoen aan de afspraken zoals we die in het kader van het Natuurpact gemaakt hebben.

Herstel biodiversiteit

Een grote soortenrijkdom bepaalt onze kwaliteit van leven. Daarmee is biodiversiteit essentieel en ook als urgente opgave opgenomen in de Omgevingsvisie. De biodiversiteit (soortenrijkdom) staat onder druk. Het aantal insecten daalt, bijen hebben het moeilijk, de rijkdom aan planten neemt af. We investeren erin om die daling van biodiversiteit te keren.

In 2020 hebben we een startnotitie opgesteld, gezamenlijk met onze partners een uitwerking gegeven aan het herstelprogramma en voorbeeldprojecten financieel ondersteund. Herstel van biodiversiteit willen we bereiken door het verbeteren van de kwaliteit van de leefgebieden en via het versterken van de verbinding tussen biodiversiteit en de samenleving. Daarbij hebben we ons als doel gesteld uiterlijk in 2025 de neergaande lijn van de biodiversiteit om te zetten in een opgaande lijn. Die lijn willen we voor de lange termijn vasthouden. Dit geldt voor natuurgebieden én voor het agrarisch en stedelijk gebied daarbuiten.

Natuurontwikkeling en -beheer

We willen draagvlak creëren voor het behoud en ontwikkelen van de natuurkwaliteiten. Dit door inwoners van onze provincie te betrekken bij het ontwikkelen van natuurwaarden en, waar mogelijk, recreatief medegebruik te bevorderen. We zien steeds meer kansrijke burgerinitiatieven. Daar waar mogelijk ondersteunen wij deze. Het koppelen van kansen tussen natuur en economie speelt een grote rol. De provincie streeft naar een kwalitatief goed, effectief en vernieuwend (agrarisch) natuurbeheer met lagere beheerkosten en met meer veerkracht voor de natuur. Wij voeren de regie op het natuurbeheer binnen en buiten het Natuurnetwerk (NNN), voorheen werd dit de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) genoemd.

Een groot deel van het Natuurnetwerk realiseren wij via onze gebiedsontwikkelingsprojecten, zijnde Achtkarspelen-Zuid, Beekdal-Linde, Koningsdiep en Alde Feanen. Projecten waar een gebiedscommissie met vertegenwoordiging uit de streek van betrokken partijen actief zijn. Samen met de inwoners van het gebied, en specifiek de agrariërs, wordt gezocht naar mogelijkheden om op vrijwillige manier invulling te geven aan de realisatie van de natuuropgave in combinatie met andere doelen. Zo voert de gebiedscommissie Koningsdiep een deel van de werkzaamheden uit vanuit de Regiodeal Zuidoost Fryslân. Prachtige koppelkansen die zo benut worden, en met de mienskip worden uitgewerkt.

Met alleen de opgaven, die bij de gebiedscommissies zijn belegd, is het NNN niet volledig gerealiseerd. Vandaar dat op 10 juli 2019 Provinciale Staten hebben besloten om voor de natuurontwikkeling scenario 5b, Natuer mei de Mienskip (binnen bestaand budget) verder uit te werken door het uitvoeren van 3 pilots en in 2021 een definitieve scenariokeuze te maken. De voortgang van de natuurontwikkeling wordt in de paragraaf 'Grote projecten' beschreven. Ook voeren we de herstelmaatregelen uit de N2000 beheerplannen uit.

Soortenbeleid

Wat betreft het soortenbeleid hebben we gewerkt aan actualisatie van het weidevogelbeleid. Daarnaast zijn we op het gebied van faunabeheer met betrokken partijen blijven werken aan een balans tussen beschermen en beheren. In dat kader zijn we gestart met het actualiseren van onze nota beheer en schadebestrijding (libje en libje litte).

De laatste tijd is er meer aandacht voor soorten, deels omdat we nieuwe soorten hebben mogen verwelkomen in Fryslân. Zo is onder meer de wolf gesignaleerd, wordt de populatie otters groter en zijn er twee bevers gevestigd. Daarnaast hebben we ook te maken gehad met invasieve exoten; soorten die zich buiten hun oorspronkelijke verspreidingsgebied hebben gevestigd en door hun aanwezigheid of door de groei van hun populaties een bedreiging vormen voor inheemse soorten. Voorbeelden zijn hiervan de Amerikaanse Rode Eekhoorn in Gaasterland en de watercrassula op Terschelling.

Weidevogelbeleid

In 2020 heeft de Evaluatie van de Nota Weidevogels 2014-2020 plaatsgevonden en is een Startnotitie Weidevogels 2021-2030 opgesteld samen met de Olterterppartners. Uit de Evaluatie komt naar voren dat er de afgelopen jaren door alle bij weidevogels betrokken partijen veel inspanningen en acties zijn uitgevoerd om de weidevogels te beschermen en te behouden. In de weidevogelkerngebieden, de gebieden met beheer, lijkt de afname minder snel te gaan dan in het gangbare boerenland. Ook lijkt de afname in Fryslân minder snel te gaan vergeleken met de rest van Nederland. Het is echter niet gelukt de achteruitgang van de gidsoort grutto te stoppen en om te buigen naar een stijgende lijn. Voor de tureluur, veldleeuwerik, graspieper en gele kwikstaart zien we de afgelopen acht jaar wel een stijgende lijn. De aanpak in de weidevogelkerngebieden lijkt te werken, maar moet nog sterk worden verbeterd om een opwaartse lijn te realiseren.

Juist in onze provincie, waar de landbouw een belangrijke economische factor is en cruciaal is om een groei van de weidevogelpopulaties te realiseren, is een gezamenlijke aanpak belangrijk om met alle betrokken partijen een nieuwe balans te bewerkstelligen tussen economische activiteiten, natuur, biodiversiteit en een divers en herkenbaar landschap. Alleen dan is een duurzaam herstel van de weidevogelpopulaties mogelijk.

Op initiatief van Pieter Winsemius (oud-minister VROM), It Fryske Gea, de Friese Milieu Federatie en Vogelbescherming Nederland is met inbreng van zes weidevogelprovincies, landbouworganisaties, natuurorganisaties en wetenschappers het 'Aanvalsplan Grutto' opgesteld en op 18 november 2020 aangeboden aan minister Schouten. Met dit plan wordt ingezet op het keren van de neerwaartse trend van de grutto en andere weidevogels. Om de grutto te redden zijn optimale inrichting en beheer vereist in speciaal aan te wijzen kansrijke gebieden. Noodzakelijk hierbij is de ontwikkeling van adequate verdienmodellen die boeren verleiden aan de slag te gaan en blijven met weidevogelbeheer. Belangrijk is de

gebiedsgerichte benadering in de kansgebieden te koppelen aan de agenda's voor landbouw, veenweide, stikstof, natuur, klimaat enz. Met dit plan moet het lukken de neerwaartse trend van de grutto en andere weidevogels te keren.

De provincie heeft in 2020 een nauwe betrokkenheid bij de uitwerking van dit initiatief gehad.

Tevens zijn eind 2020 de twee Europese subsidieaanvragen LIFE IP GrassBirdHabitats en LIFE IP All4Biodiversity toegekend door de Europese Commissie. Deze projecten hebben als doel het verbeteren van de weidevogelbiotoop en het duurzaam behoud daarvan.

Nationale Parken

Nationale parken zijn de pronkstukken van onze natuur. Ook vervullen ze een veelzijdige rol binnen onze maatschappij. Zo bieden ze kansen om van de natuur te genieten en tegelijkertijd bij te dragen aan het besef dat natuur kwetsbaar is en beschermd moet worden. Daarbij zijn betrokkenheid vanuit de omgeving van groot belang.

De provincie Fryslân ondersteunt de Friese Nationale Parken Schiermonnikoog en de Alde Feanen middels een financiële bijdrage en het voeren van het secretariaat. Groningen en Drenthe voeren het secretariaat van Lauwersmeer en Drents Friese Wold.

Het ministerie van LNV heeft in 2020 een rijksbijdrage voor de periode 2020 – 2022 beschikbaar gesteld voor een kwaliteitsimpuls van Nationale Parken; Nationale Parken nieuwe stijl. Met dit bedrag wordt beoogd te werken aan grotere en sterkere parken op het gebied van kwaliteit en beleving. Vanuit Friesland is voor alle vier Nationale Parken een aanvraag ingediend.

Wet natuurbescherming

Wij voeren de Wet Natuurbescherming (Houtopstanden, PAS, Soorten en Gebied) uit door aanvragen t.a.v. vergunningen, ontheffingen en adviezen af te handelen. De Raad van State heeft op 29 mei 2019 uitspraak gedaan en geconcludeerd dat de PAS niet gebruikt mag worden als basis voor vergunningverlening. De provincie Fryslân werkt samen met de andere provincies, de betrokken ministeries, de VNG en Unie van Waterschappen aan een oplossing voor de stikstofproblematiek.

Programma Natuur

Een belangrijke pijler van de stikstofaanpak betreft het Programma Natuur. In 2020 hebben Rijk en provincies in nauwe samenwerking met de terrein beherende organisaties een Uitvoeringsprogramma Natuur uitgewerkt. Hierin staan afspraken over de ambitie en opgave, kaders voor de maatregelen, monitoring en rapportage en het samenwerkingsmodel. Met het Programma Natuur streven wij naar het op orde brengen van condities die nodig zijn voor een landelijk gunstige staat van instandhouding conform de Vogel- en Habitatrichtlijn. Hiervoor wordt een samenhangend pakket van maatregelen ingezet dat gericht is op stikstofreductie, natuurversterking en verbetering van natuur, en meer natuurinclusieve ruimtelijke inrichting. In de periode 2021 t/m 2030 wordt jaarlijks een substantieel bedrag, oplopend naar € 300 mln. per jaar landelijk beschikbaar gesteld voor natuurherstel en natuurontwikkeling, met de focus op stikstofgevoelige soorten en habitats.

Het Programma Natuur wordt gefaseerd uitgevoerd. In de eerste fase van drie jaar zullen provincies, Rijk en maatschappelijke partners starten met de uitvoering van de eerste maatregelen. Waar in eerste instantie met een bandbreedte zou worden gewerkt, is voor het vaststellen van de Specifieke doeleitkering toch gekozen om deze bandbreedte om te zetten met een gelijkmatige verdeelsleutel voor alle provincies. Voor de provincie Fryslân betekent dit dat wij aanspraak kunnen maken op 7,5%, zijnde € 45 mln. voor de periode 2021 t/m 2023. Dit is exclusief een hogere beheervergoeding voor natuurbeheer die van 75% naar 84% wordt verhoogd. De middelen voor verhoging van de beheervergoeding komen eveneens vanuit de beschikbare gelden voor Programma Natuur.

Bodem

Wij willen onze bodem zo schoon mogelijk houden en geen vreemde stoffen in de Friese bodem en werken, naast de afronding van een aantal saneringen, aan integraal bodembeleid, met daaraan gekoppeld een transitieprogramma.

Wij adviseren aan het Rijk inzake de Mijnbouwwet. Het Rijk is de vergunningverlenende instantie. In onze adviezen aan het Rijk maken wij steeds kenbaar tegen nieuwe gaswinningen te zijn en pleiten daarbij voor omgekeerde bewijsvoering.

We hanteren bij de vergunningverlening voor de zoutwinning onder het Wad het 'hand aan de kraan'-principe. Bij de bestaande zoutwinning onder land waar dit niet het geval is, blijven wij de resultaten van de verplichte monitoring kritisch volgen tot aan de beëindiging van de zoutwinning in 2021. Als het zich voordoet, zullen wij geen medewerking verlenen aan (proef-)boringen naar schaliegassen en aan de opslag van kernafval en CO2 in de ondergrond.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
3.1 Natuur en landschap			

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
Natuur			
1. In 2020 ronden we uitvoering van de gebiedsontwikkelingsprojecten Icoonproject Oude Willem en Koningsdiep 2e module af. Dit betreft de inrichting van 264 ha. Daarnaast ronden we de planvoorbereiding van Achtkarspelen Zuid 4e module (Rohel Oost), Achtkarspelen Zuid 5e module en Koningsdiep 4e module af zodat deze modules in uitvoering kunnen worden genomen.			
2. In 2020 werken wij in samenwerking met de partners van Natuur met de Mienskip aan de opzet van 3 pilots.			

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
Natuur			
3. Wij zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Natura 2000 beheerplannen en PAS gebiedsanalyses. Wij hebben overeenkomsten afgesloten met de terrein beherende organisaties en het Wetterskip en hebben regie op de uitvoering. Wij richten ons op het uitvoeren van de maatregelen binnen de looptijd van 6 jaar. Dit betekent dat de PAS maatregelen voor 1 juli 2021 uitgevoerd zijn.			
4. In 2020 zetten wij in op de reductie van ganzenschade op basis van de aanpak zoals Provinciale Staten die in juli 2017 heeft vastgesteld door het vaststellen van de 'Fryske Guozzenoanpak 2017-2020'. De looptijd van deze aanpak is verlengd tot en met 2023 (PS februari 2019).			
5. Weidevogels: Voor 2020 ligt de doelstelling op 7.500 gruttobroedparen. Dit ligt lager dan de doelstelling van 10.000 gruttobroedparen die in de Weidevogelnota 2014-2020 is opgenomen. In november 2017 heeft PS bij de vaststelling van de Tussenevaluatie weidevogelnota 2014-2020 ervoor gekozen om de doelstelling van 10.000 gruttobroedparen in 2020 niet naar beneden bij te stellen maar te temporiseren.			

Toelichting

1. De projecten Oude Willem en Koningsdiep 2^e module zijn vrijwel afgerond. De administratieve afronding vindt plaats in 2021. De oplevering van de hectares van deze projecten zijn daarom ook doorgeschoven naar 2021. Wel zijn de ingerichte hectares van de twee ICOON projecten Swette De Burd en de laatste hectares Wolvega Zuid gereedgemeld. Wat betreft de planvoorbereiding is er ook een vertraging; door corona is het lastig om plannen voor te bereiden omdat communicatie met de omgeving vrijwel onmogelijk is. In Achtkarspelen-Zuid is in 2020 vooral gewerkt aan het plan "Mieden op z'n Mooist".

2. In 2020 is gewerkt om de organisatie rond Natuer mei de Mienskip op te zetten en de starten met de 3 pilots. De drie pilots zijn nu in uitvoering, het betreft: gebiedsproject Burgummermar & De Leijen, Tsjoch op ! en tools.

3. Er is een goede voortgang op de uitvoering van de maatregelen in de Natura 2000 beheerplannen. Ca. 60% is uitgevoerd. Niet alle maatregelen zullen tijdig zijn uitgevoerd. Hiervoor zijn diverse redenen, zoals dat het verkrijgen van de grond op vrijwillige wijze niet lukt. Dit zorgt er ook voor dat inrichtingsmaatregelen vertragen. Op Terschelling zorgt het voorkomen van de invasieve exoot watercrassula dat maatregelen niet uitgevoerd kunnen worden.

5. In 2020 is de eindevaluatie van de Nota Weidevogels 2014-2020 uitgevoerd. Uit de evaluatie blijkt dat er de afgelopen jaren door alle bij weidevogels betrokken partijen veel inspanningen en acties zijn uitgevoerd om de weidevogels te beschermen en te behouden. In de weidevogelkerngebieden, de gebieden met beheer, lijkt de afname minder snel te gaan dan in het gangbare boerenland. Ook lijkt de afname in Fryslân minder snel te gaan vergeleken met de rest van Nederland. Het is echter niet gelukt de achteruitgang van de gidsoort grutto te stoppen en om te buigen naar een stijgende lijn. Voor de tureluur, veldleeuwrik, graspieper en gele kwikstaart zien we de afgelopen acht jaar wel een stijgende lijn. De aanpak in de weidevogelkerngebieden lijkt te werken, maar moet nog sterk worden verbeterd om een opwaartse lijn te realiseren.

In de Startnotitie Weidevogels, welke op 21 april 2021 in PS wordt behandeld worden de kaders geschetst voor het opstellen van het weidevogelbeleid voor de periode 2021-2030. Het nieuwe beleid richt zich met name op het verbeteren, verfijnen en het uitbreiden van de koers die wij als Provincie hebben ingeslagen met de Nota Weidevogels 2014-2020. Het uitgangspunt van de Startnotitie 2021-2030 is de neergaande lijn van de weidevogels om te buigen naar een stijgende lijn.

Er is er een overbesteding van circa € 100.000,- op de tijdelijke budgetten voor de Weidevogels. Dit wordt toegelicht onder de financiële tabel.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Natuur			
Weidevogels	Aantal gruttobroedparen	7.500	6.700
Natuurnetwerk Nederland	Hectares verworven	246	107
	Hectares ingericht	264	369
	Hectares in beheer (incl. gesubsidieerd buiten begrenzing)	60.800	62.831
Natura2000/voormalige PAS-gebieden	Aantal N2000 beheerplannen en PAS gebiedsanalyses van voormalige PAS-gebieden in uitvoering. (alle 9 voormalige PAS gebieden zijn onderdeel van de N2000 beheerplannen)	12 beheerplannen N2000 en 9 voormalige PAS gebiedsanalyses in uitvoering. Daarnaast zorgdragen voor de uitvoering van maatregelen in 6 N2000 beheerplannen waar een andere partij voortouwnemer is.	12 beheerplannen N2000 en 9 voormalige PAS gebiedsanalyses zijn uitgevoerd. Daarnaast is zorg gedragen voor de uitvoering van maatregelen in 6 N2000 beheerplannen waar een andere partij voortouwnemer is.
Ganzen	Gewasschade in kg droge stof	5-10% lager dan het gemiddelde van de afgelopen 2 jaren.	10,3% hoger van het gemiddelde van de afgelopen 2 jaren.
Wet Natuurbescherming	% tijdig verleende vergunningen en ontheffingen	95%	90%
Mijnbouwwet	Provinciale reacties op adviesverzoeken	100%	100 %

Toelichting

Weidevogels

Het jaar 2020 was een zeer slecht weidevogeljaar vanwege de droogte en zeer hoge

predatiedruk. De weidevogels waren wel aanwezig, maar kwamen niet tot broeden of kregen geen kuikens groot. Dit werd veroorzaakt door de droogte die de bodem uitharde en bikkelhard werd. Hierdoor konden verschillende weidevogels niet meer bij hun voedsel in de bodem komen. Ook kwamen door de droogte minder insecten tot ontwikkeling. Veel vogels kwamen laat of helemaal niet meer tot broeden.

Hectares verworven NNN

De 246 ha is gebaseerd op het pondsgewijs verdelen van het restant te verwerven hectares over de jaren. Dit is niet reëel, omdat niet alle grond vrijwillig aangekocht gaat worden en het "laag hangend fruit" al jaren geleden is aangekocht. Daarnaast maakte corona het lastig om gesprekken met grondeigenaren aan te gaan. Desondanks is er nog 107 ha verworven.

Hectares ingericht NNN

In 2020 is er 369 ha grond als ingericht gereedgemeld. Het betreft de projecten Swette De Burd, de afronding van Wolvega Zuid en de Sefonsterpolder.

Ganzen

Het beleid is ongewijzigd gebleven, maar het beleidsdoel is niet gerealiseerd. De ganzenschade in kilogram droge stof is weer gestegen in plaats van gedaald. Dit is mede te wijten aan het droge voorjaar in 2020, waardoor het door ganzen beschadigde gras zich slecht kon herstellen. Daarmee is ook de hoogte van de tegemoetkomingen in schade gestegen. BIJ12 heeft in 2020 opdracht gegeven tot vervolgonderzoek naar het effect van ganzenvraat op grasgroei. Dit onderzoek loopt twee jaar (2021 en 2022).

Wet natuurbescherming

We geven uitvoering aan de Wet natuurbescherming en handelen voor de onderdelen Hout, Gebieden, Soorten en Stikstof binnenkomende vergunning- en ontheffingsaanvragen af. Door de dynamiek in dit werkveld, met name het stikstofdossier, is de afdeling het afgelopen jaar hier intensief mee bezig geweest en heeft daarnaast een bijdrage geleverd aan beleidsmatige trajecten. In 2020 hebben we in totaal 812 aanvragen Wet natuurbescherming en Wadlopen afgehandeld. Over 2020 is 90% van de vergunningen tijdig verleend.

Het niet behalen van de 95% is te wijten aan de doorwerking van de uitspraak van de Raad van State in mei 2019 waarin het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in strijd is met Europese natuurwetgeving. In de uitspraak heeft de Raad van State aangegeven dat uit de passende beoordeling die ten grondslag ligt aan het PAS niet de vereiste zekerheid kan worden ontleend dat de huidige achtergronddepositie de natuurlijke kenmerken van Natura 2000 gebieden niet zal aantasten. Veel projecten lagen lange tijd stil in afwachting op meer duidelijkheid en toekomstperspectief. In 2020 is de vergunningverlening op gang gekomen en zijn de procedures die lange tijd stil hebben gelegen weer opgepakt. Deze procedures zijn niet allemaal binnen de wettelijke termijn verleend.

Landschapsbeleid en ruimtelijke kwaliteit

Wat wilden we bereiken?

Dat Fryslân mooi blijft. De provincie werkt hiervoor samen met gemeenten, Wetterskip, experts, belangengroeperingen en burgers. We hebben vanuit de omgevingsvisie gewerkt aan onze opgaven en om de basis op orde te houden.

In het landelijk gebied vergen voedselproductie, natuur, water, wonen, de productie van duurzame energie, het landschap aanpassen bij de klimaatverandering en recreatie steeds meer aandacht en ruimte. Daarnaast verandert het landschap ook sluipenderwijs door vele kleine ingrepen. Wij hebben ons ingezet voor herstel van landschapselementen die de provinciale kernkwaliteiten, zoals vastgelegd in de structuurvisie 'Grutsk op 'e Romte' versterken en het draagvlak voor het Friese landschap vergroten.

Naast de kwaliteit van het Friese landschap willen we ook de kwaliteit van de ruimtelijke omgeving verhogen. Onze inzet ten aanzien van de ruimtelijke kwaliteit van Fryslân was gericht op een verantwoorde inpassing van nieuwe economische ontwikkelingen en het mooi houden van onze provincie.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
Landschapsbeleid			
1. Wij geven uitvoering aan de structuurvisie Grutsk op 'e Romte door in provinciale opgaven, plannen en (integrale gebieds-) projecten landschap en ruimtelijke kwaliteit goed te borgen.			
2. Het ruimtelijk kwaliteitsteam draagt bij aan de ontwikkeling Panorama 2028, als platform voor regionale ontwikkeling van Brede Welvaart, circulaire economie, watervraagstukken en ruimtelijke kwaliteit.			
3. We adviseren gemeenten en andere partijen via het ruimtelijke ordeningsspoor over de ruimtelijke kwaliteit.			
4. We subsidiëren de Nationale Landschappen (Noardlike Fryske Wâlden en Stichting Mar en Klif) en landschapsorganisaties met als doel behoud en beheer van het Fries landschap.			
5. Via cofinanciering van het Europese programma POP3, onderdeel agrarisch natuur- en landschapsbeheer, subsidiëren wij projecten voor het herstel van landschap en natuur in de klei- en veengebieden van Fryslân. Aandachtspunt is het feit dat aanvragers moeite hebben om de voorfinanciering op te brengen. De provincie faciliteert hiervoor in de vorm van een borgstelling om voor aanvragers een lening mogelijk te maken bij het Nationaal Groenfonds.			

Toelichting

1 en 2. Landschap en ruimtelijke kwaliteit werken door in het merendeel van de provinciale projecten en programma's met ruimtelijke impact. Zo heeft het ruimtelijk kwaliteitsteam in 2020 bijgedragen aan onder andere:

- het Transformatiekader en Beeldkwaliteitsplan voor het project de Nieuwe Afsluitdijk (samen met partners Qteam Afsluitdijk en het Koepeloverleg Borging Omgevingskwaliteit Afsluitdijk (KBO));
- het ruimtelijk kwaliteitskader voor de dijkversterking Koehool-Lauwersmeer;
- de ontwikkeling van de Fryske energiewaaiër voor de Regionale energiestrategie;
- de ontwikkeling van het Landschapsplan van de Skieding en de doorvertaling daarvan in het PIP.

3. Vanuit landschap en ruimtelijke kwaliteit wordt wekelijks geadviseerd aan gemeentelijke initiatieven die via het ruimtelijke ordeningsspoor worden behandeld. Daarnaast wordt intensief samengewerkt aan de uitwerking van instrumenten van de Omgevingswet zoals de Omgevingsverordening waarin het principe ‘omgevingskwaliteit als ontwerpbasis’ uitgewerkt wordt.

4. Ondanks een moeilijk jaar voor de Nationale landschappen door corona zijn er toch diverse activiteiten voor vooral schoolkinderen georganiseerd, zoals onderhoudswerkzaamheden in het coulisselandschap van de Noardlike Fryske Wâlden en biologiedagen op de heide bij Nationaal Landschap Mar en Klif. Ook de activiteiten van Landschapsbeheer Friesland (LBF) zijn financieel ondersteund. Omdat LBF in financiële problemen kwam is gelet op het provinciale belang van deze organisatie, financiële ondersteuning gegeven om een bestuurlijke fusie met It Fryske Gea (IFG) mogelijk te maken. Dit is gebeurd door een bijdrage in de frictiekosten. Op deze wijze zijn de activiteiten van LBF duurzaam geborgd en worden er synergievoordelen behaald. PS zijn hierover ook geïnformeerd.

5. Er zijn twee koepelprojecten van de agrarische collectieven in samenwerking met Landschapsbeheer Friesland in uitvoering voor herstel van landschapswaarden. Naast een landschapsherstelproject in de klei- en veengebieden is ook een eerder gestart koepelproject voor de zandgronden in uitvoering. De projecten zijn afgestemd op het Agrarisch natuur- en landschapsbeheer (Anlb) en de thematische structuurvisie Grutsk op ‘e Romte. Het probleem met de voorfinanciering is opgelost door de onder punt 4 genoemde bestuurlijke fusie waardoor de borgstelling door de provincie eind 2020 kon worden beëindigd.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Landschapsbeleid			
Landschapsherstel (POP3)	Aantal landschapsherstel projecten in het kader van POP3	1	2
Advies ruimtelijke kwaliteit	Percentage provinciale projecten met ruimtelijke impact waarover het ruimtelijke kwaliteitsteam advisering heeft gedaan.	100%	100%

Toelichting

De landschapsherstelprojecten betreffen meerjarige koepelprojecten in het kader van POP3. Omdat een eerder gestart koepelproject voor de zandgronden een langere doorlooptijd had zijn dit jaar twee projecten gerealiseerd, namelijk het project droge dooradering op de Friese zandgronden en Klei en veengrondherstel van het agrarisch natuurlandschap.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	9.992	10.275	10.414	-140
Tijdelijke budgetten	7.377	4.804	4.823	-19
Reserves	51.322	56.652	40.587	16.065
Overlopende passiva	2.925	1.561	1.668	-107
Totaal lasten	71.617	73.291	57.492	15.799
Baten				
Structurele budgetten	210	188	351	-163
Tijdelijke budgetten	2	0	0	0
Reserves	4.905	12.226	3.593	8.633
Overlopende passiva	2.925	1.354	1.461	-107
Totaal baten	8.042	13.768	5.405	8.363
Saldo van lasten en baten	63.576	59.523	52.087	7.436
Mutatie reserves	-5.770	-6.051	1.381	-7.432
Mutatie tijdelijke budgetten	-894	31	-54	85
Resultaat van lasten en baten	56.912	53.504	53.414	90

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 90.000,- op dit beleidsveld.

Structurele budgetten

De hogere lasten wordt veroorzaakt door de kosten van It Fryske Gea voor toezicht en handhaving (€ 155.000,-). Tot nu toe werd de factuur hiervoor na het jaar dat dit werk werd geleverd verstuurd en betaald. Maar om recht te doen aan de BBV-regels moet deze last worden genomen in het jaar dat de prestatie is geleverd. Dit is nu rechtgezet maar heeft tot gevolg dat de kosten van 2019 en 2020 drukken op het budget van 2020.

De hogere baten op de structurele budgetten wordt met name veroorzaakt door incidentele hogere legesinkomsten (€ 130.000,-) t.a.v. de Wet Natuurbescherming. Het werkelijke aantal aanvragen ligt hoger dan begroot. We zien het afgelopen jaar met name meer aanvragen voor stikstof, ondanks de beperkte stikstofruimte en de uitspraak van de Raad van State inzake de PAS. In 2021 bestaat een gereede kans dat we een deel van de legesinkomsten moeten terugbetalen door de uitspraak van de Raad van State inzake de Logste baan eind januari 2021. In deze zaak is intern salderen vergunningsvrij verklaard en dat kan tot gevolg hebben dat we een deel van legesinkomsten terug moeten betalen.

Daarnaast is € 30.000,- meer ontvangen dan begroot van de provincies Groningen en Noord-Holland, doordat er ook meer kosten zijn gemaakt voor onderzoeken t.b.v. de

procedure handkokkelvisserij en het bezwaarprocedure Japanse Oesters. Dit zijn werkzaamheden voor de Wet natuurbescherming t.a.v. procedures in de Waddenzee.

Tijdelijke budgetten

Zoals eerder in dit beleidsveld is toegelicht is er een overbesteding van circa € 100.000,- op de tijdelijke budgetten voor de Weidevogels. Van een drietal verstrekte subsidies zijn de lasten voor aankomende jaren naar 2020 gebracht. De overschrijding wordt verklaard vanuit de stelselwijziging lastnemingsubsidies. De verplichtingen die voor volgende jaren aangegaan zijn, zijn cf. de nieuwe werkwijze ten laste van 2020 gebracht. Bij de 1e berap 2021 zullen de budgetten van de volgende jaren hier ten gunste van het begrotingssaldo op aangepast worden, waardoor deze stelselwijziging budgettair neutraal is over de jaren 2020 en verder.

Er is een onderbesteding van € 105.000,- op het tijdelijk budget Biodiversiteit. Dit wordt met name veroorzaakt doordat abusievelijk vanuit het tijdelijk budget Insectennetwerk een bedrag van € 100.000,- aan jaarschijf 2020 van dit budget is toegevoegd. PS had dit bedrag bij amendement (31-10-2019) geoormerkt voor het herstelprogramma biodiversiteit. Dit programma wordt echter op 26 mei 2021 voor besluitvorming in PS behandeld. Daarom wordt voorgesteld om deze middelen bij de 1e berap toe te voegen aan jaarschijf 2021.

Reserves

Aan de lastenkant is het saldo van de onderbesteding van de reserves € 16,1 mln. Dit betreft een onderbesteding op de onderwerpen Natuurpact (€ 15,1 mln.), Aankopen Natuur- en Landschapsherstel (€ 0,8 mln.) en POP3 Uitvoeringskosten (€ 2,4 mln.). Daarnaast is er een overbesteding op de onderwerpen De Nieuwe Afsluitdijk – Vismigratierivier (€ 1,2 mln.) en het Investeringskader Waddengebied (€ 1,1 mln.).

Aan de baten kant is er € 8,6 mln. minder gerealiseerd dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door de onderwerpen De Nieuwe Afsluitdijk – Vismigratierivier (€ 9,5 mln. lagere inkomst uit de reserve) en Natuurpact (€ 0,9 hogere inkomst uit reserve).

De verklaring van deze onderwerpen wordt gegeven in de paragraaf Grote projecten.

Beleidsveld 3.2 – Landbouw

Wat wilden we bereiken?

Conform de beleidsbrief Landbouw is het onze ambitie dat de landbouw in 2025 duurzaam en natuurinclusief is. Dat is een landbouw die grondgebonden en circulair is, bijdraagt aan herstel van biodiversiteit, maatschappelijk draagvlak heeft en duurzaam economisch renderend.

De agrarische sector is voor Fryslân van groot economisch belang zowel voor de werkgelegenheid en export als voor kennisontwikkeling en innovatie. De landbouwsector is als gebruiker tegelijk de belangrijkste beheerder van het landelijk gebied, bepaalt in sterke mate het aanzicht van het landschap, draagt bij aan de biodiversiteit en aan een vitaal en aantrekkelijk platteland. Omgevingskwaliteiten in een gebied bepalen mee de agrarische ontwikkelingsmogelijkheden voor natuurinclusief boeren.

Er doen zich ontwikkelingen voor waar de landbouw mee te maken heeft, zoals: veranderende verhoudingen op de wereldmarkt, veranderende maatschappelijke opvattingen over herkomst en kwaliteit van voedsel, Europese regelgeving: teveel aan stikstof (PAS problematiek) en nitraat (derogatie) en uitputting van de bodem, bedrijfsopvolging (vergrijzing), schade en overlast door dieren, voedselveiligheid en effecten op gezondheid (fijnstof). Daarnaast moet de landbouw inspelen op klimaatverandering en energietransitie. Dit vraagt een transitie van de landbouw.

We willen de landbouwsector helpen om van een viersterren landbouw een vijfsterren landbouw te maken, waarbij de vijfde ster een groene ster is. Onder andere door een toename van agrarische bedrijven die een biologisch bedrijfssysteem toepassen en/of ecosysteemdiensten leveren. Daarbij staat kwalitatieve groei voorop en willen we het spanningsveld tussen landbouw en andere maatschappelijke wensen doorbreken. Bij het zoeken naar meer kwaliteit en het doorbreken van spanningen is het van cruciaal belang dat boeren een levensvatbaar bedrijfsmodel kunnen vinden.

De provincie wil waar dat mogelijk en wenselijk is haar bijdrage leveren aan het creëren van de verduurzaming in de landbouw. Kern voor de Friese aanpak is dat de sector zelf het voortouw neemt, de kansen pakt en de duurzaamheid op het boerenerf vorm en inhoud gaat geven. De boer is de ondernemer en de baas op zijn/haar eigen erf.

De rol van de provincie om een transitie in de landbouw tot stand te brengen is relatief beperkt. De ontwikkelingen van de agrarische sector worden vooral bepaald door Europa en het rijk. Binnen het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) van de EU gaan duurzaamheid, natuurinclusief en vergroening een essentiële rol zullen spelen. De rol van de provincie is vooral om vernieuwingen te faciliteren en te ondersteunen. Binnen ruimtelijke ordeningsvraagstukken en gebiedsgerichte werken kan de Provincie regie nemen. Daarnaast ligt een belangrijke rol bij de hele keten van consument tot boeren.

De landbouwsector loopt tegen zijn grenzen aan. Naast de markt spelen onder meer klimaatverandering, maatschappelijke wensen en de stapeling van regels en wetten een rol. Integraal inspelen op bovenstaande ontwikkelingen/uitdagingen vraagt een transitie van de landbouw. Die transitie is een systeemverandering naar landbouw in evenwicht met de leefomgeving. De grootste uitdaging daarbij in de hele agrofood-sector is om nieuwe verdienmodellen te ontwikkelen. Als provincie willen we de transitie van de landbouw faciliteren om daarmee ook bij te dragen aan het klimaatakkoord, de problematiek van het terugdringen van emissies w.o. het Programma Aanpak Stikstof en de veenweideproblematiek. We faciliteren door in te zetten op aansluiting bij Europees- en Rijksbeleid, gebiedsgericht werken, het werken in netwerken en kennisontwikkeling/innovatie die vraag gestuurd is en bijdraagt aan kwalitatieve groei. Daarnaast zullen ook activiteiten zoals de uitvoering van het natuurbeleid via Natuer mei de Mienskip en de uitvoering van het Veenweidebeleid, al dan niet via het voertuig van de regiodeal natuurinclusieve landbouw, een bijdrage leveren aan de landbouwtransitie.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
3.2 Landbouw			

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. We stellen samen met de stakeholders een integrale landbouwagenda op			
2. We voeren de regiodeal Noord Nederland natuurinclusieve Landbouw uit via drie pijlers: 1. een gebiedsgerichte aanpak, 2. het ontwikkelen van instrumentarium, 3. inzet op netwerk en communicatie.			
3. We voeren de regiodeal NO Fryslân en Holwerd aan Zee (mee) uit.			
4. We leveren een geïntegreerde Friese inbreng voor het Nationaal Strategisch Plan, dat op rijksniveau opgesteld wordt als basis van de nationale invulling van het nieuwe Europese Gemeenschappelijke Landbouw Beleid (GLB) voor de periode 2022 – 2027.			
5. We ondersteunen en nemen deel aan de samenwerking in de noordelijke Agro agenda			
6. We zetten in op verbetering van de bodem (vruchtbaarheid) en ander bodembeheer, dat gebiedsgericht mee uitgevoerd kan worden.			
7. Openstellen van de maatregel van het POP3 programma voor de jonge boeren regeling (vanaf eind 2019).			
8. Dairy Valley wordt via het economisch programma ondersteund als integrale inzet op het thema Landbouw (zie voor doelen en resultaten bij 4.3 Economische structuurversterking).			

Toelichting

1. Het opstellen van een integrale landbouwagenda samen met alle stakeholders zien wij als een belangrijke katalysator die gaat bijdragen aan onze ambities voor de landbouw. In november 2020 hebben we de startnotitie landbouw aan Provinciale Staten voorgelegd. We zijn nu bezig met het opstellen van de landbouwagenda die voor de zomer van 2021 aan Provinciale Staten wordt voorgelegd. Het ambitieniveau is hoog. Er is nog een reservering van € 350.000,-. Om de ambities waar te maken, zullen echter meer middelen nodig zijn.

3a. De Regiodeal Noordoost-Fryslân zet in op een vitale, krachtige regio waar het goed wonen, werken, leren en recreëren is. Via de subsidieregeling Versnellingsagenda wordt geld uit de Regiodeal beschikbaar gesteld voor projecten die de economie stimuleren. Vlak voor het zomerreces 2020 heeft het college besloten in te stemmen met deze subsidieregeling Versnellingsagenda. Eveneens is besloten tot ondertekening van de samenwerkingsovereenkomst tussen de vijf risicodragende partijen (vier gemeenten en provincie). Punt van zorg en aandacht in 2020 was de financiering van de Stichting Qop; de externe organisatie die belast is met het bij elkaar brengen van initiatiefnemers in het gebied

met de doelen van de verschillende businesscases in de Versnellingsagenda. In het eerste kwartaal van 2021 worden deze problemen opgelost.

3b. Provinciale Staten zijn in 2020 over de planning omtrent Holwerd aan Zee geïnformeerd. Uit het plan van aanpak blijkt dat de uitwerking en voorbereidende fase van het project Holwerd aan Zee plaatsvindt in 2020 en 2021. Eerder was de verwachting dat de samenwerkingsovereenkomst (SOK) eind 2020 getekend kon worden. Gebleken is dat dit niet realistisch is, gezien de uitwerking van een aantal belangrijke inhoudelijke thema's en vraagstukken. In het plan van aanpak zijn de werkzaamheden benoemd om te komen tot een voorlopig ontwerp (VO) en een SOK.

7. We halen voor 2020 niet de doelwaarde (27 i.p.v. 50; zie prestatie-indicatoren). De regeling is nog open tot 12 februari 2021. Er zijn nog middelen onbenut waarvan wordt bekeken hoe deze alsnog in de transitieperiode POP kunnen worden besteed.

8. Dairy Valley (DV) willen we in combinatie met de Dairy Campus graag samen met stakeholders internationaal op de kaart zetten. Het moet doorgroeien naar een internationaal toonaangevend kennisknooppunt. In 2020 zijn we echter met stakeholders tot de conclusie gekomen dat Dairy Valley niet volgens verwachting van de grond is gekomen. Het eigenaarschap ontbreekt. In 2020 heeft de provincie daarom het initiatief genomen om een onderzoek naar de toekomst van DV te laten uitvoeren. Doel van het onderzoek is om inzage te krijgen in waar onderwijs, bedrijfsleven en overheid alle drie de win-win situatie zien en daardoor verbonden gaan voelen met DV. In december 2020 is het finaal concept van het rapport opgeleverd waarbij een conclusie was dat het onderzoek nog niet voltooid was. In 2021 werken we hier verder aan. Vanuit dit onderzoek willen we in 2021 de positie van Dairy Valley gaan uitwerken. Op basis van dit onderzoek zal beoordeeld worden hoe we gaan in gezamenlijkheid er voor kunnen gaan zorgen dat Dairy Valley gaat groeien naar een internationaal toonaangevend kennisknooppunt.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Integrale Landbouwagonde	Opstellen integrale Landbouwagonde met de stakeholders	Zomer 2020	Zomer 2021
Regiodeal natuurinclusieve landbouw Noord-Nederland	Opstellen uitvoeringsrapportage voor het eerste half jaar	Gereed juli 2020	Gereed
Regiodeal Noordoost Fryslân en Holwerd aan Zee	Opstellen uitvoeringsrapportage voor het eerste half jaar	Gereed juli 2020	Gereed
Jonge Boeren	Aantal aanvragen "Jonge Boeren subsidieregeling" 2020	50	27
Bodem	Aantal provinciale gebiedsprojecten waar ingezet wordt op het vergroten van de bodemvruchtbaarheid	3	>3

Toelichting

Integrale Landbouwagonde

Zie eerdere toelichting onder de paragraaf "Hebben we de gewenste resultaten bereikt?".

Regiodeal natuurinclusieve landbouw Noord-Nederland

De uitvoeringsrapportage voor het eerste half jaar is opgeleverd.

- a. Noordelijke kleischil: In de Noordelijke kleischil is in 2020 een proces doorlopen om te komen tot streefbeeld en actieplan. Alle stakeholders hebben hiervoor hun input kunnen leveren. In 2021 wordt gestart met uitvoeren.
- b. Kleiweide: In de Friese Kleiweide is in 2020 een proces doorlopen waarbij de overheden samen aansluiting hebben gezocht bij vier prille aanzetten tot gebiedsprocessen om van daaruit te komen tot streefbeeld en actieplan.
- c. Veenweide: Het streefbeeld en actieplan voor veenweide zijn vastgesteld. Voor de uitvoering in 2021 is een activiteitenplan wat momenteel wordt uitgevoerd.
- d. Schier: Het streefbeeld voor Schiermonnikoog is vastgesteld. In 2021 zal met alle betrokken partijen worden gestart met het opstellen van een actieplan.

Regiodeal Noordoost Fryslân en Holwerd aan Zee

Voor Holwerd aan Zee is in het voorjaar 2020 – nadat de projectleider in maart was aangesteld – een plan van aanpak opgesteld. In oktober en december 2020 zijn expertmeetings gehouden voor het slib- en sedimentatieonderzoek. De resultaten van deze expertmeetings zijn verwerkt in het offerteverzoek voor het slib- en sedimentatieonderzoek. Daarnaast is in 2020 onder andere gewerkt aan de bouwstenen vaarrecreatie en dag- en verblijfsrecreatie. Op basis van de Versnellingsagenda hebben in 2020 in totaal 8 initiatieven een waarderingssubsidie ontvangen van ten hoogste € 5.000,-. Daarnaast hebben 9 projecten, verdeeld over meerdere businesscases, een subsidiebijdrage ontvangen van 65% van de totale projectkosten. In april 2020 is de voortgangsrapportage voor de regiodeal Noordoost Fryslân – waar Holwerd aan Zee en de Versnellingsagenda onderdeel vanuit maakt – besproken tussen het rijk en de regio. Aanvullende informatie over Holwerd aan Zee is te vinden in Programma 5 (Mienskip).

Jonge Boeren

Zie eerdere toelichting onder de paragraaf “Hebben we de gewenste resultaten bereikt?”.

Bodem

Dit proces verloopt niet specifiek via gebiedsprojecten, maar via meerdere projecten in Fryslân waarin ingezet wordt op het vergroten van de bodemvruchtbaarheid. Zoals:

- Bodem APK Friesland
- Veenweide – o.a. Bodem APK Veenweide, Klei in Veen, Valuta voor Veen.
- Bodemverdichting Fryslân
- Van bodemkennis naar bodemkunde
- Bokashi, de bodem in ontwikkeling
- Duurzaam bodembeheer uitbreiding strorijke stalmest
- Slim Landgebruik
- Kwaliteit organische stof (OS) i.r.t. uitspoeling
- Samenwerkingsproject Niedersachsen

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Tijdelijke budgetten	2.033	1.231	935	296
Reserves	2.115	10.113	2.663	7.450
Overlopende passiva	419	0	151	-151
Totaal lasten	4.567	11.344	3.749	7.595
Baten				
Tijdelijke budgetten	1	120	342	-222
Reserves	1.926	507	504	2
Overlopende passiva	393	0	151	-151
Totaal baten	2.320	627	997	-370
Saldo van lasten en baten	2.247	10.717	2.752	7.965
Mutatie reserves	2.263	-9.470	-2.022	-7.448
Mutatie tijdelijke budgetten	2.506	389	862	-473
Resultaat van lasten en baten	7.016	1.636	1.592	44

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 44.000,- op dit beleidsveld.

Tijdelijke budgetten

Er is onderbesteding en vrijval op een eindig budget Potato Valley (€ 33.000,-). Dit budget had betrekking op het oude bestuursakkoord en niet op het Kenniscentrum verzilting waar nu op ingezet wordt. Verder is er vrijval op een reeds gesloten subsidieplafond Kavelruil uit 2019 (€ 11.000,-). In 2020 heeft de provincie Groningen, als penvoerder van de Regio Deal NIL, geen bijdrage bij de provincie Fryslân opgevraagd. Dit bleek niet nodig te zijn, aangezien de bestedingen in 2020 ten laste gebracht zijn van eerder ontvangen Friese middelen in 2019. In december 2020 heeft de stuurgroep Regio Deal NIL een besluit genomen over het uitvoeringsplan Veenweide, begin maart 2021 volgt besluitvorming over 2 andere Friese gebieden binnen de Regio Deal. Dit leidt tot bestedingen in 2021. Dan zal ook de Friese cofinanciering opgevraagd worden. Verder is er € 185.000,- ontvangen van het Rijk bestemd voor het onderzoek/experiment stromijke stalmeest.

Reserves

De grote mutatie in de reserves betreft het doorschuiven van de cofinanciering op de POP3 maatregelen. Declaraties RVO op de verschillende maatregelen hebben nog niet in 2020 plaatsgevonden.

Beleidsveld 3.3 – Veenweide

Wat wilden we bereiken?

Het Friese Veenweidelandschap staat onder druk door een constante daling van de bodem. Als er geen maatregelen worden genomen is het veen in de provincie aan het eind van deze eeuw verdwenen. Wij willen de bodemdaling en de problemen die samenhangen met bodemdaling de komende tien jaar aanpakken. Hierbij richten wij ons op de onderstaande doelstellingen:

- een balans aanbrengen in het watersysteem, waardoor oxidatie, verzilting en verdroging zoveel mogelijk wordt voorkomen
- herstel van natuur en biodiversiteit
- een afname van de CO₂-uitstoot en bodemdaling in Veenweidegebieden
- een sterke afname van de schade als gevolg van de bodemdaling aan funderingen, huizen, kades, rioleringen en kunstwerken
- het stimuleren van natuurinclusieve landbouw.

De Veenweideproblematiek is bij uitstek een integrale opgave. Hoe graag we ook willen; niet alle doelstellingen zijn al concreet in resultaten te vertalen. Wij zijn mede afhankelijk van de dynamiek in de samenleving en de middelen die het Rijk beschikbaar stelt. In het recente klimaatakkoord is € 276 miljoen beschikbaar gesteld voor aanpak van de Veenweide-opgave. Daarnaast hebben wij als provincie en Wetterskip Fryslân voor de komende tien jaar € 35 miljoen beschikbaar gesteld. Door maximaal in te zetten op dynamische financiering wordt deze bestuursperiode gestreefd naar een zo groot mogelijk resultaat bij bovenstaande doelstellingen.

In 2020 is gewerkt aan het Veenweideprogramma 2021 – 2030. In dit programma wordt invulling gegeven aan de besteding van de publieke middelen – op dit moment € 22,5 miljoen van de provincie en € 12,5 miljoen van Wetterskip Fryslân. In 2021 wordt het programma ter behandeling voorgelegd aan de Provinciale Staten, het Algemeen Bestuur van Wetterskip Fryslân en de gemeenteraden van de Veenweidegemeenten. Ook is in 2020 € 22 miljoen euro aan Impulsgelden vanuit het Rijk beschikbaar gekomen, € 15 miljoen voor de Hegewarren en € 7 miljoen voor Aldeboarn – De Deelen. Dit geld is bedoeld om beweging te brengen in gebiedsprocessen. Daarmee kunnen in deze ontwikkelgebieden concrete stappen gezet worden om bodemdaling tegen te gaan en CO₂-equivalenten emissies te verminderen, in combinatie met de stikstofproblematiek. Bovendien wordt er kennis opgedaan.

De uitvoering van Veenweide krijgt vorm in een netwerkorganisatie, waarin de provincie, het Wetterskip, maatschappelijke organisaties, de landbouwpartijen, de Friese Milieufederatie en in toenemende mate de gemeenten, participeren. Het afgelopen jaar stond in het teken van verdere planvorming en concrete realisatie. Wij hebben het Ontwerp-Veenweideprogramma 2021-2030 vastgesteld en vrijgegeven voor inspraak. In mei 2021 wordt het definitieve programma ter vaststelling voorgelegd aan Provinciale Staten.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
3.3 Veenweide			

Toelichting

De vaststelling van het Veenweideprogramma 2021-2030 door Provinciale Staten en het Algemeen Bestuur van Wetterskip Fryslân was voorzien in oktober 2020 maar is uitgesteld en vindt nu in mei 2021 plaats. Zoals gemeld bij de tweede bestuursrapportage is ervoor gekozen om meer tijd uit te trekken voor gesprekken met belanghebbenden in het schrijfproces van het Veenweideprogramma. Dit heeft ertoe geleid dat de besluitvorming is uitgesteld naar 2021 en nu geagendeerd is voor de vergadering van 26 mei 2021. De gewenste resultaten voor 2020 zijn daarmee niet volledig gehaald en uitgesteld tot mei 2021.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. Provinciale Staten Fryslân en het Algemeen Bestuur van het Wetterskip nemen een besluit over de scenario's van de Maatschappelijke Kosten- en Batenanalyse. Deze besluiten worden bepalend voor het Veenweideprogramma 2020 – 2030 waarin de belangrijkste doelen en opgaven voor Fryslân worden aangegeven. De maatschappelijke doelen die in de begroting nog niet concreet zijn benoemd, worden in het Veenweideprogramma 2020 – 2030 wel concreet geformuleerd.			
2. In 2020 zal de Taskforce Veenweide een aantal keer bijeenkomen, om als externe 'denktank' de Veenweideopgave in Fryslân op inhoud van impulsen te voorzien.			
3. In de uitvoering richten we ons in 2020 met name op technische innovatie en gebiedsprocessen. Komend jaar vinden pilots, demonstraties en praktijkproeven plaats om de veenoxidatie, bodemdaling en CO ₂ -emissie te reduceren. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in drie soorten maatregelen, namelijk hydrologische maatregelen, bodemmaatregelen en verdienmodellen.			
4. Het Veenweideprogramma kent een achttal gebieden waar gebiedsprocessen lopen die ertoe leiden dat de Veenweidedoelstellingen worden gerealiseerd in samenwerking met de grondeigenaren en andere belanghebbenden.			
5. Het gebied Aldeboarn / De Deelen is aangewezen als pilotgebied in het kader van de Klimaatvelop 2019, het Interbestuurlijk Programma – Vitaal Platteland en de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw. Hierdoor komt een fors financieel bedrag vrij dat – te beginnen in 2020 – wordt geïnvesteerd in het gebied ter realisering van Veenweide - en andere hierboven genoemde doelstellingen. De precieze hoogte van dit bedrag is op dit moment nog niet bekend. Onze inzet is om middelen uit het Klimaatakkoord en eventuele andere middelen in 2020 ook in te zetten in een of meerdere andere Kansrijke Gebieden Veenweide.			

Toelichting

1 De vaststelling van het Veenweideprogramma 2021-2030 door PS en het AB van Wetterskip Fryslân is uitgesteld en vindt nu in mei 2021 plaats.

4. Met de besluitvorming van de MKBA door Provinciale Staten in januari 2020 is ervoor gekozen om een prioriteit te leggen bij de uitvoering in niet acht maar zes kansrijke gebieden, te weten: Aldeboarn – De Deelen, Hegewarren, Grouster Leechlan, Brekkenpolder, Grote Veenpolder en Idzegea.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Veenweideprogramma 2020-2030	Vaststelling door PS en AB Wetterskip	1	0
Maatschappelijke Kosten- en Batenanalyse	Vaststelling door PS en AB Wetterskip aan de hand van scenario's	1	1
Taskforce Veenweide	Is ingesteld en komt aantal keren bijeen in 2020	3	13
Uitvoeren technisch innovatieve projecten hydrologie	Aantal projecten in uitwerking of gerealiseerd in 2020	7	8
Uitvoeren technisch innovatieve projecten bodem	Aantal projecten in uitwerking of gerealiseerd in 2020	13	13
Uitvoeren technisch innovatieve projecten verdienmodellen	Aantal projecten in uitwerking of gerealiseerd in 2020	6	6

Toelichting

De vaststelling van het Veenweideprogramma 2021-2030 door PS en het AB van Wetterskip Fryslân is uitgesteld en vindt nu in mei 2021 plaats.

De taskforce Veenweide is onder een nieuwe naam – Inspiratieteam Toekomst Veenweide (ITV) – van start gegaan. Er heeft een startbijeenkomst plaatsgevonden met het Bestoerlik Oerlis Feangreide (BOF) en een groot aantal vervolgbijeenkomsten.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Tijdelijke budgetten	3.494	1.578	2.773	-1.195
Totaal lasten	3.494	1.578	2.773	-1.195
Baten				
Tijdelijke budgetten	0	0	99	-99
Totaal baten	0	0	99	-99
Saldo van lasten en baten	3.494	1.578	2.674	-1.096
Mutatie reserves	1.650	0	0	0
Mutatie tijdelijke budgetten	-672	-353	-1.449	1.096
Resultaat van lasten en baten	4.472	1.225	1.225	0

Toelichting

De lasten hebben voor ca. € 2 mln. betrekking op gemaakte kosten voor technische innovatieprojecten. Voor de gebiedsprocessen is ca. € 0,4 mln. aan kosten gemaakt. Voor communicatie en programmasturing is ca. € 0,4 mln. aan kosten gemaakt. De overschrijding van de begroting 2020 wordt voornamelijk verklaard door een gewijzigde lastneming van subsidies in het kader van innovatieve projecten. De baten betreffen een vergoeding van derden in verband met gemaakte kosten van innovatieve projecten.

Beleidsveld 3.4 – Water en Milieu

Water

Wat wilden we bereiken?

We willen ervoor zorgen dat Fryslân een provincie is en blijft met veilige, gezonde, toekomstbestendige en veerkrachtige watersystemen die duurzaam gebruikt worden. Daarbij gaat het om watersystemen waarin economische en ecologische ontwikkelingen met elkaar in evenwicht zijn. De provincie richt zich met haar beleid op de toekomst, zodat wij in Fryslân voorbereid zijn op de stijgende zeespiegel, klimaatverandering en bodemdaling. Daarnaast worden wateropgaven gerealiseerd via de verschillende gebiedsontwikkelingen in onze provincie.

In ons beleid onderscheiden we drie thema's: waterveiligheid, voldoende water en schoon water.

Waterveiligheid

Ons doel is dat de inwoners van Fryslân en de Friese economie goed beschermd zijn tegen overstromingen en wateroverlast. We willen Fryslân zo inrichten dat het risico op wateroverlast of een overstroming zo klein mogelijk is, en dat als dit zich toch voordoet, de gevolgen beperkt zijn. Hiervoor is het nodig dat de waterkeringen (bijvoorbeeld boezemkaden en sluisen) voldoen aan de veiligheidsnormen, en dat er gebieden zo ingericht zijn dat ze wateroverlast kunnen helpen voorkomen.

Onze verantwoordelijkheid ligt (vooral) bij de regionale waterkeringen. Deze beschermen ons tegen het boezemwater uit meren, kleine rivieren en kanalen. Wetterskip Fryslân versterkt en onderhoudt deze waterkeringen. Wij stellen de veiligheidsnormen vast. In 2027 moeten alle regionale waterkeringen aan de veiligheidsnormen voldoen. Om dit te halen moest vanaf 2016 in totaal door Wetterskip Fryslân nog 400 km boezemkaden op hoogte worden gebracht, waarvan 200 km in de periode 2016-2021. Door nieuwe inzichten wordt verwacht dat een deel van de eerdere opgave voor kadeherstel alsnog voldoet aan de normen. De resterende (bekende) opgave bedraagt 153 kilometer voor de periode 2021- 2027. In 2021 komen nieuwe hoogtegegevens beschikbaar, die door Wetterskip Fryslân gebruikt zullen gaan worden voor de veiligheidstoetsing van de boezemkaden. De resultaten van deze toetsing komen uiterlijk in 2022 ter beschikking en kunnen dan tot een bijstelling van de resterende opgave en daarmee de jaarlijkse doelstellingen tot 2027 leiden. Bij de versterking van de regionale waterkeringen worden waar mogelijk andere functies (natuur, recreatie, landschap) integraal meegenomen en wordt 'werk met werk' gemaakt.

Ook willen we ervoor zorgen dat ons grondgebied zo is ingericht dat wateroverlast wordt voorkomen. In lijn met het advies van de Commissie Waterbeheer 21^e eeuw (WB21) richten we ons daarbij eerst op het vasthouden van water, daarna op bergen en als laatste op afvoeren.

In 2018 is de instemmingsverklaring Agenda IJsselmeer 2050 officieel ondertekend. Daarmee is deze Agenda vooral een werkvorm geworden tussen de 60 partijen die zijn betrokken bij het IJsselmeer. De IJsselmeeragenda omvat ook het Deltaprogramma IJsselmeer en is daarmee ook een platform voor waterveiligheid en wateroverlast van de IJsselmeerregio.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
3.4 Water en Milieu			

Toelichting

Zie hieronder.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
Water			
1. We zien erop toe dat er 25 km regionale boezemkaden op hoogte worden gebracht en waar mogelijk natuurvriendelijk zijn ingericht of andere functies integraal zijn meegenomen.			
2. We zien erop toe dat 60 ha is ingericht ter voorkomen van wateroverlast.			

Toelichting

Zie hieronder.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Water			
Boezemkaden	Km kaden dat op hoogte is gebracht	25	23,4
Wateroverlast	Aantal hectares ingericht om wateroverlast te voorkomen	60	18

Toelichting

Boezemkaden

In 2020 heeft Wetterskip Fryslan netto 23,4 kilometer kade met een hoogtetekort aangepakt. De totaal aangepakte lengte is hoger, omdat de versterking van kaden per tracé plaatsvindt, waarbij ook gelijk delen worden versterkt, die nog wel aan de minimumeisen voldoen. Naast de versterking van kaden is uit nader onderzoek gebleken, dat 8,3 km kaden die eerder als onvoldoende hoog/ sterk waren aangemerkt wel voldoen. Wetterskip Fryslân heeft voor de periode tot 2027 een prognose/ planning aangeleverd van de resterende opgave. Zodra nieuwe hoogtegegevens beschikbaar zijn (ahn4) zal een nieuwe veiligheidstoetsing van de keringen worden uitgevoerd. Hieruit kan een nieuwe herstelopgave volgen, waar op dat moment nadere afspraken over gemaakt moeten worden.

Waterschap Noorderzijlvest heeft de kaden bij Kollumeroord versterkt, waardoor deze aan de veiligheidseisen voldoen.

Wateroverlast

Wetterskip Fryslân heeft in 2020 ongeveer 18 hectare waterberging gerealiseerd. Dat is 30% van het gewenste resultaat. Grondverwerving voor het realiseren van waterberging dient op vrijwillige basis plaats te vinden. Grondeigenaren (agrariërs) zijn om verschillende redenen vaak niet geneigd om grond af te staan voor waterberging. Ook ontstaat vertraging omdat vanuit de natuurbeschermingswet aan verschillende vereisten moet worden voldaan. Volgens de planning van Wetterskip Fryslân wordt er in 2021 een inhaalslag gemaakt.

Voldoende water

Wat wilden we bereiken?

Ons doel is dat het grond- en oppervlaktewatersysteem zo is ingericht dat de verschillende functies en gebruikers van water zo optimaal mogelijk bediend worden, nu en in de toekomst. Hierbij spelen we in op de regionale verschillen:

- In het verziltingsgevoelige deel van het noordelijk Zeekleigebied willen we de verzilting tegengaan en het zoete water optimaal benutten. Dat doen we onder andere via praktijkproeven zoals “Boeren meten water” en “Zoet op Zout” en middels het initiatief Zoet Zout Knooppunt (o.a. samen met provincies Groningen en Noord-Holland).
- Samen met andere partijen in Nederland zijn we betrokken bij de voorbereiding van het project Freshem-NL. Binnen dit project zal op basis van electro-magnetische metingen vanuit de lucht een 3d- beeld van zoutgehalten in de ondergrond worden opgesteld. Hiermee kan een scherper beeld worden gekregen, waar verzilting aandacht behoeft. Tevens wordt aanvullende info over de opbouw van de ondergrond die onder andere van belang is voor de bescherming van drinkwatervoorraden. Het project zal worden meegefinancierd vanuit het Deltaprogramma Zoetwater. Bestuurlijke besluitvorming over deelname van dit project vindt later dit jaar plaats.
- op de hogere zandgronden stimuleren we verschillende partijen zoals boeren, Wetterskip Fryslân, gebiedscollectieven en natuurbeheerders om maatregelen te treffen om meer (grond)water vast te houden. Hiermee willen we in de toekomst de voorraad zoet grondwater op peil houden en onze afhankelijkheid van inlaatwater vanuit het IJsselmeer wat verminderen.
- We richten ons met de bestrijding van de verdroging vooral op de Natura 2000 gebieden met een grondwateropgave vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW). Deze moeten gereed zijn in 2027. Verdrogingsbestrijding kan op verschillende manieren worden uitgevoerd: bijvoorbeeld door: het minder diep maken of dempen van sloten, het aanleggen van zogenaamde “kwelschermen” of de manier van ontwatering aanpassen (bijvoorbeeld door een andere type drainage).
- Hoe willen we in de toekomst omgaan met de Friese Boezem zodanig dat het boezemsysteem voorbereid is op de klimaatverandering? En wat betekent dat voor de verschillende belangen die zijn gekoppeld aan de Friese boezem, zoals scheepvaart en natuur? Om deze vragen te kunnen beantwoorden stellen Provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân gezamenlijk een lange termijnverkenning op voor Friese Boezem. De resultaten van de eerste fase zijn najaar 2020 gepresenteerd aan PS en AB Wetterskip Fryslân.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
Voldoende water			
1. We stellen samen met Wetterskip Fryslân een lange termijnverkenning op voor de Friese Boezem.			
2. We bepalen de locaties voor Aanvullende Strategische Voorraden (ASV's) voor de drinkwatervoorziening in onze provincie. De kanskaart uit de Strategische Grondwaterstudie Fryslân vormt hiervoor de basis.			

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
Voldoende water			
3. We treffen maatregelen om de verdroging te bestrijden voor 250 ha in de Natura 2000 gebieden.			

Toelichting

1. Mede door de coronacrisis is de tweede fase (waarbij afstemming met stakeholders een belangrijke rol speelt) later is gestart dan gepland.

3. Net als in 2019 is ook 2020 niet het gewenste resultaat gehaald wat betreft de bestrijding van de verdroging van natuurgebieden. De in 2018 afgekondigde aankoopstop voor prioriteit 3 gebieden speelt hierbij nog altijd een rol. Ook de coronacrisis zorgt voor vertraging in de voorbereidingen van de plannen.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Voldoende water			
Vasthouden zoet (grond)water	Aantal uitgevoerde projecten	3	4
Verdroging	Aantal hectares waarvoor maatregelen zijn uitgevoerd	250	40

Toelichting

Verdroging

Zie toelichting hierboven bij de gewenste resultaten.

Schoon water

Wat wilden we bereiken?

Ons doel is dat de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater voldoet aan de normen. Daarmee zorgen we voor gezonde ecosystemen en kan het grond- en oppervlaktewater veilig gebruikt worden door burgers en voor economische activiteiten. Vervuiling wordt voorkomen. Om dit te bereiken blijven we de waterketen versterken. Dit doen we via het Fries Bestuursakkoord Waterketen 2.0 samen met Wetterskip, Vitens en de gemeenten. De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) verplicht lidstaten maatregelen te treffen om waterkwaliteitsdoelen te halen. De doelen moeten in 2027 gehaald zijn; in elk geval moeten alle noodzakelijke maatregelen om de doelen te halen, in 2027 uitgevoerd dan wel geprogrammeerd. Hierbij gaat het zowel over grond- als oppervlaktewater. In het 4^e Waterhuishoudingsplan is een maatregelenpakket opgenomen om aan de KRW-doelstellingen te voldoen.

Het gaat om inrichtingsmaatregelen die Wetterskip Fryslân uitvoert of die we meenemen in gebiedsontwikkelingsprojecten. Daarnaast werken we samen met LTO en het Wetterskip KRW-aan het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer (DAW). Dit programma bestaat uit een aantal werkpakketten gericht op vermindering toevoer naar het oppervlaktewater van fosfaat en stikstof. In 2016 hebben we een bestuurlijke overeenkomst ondertekend met LTO en Wetterskip over de inzet van elk van de partners in dit programma.

Oktober 2020 stelden de Staten de ontwerp KRW-Nota voor 2022-2027 vast. Hierin zijn aanvullende maatregelen van waterschap en gemeenten die nodig zijn om in 2027 de KRW-doelen te halen. Ook de landbouw moet extra inspanningen plegen om de emissies naar het water verder terug te brengen. De definitieve KRW-Nota wordt december 2021 door PS behandeld.

Met Vitens geven we uitvoering aan de maatregelen in de uitvoeringsprogramma's gebiedsdossiers drinkwaterwinningen.

Met het provinciale meetnet controleren wij de ontwikkelingen in de kwaliteit van het grondwater.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
Schoon water			
1. In 2020 gaan we verder met de uitvoering van het maatregelenpakket KRW volgens planning.			
2. In 2020 dragen we in ieder geval bij aan (de ontwikkeling van) twee DAW-projecten.			
3. Bij de bestaande zwemwaterlocaties in oppervlaktewater zien wij er op toe dat de aangewezen zwemplaatsen voldoen aan de eisen, dat de beheerders de noodzakelijke maatregelen uitvoeren en dat actuele informatie over de toestand van het zwemwater beschikbaar is.			
4. We geven uitvoering aan 1 maatregel uit het uitvoeringsprogramma gebiedsdossiers drinkwaterwinningen: inventarisatie gebruik gewasbeschermingsmiddelen door gemeenten en terreinbeheerders binnen grondwaterbeschermingszones.			

Toelichting

1. In de uitvoering van de aanleg van natuurvriendelijke oevers in de boezem en de deelsystemen is vertraging opgetreden. Het overleg met agrariërs over de grondverwerving verloopt door de discussie met de landbouw over de stikstofmaatregelen voor Natura2000-gebieden en de Coronacrisis moeizamer dan gepland was.

3. De Zwemwaterlocatie Eastermar voldoet niet aan de waterkwaliteitseisen, ondanks uitgevoerde maatregelen. Er is meer tijd nodig om de oorzaken te achterhalen, zodat gerichte maatregelen getroffen kunnen worden. Zolang de kwaliteit niet op orde is, geldt een negatief zwemadvies.

4. In 2020 is het uitvoeringsprogramma gebiedsdossiers drinkwaterwinningen 2e generatie vastgesteld. Vitens heeft in 2020 de maatregel "Herkomst zoetstoffen Noardburgum" uitgevoerd en de rapportage ervan aan de provincie voorgelegd. De voorgenomen inventarisatie gebruik gewasbeschermingsmiddelen is uitgesteld, in afwachting van de voorbereiding van een nieuwe landelijke werkwijze. Wel is in 2020 de maatregel opgepakt om het onderhoud en beheer van rioleringen en iba's in grondwaterbeschermingsgebieden te blijven borgen.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Schoon water			
KRW doelen	Aantal uitgevoerde projecten DAW	2	2
	Km. Oever dat natuurvriendelijk is ingericht	45 km	30 km en 4 ha
	Aantal gerealiseerde vispassages en maalkommen	8 vispassages 1 maalkom	4 vispassages en 5 maalkommen
Drinkwaterwinning	Aantal maatregelen uit het uitvoeringsprogramma gebiedsdossiers drinkwaterwinningen	1	0

Toelichting

KRW doelen

Aan natuurvriendelijke oevers werd 30 km gerealiseerd (in boezem- en deelsystemen), plus 4 ha in meren en plassen. Dit is minder dan de opgave van 45 km en 10 ha. Vertraging in de grondverwerving, vanwege de stikstof discussie en de Coronacrisis, zijn hier debet aan.

In 2020 werden door Wetterskip Fryslân conform hun eigen opgave 4 vispassages en 5 maalkommen gerealiseerd. Dat was minder resp. minder dan onze opgave, die achteraf niet in overeenstemming met de opgave van het waterschap bleek te zijn.

Drinkwaterwinning

Vanwege de coronacrisis is de inventarisatie naar gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden niet uitgevoerd.

Milieu

Wat wilden we bereiken?

Hoofddoelstelling van ons milieubeleid is “een verantwoord gebruik van het fysieke leefmilieu, zodat dit gebruik oneindig kan voortduren”. Om dat te bereiken is het nodig om belangrijke stappen te zetten die leiden naar een Fries leefmilieu waarin in 2030 alle schadelijke onttrekkingen en toevoegingen zijn uitgebannen.

In 2021 treedt de nieuwe Omgevingswet in werking. Op basis van deze wet moeten provincies verplicht een Omgevingsvisie vaststellen (zie ook beleidsveld 3.6 Transitie omgevingswet/visie). Al het strategisch beleid uit de plannen voor de fysieke leefomgeving wordt in deze nieuwe Omgevingsvisie opgenomen. Dat geldt dus ook voor het strategisch deel van het milieubeleid. Er worden onder het regime van de Omgevingswet geen aparte plannen voor delen van de fysieke leefomgeving meer opgesteld.

Slim Milieubeheer

Dit spoor bevat de wettelijke omgevingstaken. Met de uitwerking van dit spoor willen we bereiken dat het fysieke leefmilieu in Fryslân voldoet aan alle geldende wettelijke normen. Sommige wettelijke normen zijn uitgewerkt in bestuurlijke afspraken. Deze afspraken komen we na. De nadruk in dit spoor ligt op vergunningverlening, toezicht en handhaving. Er moet worden voorkomen dat nieuwe knelpunten ontstaan. De uitvoering van de wettelijke taken

ligt primair bij de FUMO. De Wabo/Brzo 2015 taken bij de Brzo bedrijven worden uitgevoerd door de Brzo Omgevingsdienst Groningen in Noord-Nederland.

Eind 2020 is het programma Impuls Omgevingsveiligheid (IOV) beëindigd en daarmee ook de coördinerende rol vanuit de provincies. Overheden gaan op basis van een landelijke gezamenlijke meerjarenagenda 2021-2024 (met 7 clusters) wel door met versterking van omgevingsveiligheid.

Op basis van het een integrale beleidsplan bodem willen wij onze bodem zo schoon mogelijk houden en geen vreemde stoffen in de Friese bodem.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
Slim Milieubeheer			
1. Uitvoeren Actieplan Geluid 2018-2022; resultaten jaarschijf 2020.			
2. Uitvoeren Doelstelling bodemconvenant, uitgewerkt in Friese Uitvoeringsagenda 2017-2020; resultaten jaarschijf 2020, waaronder <ul style="list-style-type: none"> Bodemtransitie naar landbouw en energie/klimaatadaptatie. Ontwikkelen kanskaart bodeminformatie ondergrond (in relatie tot bodemenergie); actuele kanskaart beschikbaar als kaartlaag. 			
3. Uitvoeren monitoring meetnet zoutwinning onder de Waddenzee, voor de periode 2019-2049, voor het vaststellen of er bodemdaling plaatsvindt door de zoutwinning.			
4. De provincie verzorgt het (bestuurlijk) voorzitterschap en het secretariaat van het ambtelijk en bestuurlijk VTH-overleg. De provincie neemt het initiatief tot het driemaal per jaar houden van het bestuurlijk overleg. Hieraan voorafgaande wordt het ambtelijk VTH-overleg gehouden.			
5. De provincie zorgt met de deelnemers van het VTH-overleg voor een jaarlijks VTH-uitvoeringsprogramma en coördineert de samenwerking; resultaten jaarschijf 2020			
6. Uitvoeren van de taken ten aanzien van vergunningverlening, toezicht en handhaving a.d.h.v. het VTH-beleid 2019-2023 en het provinciaal Jaarverslag VTH 2019, die behoren tot dit beleidsveld door de Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) en de Omgevingsdienst Groningen (ODG); resultaten VTH Jaarwerkprogramma 2020. Een aantal taken is nog bij de provincie belegd, waaronder de vergunningverlening in het kader van de Wet natuurbescherming.			

Toelichting

2. De beleidsnotitie bodem is na een ordevoorstel niet behandeld in de PS vergadering van 21 oktober 2020. De gesprekken met de Statenfracties die nadien hebben plaatsgevonden, zijn de aanleiding geweest om het proces anders in te richten. Dit betekent dat er een transitieprogramma bodem zal worden gemaakt om data en handelingsperspectieven te genereren en een startnotitie in PS te brengen in het 1e kwartaal van 2022. Dit vooruitlopend op een geactualiseerd beleidskader in 2023.

6. Voor het uitvoeren van de taken ten aanzien van vergunningverlening, toezicht en handhaving was voor milieu een positief saldo van € 144.000,-. Hoe dit bedrag is opgebouwd wordt toegelicht onder de tabel 'Wat heeft het gekost?' en Paragraaf 1 onder leges.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Slim milieubeheer			
Aanpak locaties met verspreiding en ecologie	Doelstelling bodemconvenant (Uitgewerkt in Friese Uitvoeringsagenda 2017-2020)	Resultaten 2020 behaald	De spoedlocaties verspreiding en/of ecologie zijn voor 90% gesaneerd dan wel beheerst. Van de resterende 10% is de sanering wel opgestart maar dient de stabiliteit van de verontreiniging nog te worden aangetoond.
Nader onderzoek puntbronnen bodemverontreiniging in kader KRW (drinkwater-beschermingsgebieden)	Uitvoeren Plan van aanpak Puntbronnen Royal Haskoning.	Risico's/maatregelen in 2020 inzichtelijk	Uit archiefonderzoek zijn 3 drinkwater-winningen naar voren gekomen. Fase 1 van het nader onderzoek loopt: er zijn/worden 92 peilbuizen geplaatst, verspreid over 7 locaties nabij deze drinkwaterwinningen.
Overdracht bodemtaken Omgevingswet	Plan van aanpak FUMO 'warme overdracht bodemtaken'	In 2020 de Wbb locaties overgedragen aan gemeenten, m.u.v. locaties die vallen onder het overgangsrecht	Vier gemeenten hebben nog niet ambtelijk ingestemd op 31-12-2020. Voortschrijdend inzicht over het overgangsrecht leverde nog in totaal 827 extra locaties voor controle. De inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld tot 1-1-2022 hierdoor is er meer tijd voor overleg en controle ontstaan.
Aanvullend meetnet voor de zoutwinning onder de Waddenzee	Uitvoeren monitoring 2019-2049	Geen bodemdaling	Geen bodemdaling
Wet milieubeheer, externe veiligheid	Impuls Omgevingsveiligheid 2019	Evaluatie IOV 2019 gereed	Het IOV is in 2020 nog een jaar doorgezet. M.i.v. 2021 wordt landelijk o.b.v. een meerjarenagenda gewerkt. Een rapportage over 2020 volgt in 2021. Door Cebeon wordt een financieel onderzoek uitgevoerd.
	Beheren Risicokaart	Actuele Risicokaart	De risicokaart is actueel. Landelijk wordt nu gewerkt aan een vernieuwing van de risicokaart.
Actieplan Geluid 2018-2022	Uitvoeren Actieplan Geluid 2018-2022	Resultaten 2020 behaald: realiseren geluidssaneringsmaatregelen aan 8 woningen.	Geluidssaneringsmaatregelen zijn getroffen voor 7 woningen. Voor één woning heeft de eigenaar afgezien van de maatregelen.
VTH-samenwerking in Fryslân	Organiseren (bestuurlijk) VTH-overleg Fryslân	3	3

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
	Uitvoeren jaarprogramma VTH-overleg	Resultaten 2020 behaald	Ja
	Vernieuwing meerjarenprogramma VTH-overleg	Vastgesteld meerjarenprogramma in 2020	In 2018 vastgesteld en in 2021 nieuw meerjarenprogramma VTH
VTH-uitvoering	VTH-uitvoeringsprogramma provincie Fryslân 2020	Resultaten 2020 behaald	In VTH-Jaarverslag 2020, 2 ^e kwartaal 2021
	VTH-Jaarverslag 2019	Afronden in 2e kwartaal 2020	12 mei 2020 vastgesteld door GS
	Tijdigheid afgeven vergunningen, ontheffingen, beoordelen meldingen enz.	90%	90% is behaald. In het jaarverslag VTH volgt een gedetailleerde toelichting.
VTH-beleid 2019-2023	Acties beleid in 2020: Inzet naming en shaming	Duidelijkheid over mogelijkheden inzet naming en shaming	Het onderzoek voor VTH-taken is afgerond. Onderzocht wordt of dit breder kan worden getrokken naar het opstellen van beleid voor actieve openbaarmaking van alle GS besluiten.
	Risico-analyses	Actuele risico-analyses en prioriteiten op alle gebieden	Risico-analyses zijn op alle gebieden actueel
	Registratie naleving door omgevingsdiensten	Eenduidige en meetbare naleving VTH-taken	Project loopt door in 2021
	Prestatie-indicatoren	Voortzetten ontwikkeling prestatie-indicatoren	Project loopt door in 2021

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	9.454	9.892	9.690	202
Tijdelijke budgetten	3.806	8.939	2.682	6.257
Reserves	28	0	0	0
Voorzieningen	821	732	810	-78
Overlopende passiva	264	175	132	43
Totaal lasten	14.373	19.738	13.314	6.424
Baten				
Structurele budgetten	136	194	412	-218
Tijdelijke budgetten	356	207	278	-72
Voorzieningen	809	731	790	-59
Overlopende passiva	264	175	130	45
Totaal baten	1.566	1.306	1.611	-304
Saldo van lasten en baten	12.807	18.432	11.703	6.728
Mutatie reserves	25	0	0	0
Mutatie tijdelijke budgetten	-307	-5.212	-4.729	-483
Resultaat van lasten en baten	12.525	13.219	6.974	6.245

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 6,2 mln. op dit beleidsveld.

Structurele budgetten

Een groot deel van de onderbesteding op de structurele budgetten komt door de budgetten voor het uitvoeren van de milieutaken ten aanzien van vergunningverlening, toezicht en handhaving (circa € 140.000,- op een begroot budget van € 8,5 mln.). Dit wordt met name veroorzaakt door incidentele opdrachten die (nog) niet door de omgevingsdiensten zijn uitgevoerd. Het VTH-beleidscyclus 'big-8' project loopt o.a. door in 2021.

Voor Wet uitvoering WABO zijn € 89.000,- meer (bouw)leges ontvangen dan begroot, want er waren drie grote bouwprojecten bij de provinciale bedrijven. Daarnaast is er voor een bedrag van ruim € 160.000,- aan niet begrote dwangsommen milieu gevorderd door uitgevoerde handhavingstrajecten.

Bij de versterking van de primaire waterkeringen in het kader van het hoogwaterbeschermingsprogramma deden zich geen kansen voor om ons budget in te zetten. Wel is door de drie noordelijke waterschappen een projectoverstijgende verkenning uitgevoerd naar innovatieve versterkingsmogelijkheden voor de primaire keringen langs de Waddenzee.

Tijdelijke budgetten

Het grootste gedeelte van de onderbesteding op de tijdelijke budgetten wordt veroorzaakt door het tijdelijk budget Decentralisatie uitkering bodemsanering (circa € 5,7 mln.). Dit wordt veroorzaakt doordat de transitie naar verbreding van het bodembeleid niet van de ene op de andere dag is geregeld en (landelijk) dit proces een langere ontwikkeling heeft doorgemaakt. De focus heeft dan ook lang gelegen op de chemische bodemkwaliteit, ook het laatste jaar rond afhechting van de spoedlocaties en PFAS.

Aangezien op basis van de huidige informatie rond de biologische en fysische bodemkwaliteit nog niet mogelijk is objectieve keuzes en handelingsperspectieven voor te leggen, zal een transitieprogramma worden opgesteld rond kennis en innovatie. Dit programma wordt uitgevoerd in de zin van de Omgevingswet. Op basis van dit programma zal een monitoringssysteem worden opgezet om 'indicatoren' te ontwikkelen. Dit dient vervolgens als input voor een startnotitie in het 1^e kwartaal van 2022 waarna het beleidskader verder vorm zal krijgen. Via het bestemmen van het jaarresultaat wordt daarom voorgesteld deze middelen deels toe te kennen aan een tijdelijk budget voor de jaren 2021-2023.

Van het beschikbare subsidieplafond van tijdelijke budget Opruiming drugsafval 2020 (€ 50.000,-) is in 2020 € 8.000,- besteed voor aangevraagde subsidie voor opruimen van drugsdumpingen.

Op het tijdelijke budget KRW Water Erfafspoeling is circa € 155.000,- minder uitgegeven dan begroot. Dit budget is ingezet als subsidieplafond, de onderbesteding wordt veroorzaakt doordat er minder aanvragen zijn gedaan dan waar financieel ruimte voor was. De overgebleven middelen vloeien terug in het KRW-budget.

Op het tijdelijke budget Deltaprogramma Zoetwater is circa € 89.000,- minder uitgegeven dan begroot. Dit betreft een uitkering van het Deltaprogramma via het provinciefonds, die de provincie uitvoert in het kader van het maatregelenpakket zoetwater in het gebied Dulf. De voorziene maatregel om de zandwinplas bij Nijbeets in peil te verhogen vroeg nog meer afstemming en kon niet in 2020 worden uitgevoerd. Als alternatief zullen in 2021 maatregelen genomen worden in het nabijgelegen gebied Van Oorts Mersken. Deze middelen gaan mee naar 2021.

Op het tijdelijk budget Versterken Friese IJsselmeerkust is circa € 222.000,- minder uitgegeven dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door vertraging in de onderzoeken, deze worden in 2021 uitgevoerd. Daarnaast is dit het gevolg van moeizame start in de samenwerking, dit komt mede door de coronacrisis. De overgebleven middelen gaan mee naar het volgende jaar.

Voorzieningen

In 2020 zijn er meer opbrengsten (€ 59.000,-) ontvangen uit de grondwaterbelasting dan begroot. Dit bedrag is conform afspraken samen met de prijscompensatie toegevoegd aan de voorziening Grondwaterwet (€ 78.000,-).

Beleidsveld 3.5 – Energietransitie

Wat wilden we bereiken?

Wij conformeren ons aan de nationale vertaling van het klimaatakkoord van Parijs, waaronder de vermindering van CO₂-uitstoot met 49% in 2030. De vermindering van CO₂-uitstoot moet haalbaar en betaalbaar zijn en op voldoende maatschappelijk draagvlak rusten. De provinciale ambitie voor 2030 is:

- 33% van de Friese energie wordt duurzaam opgewekt.
- 25% energie wordt bespaard ten opzichte van 2010.

De uitvoering van de plannen in het klimaatakkoord moet onder andere plaatsvinden via Regionale Energiestrategieën (RES). De rollen van de provincie in de energietransitie zijn reguleren, regisseren, stimuleren, faciliteren en loslaten. Daarnaast geven we zelf ook het goede voorbeeld door de provinciale organisatie te verduurzamen.

Er zal in 2021 een nieuwe beleidsbrief Duurzame Energie inclusief jaarplan vastgesteld moeten worden met daarin een nadere uitwerking van het bestuursakkoord/begroting.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
3.5 Energietransitie			

Toelichting

Het energieverbruik in Fryslân is in de periode 2010 t/m 2019 met 1% gedaald. De grootste besparing (ruim 14%) is bereikt in de gebouwde omgeving. Binnen de sectoren industrie en verkeer en vervoer is juist sprake van een toename in het energieverbruik t.o.v. 2010. Het percentage duurzaam opgewekte energie is in Fryslân in 2018 gestegen van 10,9% naar 11,8%. Voor Nederland als totaal lag dit aandeel eind 2018 op 7,6%. Als we kijken naar de huidige indicatoren en cijfers lijken onze ambities om 33% duurzame energie op te wekken en 25% energie te besparen in 2030 nog ver weg, maar met de ontwikkelingen die we zien en de inzet van het hele veld van actoren gaan we ervan uit dat deze ambities nog steeds haalbaar zijn.

In november hebben wij u per brief (01810499) op de hoogte gebracht van onze heroverweging ten aanzien van de beleidsbrief Energie als gevolg van de uitvoering van het Klimaatakkoord. Wij maken daarom eerst een startnotitie en op basis daarvan leggen wij u in 2021 de beleidsbrief voor.

De kosten zijn als gevolg van de wijziging lastneming subsidies niet binnen het budget gebleven.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. In 2020 is samen met medeoverheden en diverse belangrijke stakeholders – in de vorm van een Taskforce – het eerste aanbod voor de RES richting het Rijk gedaan.			
2. In 2020 zetten we in op energiebesparing door in te zetten op rentekorting van de duurzaamheidslening van de SVN en door twee aanvragen voor de Proeftuinen Aardgasvrijewijken te bewerkstelligen.			
3. In 2020 is het implementatieplan om in 2025 te komen tot zelfvoorzienende provinciale organisatie gereed.			
4. In 2020 zullen we de wens in het bestuursakkoord om ook particulieren financieel te ondersteunen door het FSFE onderzoeken.			
5. In 2020 komen er nieuwe uitgangspunten in de Verordening Romte voor wind- en zonne-energie op basis van het nieuwe bestuursakkoord.			
6. We ondersteunen lokale energie initiatieven in 2020 door middel van een voucherregeling én door ons aan te sluiten bij het nationale Ontwikkelfonds.			

Toelichting

1. De concept RES is medio juni 2020 in PS behandeld en vastgesteld. De concept RES is vervolgens door de RES Regio (op tijd) bij het Nationaal Programma aangeleverd.

2. Per 1 juni 2020 zijn de eerste onderdelen van het ‘Aanvalsplan Energiebesparing’ gepresenteerd. De rentekorting op de energiebespaarlening van SVN is per 1 augustus 2020 van kracht geworden. Met de rentekorting krijgen woningeigenaren een extra lage rente om daarmee energiebesparende maatregelen te financieren. Een ander onderdeel van het aanvalsplan energiebesparing is de investeringspremie. Die is een aanvulling voor Friese woningeigenaren op de landelijke SEEH-subsidie. Met deze maatregel worden voor woningeigenaren de kosten van energiebesparende maatregelen verlaagd. Ook in 2020 heeft het Fûns Skjinne Fryske Enerzjy (FSFE) projecten gefinancierd die bijdragen aan energiebesparing.

In 2020 zijn er vanuit Fryslân drie aanvragen voor het programma Proeftuin Aardgasvrije Wijken (PAW) gedaan. Het ging om aanvragen van de gemeente Leeuwarden (Oranjewijk), Gemeente Súdwest Fryslân (Heeg) en gemeente Opsterland (Wijnjewoude). Alleen deze laatste aanvraag is gehonoreerd. In Wijnjewoude wordt nu een ‘aardgasvrije’ pilot o.b.v. groen gas opgestart.

Ondanks dat Heeg niet is gehonoreerd is door de PAW, is er in het dorp toch nog steeds enthousiasme om het dorp door middel van aquathermie duurzaam te gaan verwarmen. Momenteel zoekt de stichting Warm Heeg naar mogelijkheden om het project zonder PAW-subsidie toch gefinancierd te krijgen. Hun eerste bevindingen zijn dat een deel van de kosten als koploper in een voorbeeldproject gemaakt gaan worden en dat zij deze kosten niet zelf kunnen terugverdienen. Daarom zal de warmtetransitie in Heeg vooralsnog niet zonder de financiële hulp van de (lokale) overheid gemaakt kunnen worden.

3. Het implementatieplan voor een ‘Energie neutrale en zelfvoorzienende organisatie’ is op 25 november 2020 in PS behandeld en vastgesteld.

4. Het FSFE heeft ons aangegeven niet kostenneutraal aan particulieren te kunnen lenen. Zie ook de toelichting bij de prestatie-indicatoren.

5. De Verordening Romte is in 2020 zowel voor het onderdeel wind als voor zon aangepast. De uitgangspunten uit het bestuursakkoord zijn hiermee vertaald in de Verordening.

6. De regeling van het nationale ontwikkelfonds is in 2020 niet meer opengesteld. Wel hebben we deelgenomen aan het fonds (LEEF), die door de Gemeente Heerenveen is ontwikkeld ter ondersteuning van lokale initiatieven. LEEF is een laagdrempelig alternatief voor het Programma Aardgasvrije Wijken van het Rijk, want veel Friese initiatieven zijn (nog) te kleinschalig om voor deze landelijke regeling in aanmerking te komen.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Energiebesparing en -opwek	Aantal uitgegeven vouchers aan lokale energie initiatieven	100	19
	Implementatieplan verduurzaming provinciale organisatie	Gereed	Gereed
	Een eerste bod aan het Rijk (RES)	Ingediend	Ingediend
	Onderzoek particuliere leningen FSFE	Gereed	Gereed
Energieopwekking	Aantal aanvragen Asbest eraf, postcoderoos erop	8	20
	Aanpassen regels Verordening Romte voor wind- en zonne-energie	Gereed	Gereed
Energiebesparing	Aantal gesubsidieerde energiescans voor dorpshuizen/musea/part. woningen	100	> 100
	Aantal Proeftuinen Aardgasvrijewijken	2	1
	Aantal extra duurzaamheidsleningen SVN i.v.m. rentekorting (SVN)	250	273

Toelichting

Vouchers aan lokale energie initiatieven:

In de 1^e Berap van 2020 is toegelicht dat de doelwaarde 2020 niet passend bleek te zijn bij de voucherregeling en om die reden kon de doelstelling van 100 niet gehaald worden. Het maximum bedrag van een voucher is € 2.500,- van de totale pot van € 100.000,-. Dat betekent dat er maximaal 40 vouchers kunnen worden gegeven aan lokale energie initiatieven. Aangezien er 50 energiecoöperaties zijn, kan het overgrote deel gebruik maken van de voucherregeling. In totaal zijn er in 2020 negentien vouchers aan lokale energie initiatieven uitgegeven.

Onderzoek particuliere leningen FSFE:

Het Fûns Skjinne Fryske Enerzjy (FSFE) heeft o.a. als gevolg van de huidige rentestand aangegeven niet kostenneutraal aan particulieren te kunnen lenen. Mede daarom hebben wij een rentekorting op de Nationale Energiebesparingslening voor particuliere woningeigenaren opgezet. De rentekortingsregeling wordt uitgevoerd door SVN.

Aantal aanvragen 'Asbest eraf, postcoderoos erop':

In december 2020 waren er voldoende daken aangemeld om het einddoel van twintig PCR-installaties op evenzoveel (gesaneerde) asbestdaken te kunnen realiseren. Door wijzigingen

vanuit het Rijk op de Postcoderoosregeling worden de projecten in 2021 gerealiseerd. Per 01-04-2021 gaat namelijk de opvolger van de Postcoderoosregeling in; dan pas kan er uitvoering aan de asbestsanering en zonnepanelen gegeven worden.

Aantal gesubsidieerde energiescans:

De afgelopen jaren zijn er al vele energiescans (via Museum Federatie, Doarpswurk en Sport Fryslân) gedaan. Daarom hebben wij ons dit jaar op de uitvoering van de maatregelen die uit deze scans komen gericht. De aanpak van particuliere woningen pakken we samen met gemeenten op. Dit betreft een combinatie van scans en uitvoering van de maatregelen uit de scans. In beide gevallen gaat het om meer dan honderd scans of uitvoeringsmaatregelen n.a.v. de scans. Overigens constateren wij wel dat de uitvoering van energiebesparende maatregelen stopt, vanwege de beperkte financieringsmogelijkheden van dorpshuizen en musea. Wij hebben 13 november 2020 een succesvolle aanvraag bij het Rijk ingediend voor het instellen van een provinciaal ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed. Het doel van de regeling is het ontzorgen van kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren bij het verduurzamen van hun maatschappelijk vastgoed. De regeling loopt t/m 31 december 2023 en bedraagt circa € 2 mln.

Aantal Proeftuinen Aardgasvrijewijken:

In 2020 zijn vanuit Fryslân drie aanvragen voor een Proeftuin Aardgasvrije Wijken gedaan. Het ging om aanvragen van de gemeente Leeuwarden (Oranjewijk), Gemeente Súdwest Fryslân (Heeg) en gemeente Opsterland (Wijnjewoude). Alleen deze laatste aanvraag is gehonoreerd.

Aantal extra duurzaamheidsleningen:

Er zijn in 2020 in totaal 273 woningen verduurzaamd via onze rentekorting op de energiebespaarlening. Daarnaast zijn er 408 woningen verduurzaamd met behulp van de Friese investeringspremie, zie verder de toelichting bij resultaat 2.2.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	174	394	394	0
Tijdelijke budgetten	2.491	2.850	6.436	-3.586
Reserves	1.809	-862	-1.838	977
Totaal lasten	4.474	2.382	4.992	-2.609
Baten				
Tijdelijke budgetten	52	128	128	0
Reserves	1.107	1.415	1.415	0
Voorzieningen	38	0	38	-38
Totaal baten	1.197	1.542	1.580	-38
Saldo van lasten en baten	3.277	840	3.412	-2.572
Mutatie reserves	252	2.722	3.699	-977
Mutatie tijdelijke budgetten	1.285	-680	-4.263	3.583
Resultaat van lasten en baten	4.814	2.882	2.847	35

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 35.000,- op dit beleidsveld.

Tijdelijke budgetten

De overschrijding wordt verklaard vanuit de stelselwijziging lastneming subsidies. De verplichtingen die voor volgende jaren aangegaan zijn, zijn cf. de nieuwe werkwijze ten laste van 2020 gebracht. De last wordt gedekt door de mutatie reserve tijdelijke budgetten. In dit geval betreft het twee regelingen inzake het 'Aanvalsplan Energiebesparing' opengesteld voor in totaal € 5,2 mln. Het gaat om de rentekorting op de energiebespaarlening (€ 2,25 mln.) en de Friese investeringspremie (€ 2,95 mln.). Deze laatste regeling is een aanvulling voor Friese woningeigenaren op de landelijke Subsidieregeling energiebesparing eigen huis (SEEH).

Voorzieningen

De vrijval op de voorzieningen (€ 37.500,-) heeft betrekking op het aflossen van een termijn van de geldlening Noordelijk Lokaal Duurzaam (NLD). Als de lening gedeeltelijk wordt afgelost, daalt de voorziening voor hetzelfde bedrag.

Beleidsveld 3.6 – Transitie omgevingswet/visie

Wat wilden we bereiken?

De Omgevingsvisie is één van de instrumenten in de nieuwe Omgevingswet, die volgens de huidige planning op 1 januari 2022 inwerking treedt. We willen aansluiten bij de doelen van deze wet: overzichtelijke regels, meer samenhangende benadering van de leefomgeving, meer ruimte voor maatwerk en initiatieven en snellere en betere besluitvorming.

De uitvoering van de Omgevingsvisie gebeurt via programma 's en plannen naar thema of gebied. De juridische doorwerking zal vorm krijgen door het opnemen van regels in de Omgevingsverordening.

Wij streven naar een integrale benadering van de ruimtelijke ontwikkeling van onze provincie, waarvoor de Omgevingsvisie de basis vormt. Daarbij wordt met name ingezet op:

- regie op de voorbereiding van ruimtelijke beleid en het faciliteren van integrale planvorming, waarbij ook invulling gegeven wordt aan de beleidsmatige samenhang met het sociale domein (met name bevolkingsontwikkeling en wonen, arbeidsmarkt en werkgelegenheid, bereikbaarheid en beschikbaarheid van voorzieningen);
- beïnvloeding en uitwerking van nieuw Europees en rijksbeleid;
- doorwerking van het provinciale beleid naar beleid van gemeenten en waterschappen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
3.6 Transitie omgevingswet/visie			

Toelichting

De Omgevingsvisie is vastgesteld en de voorbereidingen van de implementatie van de Omgevingswet liggen op schema. Door landelijke ontwikkelingen en de keuze van het Rijk om de inwerkingtreding van de Omgevingswet met één jaar uit te stellen zijn niet alle resultaten gehaald. De kosten zijn binnen budget gebleven. Er is vrijval op het budget van de Omgevingsvisie. Deze vrijval wordt hierna toegelicht.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. De omgevingsvisie wordt definitief vastgesteld			
2. De (ontwerp) Omgevingsverordening wordt vastgesteld.			
3. Samen met andere overheden en partners in de keten wordt gewerkt aan de implementatie van de wet.			

Toelichting

1. De Omgevingsvisie *De Romte diele* is in september 2020 vastgesteld. Het traject van het ontwerp van de Omgevingsvisie is nu afgerond en aan het eind van dit traject is er budget over. Onder de financiële tabel is deze vrijval toegelicht.

2. In 2020 is gestart met de voorbereiding voor de Omgevingsverordening. De verordening is nog niet vastgesteld omdat het Rijk de inwerkingtreding van de Omgevingswet, die de juridische grondslag voor de verordening vormt, heeft uitgesteld tot 1 januari 2022. Dit betekent dat de Omgevingsverordening ook dan pas later inwerking kan treden. Het jaar 2020 hebben we gebruikt als extra voorbereidingstijd voor onze Omgevingsverordening. De Omgevingsverordening wordt volgens planning in 2021 vastgesteld.

3. De samenwerking loopt goed. In dit kader wordt de Friese aanpak, die is gevolgd in het traject van de Omgevingsvisie, voortgezet. De inwerkingtreding van de Omgevingswet is in 2020 uitgesteld tot 1 januari 2022. Door latere inwerkingtreding van de wet is er een langer implementatietraject, onder andere omdat gewacht moet worden op standaarden voor ICT-systemen die het ministerie van BZK moet opleveren.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Omgevingsvisie	Definitieve vaststelling medio 2020, na terinzagelegging	Vastgesteld	Vastgesteld
Omgevingsverordening	Omgevingsverordening voor ten minste de verplichte onderdelen, is vastgesteld bij in werking treden van Omgevingswet.	Vastgesteld	Niet vastgesteld in 2020

Toelichting

Omgevingsverordening: Zie de toelichting bij resultaat 2.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten				
Tijdelijke budgetten	66	150	73	77
Totaal lasten	66	150	73	77
Baten				
Totaal baten	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	66	150	73	77
Mutatie tijdelijke budgetten	-100	-150	-150	0
Resultaat van lasten en baten	-34	0	-77	77

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 77.000,- in dit beleidsveld.

Tijdelijke budgetten

De lagere lasten van € 77.000,- betreffen het budget Omgevingsvisie. Het annoteren van de Omgevingsvisie, zodat de visie 'machineleesbaar' is in het nieuwe Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), was gepland voor 2020. Doordat het Rijk het DSO-systeem later oplevert, is dit annoteren uitgesteld naar 2021. Hierdoor valt een deel van het budget uit 2020 vrij. In 2021 is er budget om de kosten uit te voldoen. Daarnaast zijn door de coronamaatregelen in 2020 vrijwel geen fysieke bijeenkomsten georganiseerd om de ontwerp-Omgevingsvisie toe te lichten en om de definitieve Omgevingsvisie verder te implementeren. Hierdoor valt ook budget vrij.

1.4 Programma 4 – Economie

Portefeuillehouders: gedeputeerden Sander de Rouwe en Avine Fokkens

Wat wilden we bereiken met dit programma?

Economie vormt een belangrijk fundament voor brede welvaart. Een gezonde economie is ook in harmonie met zijn omgeving. Een economie die dat bereikt is een circulaire economie. We zien de overgang naar een circulaire economie als een kans voor het Friese MKB om nieuwe circulaire verdienmodellen te vinden. Ook in 2020 hebben we aan onze ambitie gewerkt om de MKB-vriendelijkste provincie van Nederland en de meest circulaire regio van Europa te worden. Als provinciale organisatie willen we ook zelf het goede voorbeeld geven door door te groeien naar maximaal circulair inkopen in 2025.

Ook in 2020 wilden wij ondernemerschap en een aantrekkelijk vestigingsklimaat blijven stimuleren. Om te komen tot een goed vestigingsklimaat binnen Fryslân bleven we de sterke punten van Fryslân en de Friese economie uitdragen. De krimp van de beroepsbevolking maakt een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt nog belangrijker. Hier hebben we op ingezet via een kennisagenda arbeidsmarkt en onderwijs samen met onderwijs en het bedrijfsleven, door het uitbouwen van Campus Fryslân en door ons in te zetten voor een nieuw Fries onderwijsakkoord.

Daarnaast hebben we het afgelopen jaar verder gewerkt aan het versterken van de connectiviteit van belangrijke Friese spelers. Fryslân heeft een economie waar met name de kleinschalige MKB de dienst uitmaakt. Clustervorming zorgt voor een sterkere en veelzijdige economie waarbij verschillende disciplines worden samengebracht op één plek. We bleven daarom belangrijke kennisinstellingen, -platforms en -clusters als Wetsus, Watercampus, Dairy Campus en Dairy Valley ondersteunen mits er ook door het Rijk en de kennisinstellingen bijgedragen werd.

De specifieke sectoren met toekomstperspectief waarin Fryslân internationaal het verschil in kan maken en kansen te verzilveren heeft, zijn watertechnologie, agrofood, HTSM (High Tech Systems & Materials) en recreatie & toerisme. Met ons beleid op het gebied van gastvrijheidseconomie hebben we ook in 2020 doorgewerkt aan het realiseren van slimme groei, door spreiding van toerisme over de hele provincie en het verlengen van het toeristische seizoen.

Om effectief en efficiënt te opereren om onze (economische) ambities te realiseren, is het van strategisch belang dat wij, net als de afgelopen jaren, op verschillende schaalniveaus (noordelijk, landelijk, Europees) samenwerken.

Vastgestelde beleidsnotities

- Beleidsbrief Circulaire Economie (beleidsveld. 4.1)
- Beleidsbrief Duurzame Landbouw (beleidsveld. 4.3)
- Uitvoeringskader Watertechnologie (beleidsveld. 4.3)

- Beleidsnota Gastvrij Fryslân (beleidsveld 4.5)
- Visie waterrecreatie (beleidsveld 4.5)

Begin 2020 hebben we een startnotitie Economie aan Provinciale Staten voorgelegd. Begin 2021 is de beleidsnota Economie door PS vastgesteld. Beide documenten zijn in samenspraak met stakeholders opgesteld. Van de F4 gemeenten, het IPF, Onderwijs en VCF hebben we voor deze beleidsnota ook een ondersteunende verklaring mogen ontvangen.

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partij(en) leverden een bijdrage aan de doelen en resultaten van dit programma. Een overzicht van de verbonden partijen en meer informatie hierover staat in paragraaf 5 van dit jaarverslag.

- Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij NV (NOM), Groningen
- Friese Ontwikkelingsmaatschappij BV (FOM, voorheen Doefonds), Leeuwarden
- Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), Groningen
- Gemeenschappelijke Regeling Marrekrite, Leeuwarden
- Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds, Leeuwarden
- Thialf Onroerend Goed BV

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken? (doelrealisatie)

Beleidsvelden	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
4.1. Innovatie en circulaire economie	■	■	■
4.2. Versterking (internationaal) ondernemerschap en vestigingsklimaat	■	■	■
4.3. Economische structuurversterking	■	■	■
4.4. Noordelijke/landelijke/Europese samenwerking en lobby	■	■	■
4.5. Gastvrijheidseconomie	■	■	■

Toelichting

Binnen programma 4 zijn niet alle gewenste resultaten behaald. Bij de afzonderlijke beleidsvelden wordt dit toegelicht.

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	25.721	32.549	34.975	-2.426
Totaal baten	4.675	6.781	5.920	860
Saldo van lasten en baten	21.046	25.768	29.055	-3.286
Mutatie reserves	-9.162	-11.586	-16.041	4.455
Resultaat van lasten en baten	11.885	14.182	13.014	1.169

Toelichting

De financiële toelichtingen op de vraag “wat heeft het programma gekost” staan toegelicht staan bij de afzonderlijke beleidsvelden. De mutatie reserves betreft voor het overgrote deel doorschuiven van cofinancieringsbudgetten in het kader van EZ/Efro, Waddenfonds en Interreg. In de paragraaf Grote Projecten worden deze reserves toegelicht.

Investerings				
Bedragen €1.000,-	Stand per 1-1-2020	uitgaven	bijdragen derden	Stand per 31-12-2020
Onderhanden werken	36.011	13.051	2.206	46.856
Opgeleverde werken	0	0	0	0
Afgerekende werken	125	0	125	0
Totaal	36.136	13.051	2.330	46.856

Toelichting

Betreft investeringen in het kader van recreatie en toerisme: Turfroute, Electric Only route Butenfjild, Afstandbediening Bruggen en het Beleefcentrum.

Balanspost reserves				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	vormen	beschikken	Stand per 31-12-2020
R. NUON inzet Werkje foar Fryslan subsidie deel	22.534	-220	9.590	12.724
R. Gebiedsbudget	2.556	415	2.199	773
R. Beklemd reserve verstrekte subsidies	0	11.613	0	11.613
Totaal	25.090	11.808	11.789	25.109

Toelichting

Reserve inzet NUON

De reserve inzet NUON betreft de investeringsagenda Drachten-Heerenveen.

Reserve Gebiedsbudget

De reserve Gebiedsbudget betreft de middelen die gereserveerd zijn voor alle toegekende en in de jaarplannen opgenomen projecten.

Beklemde reserve verstrekte subsidies

Deze reserve is gevormd naar aanleiding van de stelselwijziging subsidieaantname en betreft de volgende projecten: Innovatiecluster Drachten, FACT, Sterk Fries Ondernemerschap, ITS, Watercampus Actieplan, RUG/Campus Fryslan, Watertechnologie.

Balanspost overlopende passiva				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2020
OP Topattractie Subs Toerisme Natuurlijk STINAF	333	0	0	333
OP MKB-deal Skillsbooster	0	348	0	348
OP Economic Board Noord Nederland	0	125	125	0
Totaal	333	473	125	681

Toelichting

OP Topattractie STINAF

Op de regeling is al gedeeltelijk afgerekend met partners. Na volledige afrekening met partners wordt beoordeeld of de middelen kunnen vrijvallen.

OP MKB-deal Skillsbooster

De OP is ingericht voor het project MKB-Skilbooster. De toegevoegde middelen zijn ontvangen van het Min. EZK die het project MKB Skillsbooster geselecteerd heeft voor de MKB Deal

OP Economic Board Noord Nederland

In 2019 heeft de provincie Fryslan de totale subsidiebeschikking aan EBNN voor haar rekening genomen. De OP was ingericht om de nog te ontvangen bedragen van de provincies Groningen en Drenthe vast te leggen.

Beleidsveld 4.1 Innovatie en circulaire economie

Wat wilden we bereiken?

In 2020 gaven we met het Programma Economie vooral invulling aan brede welvaart door te streven naar een circulaire economie. Innovatie is nodig om de Friese economie te blijven stimuleren, maar ook om de terugloop van de beroepsbevolking op te vangen. In de beleidsbrief Circulaire Economie (maart 2018) hebben wij de ambitie geformuleerd dat Fryslân de meest gunstige ontwikkelregio wordt voor de circulaire economie in Nederland. Daarnaast willen we de MKB-vriendelijkste provincie van Nederland en meest circulaire regio van Europa worden. We wilden daarom het MKB niet alleen in brede zin ondersteunen, maar ook in de route naar circulair ondernemen met – daar waar mogelijk – behulp van noordelijke, landelijke en/of Europese regelingen. Hiervoor is in 2018 samen met RUG Campus een nulmeting gehouden. Het was onze ambitie dat in 2020 het aantal bedrijven dat verdient aan de

circulaire economie vanuit deze nulmeting met 100% gestegen zou zijn. Dit zullen we in 2021 gaan meten.

Het afgelopen jaar combineerden we onze focus op enerzijds circulaire economie en anderzijds innovatie onder meer door het blijven ondersteunen van de opbouw van kennis in Fryslân. We bleven daarom belangrijke kennisinstellingen, -platforms en -clusters als het Innovatiecluster Drachten (ICD), Innovatiepact Fryslân (IPF) en Vereniging Circulair Fryslân ondersteunen. Met de ondersteuning aan het IPF bevorderden we bijvoorbeeld samenwerkingsverbanden tussen overheden, onderwijs en ondernemers.

Als provinciale organisatie willen we ook zelf het goede voorbeeld geven door door te groeien naar maximaal circulair inkopen in 2025. Ook willen we als provincie launching customer zijn voor innovatieve en/of circulaire experimenten. Het afgelopen jaar is verder gewerkt aan het bewerkstelligen van deze ambities.

Voor meer informatie over het Innovatiecluster Drachten zie de Paragraaf 9 - Grote projecten.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken? (doelrealisatie)

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
4.1 Innovatie en circulaire economie			

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. In 2020 doen we een nulmeting en maken we een monitoringskader wat betreft circulair inkopen.			
2. In 2020 willen we launching customer zijn voor innovatieve en/of circulaire experimenten.			
3. Er worden in 2020 innovatieve circulaire projecten met Friese MKB vanuit Lectoraat Kunststof, FACT, WAC en/of het Testcentrum Circulaire plastics geïnitieerd/opgestart.			
4. Er wordt in 2020 een subsidieregeling Circulair opengesteld.			
5. De voucherregeling is in 2020 uitgebreid met de mogelijkheid om kennis op te halen over duurzaamheids- of circulariteitsvraagstukken.			
6. Het programma sterk Fries ondernemerschap leidt tot het opzetten en begeleiden van nieuwe innovatieve bedrijven/startups.			

Toelichting

4. In het Coronapakket deel I zijn een drietal innovatieregelingen opgenomen, waar ook ontwikkeling van circulaire businessmodellen voor ingediend kon worden. Om geen overlap te creëren is daarom de regeling circulaire economie doorgeschoven.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Circulaire Economie	Nulmeting en monitoringskader circulair inkopen	Gereed	Gereed
	Aantal duurzame/innovatieve experimenten met provincie als launching customer (energie, circulariteit)	2	2
	Aantal innovatieve circulaire projecten met Friese MKB vanuit Lectoraat Kunststof, FACT, WAC en/of het Testcentrum Circulaire plastics geïnitieerd/opgestart	4	5
	Aantal aanvragen voor de nieuwe regeling Circulaire Economie	10	0
	Aantal aanvragen op het gebied van Circulaire Economie (Bedrijfsontwikkeling) van de Voucherregeling	40	78
Innovatie	Aantal nieuwe innovatieve startups in de circulaire economie begeleid vanuit startersproject	5	8
	Aantal aanvragen ondernemers (voucher-)regeling	360	461

Toelichting

Nieuwe regeling Circularie Economie:

De nieuwe regeling Circulair is in 2020 niet opengesteld, zoals onder de tabel 'Hebben we de gewenste resultaten bereikt?' staat toegelicht.

Voucherregeling: Aanvragen Circulaire Economie

Binnen de MKB Voucher is in het 'aanvraagformulier 2020' gevraagd om aan te geven om wat voor bedrijfsontwikkeling het gaat. In 78 van de gevallen bleek het om Circulaire economie te gaan. De 78 waren meer dan we hadden verwacht (40).

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	799	982	1.144	-162
Tijdelijke budgetten	2.811	4.462	6.021	-1.559
Reserves	811	2.999	3.571	-572
Totaal lasten	4.421	8.443	10.736	-2.293
Baten				
Structurele budgetten	6	71	100	-29
Reserves	1.352	620	1.186	-566
Voorzieningen	0	2.000	2.000	0
Totaal baten	1.358	2.692	3.287	-595
Saldo van lasten en baten	3.062	5.752	7.449	-1.698
Mutatie reserves	1.332	-1.546	-1.552	6
Mutatie tijdelijke budgetten	-1.703	-3.014	-4.657	1.643
Resultaat van lasten en baten	2.691	1.191	1.240	-49

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van -/- € 49.000,- op dit beleidsveld.

Structurele budgetten

Bij de structurele budgetten zien we een overschrijding van € 132.000,-. Deze overschrijding wordt veroorzaakt door de lastneming op Innofest voor in totaal € 200.000,-. Begroot in 2020 was slechts € 20.000,-. Hierdoor laat Innofest een overschrijding zien van € 180.000,-. Bij de 1^e berap 2021 zullen de budgetten van de volgende jaren hier ten gunste van het begrotings-saldo op aangepast worden, waardoor deze stelselwijziging budgettair neutraal is over de jaren 2020 en verder.

Op het structurele budget Agenda Economie is voor € 50.000,- onder besteed. Onderbesteding is het gevolg van nog niet afgeronde activiteiten die daarmee doorgeschoven worden naar 2021.

Tijdelijke budgetten

De overschrijding wordt vooral verklaard vanuit de stelselwijziging lastneming subsidies. De verplichtingen die voor volgende jaren aangegaan zijn, zijn cf. de nieuwe werkwijze ten laste van 2020 gebracht. De last wordt gedekt door de mutatie reserve tijdelijke budgetten.

In 2017 is voor 2 jaar de subsidieregeling Circulair geopend met een subsidieplafond van destijds € 500.000,-. In 2018 is, wegens groot succes van de regeling, bij de 2e berap € 600.000,- beschikbaar gesteld om opnieuw een subsidieplafond vast te stellen voor de periode 2018/2019. Het subsidieplafond hiervan is niet volledig bereikt, er is een vrijval van

€ 70.000,-. Er is € 36.000,- lager beschikt dan het subsidieplafond, verder is er eind vorig jaar één subsidie op nihil vastgesteld waarmee € 34.000,- euro vrijkwam. De regeling is niet meer open en dus valt de € 70.000,- vrij aan de algemene middelen.

Op het tijdelijk budget Jaarplan circulair is een onderbesteding van € 13.000,- die leidt tot vrijval. Een aantal opdrachten die we wilden verstrekken is verschoven naar 2021.

Beleidsveld 4.2 – Versterking (internationaal) ondernemerschap en vestigingsklimaat

Wat wilden we bereiken?

(Innovatieve) producten moeten ook verkocht worden. Ook in 2020 wilden wij daarom ondernemerschap en een aantrekkelijk vestigingsklimaat blijven stimuleren.

In het verleden bleek dat als producten moeten concurreren op de wereldmarkt, dit ook sterk bijdraagt aan vernieuwing. Daarom bleven we in 2020 het MKB ondersteunen bij internationale marktontwikkeling en -verkenningen door middel van een exportfinanciering (bij de FOM). We hadden de ambitie dat in 2020 het aandeel van de Friese bedrijven dat internationaal actief is gelijk is aan het landelijk gemiddelde (ca. 10%). Belangrijke instrumenten om het bedrijfsleven te ondersteunen zijn Ynbusiness, de provinciale exportsubsidie, de Oranjewoud Academy, de NOM en het International Trade Support (ITS), bestaande uit WTC en de Friese kennisinstellingen (NHL Stenden). Middels het organiseren van handelsmissies wilden we internationalisering versterken, waar vooral marktkansen liggen voor onze kennisinstellingen en bedrijven op het gebied van voedselproductie.

Om te komen tot een goed vestigingsklimaat binnen Fryslân bleven we in 2020 de sterke punten van Fryslân en de Friese economie uitdragen. Dit deden we onder meer in nauwe samenwerking met de vier grote Friese gemeenten (F4-gemeenten) waarmee we een acquisitieconvenant hebben gesloten. Ook zorgden we ervoor dat de bedrijventerreinen toekomstbestendig zijn.

De krimp van de beroepsbevolking maakt een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt nog belangrijker. Hier hebben we het afgelopen jaar op ingezet via een kennisagenda arbeidsmarkt en onderwijs samen met onderwijs en bedrijfsleven, door het uitbouwen van Campus Fryslân en door ons in te zetten voor een nieuw Fries onderwijsakkoord.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken? (doelrealisatie)

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
4.2 Versterking (internationaal) ondernemerschap en vestigingsklimaat			

Toelichting

Conform het aanvalsplan internationalisering was het onze doelstelling om het aandeel Friese bedrijven dat internationaal actief is gemiddeld gelijk te laten zijn met het landelijke gemiddelde. Het aandeel internationaal opererende Friese bedrijven in 2019 is 8,23 (bron CBS) tegenover het landelijk gemiddelde van 9,62. Wel laat het landelijk gemiddelde een daling zien en is er in Fryslân een stijgende lijn te zien.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. De exportsubsidieregeling heeft in 2020 geleid tot 10 nieuwe in dienst genomen exportmedewerkers en 50 adviesvraagstukken op het gebied van export.			
2. In 2020 zorgt de Friese acquisitiestrategie er voor dat er bedrijven naar de provincie komen, dan wel dat nieuwe activiteiten van bedrijven in Fryslân worden uitgevoerd.			
3. In 2020 is de aandeelhoudersstrategie voor de NOM gereed en in werking.			
4. In 2020 stellen we een nieuwe provincie brede prognose op met betrekking tot de toekomstige verwachte vraag – zowel kwantitatief, als kwalitatief – naar bedrijventerreinen.			
5. Eind 2020 evalueren we de Friese Retailaanpak.			
6. We herijken met de gemeenten (indien nodig) de lopende regionale afspraken inzake bedrijventerreinen, op basis van de nieuwe vraagprognose en recente uitgiftecijfers.			
7. In 2020 is samen met de Friese gemeenten een actie-/investeringsprogramma gereed voor het (meer) toekomstbestendig maken van de economisch meest belangrijke Friese bedrijventerreinen.			
8. Samen met de F4-gemeenten wordt in 2020 een nieuwe marktanalyse en prognose uitgevoerd met betrekking tot de kantorenmarkt vanaf 2020. Dit zal in 2020 leiden tot nieuwe herijkte afspraken met de F4 over de programmering.			
9. In 2020 heeft Ynbusiness met 700 unieke MKB-ers gesproken			
10. In 2020 wordt er ingezet op nieuwe samenwerkingsverbanden tussen MBO/HBO en het MKB			

Toelichting

6 en 7. Het proces rondom de bedrijventerreinen is op verzoek van de Friese gemeenten opgeschort in verband met de coronacrisis en de andere prioriteiten die dat op dit moment van ons als overheden vraagt. De verwachting is op dit moment dat het proces weer in het najaar 2021 kan worden opgestart. Het genoemde investeringsplan/plan van aanpak zal hierdoor pas in de loop van 2021 gerealiseerd kunnen worden. We zullen de balans in het najaar met de gemeenten opmaken. Het kan natuurlijk dan ook zo zijn dat de gemeenten voorlopig geen middelen voor de uitvoering van concrete maatregelen die uit dit traject naar voren komen beschikbaar hebben, in verband met andere prioriteiten die het gevolg zijn van de coronacrisis. Bovendien speelt hierbij ook nog nadrukkelijk de problematiek van de netcongestie/netcapaciteit op het elektriciteitsnetwerk, waarvan de verdere ambities in dit traject ook ernstig afhankelijk zijn.

8. Het is nog onduidelijk wat de invloed van de coronacrisis op de kantorenmarkt zal zijn. Er is daarom gekozen om in 2020 door de veranderende omstandigheden nog geen onderzoek te laten doen. Dit zal na de coronacrisis geschieden. Dit om de gevolgen van het virus ook mee te kunnen nemen en daarop afspraken met de F4 te kunnen maken.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
(Internationaal) ondernemerschap	Aantal aanvragen regeling exportsubsidie exclusief exportmedewerker	50	41
	Aantal aanvragen in dienst nemen exportmedewerker	10	22
	Aantal verstrekte leningen / participaties FOM	15	14
	Aandeelhouderstrategie NOM	Gereed	Gereed
Vestigingsklimaat	Aantal (inter)nationale bedrijven die naar Fryslân komen met behulp van de Friese acquisitiestrategie dan wel hier blijven met hun nieuwe activiteit	3	8
	Provincie brede prognose over de toekomstige verwachte vraag naar bedrijventerreinen	Gereed	Gereed
	Evaluatie Friese Retailaanpak Herijking regionale afspraken bedrijventerreinen	Gereed	Gereed
		Gereed	Gereed
	Investeringsprogramma toekomstbestendige bedrijventerreinen	Gereed	Gereed*
	Aantal unieke gesprekken YnBusiness met het Friese bedrijfsleven	700	1079
Menselijk kapitaal	Aantal nieuwe samenwerkingsverbanden tussen MBO/HBO en MKB op het gebied van opleiding	3	3

Toelichting

*Investeringsprogramma toekomstbestendige bedrijventerreinen: Dit programma is deels gereed. Het onderzoek naar de staat van de bedrijventerreinen is afgerond, echter het uitgewerkte investeringsplan is nog niet gereed.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	0	14	2	11
Tijdelijke budgetten	1.188	1.375	1.000	375
Reserves	1.180	1.416	965	451
Totaal lasten	2.368	2.804	1.967	837
Baten				
Tijdelijke budgetten	44	0	0	0
Totaal baten	44	0	0	0
Saldo van lasten en baten	2.324	2.804	1.967	837
Mutatie reserves	-1.180	-1.416	-965	-451
Mutatie tijdelijke budgetten	-29	-48	-73	25
Resultaat van lasten en baten	1.116	1.341	929	411

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 411.000,- op dit beleidsveld.

Tijdelijke budgetten

Het tijdelijk budget Ondernemer Centraal is niet in zijn geheel beschikt, omdat er een correctie op verrekenbare BTW is toegepast en de beschikking dus lager uitvalt. Hierdoor leidt dit tot een vrijval van ca. € 400.000,-. Het betreft voor de periode 2017-2020 een plusbudget op het watercampus actieplan. Deze plus is in de kadernota 2018 door PS aanvullend beschikbaar gesteld op het reeds toegewezen bedrag van € 6 mln. euro om drie pijlers van het actieplan extra te ondersteunen.

Beleidsveld 4.3 – Economische structuurversterking

Wat wilden we bereiken?

Ook in 2020 wilden we de connectiviteit van belangrijke Friese spelers versterken. Fryslân heeft een economie waar met name de kleinschalige MKB de dienst uitmaakt. Clustervorming zorgt voor een sterkere en veelzijdige economie waarbij verschillende disciplines worden samengebracht op één plek. We bleven daarom belangrijke kennisinstellingen, -platforms en -clusters als Wetsus, Water Campus Leeuwarden, Dairy Campus en Dairy Valley ondersteunen, mits er ook door het Rijk en de kennisinstellingen bijgedragen werd. Door middel van lobby hebben we ingezet op structurele financiering van Wetsus.

De specifieke sectoren met toekomstperspectief waarin Fryslân internationaal het verschil in kan maken en kansen te verzilveren heeft zijn watertechnologie, agrofood, HTSM (High Tech Systems & Materials) en recreatie & toerisme. De ambitie voor agrofood was in 2020 om zoveel mogelijk agri- en zuivelpartijen te binden aan Fryslân, als kloppend zuivelhart van Nederland en daarbuiten. Dairy Valley moet hierdoor op termijn uitgroeien tot een internationaal toonaangevend kennisknooppunt. De verdere versterking van de internationale positie van de Friese watertechnologiesector was het afgelopen jaar tevens een van onze ambities.

De krimp van de beroepsbevolking maakt een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt nog belangrijker. Een belangrijk netwerk hierbij zijn de vijftien partners die deelnemen aan het Hoger Onderwijsakkoord Fryslân (HOAF) en de bijbehorende kennisagenda 2019-2025. In 2020 kreeg het borgen van de ontwikkeling van de doorgaande leerlijn van opleidingen voor de Friese hotspots bijzondere aandacht. De inhoudelijke thema's binnen de RUG/Campus Fryslân dienden een impuls te geven aan de kennisontwikkeling binnen de provincie.

Voor meer informatie over de RUG / Campus Fryslan (evenals Innovatiecluster Drachten en de Europese Watertechnologiehub) zie de Paragraaf 9 - Grote projecten.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken? (doelrealisatie)

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
4.3 Economische structuurversterking			

Toelichting

Binnen de economische structuurversterking zijn een aantal clusters zich aan het ontwikkelen; HTSM, Watertechnologie, Circulaire kunststof, Maritiem en Dairy. Het laatste cluster is afgelopen jaar in ontwikkeling achtergebleven, waardoor niet alle gewenste resultaten zijn behaald.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. In 2020 is de RUG Campus - onder andere door middel van de provinciale subsidieregeling voor een gedeeltelijke vergoeding van het collegegeld - doorgroeid naar 100 studenten.			
2. De RUG Campus heeft in 2020 masteropleidingen uitgebreid met 5 nieuwe opleidingen.			
3. Investerings in de Water Campus hebben geresulteerd in een toename van het aantal kennismedewerkers, zoals aangegeven in het Uitvoeringskader Watertechnologie 2014-2020.			
4. Dairy Valley heeft in 2020 een prominentere rol in Nederland gekregen.			
5. In 2020 zijn de eerste experimenten vanuit de Kennisagenda 2019-2025 gestart.			

Toelichting

4. In 2020 is er verder gewerkt om gezamenlijk met stakeholders Dairy Valley, in combinatie met de Dairy Campus, internationaal op de kaart te zetten. Het moet doorgroeien naar een internationaal toonaangevend kennisknooppunt. Met stakeholders zijn we tot de conclusie gekomen dat Dairy Valley (DV) niet volgens verwachting van de grond is gekomen. Het eigenaarschap ontbreekt. In 2020 heeft de provincie daarom het initiatief genomen om een onderzoek naar de toekomst van DV te laten uitvoeren. Doel van het onderzoek is om inzage te krijgen in waar onderwijs, bedrijfsleven en overheid alle drie de win-win situatie zien en daarvoor verbonden gaan voelen met DV. In december 2020 is het finaal concept van het rapport opgeleverd waarbij een conclusie was dat het onderzoek nog niet voltooid was. In 2021 werken we hier verder aan. Vanuit dit onderzoek willen we in 2021 de positie van Dairy Valley gaan uitwerken.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
RUG/Campus Fryslân	Het aantal studenten dat studies volgt in Friesland	100	211
	Groeiend aantal masteropleidingen	5	4
WaterCampus	Het aantal kenniswerkers (hoger opgeleiden) in de Friese watertechnologiesector	2.000	2.000
Dairy	Aantal agri en zuivel bedrijven dat zich aansluit bij Dairy Valley groeit.	20	2

Toelichting

RUG/Campus Fryslân:

Aanvankelijk was de doelwaarde laag ingestoken, omdat het eerste jaar dat de bachelor van start ging (2018) er in vergelijking tot de in 2015 geprognosticeerde aantallen maar een beperkt aantal studenten instroomde. Het tweede jaar bleek sprake van een verdubbeling en in 2020 was de instroom al het drievoudige van de 1e lichting. De stijging was sterker dan verwacht op basis van de instroom in 2018 en 2019. Toch blijven de totale aantallen nog altijd achter bij de geprognosticeerde aantallen uit 2015. De masters/tracks hebben ook nog niet de aantallen studenten dan geprognosticeerde in 2015.

Dairy:

Zie de toelichting onder de tabel 'Hebben we de gewenste resultaten bereikt?' voor meer informatie.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Tijdelijke budgetten	9.262	14.723	19.217	-4.494
Reserves	3	-8.964	-8.964	0
Totaal lasten	9.265	5.760	10.254	-4.494
Baten				
Tijdelijke budgetten	277	814	1.185	-371
Totaal baten	277	814	1.185	-371
Saldo van lasten en baten	8.988	4.946	9.069	-4.123
Mutatie reserves	-3	8.964	8.964	0
Mutatie tijdelijke budgetten	-4.997	-11.910	-16.223	4.314
Resultaat van lasten en baten	3.989	2.000	1.809	191

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 191.000,- op dit beleidsveld.

Tijdelijke budgetten

De overschrijding wordt vooral verklaard vanuit de stelselwijziging lastneming subsidies. De verplichtingen die voor volgende jaren aangegaan zijn, zijn cf. de nieuwe werkwijze ten laste van 2020 gebracht. De last wordt gedekt door de mutatie reserve tijdelijke budgetten.

Op het tijdelijk budget uitvoeringskosten innovatiestimulering heeft geen besteding plaatsgevonden en valt voor € 35.000,- vrij. Het betreft uitvoeringskosten op de innovatiestimuleringsregeling vanuit het No en Moarnpakket. De uitvoeringskosten waren bedoeld voor het organiseren van een webinar. Die heeft in 2020 niet plaatsgevonden. De webinar staat voor 2021 wel in de planning.

Op het tijdelijke budget IKW is een onderbesteding van € 151.000,-. De provincie kon bij haar mede provincies over 2019 en 2020 € 360.000,- in rekening brengen voor voorgeschoten bedragen namens alle partijen. Een deel van deze declaratie die plaatsvond op de voorschotting in 2019, valt nu vrij.

Beleidsveld 4.4 – Noordelijke/landelijke/Europese samenwerking en lobby

Wat wilden we bereiken?

Om effectief en efficiënt te opereren om onze (economische) ambities te realiseren was het van strategisch belang dat wij op verschillende schaalniveaus (noordelijk, landelijk, Europees) samenwerkten.

Europees schaalniveau

Het Europees economisch beleid is richtinggevend voor de koers die wij varen. De Europa 2020-strategie gaat uit van slimme, duurzame en inclusieve groei. In de Regionale Innovatie Strategie Smart Specialisation (RIS3) en de Innovatie Agenda Noord-Nederland (NIA) hebben wij het noordelijk antwoord op de Europese strategie gegeven. Daarbij staan vier maatschappelijke uitdagingen centraal, waar wij samen met de provincies Groningen, Drenthe en andere noordelijke stakeholders op Europees niveau het afgelopen jaar, maar ook in de toekomst, verschil willen maken. Dat zijn (1) gezondheid, demografie en welzijn, (2) voedselzekerheid, duurzame landbouw en bio-economie, (3) zeker, schone en efficiënte energie en (4) schone, veilige watervoorziening.

Landelijk schaalniveau

Binnen de MKB Samenwerkingsagenda, ook wel het landsdelig¹ arrangement genoemd, hebben wij nauw samengewerkt met het ministerie van Economische Zaken & Klimaat, de Nederlandse provincies en MKB Nederland. Het afgelopen jaar informeerden de partijen binnen dit netwerk over de economische beleidsontwikkelingen en werd ernaar gestreefd dat partijen instrumenten in samenhang aanbieden. Daarnaast was deze agenda het vehikel om afspraken te maken voor gezamenlijke beleidsinzet van Rijk en onze regio, deze vast te leggen en uit te voeren.

Vanuit het topsectorenbeleid van het Rijk is in 2019 de Kennis- en Innovatie Agenda (KIA) voortgekomen. In 2020 waren we ambtelijk hierbij aangesloten om er voor te zorgen dat er kennis- en innovatieprogramma's opgezet werden in de provincie.

Noordelijk schaalniveau

Samen met de provincies Groningen en Drenthe stuurden wij aan op een sterkere samenwerking tussen de spelers die een verbindende en uitvoerende rol hebben binnen de innovatieketen. Hiervoor is in 2018 een start gemaakt met de Economic Board Noord-Nederland. Dit is de tafel waaraan onderwijs, ondernemers en overheden de economische ambities vorm willen geven.

¹ Het Rijk gaat uit van 5 landsdelen: Noord, Oost, Zuid, Noordvleugel (Flevoland, Noord-Holland en Utrecht) en Zuidvleugel (Zuid-Holland). Wij werken samen met de provincies Groningen en Drenthe in noordelijk verband.

De belangrijkste vraagstukken waar wij met Groningen en Drenthe gezamenlijk aan werken – en in 2020 aan gewerkt hebben – is de aansturing van de NOM met het ministerie van Economische Zaken & Klimaat, de ontwikkeling van een gezamenlijke internationale acquisitiestrategie (zie Beleidsveld 4.2) en het verbeteren van onze aansturende rol binnen het noordelijke ecosysteem.

Lobby

Onze ambitie is dat Noord-Nederland ook in de periode 2021-2027 toegang houdt tot de strategische Europese fondsen. Wij willen als provincie altijd scherp zijn op externe ontwikkelingen die impact kunnen hebben op onze Friese ambities. Het afgelopen jaar hebben we daarom zelfstandig en via het SNN een lobbyagenda bijgehouden. Op Europees niveau is het van belang om vinger aan de pols te houden hoe o.a. de nieuwe Structuurfondsen eruit zullen komen te zien en wat dit voor invloed heeft op de Europese-middelen op landsdelig niveau na 2020. Op het terrein van circulaire economie wilden wij ons op landelijk en Europees niveau manifesteren.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken? (doelrealisatie)

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
4.4 Noordelijke/landelijke/Europese samenwerking en lobby			

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. In 2020 willen we meer Europees geld binnenhalen via het EBNN en door middel van calls.			
2. In 2020 willen we dat 30% van de beschikte aanvragen van de MIT, VIA en KEI van Friese MKB-ers komen. ²			
3. In 2020 ligt er een vastgesteld aandeelhoudersstrategie van de NOM			
4. In 2020 ligt er een nieuw werkplan Fryslân en Europa 2020 – 2024 (inclusief jaarplan 2020)			

² MIT – Mkb-Innovatiestimulering regio en Topsectoren; KEI – Kennis- en Innovatie; VIA – Versneller Innovatie Ambities.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
EBNN	Aantal projecten	5	5
MIT / VIA / KEI	Aandeel gehonoreerde Friese projecten	30%	36%
Calls	Aandeel Friese projecten in 'calls'	25%	29%
Europees/landelijk/provinciaal schaalniveau	OP-EFRO middelen:		
	• omvang middelen	Houden dezelfde omvang als in de periode '14-'20	Gereed
	• decentrale toedeling van middelen	Blijven op landsdelig niveau beschikbaar	Gereed
Europa	Aantal projecten die voldoen aan de Europese voorschriften	8-10 projecten	8

Toelichting

MIT / VIA / KEI :

Uit het onderstaande tabel is het aandeel gehonoreerde Friese projecten af te leiden voor MIT (MKB Innovatiestimulering regio en Topsectoren), VIA (Versneller Innovatie Ambities) en KEI (Kennis en Innovatie); namelijk 36%.

Regeling	Overall	Fries	Ratio
Kei 2019	10	5	50%
MITH 2020	193	59	31%
MiIT RDS 2020	niet te bepalen	niet te bepalen	niet te bepalen
VIA 2019 organisatie-innovatie	31	19	61%
VIA 2020 ontwikkeling	47	23	49%
VIA 2020 software	48	9	19%
VIA 2020 organisatie-innovatie	31	14	45%
Totaal	360	129	36%

Calls

Van het totaal aantal projecten (31 stuks) waarover positief is geadviseerd door de deskundigencommissie, komen negen projecten uit Fryslân. Daarmee is het aandeel Friese projecten in 'calls' ruim 29%. Daarbovenop zijn twee van de overige 22 projecten gedeeltelijk Fries (e.g. samenwerkingen tussen meerdere provincies). Wanneer je deze ook meetelt dan is het aandeel dus nog iets hoger.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	0	196	70	126
Tijdelijke budgetten	612	1.090	1.021	69
Reserves	2.801	2.867	2.196	672
Overlopende passiva	300	0	0	0
Totaal lasten	3.713	4.153	3.287	866
Baten				
Tijdelijke budgetten	8	25	0	25
Reserves	664	984	984	0
Overlopende passiva	300	0	0	0
Totaal baten	972	1.009	984	25
Saldo van lasten en baten	2.741	3.144	2.303	841
Mutatie reserves	-214	-798	-126	-672
Mutatie tijdelijke budgetten	-18	310	285	25
Resultaat van lasten en baten	2.509	2.656	2.461	195

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 195.000,- op dit beleidsveld.

Structurele budgetten

Op het structurele budget Deelnemersbijdrage NOM valt € 125.500,- vrij. Oorzaak is dat de extra bijdrage voor de NOM voor 2020 nog niet hoefde te worden uitgekeerd, omdat de NOM nog reserves had om de bijdrage op € 508.000 te houden. Voor 2021 zal wel de € 650.000 bijdrage gevraagd worden.

Tijdelijke budgetten

Op het tijdelijke budget Procesgeld team Europa is een onderbesteding van € 69.000,-. Het budget is beschikbaar gesteld voor het binnenhalen en aanjagen van Europese middelen en projecten. Onderbesteding is het gevolg van enige vertraging en nog niet afgeronde activiteiten.

Beleidsveld 4.5 – Gastvrijheidseconomie

Wat wilden we bereiken?

We hadden verwacht dat de sector wereldwijd sterk zou groeien en dat Fryslân hier ook mee te maken zou krijgen. Wij wilden een evenredig deel van de sterke groei aan toerisme in

Nederland naar Fryslân halen, passend bij onze aard en schaal. De legacy van LF2018 en de mede daardoor verworven internationale bekendheid (o.a. Europese nummer 3 notering voor Fryslân als toeristisch nog onontdekte regio in Lonely Planet) wilden we verzilveren door een sterkere koppeling te leggen tussen de programma's Economie, Cultuur, Erfgoed en Landschap. In 2018 publiceerden we het position paper Gastvrij Fryslân en in 2019 de Visie voor de waterrecreatie. Beide documenten geven wij een vervolg door samen met de sector een uitvoeringsprogramma voor onze inzet op gastvrijheidseconomie en waterrecreatie op te stellen. Hierbij was onze inzet het afgelopen jaar gericht op slimme groei van recreatie en toerisme in Fryslân. Hiermee bedoelen we dat we inzetten op meer jaarrond bezoek in plaats van pieken in de zomermaanden en meer spreiding van bezoek over de hele provincie, met specifieke aandacht voor de regio's Noord-, Noordoost- en Zuidoost-Fryslân. Verder willen we goede data beschikbaar stellen aan de toeristische sector om hun te ondersteunen in bedrijfs- en aanbodontwikkeling. Op landelijk niveau hebben we met het Rijk en andere provincies gewerkt aan het Masterplan Bestemming Nederland.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken? (doelrealisatie)

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
4.5 Gastvrijheidseconomie			

Toelichting

Ondernemingen in de sector recreatie en toerisme zijn het afgelopen jaar hard geraakt door de wereldwijde uitbraak van corona. Dit heeft een negatief effect gehad op de groeiverwachting en de doelen en resultaten die we voor het afgelopen jaar hadden gesteld. Een aantal reguliere activiteiten heeft daardoor vertraging opgelopen waardoor niet alles conform planning is uitgevoerd en er onderbesteding is op een aantal budgetten.

Als reactie op de coronacrisis hebben we rond de zomer via een subsidieregeling voor de gastvrijheidssector ondernemers ondersteund bij aanpassingen op de 1,5 meter maatschappij. Ondernemers konden ook een beroep doen op het herstelpakket 'Lok op 1: No en Moarn'. In de paragraaf Grote Projecten staat een verdere toelichting op de coronamaatregelen van de provincie.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. In 2020 is er een vastgesteld gezamenlijk actieprogramma van het Ministerie van EZK en alle provincies als vervolg op 'Bestemming Nederland 2030'.			
2. In het eerste kwartaal 2020 start de uitwerking van twee Icoonprojecten, de Friese Waterlijn en de Noordschil, als onderdeel van het integraal ontwikkelingsplan Friese Waddenkust.			
3. We verlenen in 2020 een meerjarige subsidie aan Merk Fryslân voor het vermarkten van de merken Friesland (inclusief Friese watersport), Wadden en cultuur- en zakelijk toerisme, vanuit de focus op slimme groei.			

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
4. Er ligt een plan van aanpak voor ontwikkeling van toeristisch aanbod in samenwerking met de vier regiomarketingorganisaties om spreiding van toerisme over de hele provincie te stimuleren.			
5. Voor de uitvoering van het nieuwe beleidsprogramma 'Gastvrij Fryslân' richten we een "schipperstafel" in met betrokken stakeholders die verenigd zijn in de Toerisme Alliantie Friesland (TAF) om de opgaven uit het uitvoeringsprogramma gelijkwaardig en gecoördineerd uit te voeren.			
6. We ontwikkelen een Plan van Aanpak voor duurzame ontwikkeling van de sector, waarbij circulariteit prioritair is.			
7. Er is een aantal toeristische datahubs operationeel, complementair aan Datalab Fryslân, waar de vraag van de toeristische sector naar en aanbod van gegevens bij elkaar komen.			
8. Eerste helft 2020 ligt er een Vitaliteitsonderzoek voor de Logiesaccommodaties in Fryslân. Het Vitaliteitsonderzoek betreft een breed onderzoek waarbij aandacht wordt geschonken aan verblijfsrecreatie, jachthavens en campervoorzieningen.			
9. In 2020 werken we uit welke aanpassingen in recreatieve vaarroutes zinvol en haalbaar zijn. Hierbij wordt de bereikbaarheid van het Tsjûkemar vanuit Heerenveen en via de Lemster Rien tevens onderzocht.			
10. We voeren in 2020 een nulmeting uit betreffende de Friese watersport, als onderdeel van het uitvoeringsprogramma.			

Toelichting

1. In 2020 is er een gezamenlijk actieprogramma met de andere 11 provincies ontwikkeld. In 2021 vindt een herijking plaats van het actieprogramma, met name door de coronacrisis.

2. Er is in 2020 een opdracht verleend aan twee iconoprojecten voor een nadere uitwerking, namelijk Feannetië en Waterstad Sneek, als onderdeel van de Friese Waterlijn. De nadere uitwerking van de Noordschil vindt plaats in combinatie met de ontwikkeling van Sense of Place en project Holwerd aan Zee.

3. Vanwege de coronacrisis is de focus qua marketing anders komen te liggen dan vooraf de bedoeling. In plaats van de marketing met name op de buitenlandse toerist te richten, is er een landelijke campagne gestart om de nationale toerist naar Fryslân te halen. Dit is gebeurd onder de naam 'Wereldreis in Fryslân'. Aan het eind van het jaar is in opdracht van de provincie het lichtevenement '11 Andere oorden' georganiseerd waarbij Merk Fryslân de marketing voor haar rekening heeft genomen. Deze beelden kunnen later ook weer gebruikt worden om Fryslân te promoten bij de (buitenlandse) toerist.

4. Dit plan van aanpak is nog in ontwikkeling, de opdracht hiervoor moet nog concreet gemaakt worden.

5. De schipperstafel is in gebruik. Zeven schippers zorgen samen met de ambtelijk verantwoordelijke voor de uitvoering van de opgaven die zijn opgenomen in de beleidsnota Gastvrij Fryslân 2028. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de Toerisme Alliantie Fryslân.

6. Het plan van aanpak Circulariteit binnen de gastvrijheidssector is opgeleverd en gaat in uitvoering. Eén van de eerste successen hieruit is de 'Circo Track'-workshop en een

prijsvraag waaraan ondernemers hebben meegedaan met als doel om circulair denken en werken te stimuleren. Als provincie hebben we hier financieel aan bijgedragen.

7. Door vertraging in de aanbesteding aan een externe partij valt een gedeelte van het budget vrij.

8. Er is in maart 2020 een door de Friese overheden en de sector breed herkende ‘stand van zaken vitaliteit logiesaccommodaties’ opgeleverd. Hierin is voor elke regio de stand van zaken per overnachtingsvorm opgenomen. De verschillende stakeholders zijn direct aan de slag gegaan om dit samen te vertalen in een Actieplan, dat in 2021 tot uitvoering komt.

9. De aanpassing van de routes is verwerkt in het convenant Basisvisie RecreatieToervaart-Net (BRTN). Alle routes zijn in kaart gebracht en worden onderhouden waar nodig. De bereikbaarheid van het Tsjûkemar vanaf het Lemster Rien wordt vanaf 2021/2022 nader onderzocht. Na bestuurlijke afstemming met de gemeente Heerenveen wordt de bereikbaarheid van het Tsjûkemar vanaf Heerenveen vooreerst niet verder onderzocht.

10. Door de coronacrisis is 2020 een a-typisch jaar en niet representatief als nulmeting. De nulmeting wordt daarom uitgevoerd in 2021.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatiewaarde 2020
Destination Marketing	Prestatieafspraken met Merk Fryslan	Jaarprogramma gereed	Jaarprogramma gereed
Slimme groei	Aantal icoonprojecten in het actieprogramma ‘Bestemming Nederland 2030’	2	2
Organiserend vermogen	Schipperstafel is operationeel	Jaarprogramma is vastgesteld	Jaarprogramma gereed
Faciliteren van bedrijfsleven	Aantal datahubs	2	0
Kwaliteitsimpuls logiesaccommodaties	Uitwerking vitaliteitsonderzoek	Inrichten van een uitvoeringsorganisatie	Actieplan gereed, uitvoering start in 2021
Recreatieve vaarroutes	Startnotitie uitwerking vaarroute Tsjûkemar vanuit Heerenveen en via de Lemster Rien	Vastgestelde startnotitie	Startnotitie niet vastgesteld

Toelichting

Faciliteren van bedrijfsleven: zie de toelichting onder resultaat 7.

Recreatieve vaarroutes: zie de toelichting onder resultaat 9.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	1.489	2.709	2.399	310
Tijdelijke budgetten	3.499	3.614	3.591	23
Reserves	966	5.066	2.741	2.325
Totaal lasten	5.954	11.389	8.731	2.658
Baten				
Structurele budgetten	285	280	268	12
Tijdelijke budgetten	0	0	100	-100
Reserves	1.738	1.986	96	1.890
Totaal baten	2.024	2.266	464	1.802
Saldo van lasten en baten	3.930	9.123	8.267	856
Mutatie reserves	683	-2.934	-2.499	-435
Mutatie tijdelijke budgetten	-3.034	806	806	0
Resultaat van lasten en baten	1.579	6.995	6.574	421

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 421.000,- op dit beleidsveld.

Structurele budgetten

De lagere lasten (is dus positief saldo) van € 310.000,- op de structurele budgetten worden voor € 100.000,- veroorzaakt door de stelselwijziging subsidielastneming. Hierbij zijn de uitgaven 2021 van de subsidie aan NHL Stenden voor het Toerisme Collectief Fryslân ten laste van 2020 zijn gebracht. Bij de 1e berap 2021 zullen de budgetten van de volgende jaren hier ten gunste van het begrotingssaldo op aangepast worden, waardoor deze stelselwijziging budgettair neutraal is over de jaren 2020 en verder.

Zonder deze stelselwijziging zou er een positief saldo van € 410.000,- op de structurele lasten zijn. Dit positieve saldo kan als onderstaande worden verklaard:

- € 12.000,- Er is minder uitgegeven aan doorgeschoven BTW van de Gemeenschappelijke Regeling Marrekrite dan waar in de begroting rekening mee was gehouden. Dit is tevens de verklaring van het saldo van € 12.000,- aan de batenkant.
- € 290.000,- Er is vrijval op het budget Slimme groei korte en lange termijn. Vanwege de coronacrisis is ingezet op kortetermijnacties. Bij het uitwerken van verschillende acties was de hoop dat na de 'intelligente lockdown' van maart tot juni 2020 de situatie tijdens het zomer- en naseizoen weer terug zou gaan naar een meer 'normale' situatie. Het onvoorspelbare van het virus heeft er echter ook weer voor gezorgd dat bedachte kortetermijnacties, zoals het verlengen

en verbreden van het seizoen, niet volledig in uitvoering konden gaan. Ook het budget publieke voorzieningen is nauwelijks benut, omdat deze behoefte er niet was (er viel weinig aan het publiek mee te geven). Daarnaast is het project Business Booster vertraagd, omdat de initiatiefnemers hiervan meer voorbereiding nodig hadden dan verwacht. Met name de beoogde wijze van samenwerking tussen banken, accountants, VNO/NCW en provincie vergde veel meer voorbereidingstijd dan voorzien, waardoor het geplande budget niet al in 2020 kon worden besteed. Daarnaast vormde het niet afgeven van een beschikking voor ondersteuning van de Toerisme Alliantie Friesland een obstakel waardoor ook deze reservering vrijvalt.

- € 98.000,- Er is vrijval op het budget voor de opgave Toeristische data op orde, omdat de voorbereiding van de aanbestedingsprocedure voor de opdracht 'toeristische data op orde' meer tijd heeft genomen dan gepland. Het streven is dat het project in het voorjaar van 2021 start.
- € 11.000,- Er is vrijval op het budget Voorlichting watersport. Deze kosten die hiervoor waren begroot, zijn verantwoord onder programma 2, waardoor dit budget vrijvalt.
- € 410.000,- *Totaal lagere lasten structurele budgetten*

Tijdelijke budgetten

De lagere lasten op de tijdelijke budgetten zijn in totaal € 23.000,-. Dit betreft onderstaande budgetten:

- € 11.000,- Gastvrij Fryslân: Dit is een restant van het budget uit de vorige beleidsperiode. Halverwege 2020 is de nieuwe beleidsnota Gastvrij Fryslân vastgesteld en in werking getreden.
- € 24.000,- Recreatie en toerisme: Een aantal kleinere projecten is niet doorggegaan mede door de coronamaatregelen.
- /- €12.000,- Bij de afronding van het Friese merenproject is sprake van een overschrijding van € 12.000,-.
- € 23.000,- *Totaal lagere lasten tijdelijke budgetten*

1.5 Programma 5 – Mienskip

Portefeuillehouders: gedeputeerden Klaas Fokkinga, Sietske Poepjes, Avine Fokkens, Douwe Hoogland, Sander de Rouwe

Wat wilden we bereiken met dit programma?

Wij wilden de dorpen en steden van Fryslân leefbaar en vitaal houden en streefden daarbij naar een blijvend en goed toekomstperspectief voor de bewoners van die Friese steden en dorpen. Ondanks corona waarden de Friese inwoners de leefbaarheid in onze provincie eind 2020 met een 7,8 (bron: FSP). We hebben het afgelopen jaar weer een bijdrage geleverd om dit goede cijfer te handhaven.

We hebben partners gefaciliteerd om te komen tot een goede spreiding van voorzieningen. Wij hadden daarbij aandacht voor de demografische ontwikkelingen.

De kwaliteit van wonen is van groot belang voor Fryslân; een voldoende gevarieerd aanbod van woningen voor iedereen staat daarbij wat ons betreft centraal.

Sociaal beleid is geen kerntaak meer van de provincie. Toch is bij vraagstukken op het gebied van zorg en sociaal domein steeds vaker betrokkenheid van de provincie gewenst. Het afgelopen jaar zorgden wij ervoor dat zorg- en sociale aspecten als vanzelf worden meegewogen bij de andere beleidsvelden en stimuleren gemeente-overstijgende projecten die discriminatie of eenzaamheid tegengaan of oplossingen bieden voor mensen die zorg nodig hebben. Via ons sportbeleid stimuleerden wij de Friese sporten, talentontwikkeling en faciliteerden wij een topsportinfrastructuur in Fryslân.

Het jaar 2018 was voor Fryslân een geweldig jaar: de provincie stond vanaf de start van Kulturele Haadstêd in de schijnwerpers van Europa. Die energie wilden we vasthouden. Dit deden wij het afgelopen jaar door onze inspanningen op het terrein van het vitaal Fries eigene, samengebald in ons beleid op het gebied van de Friese taal en meertaligheid, onderwijs, erfgoed en cultuur in Fryslân te bestendigen. Om zo voor nu én in de toekomst mensen en gemeenschappen met elkaar te verbinden, kennis en competenties te verbreden (21st century skills) en de leefbaarheid in de provincie, in de stad en op het platteland en in wijken en dorpen te vergroten. Dit deden wij ook door de plannen voor LF 2028 door te zetten. We zetten cultuur in als middel om belangrijke thema's als economische ontwikkeling, toerisme, leefbaarheid, duurzaamheid en taal verder te helpen. In de paragraaf Grote projecten gaan we daar nader op in.

Vastgestelde beleidsnotities

- Beleidsbrief Leefberens (juni 2018)
- Plan van aanpak sociale leefbaarheid 2020-2023 (brief 11 juni 2020)
- Plan van aanpak blue zone (brief 10 juni 2020)
- Beleidsnota *Nij Poadium* – Integraal beleid Kunst & Cultuur, Taal & Onderwijs en Erfgoed 2021-2024 (januari 2020)
- Thematische structuurvisie *Grutsk op 'e Romte* (maart 2014)
- Omgevingsvisie *De Romte Diele* (september 2020)
- Verordening Ruimte en Partiële Herziening Romte foar Sinne (februari 2015)
- Notitie Romte foar Sinne (februari 2015)

- Aanvalsplan Herstructurering naoorlogse Friese woningvoorraad (2012)
- Quick scan Friese Woningmarkt (2015)
- Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer 2019-2023 (BFTK) (december 2018)
- De Taalskipper Frysk (november 2018)
- Startnotitie Sport (vastgesteld door PS op 23 september 2020)
- Startnotitie Regionale Samenwerking, september 2020

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partij(en) leverden een bijdrage aan de doelen en resultaten van dit programma. Een overzicht van de verbonden partijen en meer informatie hierover staat in paragraaf 5 van dit jaarverslag.

- Gemeenschappelijke Regeling Letterhoeke (Tresoar), Leeuwarden
- Thialf Onroerend Goed BV, Heerenveen

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken? (doelrealisatie)

Beleidsvelden	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
5.1 Leefomgeving			
5.2 Cultuur en erfgoed			
5.3 Taal, media, onderwijs en letteren			

Toelichting

De uitvoering van de resultaten uit de begrotingsprogramma Mienskip ligt over het algemeen op koers. De coronacrisis is echter van invloed geweest op het behalen van de gewenste resultaten. Met name voor de culturele en erfgoedsector geldt dit. Activiteiten, festivals en voorstellingen zijn in veel gevallen niet doorgedaan of konden alleen in aangepaste vorm plaatsvinden.

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Bedragen x € 1.000,-				
Totaal lasten	57.866	60.846	56.426	4.420
Totaal baten	1.572	1.355	762	592
Saldo van lasten en baten	56.293	59.491	55.663	3.828
Mutatie reserves	-3.170	-8.383	-4.569	-3.813
Resultaat van lasten en baten	53.123	51.108	51.094	14

Toelichting

De financiële toelichtingen op de vraag “wat heeft het programma gekost” staan toegelicht bij de afzonderlijke beleidsvelden.

Balanspost reserves				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	vormen	beschikken	Stand per 31-12-2020
R. Ticketrisico's culturele producties	1.050	-28	0	1.023
R. Sponsoropbrengst en fondsen LF2018	675	0	675	0
R. Beklemd reserve verstrekte subsidies	0	7.204	0	7.204
Totaal	1.725	7.177	675	8.227

Toelichting

Reserve Ticketrisico's culturele producties

De reserve Ticketrisico's culturele producties is door PS blijvend beschikbaar gesteld voor ticketrisico's bij podiumproducties die zijn opgenomen in de programmering LF2028. Deze subsidieregeling heeft als doel het gedeeltelijk afdekken van het risico dat de werkelijke inkomsten uit ticketverkoop, voor podiumproducties die zijn opgenomen in de programmering podiumproducties LF2028, achterblijven bij de geraamde inkomsten. In geval een hogere inkomst dan geraamd (dus een meevaller) deelt de provincie in de extra inkomsten. Deze vloeien naar de reserve Ticketrisico's en kunnen weer worden ingezet voor de subsidieregeling. In 2020 is er geen gebruik van deze reserve gemaakt. De vorming van -/- € 28.000 betreft een verrekening vanuit 2019.

Reserve Sponsoropbrengst en fondsen LF2018

De reserve Sponsoropbrengst en fondsen LF2018 was ingesteld voor het risico op sponsoropbrengsten en fondsen LF2018. Eind 2020 is de eindafrekening van LF2018 afgehandeld en er is nog een laatste bedrag ten laste van deze reserve uitbetaald. Daarmee kan deze reserve bij de Jaarstukken 2020 opgeheven worden. Het resterende bedrag van deze reserve ad. € 526.037 valt vrij in het rekeningssaldo. Zie hiervoor beleidsveld 7.8, Onvoorzien.

Reserve verstrekte subsidies

Deze reserve is gevormd naar aanleiding van de stelselwijziging subsidieaanname en betreft de volgende projecten: Kansen in Kernen, Ontwikkeling Feanwâlden, Sud Ie, Kultuuredukaasje mei kwaliteit, Historisch centrum Westergo, LF2028 en Grip 2.0

Balanspost voorzieningen				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2020
V. Legaat van Harinxma thoe Sloten	23	0	0	23
V. Jorritsma-Boschmafonds	130	1	0	131
V. Buma-legaten	160	6	6	160
Totaal	313	7	6	314

Toelichting

Deze drie voorzieningen betreffen in het verleden ontvangen legaten of schenkingen. Per legaat/schenking zijn er destijds afspraken gemaakt over de rol van en activiteiten door de provincie met deze middelen.

De gelden uit het in 1957 verkregen Van Harinxma Thoe Sloten-legaat is bedoeld voor het in goede staat houden van de A.C.E.W. Els Collot d'Escurykamer in het Fries Museum en voor het onderhouden van twee graven in Beetsterzwaag.

Uit het Jorritsma-Boschmafonds, een legaat dat door de provincie Fryslân wordt beheerd sinds de jaren zestig, wordt vanaf 2011, eens in de vier jaar uit de renteopbrengsten van het stamkapitaal, aan jonge mensen met een laag of geen inkomen een bijdrage toegekend. De bijdrage is bedoeld als tegemoetkoming in de studiekosten in het volgen van een opleiding in het voorgezet onderwijs- of het middelbaar- of hoger beroepsonderwijs.

De gelden uit het in 1910 verkregen Buma-legaat worden gebruikt voor aankopen voor de Buma-bibliotheek die onderdeel vormt van Tresoar. Rente en dividendinkomsten worden doorbetaald aan Tresoar.

Balanspost overlopende passiva				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2020
OP IMF Pilot innovatiebudget Open Poen	0	203	0	203
OP Culturele voorzieningen provincies 2020	0	1.396	0	1.396
OP Leader/POP 3 Lopende kosten	0	108	108	0
OP Flexibele inzet woningbouw	0	274	0	274
Totaal	0	1.981	108	1.873

Toelichting

In 2020 heeft het Rijk diverse specifieke uitkeringen verstrekt. De middelen voor Open Poen en Flexibele inzet woningbouw worden in 2021 en later aangewend ter uitvoering van de betreffende projecten. De uitkering Culturele voorzieningen betreft een specifieke uitkering voor de compensatie aan culturele instellingen voor geleden schade tot juni 2020 door corona. Dit bedrag is inmiddels in boekjaar 2021 aan de instellingen uitbetaald.

Voor Leader/POP3-projecten hebben we de in 2020 aangewende middelen voor lopende kosten als vordering op derden opgenomen op de balans. Periodiek wordt de declaratie van deze kosten ingediend bij RVO en na toekenning verrekend met de nog te ontvangen bedragen op de balans.

Beleidsveld 5.1 – Leefomjouwning

Leefbaarheidsbeleid

Wat wilden we bereiken?

We hebben de Friese inwoner en de ervaren leefbaarheid centraal gezet in zowel dorpen als ook in steden. De leefbaarheid hebben wij als volgt gedefinieerd *"Leefbaarheid is de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld"*. Een brede definitie waarin de beleving van mensen centraal staat, zij zijn de ervaringsdeskundigen en zij kunnen draagvlak creëren. Sociale, ruimtelijke en economische factoren bepalen in samenhang de leefbaarheid. Wij streefden naar een blijvend en goed toekomstperspectief voor de inwoners van Fryslân en we hebben opgetreden als kennismakelaar en facilitator of, als het algemeen belang daar om vraagt, als regisseur. Volgens ons gaat het hierbij met name om bereikbaar werk (werken), bereikbare voorzieningen (leven) en een bloeiend gemeenschapsleven in goede ruimtelijke omstandigheden (beleven en wonen). Het is daarbij belangrijk om zoveel mogelijk aan te sluiten bij initiatieven, wensen en kwaliteiten van mensen, dorpen en regio's. We zorgden voor aandacht voor demografische ontwikkelingen en leefbaarheid binnen alle relevante provinciale beleidsterreinen.

Verder stimuleerden wij met het lepen Mienskipsfûns projecten die bijdragen aan de lokale leefbaarheid. Onderdeel van het IMF is een stimuleringsregeling voor het in stand houden, ontwikkelen en doorvoeren van kwaliteitsverbetering van ontmoetingsplekken. Deze regeling sluit zo veel mogelijk aan op de werkwijze van het IMF. Aan de hand van de vijf streekagenda's brachten we mensen, middelen en mogelijkheden bij elkaar en ontwikkelden we projecten die bijdroegen aan de leefbaarheid van de regio. Met het Transitiefonds Leefbare Fysieke Omgeving wilden wij ervaring opdoen met een aanjaagfonds voor de transitie van het bebouwde gebied. We hebben daarbij ingezet op drie thema's: vastgoed van huisartsen, particuliere woningwoningvoorraad in Noordoost Fryslân en retail.

De regio Noordoost-Fryslân heeft de nationale status van Krimpgebied. Wij beschouwen heel Fryslân als een gebied waar ingrijpende demografische veranderingen vragen om een adequate aanpak. Vanuit de regio Noordoost Fryslân zijn twee voorstellen voor een Regio Deal bij het Rijk ingediend, gericht op hetzelfde perspectief: een sociaal en economisch vitale en krachtige regio. Met de Versnellingsagenda wordt ingezet op het versterken van de relatie tussen onderwijs en de arbeidsmarkt, het versterken van innovatie en ondernemerschap (waaronder ook aandacht voor natuur en landbouw in dit gebied) en de doorontwikkeling van de publiek-private regionale samenwerking (overheid, onderwijs, ondernemers en bewoners) als bijdrage aan een economisch vitale regio. Met het plan Holwerd aan Zee wordt ingezet op het behouden en versterken van de leefbaarheid (draagvlak voor voorzieningen) en werkgelegenheid (recreatie en toerisme) in Holwerd en Noordoost Fryslân door te investeren in de ruimtelijke kwaliteit en door een open vaarverbinding te leggen met het Werelderfgoed Waddenzee.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
5.1 Leefomjouwring			

Toelichting

Over het algemeen liggen de resultaten voor het beleidsveld Leefomjouwring op koers. Het coronavirus heeft vanzelfsprekend ook effect gehad op een aantal van onze activiteiten binnen dit beleidsveld. Zo hebben sommige activiteiten digitaal plaatsgevonden of zijn doorgeschoven naar volgend jaar. Ondanks deze lastige situatie is het ons toch gelukt om samen met onze partners in Fryslân een mooi aantal resultaten te behalen. In alle drie de tenders van het IMF hebben we weer volop mooie projecten in de Mienskip kunnen stimuleren. We zijn gestart met de uitrol van de Dorpsontwikkelmaatschappijen (DOM's) en hebben gewerkt aan het programma Wonen, waarover in 2021 besluitvorming plaatsvindt. Vanuit het 'Fûns Lok op ien', dat in samenwerking met het (landelijke) Kansfonds, wordt uitgevoerd zijn vijf projecten toegekend. De HANNN heeft in opdracht van ons een ontwikkelplan gemaakt voor Bloeizone Fryslân. Ondanks corona hebben een groot aantal sportevenementen wel plaats kunnen vinden.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
Beleidsveld 5.1- Leefomjouwring – Leefbaarheidsbeleid			
1. We werken in partnerschap aan uitvoeringsplannen in de regio en we delen en leveren kennis over (de gevolgen van) demografische veranderingen en leefbaarheid.			
2. In samenwerking met de schoolbesturen en de gemeenten, en in de context van de demografische ontwikkelingen en gemeentelijke herindelingen, sturen wij aan op een goed gespreid en toegankelijk onderwijsaanbod in Fryslân.			
3. We stimuleren initiatieven uit de Mienskip die inspelen op de leefbaarheid en 'iedereen doet mee'-gedachte, vanuit de laagdrempelige regeling van het Iepen Mienskipfûns. Ook de doelen landschap, cultuurhistorie en duurzaamheid worden vanuit het IMF bediend.			
4. Wij stimuleren het behoud en ontwikkeling van ontmoetingsplekken in dorpen en wijken via een nieuwe regeling, geïntegreerd in het IMF.			
5. Wij geven de samenwerking met bestuurlijke partners en private partijen in de regio's Noordoost en Noordwest vorm door middel van de LEADER aanpak, als onderdeel van het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3).			
6. In 2020 stellen we het Transitiefonds fysieke leefomgeving open voor de onderdelen particuliere woningvoorraad en retail. We evalueren de subsidieregeling huisartsenpraktijk om te kunnen bepalen of een tweede openstelling volgt.			
7. In de regio Noordoost-Fryslân is ervaring opgedaan met het opzetten van DorpsOntwikkelingsMaatschappijen, dit zijn platforms van samenwerkende overheden en meerdere burgerinitiatieven om ideeën te delen en verder te helpen. Dit instrument is een hulpmiddel gebleken bij het in stand houden of			

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
Beleidsveld 5.1- Leefomgeving – Leefbaarheidsbeleid			
verbeteren van de leefbaarheid, we streven naar een verdere uitrol in heel Fryslân.			
8. Samen met de regio werken wij in 2020 de activiteiten die genoemd zijn in één van de 9 onderliggende businesscases uit de Versnellingsagenda nader uit. Het project Holwerd aan Zee gaat verder met de voorbereidingen (subsidie Waddenfonds, afstemming met alle partijen) om te komen tot een realisatie van hun plannen.			

Toelichting

1. In verband met corona hebben diverse activiteiten in aangepaste vorm (digitaal) plaatsgevonden. Daarnaast waren we genoodzaakt een aantal bijeenkomsten en activiteiten door te schuiven naar 2021.

4. De dorpshuizenregeling is door Provinciale Staten in november 2019 geïntegreerd in de IMF regeling. Het IMF stimuleert ontmoeting via “moetingsplakken”.

5. Eind 2020 liep het POP3 programma en dus ook het LEADER programma af. Omdat het de meeste LEADER-gebieden, waaronder Noordoost-Fryslân en Noordwest-Fryslân niet is gelukt voor het eind van het jaar alle toegezegde middelen weg te zetten is, in afwachting van de besluitvorming over een nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), een transitieperiode van vooralsnog twee jaar afgesproken. De LEADER middelen kunnen daarmee ook in 2021 nog worden weggezet.

6. Het Transitiefonds bestaat uit 3 sporen: retail, wonen en zorg. De subsidieregeling Friese Retailaanpak is in december 2020 door GS verlengd. Onder andere door corona is het niet gelukt om het bedrag in 2020 te besteden, maar uit een recente evaluatie is gebleken dat de regeling nog steeds in een behoefte voorziet. De andere sporen (huisartsenregeling en particuliere woningvoorraad) lopen volgens planning. De subsidieregeling huisartsenpraktijk is geëvalueerd en er is een tweede tender geopend in oktober 2020. In samenwerking met Partoer hebben we voor de woningvoorraad een model ontwikkeld waarmee de woonwensen in dorpen middels de DOM-methode worden geïnventariseerd en ontwikkeld. Begin 2021 gaan we dit model testen in drie dorpen.

7. Het tempo van de uitrol van de DorpsOntwikkelingsMaatschappijen (DOM's) wordt bepaald door de gemeenten. Met de gemeente Waadhoeke loopt dit proces ambtelijk goed en is in november 2020 een Dorpentop gehouden. Begin 2021 gaan de eerste DOM's in deze regio van start. In Súdeast-Fryslân zijn de DOMs in de Regiodeal opgenomen en is Aldeboarn in 2020 als eerste pilot van start gegaan. Binnen de Agenda Netwerk Noordoost (ANNO) zijn 12 extra DOM's opgericht. Door corona hebben de processen richting de dorpen vertraging opgelopen. Daarom hebben we een communicatiebureau ingeschakeld waarmee we begin 2021 de dorpen op een alternatieve, coronaproof manier kunnen benaderen en enthousiasmeren. In de tweede helft van 2021 benaderen we de overige regio's (Waddeneilanden en Súdwest).

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Leefbaarheidsbeleid			
Beleidsbrief Leefberens - Ondersteuning partners	Aantal ontwikkelde instrumenten om op lokaal niveau te komen tot afstemming van spreiding van voorzieningen	Minimaal 1	0
Delen en leveren van kennis over demografische ontwikkelingen en leefbaarheid	Aantal verdiepende onderzoeken per regio	Minimaal 1	1
	Masterclasses en dreamsessie	1	1 *)
Leefbaarheidsbeleid	Aantal opengestelde tenders Stimuleringsregeling ontmoetingsplekken	3	3 **)
	Aantal openstelde tenders IMF	3	3
Transitiefonds Leefbare Fysieke Omgeving	Aantal tenders/ aanvragen	1	1
Initiatieven uit de Mienskip die inspelen op demografische ontwikkelingen en leefbaarheid	Bredere uitrol methodiek Dorpsontwikkelingsmaatschappijen samen met partners	Provinciebrede uitrol	Uitgerold in de regio NO, regio ZO en de gemeente Waadhoeke gestart

Toelichting

Beleidsbrief Leefberens -Ondersteuning partners

Vanwege de coronacrisis is het niet gelukt een instrument te ontwikkelen.

Delen van kennis demografische ontwikkelingen:

In juni 2020 is de Friese Bevolkingsprognose 2020 vastgesteld en gepresenteerd. Deze prognose is gebruikt voor de beleidsbrieven Sport en Wonen, de expertmeeting PS september 2020 en diverse (bestuurlijke) overleggen over demografische ontwikkelingen.

*) masterclasses en dreamsessies zijn doorgeschoven naar 2021 of in andere vorm gegoten. Zo is het voorgenomen congres van 10 jaar Kennisnetwerk Krimp Noord-Nederland omgezet in podcasts, nieuwsbrieven en digitale of kleinere bijeenkomsten.

Leefbaarheidsbeleid

**) opengestelde tenders stimulering ontmoetingsplekken is identiek aan opengestelde tenders IMF

Wonen

Wat wilden we bereiken?

De kwaliteit van wonen is van groot belang voor het mooi houden van Fryslân en wordt bepaald door een voldoende gevarieerd aanbod van woningen voor iedereen, het voorkomen van leegstand en verpaupering, voldoende goede, betaalbare en energiezuinige woningen voor verschillende doelgroepen. Ons beleid op het gebied van wonen en ruimtelijke kwaliteit is juridisch verankerd in de verordening Romte Fryslân. Wij maken daartoe met gemeenten in regioverband meerjarige afspraken over de verdeling van de woningbouwruimte en houden toezicht op gemeentelijke ruimtelijke plannen.

Wij ondersteunen en adviseren gemeenten, woningcorporaties en andere organisaties bij het invullen van de kwantitatieve opgave in de woningvoorraad. We zien er op toe dat gemeenten komen tot het opstellen van de noodzakelijke actuele woonvisies/programma's. Dit doen wij door de inbreng van kennis, zoals de Quickscan Friese woningmarkt en actuele prognoses, ook in het kader van het krimpbeleid.

In Fryslân verwachten we een tijdelijke groei van huishoudens die op langere termijn overgaat in een daling. Ook is er een toenemende vraag naar huisvesting van seizoenswerkers en tijdelijk personeel. Tijdelijke huisvesting kan een oplossing zijn. We gaan in samenspraak met partners de mogelijkheden van flexibele (circulaire) bouw benutten.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
Beleidsveld 5.1- Leefomgeving – Wonen			
1. Wij ronden de nieuwe bevolking- en huishoudensprognose Fryslân af in 2020.			
2. Wij herijken met gemeenten in regioverband (indien nodig) de lopende regionale woningbouwafspraken op basis van de nieuwe bevolking-huishoudensprognose Fryslân.			
3. Op grond van de Huisvestingswet 2014 houden wij toezicht op de 16 Friese gemeenten met een wettelijke taakstelling op de huisvesting van statushouders/verblijfsgerechtigden.			
4. We gaan in samenspraak met partners de mogelijkheden van flexibele (circulaire) bouw onderzoeken en mogelijk benutten (tijdelijke bouw in de krimpgebieden en tijdelijke bouw voor seizoenswerkers en arbeidsmigranten).			

Toelichting

1. In juni is de nieuwe Friese Bevolkingsprognose 2020 vastgesteld. De prognose is ter kennisgeving aan PS gestuurd.

4. Er is onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden voor Flexwonen. De resultaten zijn meegenomen in het Uitvoeringsprogramma Wonen, als uitwerking van de Omgevingsvisie. Het Uitvoeringsprogramma Wonen is opgesteld na een consultatieronde met Friese betrokken organisaties en wordt in de eerste helft 2021 ter besluitvorming aan PS aangeboden.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Wonen			
Procedures gemeentelijke plannen	Adviezen, zienswijzen, reactieve aanwijzingen	Binnen de wettelijke termijnen. Beperken aantal zienswijzen en reactieve aanwijzingen	Adviezen binnen de termijnen afgehandeld
Woningbouwafspraken	Actualisering regionale woningbouwafspraken	Prognose gereed	Prognose gereed
		Evaluatie gereed en indien nodig herijkte woningbouwafspraken	Het proces van de herijking van afspraken vindt op dit moment plaats.

Sociaal beleid

Wat wilden we bereiken?

Sinds 2013 voert de provincie geen autonoom sociaal beleid en zorgbeleid uit. Vanuit de provinciale kerntaken bekeken we het afgelopen jaar waar we aanvullend en in samenwerking met partners een meerwaarde hebben bij maatschappelijke vraagstukken in het sociaal domein en in de zorg.

Met het project 'Aandachtsgebieden Stellingwerven', dat gestart is in 2010 en een looptijd heeft tot en met 2023, willen we de sociaaleconomische positie en de fysieke leefomgeving van inwoners van de gemeenten Ooststellingwerf en Weststellingwerf in het algemeen, en die van mensen in een achterstandsituatie in het bijzonder, verbeteren.

Een veilige sociale omgeving draagt bij aan de brede welvaart in Fryslân. De komende vier jaar willen we daarom gemeente-overstijgende projecten stimuleren die bijdragen aan vermindering van discriminatie, eenzaamheid of verbetering van de mensen die zorg nodig hebben.

Sociale cohesie en een gezonde leefomgeving die aanmoedigt om voldoende te bewegen, zijn belangrijke aspecten van leefbaarheid. Een aantal plekken op de wereld is gedefinieerd als "blue zone" waar mensen gelukkiger en gezonder oud worden door een levensstijl met weinig stress, veel sociale contacten, veel beweging en gezond eten. We streefden er naar om partijen bij elkaar brengen om na te gaan of elementen uit de "Blue Zone" aanpak passen bij Fryslân en kunnen helpen om ervaren knelpunten op het gebied van o.a. sport, gezondheid en sociale cohesie te verminderen of om de elementen uit de "Blue Zone" aanpak die we van nature al hebben, te versterken.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
Beleidsveld 5.1- Leefomgeving – Sociaal beleid			
1. De provinciale opgaveteams voor wie dat relevant is, integreren zorg en sociale aspecten in het beleid, programma's en projecten. Een intern ambassadeur ondersteunt hen daarbij;			
2. We monitoren het project aandachtsgebieden Stellingwerven en subsidiëren nieuwe deelprojecten die gericht zijn op een daling van de werkloosheid, een stijging van het gemiddelde inkomen en een stijging van de participatie van inwoners in de Stellingwerven;			
3. Om de sociale leefbaarheid te stimuleren ontwikkelen we in 2020 een regeling die gemeente-overstijgende projecten stimuleren die discriminatie of eenzaamheid tegengaan, of oplossingen bieden voor mensen die zorg nodig hebben. We benutten de ervaringen die we de afgelopen jaren hebben opgedaan bij het Kansfonds.			
4. Er wordt een onderzoek verricht naar de betekenis van aspecten van Blue zone voor Fryslân.			

Toelichting

1. Vertegenwoordigers van verschillende opgaveteams en externe partijen hebben elkaar maandelijks ontmoet in een klankbordgroep die is ingesteld rondom het vraagstuk hoe zorg en sociale aspecten te integreren in het beleid, programma's en projecten.

2. De gemeente Ooststellingwerf heeft een beschikking ontvangen voor de uitvoering van een driejarig projectplan voor de laatste fase van het project Aandachtsgebieden (fase 6). De uitvoering van projecten bij de gemeente Weststellingwerf (fase 5) heeft enige vertraging opgelopen door corona. Naar verwachting worden de middelen voor Weststellingwerf voor fase 6 van het project aandachtsgebieden begin 2021 beschikt. Het projectplan is al ingediend. Er is een voortgangsrapportage 2020 opgeleverd op basis van de monitoring.

3. Vanuit het 'Fûns Lok op ien' dat in samenwerking met het (landelijke) Kansfonds wordt uitgevoerd zijn vijf projecten toegekend die discriminatie tegengaan en/of eenzaamheid bestrijden en/of de positie verbeteren van mensen die zorg nodig hebben. De provinciale bijdrage is verdubbeld door het Kansfonds (multipliereffect). Daarnaast hebben wij een project van COC Friesland, Healthy Ageing Netwerk Noord Nederland (HANNN) en Tûmba gesubsidieerd: een sociaal innovatief initiatief om te werken aan Fryslân als een inclusieve leefomgeving waar iedereen meetelt en mee kan doen. Meer informatie is te vinden via www.fryslangaatvoorde10.fr!

Het komende jaar zullen de betrokken organisaties hun plannen verder ontwikkelen en vormgeven in de vorm Voorlichting, Trainingen en het bouwen van Coalities bouwen.

4. De HANNN heeft in opdracht van ons een ontwikkelplan gemaakt voor Bloeizone Fryslân voor de komende jaren. Zo is in begin december de Bloeizone Community gelanceerd op het platform DoeJeMee, powered by De Friesland. Daar kunnen lokale Bloeizones een eigen landingspagina aanmaken om nieuws en evenementen te delen en om in contact te blijven met de lokale gemeenschap. Het platform biedt de mogelijkheid om kennis te delen tussen de Bloeizones onderling. Over het totale ontwikkelplan zijn PS geïnformeerd per brief van 11 december 2020 (met kenmerk 01822316).

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Sociaal beleid			
Integraal sociaal beleid en zorg	Met de interne thermometer sociaal beleid meten we in hoeverre sociaal beleid en zorg geïntegreerd wordt in de provinciale kerntaken.	70%	70%
Aandachtsgebieden Stellingwerken	Driemeting (monitor) 2017-2019	Is afgerond en gepresenteerd	afgerond
	Voortgang projecten daling werkloosheid, stijging inkomens- en participatiegraad	Nieuwe deelprojecten voor de laatste fase in Ooststellingwerf, afronding fase 5 in Weststellingwerf en aanzet nieuwe projecten voor de laatste fase.	Zie toelichting resultaat 2
Sociale leefbaarheid	Gemeente overstijgende projecten stimuleren die discriminatie of eenzaamheid tegengaan, of oplossingen bieden voor mensen die zorg nodig hebben	1 regeling opgesteld, de eerste tender geopend.	Fûns lok op ien: 5 projecten toegekend.

Sportbeleid

Wat wilden we bereiken?

Ons sportbeleid omvat Friese sporten, breedtesport, talentontwikkeling en topsport. Onze inzet is dat elk kind dat in Fryslân de basisschool verlaat, kennis heeft gemaakt met de Fryske Sporten: keatsen, fierljeppen, (skûtsje)silen, Frysk damjen, Fryske hynstesport en reedriden. De breedtesport stimuleren we door middel van het kennis- en expertisecentrum Sport Fryslân en door het subsidiëren van (grootschalige) sportevenementen. Een verbreding in deze zal plaatvinden door in te zetten op het binnenhalen van internationale sportevenementen. Daarnaast leveren we vanuit de investeringsagenda Drachten-Heerenveen een bijdrage aan de nieuwbouw van zwembad De Welle in Drachten. Dat zwembad heeft een belangrijke functie als regionale voorziening voor zwemlessen, leerling zwemmen, zwemverenigingen en recreatie in de noordelijke regio, in de breedtevoorziening, maar ook voor topsportbeoefening als regionaal trainingscentrum met 50-meterbad. Onze inspanningen op het gebied van talentontwikkeling en topsport stonden het afgelopen jaar met name in relatie tot Thialf, Topsport Noord en het Centrum voor Topsport en Onderwijs (CTO). Deze inspanningen kregen een duurzaam karakter doordat de in te zetten middelen omgezet worden naar een structurele subsidie. Voor onze inzet rond Thialf verwijzen we naar de paragraaf Grote Projecten.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
Beleidsveld 5.1- Leefomgeving – Sportbeleid			
1. In het kader van de breedtesport bevorderen wij de beoefening van sport door de inwoners van Fryslân ten behoeven van het welzijn van de Friese bevolking.			
2. We bevorderen het bestaan en de beoefening van Fryske cultuursporten door Friese sportbonden te subsidiëren en de Friese sporten in het onderwijs te verankeren via het project Fryske sport yn dyn Klasse.			
3. Om de sportdeelname in Fryslân te verhogen subsidiëren wij grootschalige sportevenementen.			
4. We reiken de oevreprijs voor Sport uit.			
5. We leveren een bijdrage aan de nieuwbouw van zwembad De Welle in Drachten.			
6. We zetten in op het binnenhalen van internationale sportevenementen.			

Toelichting

4. Vanwege corona is de oevreprijs voor Sport dit jaar niet uitgereikt.

5. Op verzoek van B&W Smallingerland is uitstel verleend voor het indienen van een subsidieaanvraag voor zwembad De Welle tot uiterlijk 1 oktober 2020. De gemeente heeft de extra tijd benut door onderzoek te laten doen naar de geschiktheid van drie locaties. Gekeken is naar de ontwikkelkansen die door de komst van het zwembad op de locaties en het gebied daaromheen ontstaan, onder meer doordat ondernemers, ontwikkelaars en overheid kansen zien om in die gebieden mee of extra te investeren. De realisatie van de recreatieve functie krijgt daarmee een groter ruimtelijk en economisch effect dan alleen de functie zelf. Op 22 september 2020 heeft de gemeenteraad besloten dat de nieuwbouw zal worden gerealiseerd aan de Sportlaan. De realisatie van de nieuwbouw van De Welle staat nu gepland op 31 december 2023. De subsidieaanvraag is inmiddels ingediend en in behandeling genomen.

6. De lobby voor een internationaal wielerevenement verloopt door de impact van corona anders dan verwacht. De meeste wielerevenementen die voor de lobby belangrijk zijn, zijn afgelast. Organisaties zijn in dit stadium terughoudend ten aanzien van nieuwe initiatieven om Fryslân in het kader van het lobbytraject op de kaart te zetten. Het WK Frisbee kon door de impact van corona niet in juli 2020 plaatsvinden. Het WK zou worden verplaatst naar 2021. Inmiddels is duidelijk geworden dat het WK Frisbee niet meer zal plaatsvinden in verband met corona.

Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Sportbeleid			
Fryske Sport yn dyn Klasse	Aantal clinics	200	200
	Aantal klassen die gebruik maken van het lespakket Fryske sporten	100	100
Sportevenementen en sportclinics op het gebied van de Fryske Sporten	Aantal evenementen (met een bovengemeentelijk karakter) en/of aantal sportclinics met looptijd van max. 6 maanden.	Minimaal 10	4
Grootschalige sport- en beweevenementen (bovenlokaal)	Aantal evenementen	Minimaal 10	13

Toelichting

Fryske Sport yn dyn Klasse - clinics

Door corona hebben in de periode van half maart tot 1 juni geen activiteiten plaatsgevonden bij sportverenigingen en op basisscholen. In de zomervakantie konden veel sportactiviteiten wel weer plaatsvinden. De provincie heeft via een voucherregeling deze sportactiviteiten ondersteund met een maximale bijdrage van € 500,- per sportactiviteit. De buurtsportcoaches hebben de activiteiten zoveel mogelijk op de scholen opgepakt. Heel veel kinderen hebben daardoor in 2020 toch kennis kunnen maken met de Fryske Sporten en daardoor is de doelwaarde van het aantal clinics behaald.

Fryske Sport yn dyn Klasse – aantal klassen

Het lespakket is verwerkt in de standaardlesmethode Frysk welke aangeboden wordt in het klaslokaal zelf. De doelwaarde voor het aantal scholen dat gebruik maakt van het lespakket Fryske sporten is behaald.

Sportevenementen en sportclinics op het gebied van de Fryske Sporten

Het aantal Sportevenementen wat de Fryske Sporten betreft is dit jaar lager uitvallen. Ondanks corona hebben toch nog een groot aantal sportevenementen wel plaats kunnen vinden.

Om te stimuleren dat er wel sportactiviteiten konden worden georganiseerd kon een aanvraag worden ingediend bij het actieplan leefbaarheid en sport. Deze was opgebouwd uit een aantal onderdelen. Enerzijds was er € 375.000,- subsidie beschikbaar gesteld binnen de Subsidieregeling COVID-19 maatschappelijke sector Fryslân. Subsidie kon worden aangevraagd voor het nemen van maatregelen om binnen de coronarichtlijnen activiteiten te organiseren. Maximale subsidiebedrag bedroeg € 1.500,-. Anderzijds was € 50.000,- beschikbaar gesteld voor de voucherregeling sportactiviteiten. Voor kleinschalige sportactiviteiten kon een voucher worden aangevraagd ter waarde van € 500,-. Binnen ruim een week was het beschikbare budget opgevraagd. Door deze regeling zijn 100 kleinschalige sportactiviteiten financieel gesteund. Door deze twee maatregelen is een bijdrage geleverd aan sportieve activiteiten in Fryslân. Beide regelingen waren laagdrempelig en hebben duidelijk voorzien in een behoefte.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	3.161	3.325	3.139	187
Tijdelijke budgetten	17.570	20.326	18.385	1.941
Reserves	1.560	1.094	-735	1.829
Overlopende passiva	232	0	93	-93
Totaal lasten	22.523	24.745	20.882	3.864
Baten				
Structurele budgetten	0	0	12	-12
Tijdelijke budgetten	743	984	294	689
Overlopende passiva	232	0	93	-93
Totaal baten	975	984	399	585
Saldo van lasten en baten	21.548	23.762	20.483	3.279
Mutatie reserves	-1.053	-660	1.169	-1.829
Mutatie tijdelijke budgetten	-355	-6.182	-5.018	-1.164
Mutatie structurele budgetten	0	0	98	-98
Resultaat van lasten en baten	20.140	16.920	16.731	188

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van € 188.000,- op dit beleidsveld.

Structurele budgetten

De lagere lasten van € 187.000,- betreffen voor € 40.000,- het subsidieplafond Friese sporten en voor € 58.000,- het subsidieplafond Grootschalige sportevenementen, waarvan de bedragen doorschuiven naar 2021, omdat de beoordeling van aanvragen in 2021 plaats zal vinden. De mutatie structurele budgetten is de verschuiving naar 2021.

Daarnaast is er een onderbesteding op het budget WRO-zaken (€ 32.000,-) en het budget Monitoring wonen (€ 52.000,-). Op deze twee budgetten is vrijval ontstaan omdat er minder onderzoeken zijn gedaan dan waar vooraf rekening mee was gehouden. Uit dit budget zou ook het Rapport Flexwonen gefinancierd worden. Het afgelopen jaar is besloten dit rapport te financieren uit de aangewezen Rijksmiddelen voor flexwonen. Hierdoor was ook onderbesteding op dit budget.

Tijdelijke budgetten

De lagere baten van € 689.000,- betreffen voor € 500.000,- een inkomst bij project De Welle en voor € 184.000,- een inkomst bij project Holwerd aan Zee. Beide zijn begroot als gevolg van de afspraken met de partners van deze projecten. De verwachting was dat deze in 2020 binnen zouden komen, maar door vertraging in de projecten is het moment van betalen doorgeschoven naar 2021.

De lagere lasten van € 1.941.000,- bestaan voor € 1.868.000,- uit budgetten die verrekend worden met het budget 2021. De resterende € 73.000,- betreft vrijval voor de volgende onderwerpen:

€ 46.000,- Sociaal beleid: er stonden voor eind 2020 nog enkele bijeenkomsten gepland. Deze zijn door de coronamaatregelen geannuleerd waardoor er minder kosten zijn gemaakt.

€ 31.000,- Nota Plattelandsbeleid. Dit betreft de afhandeling van de subsidies uit de voormalige dorpshuizenregeling. De afrekening van subsidies heeft in een aantal gevallen tot lagere vaststelling geleid, waardoor er middelen vrijvallen.

€ 18.000,- Herbestemmingsregeling. Voor deze regeling zijn alle aanvragen afgehandeld en de beschikkingen verleend. De afrekeningen leiden soms tot lagere vaststellingen, waardoor er middelen vrijvallen.

Beleidsveld 5.2 – Cultuur en erfgoed

Wat wilden we bereiken?

Met kunst en cultuur willen wij de mienskip verder versterken en bijdragen aan maatschappelijke participatie. Een mienskip die Friezen bindt door te genieten van kunst en cultuur. Wij hebben het afgelopen jaar bijgedragen aan een sterke culturele infrastructuur door toonaangevende instellingen en organisaties in Fryslân te subsidiëren. Voortbouwend op de ervaringen en opbrengsten van LF2018 zetten we met een sterk en interessant cultureel aanbod in op verbetering van het vestigings- en verblijfsklimaat en uitbreiding van cultuurtoerisme. In paragraaf 9 'Grote projecten' gaan we nader in op het programma voor LF2028. Het jaar 2020 was het laatste jaar van de huidige beleidsbrief Mei hert, holle en hannen. In 2020 hebben we onafhankelijke adviescommissies een advies laten uitbrengen over de kunstinfrastructuur voor de beleidsperiode 2021-2024.

Wij streven naar een aanbod van cultuuruitingen, cultuureducatie en amateurkunst in Fryslân voor iedereen en we versterken daarmee de leefbaarheid. Hierbij werken we waar mogelijk samen met de Friese gemeenten. Sinds 2017 hebben we voor heel Fryslân een cultuur-educatief programma. Dit programma zet in op deskundigheidsbevordering, visieontwikkeling en eigenaarschap van de school, via maatwerk. Op deze manier draagt de provincie bij aan de samenwerking tussen culturele partners en het primair onderwijs. Tevens stimuleren wij eenzelfde ontwikkeling op het voortgezet onderwijs. In 2020 was het 75 jaar geleden dat de Tweede Wereldoorlog is geëindigd. We vonden het belangrijk dat dit moment in onze geschiedenis ook in Fryslân werd herdacht en gevierd. Daartoe hebben we projecten ondersteund op het gebied 75 jaar vrijheid in onze provincie. Door de coronamaatregelen konden verreweg de meeste activiteiten echter niet doorgaan.

Fryslân is een provincie met veel cultuurhistorie en erfgoed, van oude melkfabrieken tot terpen en beschermde dorpsgezichten. Wij willen Friese monumenten, archeologie en cultuurhistorische waarden graag behouden en versterken, zodat ze functioneel gebruikt kunnen worden en toegankelijk blijven voor een breed (toeristisch) publiek. Daarnaast zijn de Friese musea belangrijk voor het beheer, behoud en toegankelijk maken van erfgoed. In 2020 nodigden we de musea uit om met meerjarenplannen te komen voor de beleidsperiode

2021-2024. De besluitvorming over de subsidies aan musea voor de periode 2021-2024 heeft in 2020 plaatsgevonden, op basis van onafhankelijke advisering.

Verder werken we de komende jaren aan de visie kerkenaanpak voor het leegkomen en herbestemmen van kerken. Rondom boerderijen speelt de problematiek van bedrijfsbeëindiging/leegstand en achterstand in onderhoud en restauratie. We zetten ons in voor de bescherming, het onderzoek en publieksvoorlichting met betrekking tot het archeologische erfgoed, zoals terpen. Ook werken we samen met het Rijk aan de erfgoeddeal. Erfgoed kan zo doorwerken en van meerwaarde zijn voor de grote ruimtelijke transitie op het gebied van energie- en klimaatlandschappen. Ten slotte beschermen en ontwikkelen we cultuurhistorische elementen en structuren zoals beschermde gezichten en dijken, waarbij de thematische structuurvisie Grutsk op 'e Romte, het Iepen Mienskipsfûns en onze beleidsadvieskaarten op het gebied van archeologie, cultuurhistorie en landschapstypen belangrijke instrumenten vormen. Belangrijk is de doorwerking via het ruimtelijke spoor en in onze eigen plannen en projecten waarbij de advisering van het provinciaal ruimtelijk kwaliteitsteam een belangrijke rol speelt.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken? (doelrealisatie)

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
5.2 Cultuur en erfgoed			

Toelichting

Ook voor de culturele en erfgoedsector had corona en de gevolgen daarvan grote invloed. Activiteiten, festivals en voorstellingen zijn in veel gevallen niet doorgedaan of konden alleen in aangepaste vorm plaatsvinden. Alle Iepenluchtspullen zijn doorgeschoven naar 2021 net zoals de activiteiten in het kader van 75 jaar bevrijding. De musea en Tresoar hebben maar ten dele het verhaal van Fryslân kunnen vertellen, omdat zij werden geconfronteerd verplichte sluitingen. Per brief van 5 november 2020 (kenmerk 01813725) hebben we PS geïnformeerd over de stand van zaken van culturele instellingen in Fryslân, met betrekking tot de coronacrisis. Volgens de coulanceregeling subsidies wordt bij de afrekeningen gekeken hoe hier mee om te gaan. Via maatregelen uit het coronaherstelpakket 'Lok op 1: No en Moarn' hebben wij de culturele sector ondersteund. In de paragraaf 'Grote Projecten' staat een verdere toelichting op de coronamaatregelen van de provincie. Daarnaast hebben Friese cultuurinstellingen een compensatie ontvangen voor geleden schade van het Rijk. U bent hierover geïnformeerd bij brief van 2 februari 2020 (kenmerk 01843390).

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
Beleidsveld 5.2 – Cultuur en erfgoed			
1. We continueren de lopende subsidierelaties met onze culturele instellingen tot en met 2020 en nemen een besluit over de kunst en museuminfrastructuur vanaf 2021.			
2. Via onze subsidieregelingen versterken we het artistiek klimaat door			

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
subsidies aan festivals, cross-over projecten en culturele producties;			
3. We stimuleren amateurkunst en een laagdrempelig cultureel aanbod voor alle leeftijdsgroepen door o.a. het IMF, regeling Iepenloftspullen, koorbegeleiding, culturele vernieuwing, cultuur en ouderen;			
4. Wij geven een kwaliteitsimpuls aan het cultuuronderwijs op de Friese scholen (uitgezonderd gemeente Leeuwarden), via het programma Kultueredukaasje mei Kwaliteit (KEK) en de pilot cultuureducatie in het voortgezet onderwijs;			
5. We ondersteunen projecten in Fryslân in het kader van 75 jaar vrijheid;			
6. Wij stimuleren talentontwikkeling door projecten van jonge makers op het gebied van beeldende kunst, film, theater, dans en muziek te ondersteunen;			
7. We helpen het Friese culturele erfgoed zichtbaar te maken door het subsidiëren van onze provinciale musea en Tresoar.			
8. Via de subsidieregeling monumenten en het Cultuurfonds voor Monumenten Fryslân ondersteunen we de restauratie en herbestemmingsplannen van monumenten en karakteristieke bouwwerken.			
9. Via onze subsidies aan een aantal instellingen en netwerken op het gebied van erfgoed en monumenten (onder andere kerken) en archeologie zorgen wij voor het beheer en behoud van ons erfgoed.			
10. Wij stimuleren publieksvoorlichting over archeologisch erfgoed onderzoek via het ondersteunen van archeologische steunpunten.			
11. Samen met het Rijk voeren we het terpenproject samen met het Rijk.			
12. Wij adviseren gemeenten en andere partijen over het behoud en de ontwikkeling van cultuurhistorisch erfgoed in hun plannen, op basis van de doorwerking van de thematische structuurvisie Grutsk op'e Romte, FAMKE en de Cultuurhistorische Kaart in de ruimtelijke plannen.			

Toelichting

1. Het jaar 2020 was het laatste jaar van de vierjarige subsidie aan de diverse culturele instellingen. In 2020 zijn de voorbereiding getroffen voor de subsidiëring op basis van de nieuwe regeling Kunst. Op basis van de adviezen van de onafhankelijke adviescommissie hebben GS daarover in juni besloten welke kunstorganisaties voor periode 2021-2024 een subsidie krijgen. Naar aanleiding van een motie van PS (nr. 2491) en op basis van de adviezen van de adviescommissie is voor een aantal instellingen een aanvullend besluit genomen, waarover PS zijn geïnformeerd met de brieven van 8 en 16 december 2020 (kenmerken 01825936 en 01825936).

2. en 3. De subsidies zijn beschikt, maar vanwege de coronamaatregelen konden de activiteiten dit jaar niet of deels plaatsvinden. Festivals Oerol en FrUltfestival hebben plaatsgevonden echter wel op een andere manier dan in eerste instantie was voorzien. In het najaar kondigde het Rijk weer nieuwe coronamaatregelen aan. Hierdoor konden de festivals Explore the North, Noorderlijk Film Festival niet plaatsvinden zoals dit eerst wel was aangegeven. Alle iepenloftspullen die subsidie hebben aangevraagd binnen de iepenloftspulregeling voor 2020 hebben aangegeven hun activiteiten door te schuiven naar 2021. De verleende subsidie 2020 blijft beschikbaar voor 2021.

5. In het kader van 75 jaar vrijheid hebben tien instellingen provinciale subsidie ontvangen. Vanwege de coronamaatregelen zijn veel van deze projecten, die bijna allemaal gepland

stonden voor de maanden april/mei 2020, niet doorgestaan. Wij bieden de initiatiefnemers de kans om de projecten in 2021 alsnog uit te voeren.

6. Vanwege de coronamaatregelen zijn het afgelopen jaar vrijwel alle culturele voorstellingen afgelast. Inmiddels pakt de sector de draad weer op, binnen de beperkingen van de 1,5 meter economie. Veel activiteiten zijn verplaatst naar volgend jaar. In 2021 verwachten wij hier weer extra inzet op te kunnen doen.

7. De musea en Tresoar hebben vanwege de coronamaatregelen maar ten dele het verhaal van Fryslân kunnen vertellen. Halverwege maart moesten musea en ook Tresoar dicht vanwege een lockdown die duurde tot 1 juni. In november kwam de tweede sluiting en moesten musea twee weken dicht. De derde verplichte sluiting volgde half december. In de periode juni tot november waren de musea geopend, maar beperkte de 1,5 meter norm de mogelijkheden. Zo konden er bijvoorbeeld geen schoolbezoeken, rondleidingen en randprogrammering bij exposities zoals voorheen plaatsvinden. Vanwege teruggelopen inkomsten zijn bepaalde tentoonstellingen vervallen (geen wisselexposities) of uitgesteld. Online heeft er bij een aantal musea extra voorlichting over tentoonstellingen of items uit de collectie plaatsgevonden. De instellingen hebben te maken met een flinke inkomensdaling aan de ene kant en aan de andere kant extra kosten voor het 'corona-proof' maken. Ook 2021 zal naar verwachting een moeilijk museumjaar worden.

8. De subsidieverlening via de subsidieregeling monumenten (SUMO) en het Cultuurfonds voor Monumenten Fryslân liep volgens verwachting (39 subsidies voor restauratie en 7 voor het maken van restauratieplannen/tekeningen).

Daarnaast is onze aanvraag voor Rijksgeld uit de Erfgoeddeal voor het project K(I)eigoed in oktober toegekend. Vanuit de Erfgoed Deal komt € 450.000,- beschikbaar voor het project Waddenkust K(I)eigoed. In dit project wordt erfgoed ingezet voor het in goede banen leiden van de effecten van krimp in de gemeenten Noardeast Fryslân en Waadhoeke. Vier tot zes leegstaande karakteristieke panden worden verbouwd tot hoogwaardige overnachtingsaccommodaties. De panden blijven zo behouden én ze leveren een bijdrage aan de toeristisch-economische ontwikkeling van het gebied. Daarnaast is het erfgoeddealproject 'Kusten van het IJsselmeer' gestart. Dit project bouwt voort op de eerder vastgestelde IJsselmeeragenda 2050. Hier zit provincie Fryslân als één van de vier IJsselmeerprovincies aan tafel. In gezamenlijkheid wordt ook deze Erfgoeddeal verder uitgewerkt. Op locaties waar (bouw)plannen echt aan de orde zijn, worden bewoners, bestuurders, ambtenaren en specialisten bij elkaar gebracht om samen het gesprek aan te gaan over de ruimtelijke kwaliteit rondom het IJsselmeer. Dit gebeurt op een creatieve en campagne-achtige manier die de aandacht trekt, om de aandacht voor het IJsselmeer als geheel te versterken.

10. De archeologische steunpunten zitten veelal bij musea of archieven in (zie punt 7). Losstaande steunpunten zijn soms zo krap behuisd dat zij in tijden van 1,5 meter-norm slechts enkele bezoekers per keer konden binnenlaten.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Cultuurparticipatie en educatie	Aantal leerkrachten primair onderwijs, dat heeft meegedaan aan deskundigheidsbevordering in het kader van KEK-programma	90	>90
	Aantal scholen dat inzet op de verbinding tussen cultuur- en taalonderwijs	Minimaal 50% van de aan het KEK-programma deelnemende scholen	50%
	De provinciaal gesubsidieerde musea en erfgoedinstellingen maken een programma voor 'Help pake en beppe de vakantie door' en voor de Nationale Museumweek.	4	4
	Aantal culturele instellingen dat een educatief programma aanbiedt.	10	10
Artistiek klimaat Talentontwikkeling	Voor de versterking en verbreding van het culturele aanbod subsidiëren we een aantal culturele organisaties die buiten de boekjaarsubsidie vallen	6	6
	Aantal culturele festivals dat een bijdrage levert aan het artistiek klimaat	11	2
	Aantal producties waarin professionele en amateurorganisaties samenwerken.	4	4
	Aantal cross-over projecten	6	6
	Projecten met jonge makers (afspraken met boekjaarinstanties/binnen Station Noord 2.0/provinciale regelingen Cultuur)	6	6
Cultureel erfgoed	In 2020 reiken we de Vredeman de Vriesprijs voor architectuur, de Bernlef muziekprijs en de Pyt van der Zeeprijs voor Friestalig amateurtoneel uit.	Zijn uitgereikt	VdVprijs uitgereikt.
	Exposities die bijdragen aan het Ferhaal fan Fryslân	3	3
Ontsluiten erfgoed breed publiek	Projecten in samenwerking met Gastvrijheidseconomie	2	2
Archeologie	Aantal archeologische steunpunten	11	11
Monumentenzorg	Aantal restauraties en herbestemmingen van (Rijks) monumenten (SUMO).	40	46

Toelichting

Artistiek klimaat Talentontwikkeling – culturele festivals

Er zijn in 2020 twee festivals, in aangepaste vorm, gerealiseerd. De overige negen festivals hebben wel een provinciale bijdrage ontvangen, maar vanwege coronamaatregelen konden deze festivals niet doorgaan. De festivalorganisaties hebben echter wel kosten gemaakt voor de voorbereiding. We houden hier bij de vaststelling van de subsidies rekening mee.

Artistiek klimaat Talentontwikkeling – jonge makers

De voorbereiding voor projecten met jonge makers, projecten tussen amateurs en professionals en cross-overprojecten waren in volle gang. De projecten zijn in voorbereiding gerealiseerd, maar vanwege corona zijn deze nog niet tot uitvoering gekomen.

Cultureel erfgoed

Door corona zijn niet alle prijzen uitgereikt. De Bernlef muziekprijs en de Pyt van der Zeeprijs zijn doorgeschoven naar 2021.

Ontsluiten erfgoed breed publiek

Er zijn twee projecten gerealiseerd: K(I)eigoed en Heilige nachten. In het project K(I)eigoed worden vier tot zes leegstaande karakteristieke panden verbouwd tot hoogwaardige overnachtingsaccommodaties. De panden blijven zo behouden én ze leveren een bijdrage aan de toeristisch-economische ontwikkeling van het gebied. Via het project heilige nachten zijn overnachtingsmogelijkheden in kerken gerealiseerd (www.heiligenachten.nl).

Monumentenzorg

Er zijn in totaal 46 monumentensubsidies toegekend: 39 subsidies voor het restaureren, herbestemmen en onderhoud van een Fries monument en 7 subsidies voor het maken van een restauratieplan. Het gaat daarbij om een rijke variatie van monumenten: van kerken, klokkenstoelen tot molens, boerderijen en een voormalig station.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Structurele budgetten	16.368	19.202	19.123	79
Tijdelijke budgetten	5.100	5.221	5.195	26
Reserves	4.232	856	536	320
Voorzieningen	6	6	6	0
Totaal lasten	25.705	25.285	24.860	425
Baten				
Structurele budgetten	17	14	7	6
Tijdelijke budgetten	214	319	317	1
Voorzieningen	3	3	3	0
Totaal baten	234	335	328	7
Saldo van lasten en baten	25.471	24.950	24.532	417
Mutatie reserves	-2.757	-731	-411	-320
Mutatie tijdelijke budgetten	919	-203	-45	-157
Mutatie structurele budgetten	0	0	61	-61
Resultaat van lasten en baten	23.633	24.016	24.137	-121

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van -/- € 121.000,- op dit beleidsveld.

Structurele budgetten

De lagere lasten van € 79.000,- betreffen voor € 51.000,- het subsidieplafond Monumenten

en voor € 10.000,- het subsidieplafond Internationale contacten, waarvan de beoordeling van aanvragen in 2021 plaats zal vinden. De mutatie structurele budgetten is de verschuiving naar 2021.

Daarnaast heeft het Archeologisch Depot € 7.000,- minder aan BTW doorgeschoven dan waarin de begroting rekening was gehouden. Dit is zowel aan de lasten- als de batenkant zichtbaar. Het resterende saldo betreft € 6.000,- Budget Cultuur en € 2.000,- Samenwerking archeologie FAMKE.

Tijdelijke budgetten

De lagere lasten van € 26.000,- zijn opgebouwd uit diverse plus- en minposten. Voor € 157.000,- vindt verrekening met budget 2021 plaats (zie mutatie tijdelijke budgetten).

Er is een vrijval van:

€ 11.000,- Cultuur algemeen

€ 4.000,- Monumenten en cultuurhistorie

€ 2.000,- Coronasteunmaatregelen cultuursector

Daarnaast is er € 150.000,- extra ingezet voor de administratieve afhandeling van de 11 Fontein. Hier tegenover staat de vrijval van € 526.037,- van de reserve Sponsoropbrengsten en fondsen LF2018, zie beleidsveld 7.8 Onvoorzien.

Reserves

Dit betreffen twee reserves: Reserve Ticketrisico's culturele producties en Reserve Sponsoropbrengst en fondsen LF2018, welke in het begin van dit programma nader staan toelicht.

Voorzieningen

Dit betreffen de voorziening Buma-legaat en de voorziening legaat Van Harinxma Thoe Sloten, welke in het begin van dit programma nader staan toegelicht.

Beleidsveld 5.3 – Taal, media, onderwijs en letteren

Wat wilden we bereiken?

Onze ambitie is dat het Fries de komende jaren veel zichtbaarder wordt in de openbare ruimte. Als provincie Fryslân hebben wij daarin ook de rol van 'taalbrenger': we gebruiken het Fries als volwaardige bestuurstaal en in contacten met andere overheden en burgers. Wij wilden dat het aantal personen dat Fries verstaat, spreekt, leest en schrijft toeneemt. We streefden er naar dat Friezen het vanzelfsprekend vinden om Fries te gebruiken bij een groot deel van de culturele activiteiten en instellingen, in de zorg, bedrijfsleven, overheid en rechterlijke macht. In de digitale wereld en media moet het Fries ook een levende taal zijn. Vernieuwende multimediale vormen in de Friese media juichen wij dan ook toe.

Wij zetten, samen met onze partners, de implementatie van de Wet gebruik Fries taal en de onderwijswetgeving voor het vak Fries voort. De provincie heeft hierin de rol van 'Taalskipper': het actief sturing geven aan de implementatie van genoemde wetgeving en stimuleren van de samenwerking. In het kader van de Wet gebruik Friese taal coördineren

en regisseren wij de totstandkoming en uitvoering van de langetermijnagenda voor het Fries, samen met de andere Friese bestuursorganen. Daartoe organiseren wij structureel het bestuurlijke overleg 'Mei-inoar foar it Frysk' en adviseren wij over taalbeleidsplannen en verordeningen.

Het Rijk en de provincie Fryslân hebben eind 2018 een nieuwe *Bestjoersôfspraak Fryske taal en kultuer 2019 – 2023* (BFTK) ondertekend. Deze BFTK geeft nadere invulling aan het door het Rijk ondertekende 'Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden (1998)' en het 'Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden (2005)'. Daarmee dient de BFTK mede als basis voor het beleid voor de bescherming en bevordering van de Friese taal en Cultuur de komende jaren.

Wij willen de onderwijskwaliteit van het vak Fries verder verbeteren. In het Friese taalgebied stimuleren wij de totstandkoming van een doorgaande meertalige leerlijn. Van peuter tot promovendus moet de infrastructuur voor de Friese taal in een meertalige context goed op orde zijn.

Sinds 2014 heeft de provincie de bevoegdheid om kerndoelen voor het vak Fries en de profielen van de scholen in het basis- en voortgezet onderwijs in dat kader vast te stellen. Alle scholen in het Friese taalgebied worden geacht in 2030 de kerndoelen voor het vak Fries op voldoende niveau aan te bieden. Via het project 'Taalplan Frysk' hebben alle scholen voor basis- en voortgezet onderwijs een profiel gekregen dat aangeeft in hoeverre zij de kerndoelen voldoende aanbieden (nulmeting) en is een begeleidingsprogramma opgezet. In het afgelopen jaar en 2021 vinden schoolbezoeken plaats om het huidige niveau te monitoren. Daarnaast werken wij aan de vernieuwing van de kerndoelen voor het vak Fries (kurrikulum.frl) in samenhang met de landelijke curriculumherziening. De ontwikkelfase hebben we in 2020 afgerond en is gestart met de realisatie.

De onderwijsinspectie moet een stevigere rol krijgen en actiever meekijken en meedenken om de kwaliteit van het schoolvak Fries actief te verbeteren. In dit kader streven wij er naar om de inspectie voor het Fries van het Rijk over te nemen.

Lân fan Taal heeft gefungeerd als aanjager van vernieuwing in (taal)beleid en als een sprekend voorbeeld van een integrale benadering, waarin beleidsvelden als cultuur, onderwijs, taal, media, letteren en erfgoed met elkaar verbonden zijn. Wij bouwen hierop voort door culturele uitingen rondom identiteit, taal en meertaligheid te stimuleren. In de aanloop naar het nieuwe cultuur- en taalbeleid vanaf 2021 werken we dit uit, conform het bidboek Proeftún meertaligens dat we in november 2018 aan de minister hebben aangeboden.

Samen met de Staten komen we tot een kennisagenda voor de kennisinstututen die zich met het Fries bezighouden. Bij de verdere ontwikkeling van kennis rondom het concept meertaligheid staat de Friese taal voorop. Afhankelijk van de ontwikkeling van het Europees Kenniscentrum voor meertaligheid zullen wij in overleg met bij het Network to Promote Linguistic Diversity aangesloten regio's inzetten op het breder en internationaal onder de aandacht brengen van deze Friese kennis.

Ook willen wij beter inspelen op vragen uit het bedrijfsleven over het Fries. In 2019 is een onderzoek gestart naar de toegevoegde economische waarde van het Fries. Met de onderzoeksresultaten willen wij het Friese bedrijfsleven handvaten geven om actiever met de Friese taal aan de slag te gaan.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
5.3 Taal, media, onderwijs en letteren			

Toelichting

Vanuit de rol als Taalskipper heeft de provincie het afgelopen jaar de ontwikkelingen op taalgebied in de diverse domeinen gevolgd en acteerden wij gevraagd en ongevraagd op het gebied van taalbeleid. Ten aanzien van het Fries in het onderwijs zijn we gestart in het najaar van 2020 gestart met de tweede ronde van schoolbezoeken (1-meting). De Friese onderwijsorganisaties hebben een gezamenlijk plan opgesteld om per onderwijssector de positie van het Fries in die onderwijssector te verbeteren. Tot slot hebben we in het najaar van 2020 de bouwstenen van Kurrikulum.frl opgeleverd.

De zichtbaar van het Fries is voor ons een belangrijk aandachtspunt geweest. Door corona konden echter een aantal geplande (publieks)activiteiten niet door gaan. Hierdoor is ook onderbesteding op diverse budgetten ontstaan.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
Beleidsveld 5.3 – Taal, media, onderwijs en letteren			
1. Als uitvoering van de rol van Taalskipper is via het bestuurlijk overleg ‘Mei-inoar foar it Frysk’ een langetermijnagenda voor het Fries opgesteld;			
2. In 2020 worden mogelijkheden in kaart gebracht om onderzoeksjournalisten de geplande evaluatie van onze rol als Taalskipper uit te laten voeren;			
3. Wij starten de tweede ronde van schoolbezoeken (1-meting), in het kader van het Taalplan Frysk, om de kwaliteit van het aanbod Fries op scholen te monitoren.			
4. Wij brengen Friese onderwijsorganisaties, scholen, besturen en andere betrokkenen samen, om gemeenschappelijk te werken aan de doelstelling dat alle scholen in Fryslân in 2030 alle kerndoelen voor het vak Fries aanbieden. Taaltrainers, docenten, ambassadeurs en rolmodellen die voorlopers zijn in het gebruik van moderne en interactieve lesmethoden zijn daarbij betrokken.			
5. In 2020 is de ontwikkelfase (bouwstenen) van Kurrikulum.frl afgerond en de realisatiefase (van bouwstenen naar kerndoelen) opgestart;			
6. In 2020 is inzichtelijk wat de mogelijkheden en voordelen/nadelen zijn van het overnemen van de rol van de inspectie van Onderwijs en de mogelijkheden de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren;			
7. Er is een plan van aanpak in uitvoering om samen met het Rijk te werken aan zichtbaarheid van het Fries in Fryslân in formele en creatieve zin.			

Gewenste resultaten uit begroting 2020		Beleid	Tijd	Geld
Beleidsveld 5.3 – Taal, media, onderwijs en letteren				
8.	Bij de uitwerking van initiatieven op het gebied van meertaligheid, zoals een Taalproductiehuis, City of Literature of een Proeftún meertaligens is de Friese taal zichtbaar aanwezig.			
9.	Bedrijven in Fryslân kunnen in 2020 aan de slag met concrete aanbevelingen die voortkomen uit het in 2019 uitgevoerde onderzoek naar de economische waarde van de Friese taal, zodat het gebruik van het Fries zal toenemen;			
10.	Om het actief gebruik van het Fries in de nieuwe media/ het digitale domein te stimuleren en de kwaliteit van het geschreven Fries te verhogen, zorgen wij, met onze partners, voor de doorontwikkeling van de ‘Digitale Helpmiddels’;			
11.	Via onze subsidieregelingen en ons prijzenbeleid stimuleren wij de zichtbaarheid en het gebruik van het Fries.			

Toelichting

1. Vanuit onze rol als Taalskipper is er regulier en bestuurlijk overleg met de Friese gemeenten en uitvoeringsorganisaties als Wetterskip, Veiligheidsregio en FUMO over het Friese taalbeleid en de zichtbaarheid van de taal. Daarover worden concrete afspraken gemaakt in het kader van de Langetermijnagenda (LTA 2030). In het bestuurlijk overleg met de gemeenten in november 2020 hebben zij aangegeven de LTA nog individueel, per gemeente, te willen doorspreken om afspraken op maat te maken. Met alle gemeenten zijn overleggen ingepland om in het voorjaar van 2021 afspraken te maken wat de gemeenten de komende jaren concreet willen gaan doen om tenminste 25% meer gebruik te maken van de Friese taal.

2. Als uitwerking van het bestuursakkoord Lok op 1 is onderzocht of de gepland evaluatie van onze rol als Taalskipper door onderzoeksjournalisten kan worden uitgevoerd. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken, die verantwoordelijk is voor de evaluatie, heeft een andere keuze gemaakt. Het ministerie heeft aangegeven dat zij de tussenrapportage van de Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer (BFTK) en de evaluatie van de rol van Taalskipper door een onafhankelijke partij uit zullen laten voeren. De resultaten worden in 2021 bekend.

3. De tweede ronde van schoolbezoeken (1-meting) is in het najaar van 2020 van start gegaan. Vanwege corona en daaruit volgende sluiting van scholen hebben de onderzoekers niet zoveel scholen kunnen bezoeken als vooraf ingeschat. De verwachting is dat in 2021 deze achterstand ingelopen zal worden.

4. De Friese onderwijsorganisaties zijn door de provincie gevraagd om gezamenlijk een plan op te stellen per onderwijssector om de positie van het Fries te versterken in die sector. De organisaties werken nauw samen met alle scholen en alle scholen in het primair en voortgezet onderwijs krijgen vanaf 2021 een ‘skoalstiper’ die de school ondersteunt bij het verbeteren van de positie van het Fries.

5. De bouwstenen van Kurrikulum.frl zijn in oktober 2020 opgeleverd. De voorbereiding van de realisatiefase is, in nauwe afstemming met SLO, in gang gezet met een aanbestedingsprocedure. In 2021 begint de realisatiefase.

6. In 2020 is er verscheidende keren op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau overleg geweest met de Onderwijsinspectie. Daarbij is verkend wat de mogelijkheden en bevoegdheden zijn van provincie en Inspectie om gezamenlijk bij te dragen aan versterking van de kwaliteit van het Fries in het onderwijs. Ook heeft DINGtiid onderzocht wat er nodig is voor een sterk toezicht op het Fries in het onderwijs en heeft haar advies in februari aan de provincie gestuurd.

7. In samenwerking met het Rijk wordt gewerkt aan het ook Friestalig publiceren van informatiecampagnes die ook Fryslân aangaan, zodat deze gelijktijdig met de Nederlandse versie gepubliceerd worden. Daarnaast werken we aan taalbeleid en zichtbaarheid van het Fries bij de Rijksuitvoeringsorganisaties: er zijn al gesprekken gevoerd met de Veiligheidsregio Fryslân, de Meldkamer Noord Nederland en de ambulancedienst, en met het UWV. Met DUO, het RVO en de Belastingdienst staan gesprekken gepland. In deze gesprekken formuleren de organisaties hun ambities op gebied van Fries taalbeleid en ondersteunt de provincie waar nodig, in samenwerking met het Rijk, de Afûk en Dingtiid. Met gemeenten voeren we gesprekken over de nieuwe invulling van de regeling Mei-inoar foar it Frysk, waar ook de zichtbaarheid van het Fries in formele en creatieve zin aan bod komen.

8. De Friese taal speelt een centrale rol bij initiatieven voor meertaligheid waaronder City of Literature, de Proeftuin Meertaligheid en het taalproductiehuis. City of Literature ging in 2020 officieel van start. Daar wordt veel samengewerkt met Friestalige schrijvers en dichters en in alle activiteiten is de zichtbaarheid van het Fries een belangrijk aandachtspunt.

9. Het rapport Frysk yn de ekonomy is na de zomer van 2020 opgeleverd. PS zijn hierover per brief van 1 september 2020 (met kenmerk 01790994) geïnformeerd. Bij de uitwerking en uitvoering van de aanbevelingen is de betrokkenheid van het bedrijfsleven noodzakelijk, maar door de coronacrisis is de prioriteit voor ondernemers nu anders. De uitwerking kan daardoor minder voortvarend worden opgepakt dan gewenst. Wanneer de situatie het toelaat zal er zo snel mogelijk volledige aandacht voor zijn.

10. Eind 2020 zijn er twee subsidies toegekend aan projectvoorstellen die de bestaande digitale infrastructuur verbeteren. Al bestaande producten worden geïntegreerd in één systeem, nieuwe functionaliteiten worden toegevoegd en de gebruiksvriendelijkheid van de toepassingen wordt vergroot. Hierdoor wordt het voor gebruikers gemakkelijker om de Friese taal in het digitale domein (correct) te gebruiken. Er is onderbesteding op dit budget, omdat een aantal projecten niet of in aangepaste, goedkopere, vorm is doorgegaan.

11. Zie ook de toelichting onder resultaat 7. Enkele activiteiten, waaronder het Grut Frysk Diktee zijn in 2020 niet doorgegaan vanwege corona. Daarom is er onderbesteding op dit budget.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Implementatie Taalwet	Aantal gemeenten met een verordening Fries taalgebruik	100%	100%
	Percentage gemeenten met vastgestelde nota taalbeleid	100%	100%
	Is er in afstemming met de Friese gemeenten een langetermijnagenda voor het Fries opgesteld		Opgesteld
Onderwijs	Aantal schoolbezoeken Taalplan Frysk	50	25
	Ontwikkelfase Kurrikulum.frl en realisatiefase Rol van de inspectie van Onderwijs bij verbeteren kwaliteit schoolvak Fries.	Ontwikkelfase is afgerond, realisatiefase opgestart.	Ontwikkelfase is afgerond, realisatiefase opgestart.
		Mogelijkheden overname rol Onderwijsinspectie met doel onderwijskwaliteit te verbeteren zijn inzichtelijk vastgesteld.	Zie de toelichting bij resultaat 6.
Kernteam van energieke Friese taaltrainers en aansprekende ambassadeurs/rolmodellen, die voorlopers zijn in het gebruik van moderne en interactieve lesmethoden.	Opgezet en in werking.	Per 2021 krijgen alle scholen in het basis- en voorgezet onderwijs een skoalstiper	
Doorgaande leerlijn meertaligheid	Aanbod meertalige studie op HBO en WO-niveau	Een hbo-studie meertaligheid en een universitaire studie met blijvende vakinhoudelijke aandacht voor de Friese taal.	Per 2021 wordt in het MBO en HBO meer aandacht gegeven aan Fries en meertaligheid
Vergroten zichtbaarheid van het Fries	Zichtbaarheid van Fries en creatieve en formele zin	Plan van aanpak is opgesteld en in uitvoering.	Plan van aanpak is in voorbereiding
	Aantal digitale helpmiddelen	2	3 (Mozilla, Taalweb, Oersetter)
	Prijzenbeleid Fryske taal	Grut Frysk Diktee is georganiseerd. Obe Postmaprijs voor een literaire vertaling in het Fries is uitgereikt.	Zie toelichting onder deze tabel

Toelichting

Onderwijs

Doordat de scholen vanwege corona een deel van het jaar gesloten waren zijn er minder schoolbezoeken afgelegd dan vooraf was ingeschat.

Vergroten zichtbaarheid van het Fries

De Obe Postmaprijs is uitgerekte. Het Grut Frysk Diktee is vanwege corona verschoven naar 2021.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten				
Structurele budgetten	5.861	6.152	6.266	-114
Tijdelijke budgetten	3.776	4.824	4.578	246
Reserves	0	-160	-160	0
Voorzieningen	1	0	1	0
Totaal lasten	9.638	10.816	10.684	132
Baten				
Structurele budgetten	1	36	36	0
Tijdelijke budgetten	363	0	0	0
Totaal baten	363	36	36	0
Saldo van lasten en baten	9.275	10.780	10.648	132
Mutatie reserves	0	160	160	0
Mutatie tijdelijke budgetten	76	-767	-617	-150
Mutatie structurele budgetten	0	0	35	-35
Resultaat van lasten en baten	9.350	10.173	10.226	-53

Toelichting

Per saldo is er een resultaat van -/- € 53.000,- op dit beleidsveld.

Structurele budgetten

De hogere lasten van € 114.000,- worden voor € 330.000,- veroorzaakt door de stelselwijziging subsidielastneming. De verplichtingen die voor volgende jaren aangegaan zijn, zijn cf. de nieuwe werkwijze ten laste van 2020 gebracht. Bij de 1e berap 2021 zullen de budgetten van de volgende jaren hier ten gunste van het begrotingssaldo op aangepast worden, waardoor deze stelselwijziging budgettair neutraal is over de jaren 2020 en verder.

Zonder deze stelselwijziging zou er een positief saldo van € 216.000,- op de structurele lasten zijn. Ook betreft dit voor € 35.000,- het subsidieplafond van de regeling Stellingwerfs, waarvan de beoordeling van aanvragen in 2021 plaats zal vinden. De mutatie structurele budgetten is de verschuiving naar 2021.

Daarnaast is er onderbesteding op de onderstaande budgetten:

- € 80.000,- Materiële instandhouding: dit betreft de terugbetaling van subsidies naar aanleiding van een rechtmatigheidstoets. Eerdere ontvangers van subsidie Materiële instandhouding is gevraagd hun gemaakte kosten te verantwoorden. Hierbij werden een

aantal kostenposten opgevoerd die niet voor subsidie in aanmerking kwamen en om die reden terugbetaald moesten worden.

- € 40.000,- Boeken fan Fryslân: dit is een bijdrage die onderdeel is van de boekjaarsubsidie aan de AFUK. Diverse publieksactiviteiten, waaronder de Frankfurter Buchmesse zijn vanwege corona geannuleerd, waardoor dit bedrag niet is besteed.

- € 29.000,- Prijzenbeleid: de uitreiking van diverse prijzen heeft vanwege corona niet of in aangepaste vorm plaatsgevonden, waardoor budget vrijvalt.

- € 25.000,- Stellingwarver Skrieversronte: deze subsidie is in 2020 niet beschikbaar.

Tijdelijke budgetten

De lagere lasten van € 246.000,- betreffen voor € 150.000,- het subsidieplafond Mei-inoar foar it Frysk waarvan het bedrag doorschuift naar 2021, omdat de beoordeling van aanvragen in 2021 plaats zal vinden (zie mutatie tijdelijke budgetten). De resterende € 96.000,- betreft het budget voor de beleidsbrief Mei Hert, Holle en Hannen (CTOS):

- € 47.000,- Digitale hulpmiddelen: een verleende opdracht 'vertaalportaal Microsoft Translator is op initiatief van de opdrachtnemer aan de provincie teruggegeven. Een nieuwe aanbesteding kon niet voor het einde van het jaar worden gerealiseerd. Daarnaast is de Mozilla inspreekweek verplaatst en heeft een andere opzet gekregen zonder publieksactiviteiten waardoor de kosten lager waren.

- € 28.000,- Taalbelied: diverse kleinere opdrachten zijn vanwege de coronacrisis niet tot uitvoering gekomen.

- € 18.000,- Deltaplan Fryske Basisvoorzieningen: De Willewike is vanwege de coronamaatregelen niet doorgegaan. Daarnaast is een subsidie 'Lesoeren Frysk' op verzoek van de subsidie-ontvanger lager vastgesteld.

Voorzieningen

Dit betreft de voorziening Jorritsma Boschmafonds, welke in het begin van dit programma nader staat toegelicht.

1.6 PROGRAMMA 6 – BEDRIJFSVOERING

Portefeuillehouder: gedeputeerde Avine Fokkens

Wat wilden we bereiken met dit programma?

We willen dat de provinciale organisatie optimaal bijdraagt aan de realisatie van de opgaven in Fryslân en de ambities in het bestuursakkoord 'Lok op Ien'. Dat betekent dat wij in de organisatie opgavengestuurd werken en dit continu doorontwikkelen.

Dit leidt tot andere provinciale werkwijzen, structuren en systemen. Hierbij hoort ook een visie op de organisatie. Deze visie is ontwikkeld in samenspel van directie, management en medewerkers, uitmondend in het organisatieplan 'Kânsen gripe troch romte te bieden'.

Onze inzet dit jaar was om enerzijds de kwaliteit van werkwijze en personeel te verhogen. Anderzijds ging het erom personele bezetting en beschikbare middelen met elkaar in balans te brengen, nu en richting de toekomst. We willen als organisatie hierdoor wendbaar kunnen reageren op ontwikkelingen in en initiatieven vanuit de buitenwereld.

Vastgestelde beleidsnotities

- Organisatie- en uitvoeringsplan (2018)
- Strategisch personeelsplanning 2020-2023 (2019)
- Strategisch personeelsbeleid (september 2020)

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partij(en) leverden een bijdrage aan de doelen en resultaten van dit programma. Een overzicht van de verbonden partijen en meer informatie hierover staat in [paragraaf 5](#) van dit jaarverslag.

- BIJ12

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken? (doelrealisatie)

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
6.1 Mensen			
6.2 Middelen			

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie				
	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Bedragen x € 1.000,-				
Totaal lasten	73.999	73.233	79.554	-6.321
Totaal baten	4.365	2.558	3.057	-500
Saldo van lasten en baten	69.635	70.676	76.497	-5.822
Mutatie reserves	6.668	5.941	-2.986	8.927
Resultaat van lasten en baten	76.303	76.617	73.511	3.106

In paragraaf 7. Bedrijfsvoering is bovenstaand overzicht verder uitgesplitst waarmee respectievelijk inzicht wordt gegeven in:

- het capaciteitsbudget
- het totale bedrijfsvoeringsbudget
- de bijdrage aan bedrijfsvoering vanuit projecten
- de bijdrage van derden

In dat overzicht is aangegeven welke onderdelen betrekking hebben op beleidsveld 6.1 mensen of 6.2 middelen. Ook wordt in de paragraaf bedrijfsvoering een nadere toelichting gegeven op de verschillende posten. Bij de betreffende beleidsvelden is daarom geen financieel overzicht meer opgenomen.

Investerings				
Bedragen €1.000,-	Stand per 1-1-2020	uitgaven	bijdragen derden	Stand per 31-12-2020
Onderhanden werken	20	549	0	569
Opgeleverde werken	0	0	0	0
Afgerekende werken	199	106	0	304
Totaal	219	654	0	873

Toelichting

De investeringen betreffen verschillende bedrijfsmiddelen zoals smartphones, kantoormeubilair en ICT.

Balanspost reserves				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	vormen	beschikken	Stand per 31-12-2020
R. Generatiepact	2.079	0	534	1.544
R. Capaciteit 2019-2023	5.181	0	4.718	463
R. Groot onderhoud Gebouwen	0	1.931	55	1.876
Totaal	7.260	1.931	5.308	3.883

Toelichting

Reserve generatiepact

De reserve generatiepact is bestemd om de lasten te dekken van personeel dat deelneemt aan het generatiepact.

Reserve capaciteit 2019-2023

Bij het vaststellen van de begroting 2020 hebben Provinciale Staten de reserve capaciteit ingesteld om tijdens deze bestuursperiode flexibel te kunnen sturen op de inzet van capaciteit. Bij de jaarrekening wordt deze reserve gepresenteerd. De over- en onderbestedingen m.b.t capaciteit worden jaarlijks verrekend met de reserve. In 2019 is de reserve gevormd voor € 5,1, mln. dit jaar is er voor € 4,7 mln. beschikbaar over de middelen. Dit wordt toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

Reserve groot onderhoud gebouwen

De reserve groot onderhoud gebouwen is in 2020 gevormd door het omzetten van voorziening groot onderhoud gebouwen. De reserve is bestemd voor groot onderhoud gebouwen, boven het jaarlijks beschikbare budget in de exploitatie.

Balanspost voorzieningen				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2020
V. Vrijwillige mobiliteit personeel	304	0	122	182
Totaal	304	0	122	182

Toelichting

Deze voorziening betreft de voorloper van het generatiepact (60+ regeling). De voorziening vrijwillige mobiliteit is gevormd om de eventuele belasting voor personeelsleden die gebruik maken van vrijwillige mobiliteit af te dekken. Jaarlijks valt hier een deel van vrij omdat de claim van de Belastingdienst dan vervalt.

Balanspost overlopende passiva				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2020
OP Innovatiebudget BZK stikstof	0	198	0	198
Totaal	0	198	0	198

Toelichting

Deze OP is ingericht voor de specifieke uitkeringen (SPUK), verantwoording naar derden vindt plaats via de SISA-verantwoording. Dit betreft een regeling in het kader van de Digitale Overheid.

6.1 – Mensen

Wat wilden we bereiken?

De organisatie ontwikkelt zich en om blijvend de provinciale taken te kunnen uitvoeren is een kwalitatief en kwantitatief goede personele bezetting nodig. Een bezetting die nu en in de toekomst in staat is de provinciale opgaven te realiseren, binnen de daarvoor beschikbare budgetten. Er is gewerkt met een meerjarige capaciteitsraming van de benodigde personeelscapaciteit voor het uitvoeren van de provinciale taken (kwantiteit). Bij deze raming

is ook gekeken welke vaardigheden/kwaliteiten nodig zijn om deze taken te kunnen uitvoeren (kwaliteit) en welke capaciteit beschikbaar is.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken? (doelrealisatie)

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
6.1 Mensen			

Toelichting

Bij de begroting 2020 hebben Provinciale Staten de reserve capaciteitsbudget ingesteld. Deze reserve is bedoeld om tijdens de periode van het bestuursakkoord het capaciteitsbudget flexibel te kunnen inzetten. 2020 stond wat dat betreft in het teken van het 'neerzetten' van de ambities uit het bestuursakkoord. Voor het neerzetten van die ambities hebben we op een aantal plekken personeel aangenomen en/of ingehuurd. In de paragraaf bedrijfsvoering lichten we dit verder toe.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. Een vitale en gezonde personeelssamenstelling			
2. Verhouding provinciaal dienstverband en inhuur in balans brengen met capaciteitsvraag			
3. Instroom en uitstroom bevorderen gericht op het beïnvloeden van de personeelssamenstelling			

Toelichting

1. Sinds begin vorig jaar is er overleg gaande over het realiseren van vitaliteitsverlof als onderdeel van het vitaliteitsbeleid bij de provincie Fryslân. Van Gedeputeerde Staten tot bonden en bij de Ondernemingsraad (OR) zijn er signalen dat het maken van afspraken in deze zeker gewenst is. Het bevorderen en faciliteren van vitaliteit en duurzame inzetbaarheid maakt wezenlijk onderdeel uit van het Strategische Personeelsbeleid zoals verwoord in ons organisatieplan. Over de voorwaarden voor dit vitaliteitsverlof liggen de standpunten van bestuur & directie en de OR nog uiteen. Ook moet hier worden gewezen op de ingrijpende uitwerking van de maatregelen in het kader van de coronacrisis op de werkomstandigheden van vele medewerkers. Van plotseling thuis moeten werken in maart/april met enige terugkeer naar kantoor eindigend in opnieuw thuiswerkend inzetten voor de provincie. Wij hebben onze medewerkers hierin gesteund en gefaciliteerd en zullen hier blijvend aandacht aan geven. In het bijzonder hebben wij daarbij aandacht voor situaties en individuen die dreigen vast te lopen.

2. Uitgangspunt voor de uitvoering van provinciale taken is om vast werk zo veel mogelijk met eigen medewerkers uit te voeren en om in te huren waar dat passend is. Vanuit dit uitgangspunt werken we aan een beperking van de inzet van inhuur en de onderlinge verhouding is meer in balans gebracht met de capaciteitsvraag. Het onderscheid tussen

salariskosten en kosten voor inhuur is daarbij minder relevant. De lasten voor salarissen zijn het grootste onderdeel van het capaciteitsbudget en deze kunnen fluctueren. Dat maakt dat het beschikbare budget voor inhuur ook fluctueert. De sturing op de inzet van eigen medewerkers op vaste taken en op de inhuur is een continu proces, net als de sturing op het totale beschikbare capaciteitsbudget. Binnen het capaciteitsbudget hebben we in 2020 een deel van de reserve capaciteit ingezet. We lichten dit verder toe in de paragraaf bedrijfsvoering.

3. Een belangrijk aspect van capaciteitsvraag en -aanbod is de afstemming van de veranderingen in de personeelssamenstelling als gevolg van mobiliteit. Bij de vervangingsbehoefte wordt invulling gegeven aan instroom van groepen die de personeelssamenstelling kunnen beïnvloeden. Er is meer personeel ingestroomd om de werkzaamheden uit het bestuursakkoord te kunnen uitvoeren en t.b.v. een evenwichtige leeftijdsopbouw. Dit aantal ligt hoger dan de gegenereerde uitstroom, waarbij relevant is dat in 2020 en opvolgende jaren in totaal een forse uitstroom door natuurlijk verloop wordt gerealiseerd. Dit is een continu proces en onderdeel van de strategische personeelsplanning.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Ziekteverzuim	Percentage ziekteverzuim	4,5%	4,2%
Inhuur	Omvang externe inhuur	8,6 mln./13%	13,5 mln./ 18%
Bezetting	Aantal fte's in provinciaal dienstverband	645 fte/87%	739 fte/ 82%
Traineeprogramma	Instroom in programma 10 trainees	10	7
Participatiebanen	Uitbouw instroom mensen met afstand tot arbeidsmarkt conform quotumwet	6 fte (t.o.v. totaal van 20 fte)	5

Toelichting

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim is procentueel sterk gedaald van 5,1% naar 4,2% ten opzichte van 2019. Daarmee is de doelstelling voor 2020 ruimschoots gehaald. De grootste daling is ontstaan na de invoering van thuiswerkmaatregelen vanwege de coronacrisis. We volgen dit op de voet, samen met de bedrijfsarts en het management.

Inhuur

De verhouding inhuur 18% en bezetting 82% in 2020 is sterk beïnvloed door zowel de instroom van eigen personeel als de toename van inhuur. We lichten dit in de paragraaf bedrijfsvoering verder toe.

Bezetting

In 2020 hebben we op een aantal plekken inzet georganiseerd op het bestuursakkoord om de ambities en resultaten te kunnen realiseren. Dit heeft geleid tot een hogere bezetting van medewerkers in provinciale dienst eind 2020 (739 fte) dan de doelwaarde in de begroting voor 2020. In 2021 komen we in de fase van de uitvoering en zal deze inzet ook weer afnemen. Een andere oorzaak is het overhevelen van 20 brugwachters vanuit inhuur naar

provinciaal dienstverband en het omzetten van tijdelijke contracten en inhuur naar vaste dienstverbanden. Deze omzetting heeft te maken met het uitgangspunt dat structurele taken worden uitgevoerd door vaste medewerkers. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan het strategisch personeelsbeleid.

Om binnen het beschikbare capaciteitsbudget te blijven streven we naar een maximale inzet van de eigen medewerkers via de pools en beheersen we de kosten voor het aantrekken van eigen personeel of inhuur.

Traineeprogramma en participatiebanen

De instroom in 2020 van 7 trainees en 5 participatiebaners is licht achtergebleven bij de gestelde doelen. Met name de uitbreiding van het aandeel medewerkers met afstand tot de arbeidsmarkt is in 2020 zwaar bemoeilijkt door de thuiswerkmaatregelen vanwege de coronacrisis. Dit vraagt blijvende aandacht om met deze groep te kunnen blijven voldoen aan de gestelde doelen.

6.2 – Middelen

Wat wilden we bereiken?

Wij wilden zorg dragen voor een optimale inzet van de (ondersteunende) middelen binnen de organisatie ter realisatie van de wettelijke taken en bestuurlijke doelen. Onze elektronische dienstverlening wilden we verder uitbreiden, zodat producten en diensten van de provincie voor de buitenwereld beter digitaal toegankelijk werden. Voor wat betreft de huisvesting zouden wij ons niet alleen op de interne gebruikers richten, maar juist op de directe verbinding met de Mienskip. Daarmee wilden we meer openheid aan de buitenwereld bieden over waarmee we bezig zijn, onze service verbeteren, beter kunnen samenwerken met die buitenwereld en meer bereiken met ons geld.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken? (doelrealisatie)

Beleidsveld	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven?
6.2 Middelen			

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

Gewenste resultaten uit begroting 2020	Beleid	Tijd	Geld
1. Beperkte uitbreiding van innovatieve projecten.			
2. Implementatie van de eerste fase van de Wet Open Overheid (WOO) en de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid).			
3. Inzicht in de huisvesting van de toekomst.			

Toelichting

2. De invoering van de Wet Open Overheid is uitgesteld, dus het meerjarenplan schuift minimaal 1 jaar op.

3. Door de coronacrisis is dit vertraagd en is het onderwerp huisvesting in een ander licht komen te staan. Het programma Ús Nije Provinsje zorgt onder meer voor een nieuw huisvestingsconcept dat in 2021 ingevoerd wordt.

(Prestatie)indicatoren			
Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2020	Realisatie 2020
Innovatie en inzet moderne technologie	Succesvolle implementatie van project Duin- en Kwelder vegetatie.	Meetinstrument gemaakt voor duinen en kwelders t.b.v. beheer en behoud van vegetatie.	Gereed.
WOO	Aantal processen dat voldoet aan WOO	Het meerjarenplan, jaar 1, is uitgevoerd.	Zie toelichting gewenste resultaten.
Implementatie BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid)	Mate van compliance	Plan van aanpak gereed, eerste stappen van invoering gereed.	In 2020 is een ISMS (Information Security Management System) aangeschaft en in gebruik genomen. Daarnaast is een bewustwordingsplatform operationeel gemaakt.
Huisvesting van de toekomst	Afstemming vraag en aanbod	Er ligt een strategisch huisvestingsplan waarbij huisvesting optimaal aansluit bij de behoefte van de dienst en de mienskip.	Zie toelichting gewenste resultaten.

1.7 Programma 7 – Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Portefeuillehouder: gedeputeerde Sander de Rouwe

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partij(en) leverden een bijdrage aan de doelen en resultaten van dit programma. Een overzicht van de verbonden partijen en meer informatie hierover staat in paragraaf 5 van dit jaarverslag.

- Alliander NV
- Vitens NV
- Bank Nederlandse Gemeenten NV (BNG)
- Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)
- Fryslân Hurde Wyn BV (FHW)

Lasten, baten en onvoorzien

Dit 'programma' is niet beleidsinhoudelijk van aard. Hier worden de zogenoemde algemene dekkingsmiddelen geraamd, zoals de algemene uitkering uit het provinciefonds, de opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting en het rendement op het vermogen. Deze dekkingsmiddelen hebben geen specifieke bestemming gekregen. Ze dienen als dekking van de lasten in de beleidsinhoudelijke programma's die niet worden gedekt door (specifieke) uitkeringen van andere overheden. Daarnaast zijn de zogenaamde voorwaardelijke budgetten in dit programma opgenomen. Dit zijn budgetten die pas na besluitvorming over de aanwending daarvan door respectievelijk Provinciale of Gedeputeerde Staten vrijgegeven worden voor uitvoering.

Vastgestelde beleidsnotities

- Nota afschrijvingsbeleid Bouwurk
- Nota ontwikkeling bestuurlijke planning en control
- Nota reserves, voorzieningen en overlopende passiva
- Nota actualisatie legesverordening
- Nota waarden, activeren en afschrijven
- Nota begrotingsregels 'als geld telt'
- Nota uitvoering begroting
- Nota weerstandsvermogen
- Nota financieringsinstrumenten
- Notitie vereenvoudiging financieel beleid
- Normenkader
- Notitie stelselwijziging lastneming subsidies
- Aanpassing grensbedrag lastneming subsidies

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie				
	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Bedragen x € 1.000,-				
Totaal lasten	10.234	14.532	6.957	7.575
Totaal baten	375.336	323.111	323.869	-758
Saldo van lasten en baten	-365.103	-308.579	-316.912	8.332
Mutatie reserves	-73.101	-57.803	-54.648	-3.155
Resultaat van lasten en baten	-438.204	-366.382	-371.560	5.177

Hieronder is de opbouw van de lasten en baten nader uitgewerkt, de toelichting is bij de afzonderlijke beleidsvelden opgenomen.

Exploitatie				
	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Saldo begroting en rekening
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten				
7.4 Financieringsrente	1.972	1.479	1.728	-249
7.6 Overige algemene dekkingsmiddelen	2.068	11.170	3.343	7.827
7.7 Werken voor derden	3.754	2.409	2.354	55
7.8 Onvoorzien	2.441	-526	-468	-58
Totaal lasten	10.234	14.532	6.957	7.575
Baten				
7.1 Provinciefonds	219.425	218.096	218.096	0
7.2 Opcenten motorrijtuigenbelasting	57.979	70.111	70.105	6
7.3 Dividenden	19.880	14.481	14.508	-27
7.4 Financieringsrente	66.601	10.860	10.796	64
7.5 Interne financiering	1.347	113	95	18
7.6 Overige algemene dekkingsmiddelen	1.960	6.267	6.746	-479
7.7 Werken voor derden	3.754	2.409	2.354	55
7.8 Onvoorzien	4.390	775	1.170	-395
Totaal baten	375.336	323.111	323.869	-758
Saldo van lasten en baten	-365.103	-308.579	-316.912	8.332
Mutatie reserves	-76.187	-53.767	-50.611	-3.155
Mutatie tijdelijke budgetten	3.031	-3.045	-3.045	0
Mutatie structurele budgetten	55	-991	-991	0
Resultaat van lasten en baten	-438.204	-366.382	-371.560	5.177

Overzicht Investerings en Reserves programma 7

Investerings				
Bedragen €1.000,-	Stand per 1-1-2020	uitgaven	bijdragen derden	Stand per 31-12-2020
Onderhanden werken	106.144	10.852	8.433	108.562
Opgeleverde werken	0	0	0	0
Afgerekende werken	6	13	0	19
Totaal	106.150	10.865	8.433	108.581

Toelichting

Dit betreft de financiële vaste activa. Dit zijn onder meer de kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen en leningen aan deelnemingen.

Balanspost reserves				
Bedragen € 1.000,-	Stand per 1-1-2020	vormen	beschikken	Stand per 31-12-2020
R. Basis reserve	10.000	0	0	10.000
R. Vrij aanwendbare reserve (VAR)	310.924	0	53.902	257.022
R. Risicobuffer	102.944	2.367	2.418	102.893
R. Weerstandsbuffer	100.000	0	0	100.000
R. Jaarovergang structurele budgetten	991	193	991	193
R. Deelname Windpark rendement	0	5.407	0	5.407
R. Breed cofinancieringsbudget	27.248	17.475	28.545	16.177
Totaal	552.107	25.442	85.856	491.692

Toelichting

In bovenstaande tabel is het verloop en de stand van de reserves per 31 december 2020 opgenomen. Hierbij is geen rekening gehouden met toekomstige vorming of onttrekking aan de reserves.

Basisreserve

De basisreserve wordt als de primaire buffer beschouwd voor het opvangen van risico's welke kunnen leiden tot een negatief jaarresultaat.

Vrij aanwendbare reserve (VAR)

De VAR is bedoeld voor tijdelijke uitgaven in komende jaren en fungeert als reserve voor het geval het begrotingsaldo bij het opmaken van de begroting negatief is. Een toelichting op de vrij aanwendbare reserve (VAR) kunt u vinden in bijlage 1 van het financieel kader.

Reserve Risicobuffer

Deze reserve is bedoeld voor het opvangen van het risico van de uitgezette en nog uit te zetten revolverende middelen (zie paragraaf 4. Financiering en beleggingen).

Reserve Weerstandsbuffer

De weerstandsbuffer is bedoeld voor het opvangen van het risico zoals berekend in de stresstest.

Reserve Jaarovergang structurele budgetten

Deze reserve betreft de openstaande subsidieverplichtingen en subsidieplafonds bij de structurele budgetten die in latere jaren tot besteding komen. De verplichtingen van die structurele budgetten zijn in de beleidsprogramma's opgenomen.

Reserve Deelname Windpark rendement

Op 26 februari 2020 hebben Provinciale Staten besloten tot vorming van de reserve Deelname Windpark rendement.

Reserve Breed cofinancieringsbudget

De Reserve Breed cofinancieringsbudget is ingesteld in het kader van de notitie vereenvoudiging financieel beleid. Dit betreft o.a. budgetten POP3, Europese programma's en Waddenfonds/Investeringskader Wadden. Voor een toelichting hierop verwijzen we naar de paragraaf grote projecten.

7.1 – Provinciefonds

De algemene uitkering van het provinciefonds voor onze provincie is gebaseerd op de decembercirculaire 2020 van het rijk. Deze bestaat deels uit de eigenlijke algemene uitkering en deels uit zogenoemde decentralisatie-uitkeringen.

In onderstaande tabel is aangegeven hoe de uitkering uit het provinciefonds is opgebouwd.

Wat heeft het opgeleverd?

Bedragen x €1.000	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Algemene uitkering	182.541	187.050	187.900	189.622	191.329
Afrekening boekjaar 2019	202				
<i>Subtotaal algemene uitkering</i>	<i>182.743</i>	<i>187.050</i>	<i>187.900</i>	<i>189.622</i>	<i>191.329</i>
Decentralisatie uitkeringen:					
<u>Programma 1</u>					
<u>Programma 2</u>					
<u>Programma 3</u>					
Zoetwater	107				
Bodemsanering	2.205				
Programma impuls omgevings- veiligheid	147				
Drugsdumping		10			
Versterking omgevingsveiligheidsdiensten		26	26	26	26
<u>Programma 4</u>					
Waddenfonds	28.878	9.626	9.626	9.626	9.626
<u>Programma 5</u>					
Monumentenzorg	1.349	1.349	1.349	1.349	1.349
DINGtijd	25				
Wet gebruik Friese taal	150	150	150	150	
Fryske Akademie		1.539	1.539	1.539	1.539
Erfgoed Deal	450				
<u>Programma 7</u>					
Regiodeal NOF Holwerd aan Zee (PS voorw.)	2.000				
Weerbaar bestuur (GS voorw.)	42				
<i>Subtotaal decentralisatie uitkeringen</i>	<i>35.353</i>	<i>12.700</i>	<i>12.690</i>	<i>12.690</i>	<i>12.540</i>
Totaal	218.096	199.750	200.590	202.312	203.869

Toelichting

In de meicirculaire 2020 is de algemene uitkering van het jaar 2019 definitief vastgesteld. Dit bedrag is verrekend met de algemene uitkering over 2020.

Vanaf 2021 wordt de decentralisatie-uitkering voor het Waddenfonds (€ 28,8 mln.) verdeeld over de provincies Fryslân, Noord-Holland en Groningen. Elke provincie ontvangt 1/3 deel. Tot nu toe ontvingen wij als penvoerder de gehele uitkering, die wij doorgaven aan de gemeenschappelijke regeling Waddenfonds. Door deze aanpassing wordt verzekerd dat de betalingen rechtmatig plaatsvinden.

7.2 – Opcenten motorrijtuigenbelasting

Opcenten zijn een aanvullende eigen belasting die de provincie heft op de motorrijtuigenbelasting. De begroting van de opcenten is gebaseerd op de realisatie van de ontvangsten en de ontwikkelingen van de omvang van het wagenpark waarover belasting wordt geheven. De realisatie van de opbrengsten is afhankelijk van de daadwerkelijke ontwikkeling van de omvang van het wagenpark.

Wat heeft het opgeleverd?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil begroting en rekening
Baten				
Opbrengst opcenten MRB	57.979	70.111	70.105	6
Totaal baten	57.979	70.111	70.105	6

	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020
Aantal opcenten (aantal punten)	71,1	87,0	87,0
Gemiddelde opbrengst per punt	815.500	805.900	805.800

Toelichting

De stijging van de opbrengst 2020 in vergelijking tot 2019 is het gevolg van de stijging van het aantal opcenten. De gemiddelde opbrengst per punt laat echter een daling zien. Deze daling laat zich enerzijds verklaren door de ontwikkeling van het wagenpark. Deze is afgelopen jaar ook onderhevig geweest aan de Coronacrisis. Auto's zijn (tijdelijk) geschorst en daarmee uit de motorrijtuigenbelasting gehaald. Anderzijds wordt dit verklaart door de ontwikkeling binnen het wagenpark. Er komen namelijk meer elektrische auto's (deze zijn vrijgesteld van motorrijtuigenbelasting tot en met 2024). Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Provinciale heffingen.

7.3 – Dividenden

De provincie Fryslân neemt deel in het aandelenkapitaal van een aantal bedrijven. In onderstaand overzicht staan de baten uit dividend weergegeven.

Wat heeft het opgeleverd?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil begroting en rekening
Baten				
Alliander	18.969	14.370	14.366	4
Nederlandse Waterschapsbank (NWB)	17	15	46	-31
Vitens	680	0	0	0
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	214	96	96	0
Totaal baten	19.880	14.481	14.508	-27

Toelichting dividend

Het dividend van de NWB is hoger uitgevallen dan voorgaande jaren en hoger dan begroot.

7.4 – Financieringsrente

In de onderstaande tabel staan de rentebaten en – lasten voor 2020. In paragraaf 4 Financiering en beleggingen wordt een toelichting gegeven op deze baten en lasten.

Wat heeft het gekost en opgeleverd?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil begroting en rekening
Lasten				
Rente kort	14	0	61	-61
Rente lang	13	0	-12	12
Inflatievergoeding RSP-gelden	1.220	740	942	-202
Rente nazorgfonds	649	629	678	-50
Kosten vermogensbeheer	75	100	47	53
Advieskosten vermogensbeheer	0	10	10	0
Totaal lasten	1.972	1.479	1.728	-249
Baten				
Rente vermogensbeheer	6.190	550	552	-2
Rente kort	8	0	3	-3
Rente lang	3.362	3.360	3.356	4
Rente verstrekte geldleningen	2.602	2.625	2.558	67
Mutatie obligatieportefeuille	54.440	4.325	4.326	-1
Totaal baten	66.601	10.860	10.796	64
Saldo van lasten en baten	-64.629	-9.381	-9.068	-313

Toelichting lasten

De provincie heeft geen financieringsbehoefte en daardoor geen bancaire rentelasten. Er wordt wel rente vergoed aan het Nazorgfonds over de bij de provincie ondergebrachte gelden. Daarnaast worden de vanuit het rijk vooruit ontvangen RSP-gelden ieder jaar geïndexeerd, totdat de gelden zijn uitgegeven/geïnvesteed.

Toelichting baten

De provincie heeft in 2020 meer financieringsbaten behaald dan oorspronkelijk begroot, vanwege de koerswinsten die zijn behaald op de verkoop van de laatste twee obligaties van de beleggingsportefeuille van de provincie. Als gevolg hiervan daalt het rendement op de beleggingen de komende jaren, maar dit wordt volledig gecompenseerd door de behaalde koerswinst in 2020. Alle rendementen van Treasury komen ten gunste van de algemene dekkingsmiddelen.

7.5 – Interne financiering

De provincie werkt met zogenoemde totaalfinanciering. Dit betekent dat er geen directe relatie bestaat tussen specifieke investeringsprojecten en de daarvoor aan te trekken financieringsmiddelen. De provincie voorziet met eigen middelen in de totale behoefte aan financiering van de provinciale activiteiten.

De inzet van financieringsmiddelen brengt rentelasten of –baten met zich mee. Zie paragraaf 4 Financiering en beleggingen.

Rentetoerekening aan voorzieningen en overlopende passiva vindt slechts plaats als dat door derden verplicht is gesteld. Voor het verstrekken van middelen voor de aankoop van gronden binnen het IKG (investeringskrediet grond) wordt met ingang van 2020 de 10-jaars IRS-rente, met een minimum van 0%, gehanteerd.

Wat heeft het opgeleverd?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil begroting en rekening
Baten				
Rentetoerekening vaste activa	1.347	113	95	18
Totaal baten	1.347	113	95	18

Toelichting lasten

Dit betreft de rentetoerekening aan Tresoar en aan de IKG gronden.

7.6 – Overige algemene dekkingsmiddelen

Hieronder wordt een specificatie van de overige algemene dekkingsmiddelen weergegeven.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil begroting en rekening
Lasten				
Bijdrage aan provincie Zeeland	502	498	496	2
Lening herstelplan Thialf	0	815	431	383
Risicobuffer	1.319	0	2.418	-2.418
Voorwaardelijk budget GS: Breed cofinancieringsbudget	171	5.057	-2	5.059
Voorwaardelijk budget GS: Gebiedsontwikkeling WTC fase II	0	4.447	0	4.447
Voorwaardelijk budget GS: Breed corona budget	0	354	0	354
Voorwaardelijk budget GS: Structuurversterking economie	75	0	0	0
Totaal lasten	2.068	11.170	3.343	7.827
Baten				
BTW compensatiefonds	56	49	16	33
Deelname in Windpark	0	4.236	4.352	-116
Rente FHW (Windpark Fryslân)	1.055	0	0	0
Rente revolverende middelen	600	152	572	-420
Rendementsderving inzet vermogen	18	17	15	2
Risicobuffer	232	1.814	1.791	23
Totaal baten	1.960	6.267	6.746	-479
Saldo van lasten en baten	108	4.903	-3.403	8.306
Mutatie reserves	-76.187	-53.767	-50.611	-3.155
Mutatie tijdelijke budgetten	3.031	-3.045	-3.045	0
Mutatie structurele budgetten	55	-991	-991	0
Resultaat van lasten en baten	-72.993	-52.900	-58.051	5.151

Toelichting

Lening herstelplan Thialf

PS hebben op 17 juni 2020 besloten om een overbruggingskrediet beschikbaar te stellen aan Thialf om aan de liquiditeitsbehoefte te voorzien die nodig is voor het herstelplan, om te komen tot een slank en slimme organisatie na september 2022. Gezien de onzekere situatie waarin Thialf zich bevindt is er tegenover de kredietfaciliteit een risicovoorziening gevormd. De lening en voorziening, € 2 mln., zijn in een kasritme van € 800.000,- in 2020, € 800.000,- in 2021 en € 400.000,- in 2022 in de begroting opgenomen. Na een trekkingsverzoek wordt

de lening verstrekt en tegelijkertijd de voorziening gevormd. In 2020 is een deel van de te vormen voorziening vrijgevallen in het rekeningsaldo omdat het trekkingsverzoek lager was dan het begrote bedrag. Het gaat om een bedrag van € 376.000,-. Via de resultaatbestemming wordt voorgesteld om deze vrijval (evenals de begrote vorming van de voorziening in 2021 en 2022) te storten in een bestemmingsreserve Thialf.

Risicobuffer

Het eigen vermogen van de NOM en de berekende marktwaarde van de participaties van de NOM zijn ultimo 2020 lager dan de boekwaarde van ons aandelenbelang in de NOM. We hebben dientengevolge een bedrag van € 430.000,- ten laste van de risicobuffer gebracht. Daarnaast is de afwaardering van de deelneming FOM en de afboeking van een lening is ten laste gebracht van de risico reserve.

Voorwaardelijk budget GS: Breed cofinancieringsbudget

Dit is een voorwaardelijk budget. Dit budget is beschikbaar, echter in afwachting van een inhoudelijk voorstel nog niet op het desbetreffende beleidsprogramma geboekt. Via een bestemmingsreserve gaat dit budget mee naar het volgende jaar.

Voorwaardelijk budget GS: Gebiedsontwikkeling WTC fase II

De gemeente Leeuwarden geeft met de ontwikkeling van het project Gebiedsontwikkeling WTC fase 2 een ruimtelijk kwaliteitsimpuls aan het WTC-gebied en van de stad Leeuwarden. De subsidiering van het project is door een aantal onbeantwoorde vragen in 2020 niet ter besluitvorming aan het college voorgelegd. Gevolg is dat het budget van € 4,4 mln. vrijvalt in het rekeningsaldo. Via de resultaatbestemming bij deze jaarstukken worden PS gevraagd het budget in 2021 weer beschikbaar te stellen voor deze gebiedsontwikkeling.

Voorwaardelijk budget GS: Breed corona budget

Het coronabudget No en Moarn I bestond uit 5 miljoen euro, opgebouwd uit 11 maatregelen. Deze zijn bij de opstelling in kasritme gezet, zijnde 4 miljoen in 2020 en 1 miljoen in 2021. Het opzetten en openstellen van regelingen is goed gelukt. Alle subsidieregelingen zoals in het pakket beschreven zijn opengesteld en zoals uit de evaluatie blijkt ook ingezet. Een enkele regeling had minder aanvragen en enkele projecten zijn nog niet in 2020 tot uitwerking gekomen. Hierdoor is een vrijval van € 350.000,- ontstaan.

7.7 – Werken voor derden

De provincie voert soms werkzaamheden voor derden uit waarvoor een vergoeding wordt ontvangen. Hieronder is een overzicht opgenomen van de betreffende werken voor derden.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil begroting en rekening
Lasten				
FUMO	700	633	712	-79
Brugbediening Leeuwarden	0	61	61	0
Data Fryslân	35	35	35	0
Doorontwikkeling spraakherkenner	0	34	151	-117
Marrekrite	44	208	26	182
Rijkswaterstaat Prinses Margrietkanaal	328	150	161	-11
11Fountains	1.935	1.222	1.143	79
Leeuwarden baggeren	518	1	2	-1
FMP Polderhoofdkanaal	12	0	0	0
Overige	182	65	64	1
Totaal lasten	3.754	2.409	2.354	55
Baten				
FUMO	700	633	712	-79
Brugbediening Leeuwarden	0	61	61	0
Data Fryslân	35	35	35	0
Doorontwikkeling spraakherkenner	0	34	151	-117
Marrekrite	44	208	26	182
Rijkswaterstaat Prinses Margrietkanaal	328	150	161	-11
11Fountains	1.935	1.222	1.143	79
Leeuwarden baggeren	518	1	2	-1
FMP Polderhoofdkanaal	12	0	0	0
Overige	182	65	64	1
Totaal baten	3.754	2.409	2.354	55
Saldo van lasten en baten	0	0	0	0

Toelichting

De lasten en baten zijn iets hoger dan geraamd, per saldo is dit neutraal. Opvallende afwijkingen zijn:

FUMO

Er is boven op de dienstverleningsovereenkomst (DVO) meerwerk geleverd. Dit betreft met name bedrijfsvoeringsmiddelen zoals extra licenties, telefoons en extra hardware.

Doorontwikkeling spraakherkenner

De 1e fase van dit project is in 2020 afgerond en in 2021 start de 2e fase. De inkomsten van de 2e fase zijn al in 2020 ontvangen en in 2021 beschikbaar. Dat verklaart de afwijking met de begroting.

Marrekrite

We hebben niet alle taken uit kunnen voeren en daarnaast neemt de Marrekrite steeds meer taken over in eigen beheer.

7.8 Onvoorzien

Hieronder is een overzicht opgenomen van de onvoorziene posten.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie				
Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Vershil begroting en rekening
Lasten				
Dubieuze debiteuren	191	0	-103	103
Afwikkeling subsidies voorgaande jaren	-542	-290	-853	563
Afwikkeling prestatie voorgaand jaar	0	-230	-230	0
Afwaardering Thialf	2.791	0	1.218	-1.218
Deelneming NOM	0	0	32	-32
Onderzoek dubbele betaling en btw	0	-6	-5	0
Vrijval sponsoropbrengsten	0	0	-526	526
Totaal lasten	2.441	-526	-468	-58
Baten				
Correctie voorgaande jaren	255	0	0	0
Afwikkeling Europees Visserijfonds	0	0	273	-273
Afrekening brug Jirnsom	44	0	0	0
Bestuursakkoord 2019-2023	4.000	0	0	0
Vrijval anticiperende grondaankopen	0	775	775	0
Vrijval vrijwillige mobiliteit personeel	91	0	122	-122
Overig	1			
Totaal baten	4.390	775	1.170	-395
Saldo van lasten en baten	-1.950	-1.301	-1.637	337

Toelichting:

Afwikkeling subsidies voorgaande jaren

De post afwikkeling crediteuren betreft een aantal afwikkelingen van subsidies waar de

definitieve beschikking lager is vastgesteld dan geraamd en waar het budget reeds is beëindigd. Daardoor kunnen deze middelen niet meer op het budget vrijvallen. De middelen vallen dan vrij ten gunste van onvoorzien.

Afwaardering Thialf

Als gevolg van een negatief resultaat in de jaarrekening van Thialf OG B.V. over het gebroken boekjaar 2019/2020 heeft de provincie een bedrag van € 1,2 mln. op haar deelneming Thialf moeten afwaarderen. Naar aanleiding van de problemen bij Thialf heeft PS op 17 juni 2020 ingestemd met een herstelplan en hiervoor een leningsfaciliteit van € 2,0 miljoen beschikbaar gesteld (zie 7.6).

Vrijval sponsoropbrengsten

De post vrijval sponsoropbrengsten betreft het opheffen van de reserve Sponsoropbrengst en fondsen LF2018. Deze reserve was ingesteld voor het risico op sponsoropbrengst en fondsen LF2018. Eind 2020 is de eindafrekening van LF2018 afgehandeld en er is nog een laatste bedrag ten laste van deze reserve uitbetaald. Daarmee kan deze reserve bij de Jaarstukken 2020 opgeheven worden. Het resterende bedrag van deze reserve ad. € 526.037 valt vrij in het rekeningsaldo (zie ook programma 5).

Afwikkeling Europees Visserijfonds

Dit betreft een terugbetaling van een beleidsbudget door het RVO.

Voorziening Anticiperende grondaankopen

Middels deze voorziening is het risico afgedekt tussen de boekwaarde en de verwachte verkoopwaarde van gronden. De gronden waar deze voorziening voor was ingericht zijn inmiddels verkocht, er is geen gebruik gemaakt van de voorziening (zie programma 2).

Vrijval vrijwillige mobiliteit personeel

Voor een toelichting op de post vrijval vrijwillige mobiliteit wordt verwezen naar programma 6.

Paragrafen

2.1 Paragraaf 1 – Provinciale heffingen

De provincie heeft verschillende inkomstenbronnen. Eén van die bronnen is de provinciale heffingen. In afnemende volgorde van omvang bestaan die heffingen uit:

1. Opcenten op de motorrijtuigenbelasting
2. Grondwaterbelasting
3. Leges

Vastgestelde beleidsnotities

- Nota actualisatie legesverordening
- Legesverordening Fryslân 2019
- Verordening tot wijziging van de Verordening heffing opcenten op de motorrijtuigenbelasting
- Waterverordening

1 – Opcenten motorrijtuigenbelasting

Jaarlijks stelt het rijk het maximaal toegestane niveau van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting vast. Dit wettelijke maximum gaat in op 1 januari van het volgende belastingjaar.

Het verschil tussen dit maximaal mogelijke tarief en het feitelijk door de provincie gehanteerde tarief voor de opcenten, bepaalt de zogenoemde vrije ruimte. Dit is de onbenutte (belasting)capaciteit die de provincie heeft tot verhoging van haar inkomsten. Deze capaciteit wordt betrokken bij de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit. Zie paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Ontwikkeling heffing opcenten motorrijtuigenbelasting in punten

	2020	2021	2022	2023	2024
Heffing	87,0	87,0	87,0	87,0	87,0
Jaarlijkse inflatiecorrectie					1,1
Totaal heffing	87,0	87,0	87,0	87,0	88,1
Wettelijk maximum	115,0	116,8			

Toelichting

In het bestuursakkoord 2019-2023 is opgenomen dat de opcenten in de jaren 2020 t/m 2023 niet worden geïndexeerd (resultaat 61: de automatische inflatiecorrectie op de opcenten wordt 4 jaar buiten werking gesteld).

Opbrengsten 2020

(bedragen x € 1 miljoen)	Begroot	Realisatie	Vershil
Opbrengst	70,1	70,1	0

	Begroting 2020	Realisatie 2020
Gemiddelde opbrengst per punt	805.900	805.800

Toelichting

Naar aanleiding van de ontwikkeling van het wagenpark is de raming van de opbrengsten in 2020 in de loop van het jaar met € 1 mln. verminderd. Ook het wagenpark is onderhevig aan de coronacrisis. Auto's zijn, waarschijnlijk vanwege de oproep om thuis te werken, (tijdelijk) geschorst en daarmee uit de motorrijtuigenbelasting gehaald. Daarnaast groeit het aantal elektrische auto's. Deze zijn (voorlopig) vrijgesteld van de motorrijtuigenbelasting.

2 – Grondwaterbelasting

Op het onttrekken van grondwater wordt door de provincie een heffing geheven. Dit is een wettelijke bevoegdheid. De wet en de daarop gebaseerde Algemene Maatregel van Bestuur geven nauwkeurig aan waar de provincie de opbrengst van de heffing aan mag besteden. Het betreft met name het monitoren van de kwaliteit en kwantiteit van het Friese grondwater en het faciliteren van onderzoek naar de schadelijke gevolgen van grondwateronttrekking.

De provinciale waterverordening bepaalt de omvang van de heffing. Deze heffing bedraagt sinds 1 januari 2017 1,32 eurocent per m³ gewonnen grondwater voor heffingsplichtige 'onttrekkers'. De baten uit de grondwaterbelasting waren geraamd op circa € 724.500.

Onderwerp	Begroting 2020	Realisatie 2020
<i>Bedragen x € 1.000,-</i>		
Opbrengst grondwaterbelasting	725	772

3 – Leges

3.1 *Ontwikkelingen*

In het Bestuursakkoord 2019-2023 zijn geen specifieke uitgangspunten opgenomen omtrent leges.

Provinciale Staten hebben vastgesteld dat bepaalde beleidsnota's iedere vier jaar (opnieuw) ter vaststelling worden aangeboden. Dit heeft zijn beslag gekregen in de nota "Actualisatie Legesverordening" die in 2018 is voorgelegd aan Provinciale Staten. Naar aanleiding van deze nota zijn de legestarieven voor aanvragen in het kader van de Wet natuurbescherming herzien en meer kostendekkend gemaakt. De verhoging van deze tarieven heeft over een periode van 3 jaar stapsgewijs plaatsgevonden. De laatste verhoging is doorgevoerd bij het vaststellen van de Tarieventabel 2021, behorende bij de Legesverordening Fryslân 2019.

De belangrijkste ontwikkeling die is voorzien, is de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2022. Onder de Omgevingswet wordt een verschuiving ingezet van het meer met algemene regels werken en minder met vergunningplichten voor bedrijven. Ook zal het aantal bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is, licht afnemen (dit gezag gaat naar de gemeenten). Anderzijds neemt door de ruimere werkingssfeer van de Omgevingswet het aantal mogelijke situaties waarvoor leges kunnen worden geheven weer toe. De invoering van de Omgevingswet zal waar mogelijk, beleidsneutraal plaatsvinden.

Een belangrijk punt is dat de vrijstelling van leges voor milieuvergunningen zal vervallen. Dit maakt het mogelijk voor deze activiteiten leges te heffen. Verder zal bij de invoering van de Omgevingswet ook het Digitaal Stelsel Omgevingswet worden ingevoerd, hetgeen moet leiden tot snellere afwikkeling van aanvragen en daarmee beperking van de ambtelijke inzet.

Dit alles vraagt om herziening van de legesverordening en de tarieventabel, alsmede van de herberekening van de legestarieven. Hiermee is in het vierde kwartaal van 2020 gestart.

3.2 *Beleidskader*

De juridische grondslag voor het kunnen heffen van leges is voor provincies geregeld in de Provinciewet. De provincie heft leges voor diverse diensten en producten op basis van de Legesverordening Fryslân 2019. In beginsel worden leges geheven voor alle beschikkingen op aanvraag.

Bij het vaststellen van de tarieven zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Tarieven zijn gebaseerd op het gemiddeld aantal uren van ambtelijke inzet voor de behandeling van de aanvraag, vermenigvuldigd met het vastgestelde uurtarief (incl. overhead) behorende bij de salarisschaal van de hiermee belaste medewerker.
- Bij het vaststellen van de tarieven wordt maximaal 100% kostendekkendheid gehanteerd, zodat het beginsel van de opbrengstlimiet wordt gevolgd: de geraamde baten mogen de ter zake geraamde kosten niet overschrijden.
- De tarieven worden jaarlijks geïndexeerd (aangepast aan loon- en prijsontwikkelingen).
- Bij de jaarlijkse indexering van de tarieven wordt er aanvullend getoetst op kostendekkendheid.

De provincie heft en int de leges grotendeels zelf en heeft hiervoor deels mandaat gegeven aan het Rijk voor het Wegverkeer (RDW).

Naast de bovengenoemde uitgangspunten wordt de nadruk gelegd op het principe van redelijkheid en billijkheid. De legestarieven mogen niet zo hoog worden vastgesteld, dat sprake is van een heffing die in de Mienskip als onacceptabel wordt beschouwd.

Samengevat levert dit de volgende beleidskeuzes op:

- de tarieven zijn maatschappelijk acceptabel;
- de tarieven zijn redelijk en billijk;
- de tarieven zijn zo mogelijk kostendekkend;
- de heffing van leges voldoet aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

Nadrukkelijk wordt erop gewezen dat hiermee het principe van streven naar volledige kostendekkendheid ondergeschikt is gemaakt aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

3.3 Inkomsten en toelichting

Legesplichtige activiteiten 2020				
		aantallen		
Programma	Onderdeel	Begroot	Realisatie	Vershil
2	Wegen algemeen	235	129	106
2	Provinciale vaarwegen	201	163	38
3	Grondwaterwet	10	2	8
3	Wet WABO	34	40	-6
3	Ontgrondingenwet	43*	17	26
3	Wet natuurbescherming	179	247	-68
3	Wadlopen	622	755	-133
	Totaal	1.324	1.353	-29

* Dit betreft 28 vergunningsaanvragen en 15 publicaties

Legesinkomsten 2020				
		bedragen x € 1.000,-		
Programma	Onderdeel	Begroot	Realisatie	Vershil
2	Wegen algemeen*	59	38	21
2	Provinciale vaarwegen	29	24	5
3	Grondwaterwet	6	1	5
3	Wet WABO	78	167	-89
3	Ontgrondingenwet	86	43	43
3	Wet natuurbescherming	173	312	-139
3	Wadlopen	90	83	7
	Totaal	521	668	-147*

* Van de RDW wordt in het kader van het aan hen gegeven mandaat op grond van artikel 149b 7e lid van de Wegenverkeerswet 1994 jaarlijks een afdracht ontvangen. In de cijfers is de ontvangen afdracht over 2019 opgenomen; de jaarlijkse afrekening vindt plaats rond mei.

Toelichting

De legesinkomsten voor Wegen en Vaarwegen zijn minder dan begroot. Dit is voor het grootste gedeelte aan de coronacrisis toe te schrijven. Legesgelden voor ingediende

aanvragen van evenementen e.d., die vanwege de overheidsmaatregelen geen doorgang konden vinden, zijn volledig gerestitueerd. Daarnaast zijn vanwege deze overheidsmaatregelen minder aanvragen ingediend.

Bij de wet WABO zijn dat er geen aanvragen voor slopen, uitritten, aanlegactiviteiten en bouwwerken boven de € 25 mln. zijn ontvangen, terwijl dit wel is opgenomen in de begroting. Daarnaast is een aanvraag voor een bouwwerk (tussen € 1 en € 5 mln.) ingetrokken vóór vergunning. Tenslotte heeft ook hier restitutie plaatsgevonden vanwege de coronacrisis. Het positieve resultaat is toe te schrijven aan het feit dat er drie aanvragen voor bouwwerken (tussen € 5 en € 25 mln.), zijn ontvangen, terwijl er in de begroting van 0,1 aanvraag is uitgegaan (één aanvraag per 10 jaar).

De inkomsten van leges in het kader van Ontgrondingenwet blijven achter ten opzichte van de begroting. Er zijn 3 aanvragen ingediend voor een uitgebreide ontgroning (art. 4), waarvoor 15 zijn begroot. Ook zijn er minder aanvragen ingediend voor reguliere ontgrondingen (art. 5); dit zijn 9 aanvragen waarvoor 12 begroot.

De inkomsten van leges voor aanvragen in het kader van de Wet Natuurbeheer zijn hoger dan begroot. In mei 2019 heeft de Raad van State een uitspraak gedaan omtrent het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Veel vergunningsaanvragen lagen lange tijd stil of werden uitgesteld in afwachting op meer duidelijkheid en toekomstperspectief. In 2020 is de vergunningverlening op gang gekomen, dit heeft geleid tot (de afhandeling van) meer vergunningsaanvragen dan was begroot.

3.4 Kostendekkendheid tarieven

De Legesverordening Fryslân 2019 met bijbehorende tarieventabel bestaat uit drie rubrieken die de tarieven van diensten regelen. De rubrieken zijn onderverdeeld. Onderstaande tabel geeft de geraamde kosten en geraamde baten weer, alsmede het begrote kostendekkendheidspercentage weer.

		Kostendekkendheid leges 2020 (begroot)			
Programma	Onderdeel	Uitgaven begroot (euro)	Inkomsten begroot (euro)	Kostendekkendheid begroot (%)	Inkomsten werkelijk (euro)
2	Wegen algemeen	118	59	50	38
2	Provinciale vaarwegen	61	29	48	24
3	Grondwaterwet	6	6	100	1
3	Wet WABO	127	78	61	167
3	Ontgrondingenwet	160	86	54	43
3	Wet natuurbescherming	446	173	39	312
3	Wadlopen	404	90	22	83
	Totaal	1.322	521	39	668

Volgens art. 10 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) mogen de geraamde baten de ter zake geraamde lasten (incl. overheadkosten) niet overschrijden, de kostendekkendheid mag maximaal 100% zijn.

De geraamde baten zijn als volgt berekend:

(A) Aantal verwachte aanvragen maal (B) in de Tarieventabel opgenomen tarief behorende bij het in behandeling nemen van de aanvraag.

De ter zake geraamde lasten zijn als volgt berekend:

(C) Verwachte aantal uren dat door de medewerker wordt besteed aan het afhandelen van de aanvraag maal (D) het jaarlijks door PS vastgestelde uurtarief maal (A) het aantal verwachte aanvragen.

Toelichting:

A) De verwachte aantallen aanvragen vastgesteld door de betreffende afdeling op basis van historisch inzicht en/of marktontwikkelingen.

(B) De Tarieventabel omvat alle tarieven die op grond van de Legesverordening provincie Fryslân 2019 bij het in behandeling nemen van de aanvraag worden geheven. De Tarieventabel wordt jaarlijks door Provinciale Staten vastgesteld.

(C) De verwachte uren dat door de medewerker wordt besteed aan het afhandelen van de aanvraag, worden door de betreffende afdeling vastgesteld. Dat gebeurt deels op basis van ervaring en deels op basis van tijdschrijven.

(D) Het gehanteerde uurtarief wordt jaarlijks door Provinciale Staten vastgesteld en is een samengesteld uurtarief, bestaande uit:

- het uurtarief van de medewerker die belast is met het afhandelen van de aanvraag, gebaseerd op de voor hem/haar geldende salarisschaal en het aantal productieve uren per jaar;
- een opslag voor bedrijfsvoeringskosten.

Bedrijfsvoeringskosten

Het opslagpercentage voor de bedrijfsvoeringskosten bestaat uit een personeelscomponent en een middelen component.

- Personeel:

In de personeelscomponent zijn de salariskosten opgenomen van de functies die niet toebehoren aan het primaire proces (indirecte functie). De toerekening van de indirecte personeelskosten sluit aan bij de notitie "overhead" van het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV).

- Middelen:

De middelen component bevat o.a. huisvestingskosten (inclusief afschrijvingskosten), kosten voor catering, beveiliging, ICT, kantoorartikelen.

Op grond van wet- en regelgeving mogen de kosten die op geen enkele wijze in verband te brengen zijn met de betreffende dienstverlening nadrukkelijk niet toegerekend worden. Het betreft met name de volgende kosten:

- Beleidsvoorbereiding en algemene inspraakprocedures
- Handhaving, toezicht en controle (behoudens een eerste controle)
- Bezwaar- en beroepsprocedures

3.5 *Kwijtscheldingsbeleid*

Voor de invordering van leges bestaat er geen mogelijkheid tot kwijtschelding. Wel is er in de legesverordening een artikel opgenomen voor teruggaaf en kent de verordening een zogenaamde hardheidsclausule. Dit geeft het college van Gedeputeerde Staten de mogelijkheid af te wijken van de verordening, gelet op het belang van een doelmatige en evenwichtige heffing van leges.

3.6 *Lokale lastendruk*

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de tarieven van de provinciale heffingen zich verhouden in vergelijking met de tarieven in de andere provincies.

De activiteiten waarvoor leges worden geheven verschillen per provincie, waardoor een interprovinciale vergelijking van de legestarieven niet goed mogelijk is.

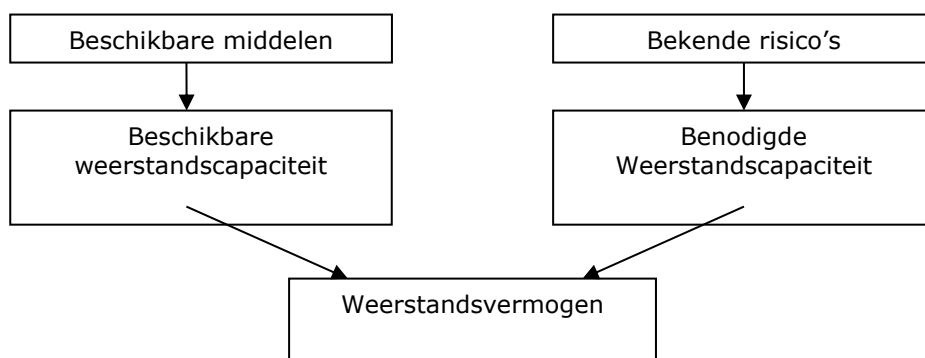
2.2 Paragraaf 2 – Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen is een maatstaf om te beoordelen of de provincie in staat is om nadelige gevolgen van risico's op te vangen. Dit zonder dat daarbij de continuïteit van de uitvoering van taken in gevaar komt of de provincie het beleid moeten wijzigen.

Op 8 november 2017 is de geactualiseerde Nota Weerstandsvermogen door Provinciale Staten vastgesteld. In deze nota is het beleid rond weerstandsvermogen geformuleerd. De nota geeft de methodiek en berekeningswijze van de afzonderlijke delen van het weerstandsvermogen aan, evenals de norm voor het gewenste niveau van het weerstandsvermogen.

In deze paragraaf komen de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit aan de orde. Hieruit volgt het weerstandsvermogen van onze provincie. Daarna worden de risico's behandeld. Tot slot is de verplichte set van vijf financiële kengetallen opgenomen.

Het weerstandsvermogen is afhankelijk van de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit. In onderstaand schema is dit als volgt weergegeven:

In het vervolg van deze paragraaf is de nadere toelichting en onderbouwing opgenomen.

1 – Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit is de optelsom van alle elementen uit de provinciale financiële huishouding die we daadwerkelijk kunnen inzetten om onvoorziene, niet begrote kosten te dekken. Deze elementen behoren alleen tot de weerstandscapaciteit als hierdoor de continuïteit van het bestaande beleid niet wordt aangetast. Bovendien mag er niet al een bestemming aan gegeven zijn.

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit:

- reserves waar geen claim op rust. Dit zijn de reserves ná verwerking van vastgestelde beleidsverplichtingen, uitgesplitst in algemene en bestemmingsreserves;
- stille reserves. Vanwege de aard van deze reserves worden ze bij voorbaat niet gekwantificeerd, maar als p.m.-post opgenomen;

- onbenutte belastingcapaciteit. Deze kent een structureel karakter in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

Hieronder is de beschikbare weerstandscapaciteit ten opzichte van weerstandscapaciteit zoals berekend in de begroting 2021 weergegeven.

Beschikbare weerstandscapaciteit

Type beschikbare weerstandscapaciteit	31-12-2019 (jaarrekening 2019)	1-1-2021 (begroting 2021)	31-12-2020 (jaarrekening 2020)
Bedragen x € 1.000,-			
Reserves			
Algemene reserve, basisreserve	10.000	10.000	10.000
Algemene reserve, vrij aanwendbaar (VAR)	61.600	72.900	101.400
Bestemmingsreserves	244.000	245.700	262.200
Stille reserves			
Onbenutte belastingcapaciteit	34.300	24.300	22.600
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	349.900	352.900	396.200
Waarvan:			
Structureel	34.300	24.300	22.600
Incidenteel	315.600	328.600	373.600

De beschikbare weerstandscapaciteit is per 31 december 2020 met € 46,3 mln. verhoogd ten opzichte van 31 december 2019 (beschikbare weerstandscapaciteit € 349,9 mln.). Deze verbetering is het gevolg van de toename van de Vrij Aanwendbare Reserve (€ 39,8 mln.) en de toename van de bestemmingsreserves (€ 18,2 mln.) en een afname van de onbenutte belastingcapaciteit (€ 11,7 mln).

Reserves

De reserves van de provincie Fryslân bedragen op kasbasis per 31 december 2020 € 1.054,6 mln. Er rusten op deze reserves echter vastgestelde beleidsverplichtingen: verplichtingen die zijn vastgesteld door Provinciale Staten via begrotingen en begrotingswijzigingen. Voor de bepaling of de reserves in aanmerking komen voor de beschikbare weerstandscapaciteit moeten deze verplichtingen in mindering worden gebracht op de stand van de reserve. Hieronder wordt de stad van de reserves eind 2020 aangegeven zowel op kasbasis als op transactiebasis.

Reserve (bedragen x € 1.000)	Saldo op kasbasis Eind 2020	Saldo op transactiebasis
<i>Algemene reserve</i>		
Basisreserve	10.000	10.000
Vrij aanwendbare reserve	257.022	101.400
<i>Subtotaal algemene reserve</i>	<i>267.022</i>	<i>111.400</i>
<i>Bestemmingsreserves</i>		
Fractieondersteuning	276	276
Vml. Brede Doel Uitkering verkeer en vervoer	25.424	14.407
Dekkingsreserve kapitaallasten	272.776	0
Investerings eigendom derden	25.534	0
Groot onderhoud wegen	10.073	0
Groot onderhoud water	14.047	0

Reserve (bedragen x € 1.000)	Saldo op kasbasis Eind 2020	Saldo op transactiebasis
Strategische grondvoorraad	1.200	1.200
Aankoop natuurterreinen (fase 1)	2.710	2.710
Natuurpact	42.515	13.026
De nieuwe afsluitdijk	21.085	0
Nuon inzet Werkje foar Fryslân subsidiedeel	12.724	20
Gebiedsbudget	773	95
Ticketrisico's culturele producties	1.023	1.023
Sponsoropbrengst en fondsen LF2018	0	0
Groot onderhoud gebouwen	1.876	0
Generatiepact	1.544	0
Capaciteit 2019-2023	463	0
Risicobuffer	102.893	102.893
Weerstandsbuffer	100.000	100.000
Deelname Windpark rendement	5.407	7.610
WPF Ambitieagenda	0	11.132
WPF Toekomstige afwaardering aandelenkapitaal	0	4.000
Structurele budgetten jaarovergang	193	0
Breed co-financieringsbudget	16.177	3.783
Tijdelijke budgetten	88.260	0
Beklemde reserve verstrekte subsidies	40.642	0
<i>Subtotaal bestemmingsreserves</i>	<i>787.614</i>	<i>262.175</i>
Totaal	1.054.636	373.575

Toelichting

Algemene reserve

De algemene reserve is opgebouwd van uit een basisreserve van € 10 mln. en de vrij aanwendbare reserve. De stand van de vrij aanwendbare reserve is conform het financieel kader opgenomen, stand einde bestuursperiode. Hierbij is rekening gehouden met € 5 mln. per jaar conform het Bestuursakkoord, een minimale stand van de VAR van € 10 mln. en een reservering van € 15 mln. voor de tussenbalans 2022. Zie hoofdstuk 3 Financiële begroting.

Bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves bestaan uit een aantal posten:

- De reserve voormalige BDU Verkeer en vervoer zal de komende jaren worden ingezet voor de uitvoering van een aantal projecten waaronder de 4^e trein Leeuwarden- Meppel/Groningen.
- De reserve fractieondersteuning is gevormd om nog beschikbare middelen einde van het jaar voor de fracties in de toekomst in te kunnen zetten.
- De dekkingsreserve kapitaallasten wordt de komende jaren ingezet om de afschrijvingslasten van infrastructurele projecten af te dekken.
- De reserve investeringen in eigendom van derden is bedoeld voor onze bijdrage in projecten die niet in eigendom zijn van de provincie.
- Met de reserves groot onderhoud wegen, water en gebouwen worden de eventuele meer- of minderkosten van het groot onderhoud aan wegen, water en gebouwen verrekend. Dit zijn drie reserves die onderling niet uitwisselbaar zijn.
- Vanuit de risicoreserve strategische grondvoorraad zal bij een negatieve marktprijsontwikkeling van de aankopen strategische gronden een risicovoorziening strategische grondvoorraad worden gevormd.
- De reserve aankoop natuurterreinen (fase 1) zal worden ingezet voor de aankoop van natuurterreinen.

- De reserve natuurpact zal de komende jaren worden ingezet voor de uitvoering van dit natuurpact.
- De reserve De Nieuwe Afsluitdijk is bestemd voor projecten Afsluitdijk.
- De reserve Nuon inzet wurkje foar Fryslân subsidiedeel wordt ingezet voor de afwikkeling van het programma wurkje foar Fryslân.
- Binnen de reserve gebiedsbudget zijn de nog beschikbare middelen opgenomen die bestemd zijn voor projecten binnen de verschillende gebieden.
- De reserve ticketrisico's culturele producties wordt ingezet voor de financiering van de Agenda 2028.
- De reserve sponsoropbrengst en fondsen LF2018 is bedoeld voor de nog te betalen lasten van LF2018. De reserve is in 2020 opgeheven en het saldo is onder onvoorzien opgenomen.
- De reserve generatiepact is bedoeld voor de dekking van de toekomstige lasten van personeel dat deelneemt aan het generatiepact.
- De reserve capaciteit 2019 – 2023 is bedoeld om de nog beschikbare middelen aan het eind van het jaar in de toekomst in te kunnen zetten voor capaciteit.
- De risicobuffer is bedoeld voor het opvangen van het risico van de uitgezette en nog uit te zetten revolverende middelen. (zie paragraaf financieringen).
- De weerstandsbuffer is bedoeld voor het opvangen van het risico zoals berekend in de stresstest.
- De reserve Windpark Fryslân bestaat uit twee delen. Eén wordt gevormd om richting einde van de exploitatiefase ons aandelenkapitaal (€ 20 mln.) af te kunnen waarderen. Op basis van de voorzichtige businesscase scenario wordt ingeschat dat er vanaf 2022 gemiddeld jaarlijks € 6 mln. aan rente en dividend binnenkomt. Daarvan gaan we jaarlijks € 1 mln. (20 jaar) toevoegen aan deze reserve. In het tweede deel worden de rendementen opgenomen in afwachting van nadere besluitvorming. Dit is naar verwachting € 3,3 mln. per jaar. Door deze vorming is het saldo op transactiebasis hoger dan op kasbasis. Over de bestemming is nog geen besluitvorming. De overige € 1,7 mln. aan rendement komt ten gunste van de algemene middelen. Dit is volgens PS besluit op 26 februari 2020.
- De reserve structurele budgetten jaarovergang betreft subsidieverplichtingen van structurele budgetten die in het volgende jaar worden afgewikkeld.
- De reserve breed co-financieringsbudget creëert voor de cofinancieringsbudgetten meer flexibiliteit in de begroting en is volledig belegd.
- De reserve tijdelijke budgetten is volledig belegd.
- De bekleemde reserve verstrekte subsidies is in 2020 gevormd naar aanleiding van de stelselwijziging lastneming subsidie en is volledig belegd.

De bestemmingsreserves tellen mee voor de beschikbare weerstandscapaciteit voor zover daar nog geen concrete verplichtingen voor zijn aangegaan. Overigens heeft het eventueel moeten inzetten van deze bestemmingsreserves voor het opvangen van risico's wel tot gevolg dat de beoogde resultaten bijgesteld moeten worden.

Stille reserves

Stille reserves zijn de meeropbrengsten van direct verkoopbare activa, waarvan de verkoopwaarde hoger is dan de boekwaarde. Bij de provincie Fryslân gaat het om stille reserves op de dienstwoningen, gronden en deelnemingen. Naast enkele kleine deelnemingen zijn het aandeelhouderschap van Alliander en Vitens onze grootste deelnemingen.

Stille reserves maken slechts deel uit van de beschikbare weerstandscapaciteit als het betreffende activum op korte termijn (binnen één jaar) verkoopbaar is én verkoop de taakuitoefening van de provincie niet aantast.

De stille reserves worden bij voorbaat niet gekwantificeerd. Mocht de beschikbare weerstandscapaciteit niet toereikend zijn om de risico's op te vangen, dan worden de stille reserves wél betrokken om de afweging te maken of de beschikbare weerstandscapaciteit moet worden aangevuld.

Onbenutte belastingcapaciteit

Jaarlijks stelt het rijk het maximaal toegestane niveau van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting vast. Dit wettelijke maximum gaat in op 1 januari van het volgende belastingjaar. Het verschil tussen het maximaal mogelijke tarief en het feitelijk door de provincie gehanteerde tarief voor de opcenten, bepaalt de vrije of onbenutte belastingcapaciteit. Zie paragraaf 1 Provinciale heffingen.

De onbenutte belastingcapaciteit is structureel omdat deze potentiële opbrengst zich in beginsel elk jaar voordoet. Dit in tegenstelling tot een reserve die na aanwending is verdwenen.

2 – Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit is de optelsom van alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen. Het gaat hierbij om risico's die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie. Een risico heeft voor de provincie een materiële betekenis als die meer bedraagt dan € 45.000,-. Dit lijkt een laag bedrag, maar moet gezien worden als een grens om een risico te identificeren.

Nettorisico

De risico's die relevant zijn voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit kunnen niet op een andere manier worden ondervangen. De reguliere risico's die zich regelmatig voordoen en die meestal vrij goed meetbaar zijn, behoren hier niet toe. Voor deze risico's kan de provincie verzekeringen afsluiten of voorzieningen vormen. Ook kunnen risico's worden beperkt met beheersmaatregelen, zoals budgetafspraken en versoering van investeringsprojecten bij stijgende prijzen. Voor de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit is dan ook het nettorisico van toepassing. Dit zijn de risico's na aftrek van voorzieningen, beheersmaatregelen, enz.

Deze risico's worden zo goed mogelijk benaderd op basis van schattingen. Zie hiervoor onderdeel 5 van deze paragraaf. Omdat risico's per definitie niet zijn te kwantificeren, gaat het om grove schattingen.

Bij het 'kwantificeren' wordt onderscheid gemaakt tussen risico's met eenmalige gevolgen en risico's met structurele gevolgen. Voor de bepaling van de verwachte impact van een risico met een structureel gevolg, wordt een tijdsperspectief aangehouden van twee jaar. Dit risico wordt vermenigvuldigd met de factor twee. Binnen een reactietijd van twee jaar moet het risico geminimaliseerd kunnen worden door het bijsturen of aanpassen van het beleid. Of het risico wordt opgevangen binnen de (reguliere) exploitatie.

De verwachte impact van de incidentele en structurele risico's wordt berekend door het nettorisico te vermenigvuldigen met de kans dat het risico zich voordoet. Deze kans is een grove schatting.

Stresstest

Jaarlijks voeren we een 'stresstest' uit. Deze is in 2020 bij de begroting opgenomen. Deze stresstest geeft een inzicht in de verwachte gevolgen van exogene risico's op de financiële positie van de provincie. Exogene risico's zijn variabelen die van groot invloed kunnen zijn op de financiële positie van de provincie, maar niet in eerste instantie door de provincie zelf te beïnvloeden zijn. Voor de exogene risico's worden drie scenario's in beeld gebracht. Ten opzichte van het gekozen (reële) scenario bij het opstellen van de begroting wordt daarnaast een somber en een midden scenario uitgewerkt. Het resultaat van het sombere scenario, waarin de exogene variabelen zich negatief ontwikkelen, wordt meegenomen in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Corona

De uitbraak van corona heeft een grote impact op de Friese mienskip. Hier staan we in deze jaarstukken bij de verschillende programma's en specifiek in de paragraaf Grote projecten bij stil. Sinds half maart 2020 zijn er diverse maatregelen getroffen door het college waarvan wij de Staten periodiek op de hoogte hebben gesteld via corona update brieven. Daarnaast zijn wij als provincie door het Rijk gecompenseerd op het gebied van cultuur en openbaar vervoer. Het blijven echter turbulente tijden. We houden uiteraard de ontwikkeling scherp in de gaten en reageren daar waar nodig direct op risico's voor onszelf en onze partners. Via de paragraaf Grote projecten worden de Staten op de hoogte gehouden van de genomen maatregelen en toegekende compensatie door het Rijk.

Benodigde weerstandscapaciteit

Progr.	Omschrijving risico's	Nettorisico	kans %	Bedragen x € 1.000,- afgerond	
				Incidenteel	Structureel
3	Negatieve waarden afvalbedrijven	13.100	9,2 %	1.210	
3	Repressieve handhaving	5.000	2 %	100	
3	Onvoldoende overheidstoezicht	35.000	4 %	1.400	
3	Vergunningverlening en toezicht	35.000	1 %	350	
7	Verstreckte leningen, borgstellingen en deelnemingen (niet opgenomen bij verbonden partijen)	10.200	1 %	100	
7	Uitgezette revolverende middelen	201.300	33,3 %	67.090	
Div.	Verbonden partijen	103.900	1,7 %	1.750	
Div	Juridische procedures diverse programma's	1.925	37 %	710	
Div	Informatieveiligheid en privacy	20.000	1 %	200	
				----- +	
	Subtotaal risico's (afgerond)			72.910	
	Stresstest begroting 2021			100.000	
				----- +	
	Benodigde weerstandscapaciteit (afgerond)			172.910	

Toelichting

De benodigde weerstandscapaciteit per 31 december 2020 is met € 13,5 mln. afgenomen ten opzichte van 31 december 2019 (benodigde weerstandscapaciteit € 186,4 mln.). In onderdeel 5 wordt per risico een toelichting gegeven.

3 – Weerstandsvermogen

Hieronder volgt een samenvatting en de conclusie/uitkomst van het weerstandsvermogen van de provincie Fryslân.

Samenvatting

Weerstandsvermogen	31-12-2019 (jaarstukken 2019)	1-1-2021 (begroting 2021)	31-12-2020 (jaarstukken 2020)
Bedragen x € 1.000,-			
Benodigde weerstandscapaciteit (A)	186.400	168.700	172.900
Beschikbare weerstandscapaciteit (B)	349.900	352.900	396.200
Weerstandsvermogen B/A (ratio)	1,88	2,09	2,29
Weerstandsvermogen B – A	163.500	184.200	223.300
Weerstandsvermogen exclusief onbenutte belastingcapaciteit (C)	315.600	328.600	373.600
Weerstandsvermogen C/A (ratio)	1,69	1,95	2,16
Weerstandsvermogen C – A	129.200	159.900	200.700

Toelichting

De benodigde weerstandscapaciteit per 31 december 2020 is ten opzichte van de begroting 2021 toegenomen door met name het verhoogde risico bij de uitgezette revolverende middelen. Daarentegen is de beschikbare weerstandscapaciteit ook gestegen. Dat is met name te danken aan de toename van de VAR en een toename van bestemmingsreserves.

De ratio weerstandsvermogen per 31 december 2020 (2,29) is gestegen ten opzichte van de ratio per 31 december 2019 (1,88). Dit heeft te maken met de toename van de beschikbare weerstandscapaciteit. Voor een verklaring van de beschikbare weerstandscapaciteit wordt verwezen naar onderdeel 1 van deze paragraaf. En voor een verklaring voor de benodigde weerstandscapaciteit wordt verwezen naar onderdeel 2 van deze paragraaf.

Conclusie

In de nota weerstandsvermogen is opgenomen dat wanneer het weerstandsvermogen kleiner is dan 1 dat dan heroverweging van reeds gelabelde nieuwe beleidsgelden plaats kan vinden. De berekende beschikbare weerstandscapaciteit is boven de 2 en daarmee is het weerstandsvermogen van de provincie toereikend.

4 – Mutaties risico's

Hieronder staan de mutaties ten opzichte van de risico's zoals gepresenteerd in de begroting 2021.

Gewijzigde risico's

Negatieve waarden afvalbedrijven
Juridische procedures
Gewaarborgde geldleningen
Revolverende middelen reserve NUON
Verbonden partijen

Het risico m.b.t. Landschapsbeheer Fryslân is niet meer opgenomen in het overzicht omdat dit risico niet meer aanwezig is. Doordat de lening van het Groenfonds eind 2020 volledig is afgelost, is de garantstelling van de provincie en daarmee het risico komen te vervallen.

5 – De risico's

In de onderstaande tabel staat een toelichting op de risico's.

Actuele risico's

Omschrijving	Programma	Bedrag en kanspercentage
<p>Negatieve waarden afvalbedrijven</p> <p>De provincie verleent in het kader van de Wabo vergunningen aan onder andere bedrijven die afval bewerken, verwerken en/of opslaan. Vanwege intrekking van het Besluit financiële zekerheid milieubeheer kan de provincie geen dekking meer eisen voor financiële risico's die voortvloeien uit Wabo-vergunningverlening aan bedrijven.</p> <p>De negatieve waarden bij de provinciale afvalbedrijven worden sinds 2019 onderzocht door de FUMO. De resultaten over 2020 zijn in voorjaar 2021 bekend en worden verwerkt in de paragraaf weerstandsvermogen in deze jaarstukken 2020.</p> <p>Het weerstandsvermogen was jaren geraamd op € 700.000 (€ 35 mln, kans 2%). Voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit 2020 is per afvalverwerker de kans waarop het nettorisico zich voordoet bepaald.</p> <p>Het risicopercentage is gebaseerd op een combinatie van een inschatting van de financiële impact van de negatieve waarde van het afval en een inschatting van de financiële positie waarin een bedrijf verkeerd a.h.v. financiële jaarverslagen.</p> <p>Het nettorisico omvat de kosten voor het verwerken van de negatieve afvalwaarde en/of het saneren van de vervuilde grond dat door de provincie wordt uitgevoerd indien de afvalverwerker wegens faillissement en/of calamiteiten niet meer kan voldoen aan de in de vergunning gestelde voorwaarden. In deze berekening staat het nettorisico gelijk aan de gemiddelde marktwaarde van de negatieve afvalwaarde.</p> <p>Onder de Omgevingswet kan de provincie voor majeure risico bedrijven en mogelijk de afvalbedrijven in een</p>	Omgeving	Max. € 13,1 mln. Kans: 9,2%

Omschrijving	Programma	Bedrag en kanspercentage
omgevingsvergunning voorschriften opnemen die de vergunninghouder verplichten tot financiële zekerstelling. De omgevingswet wordt naar verwachting 1-1-2022 van kracht.		
Repressieve handhaving Op grond van een aantal milieuwetten is de provincie verantwoordelijk voor handhaving bij bepaalde categorieën van inrichtingen. Bij deze handhaving is incidenteel bestuursdwang nodig zonder dat financiële verrekening is verzekerd.	Omgeving	Min. € 10.000,- Max. € 10 mln. Kans: 2%
Onvoldoende overheidstoezicht Sinds de vuurwerkramp in Enschede en de cafébrand in Volendam staat onvoldoende overheidstoezicht in de belangstelling. Ook de strafrechtelijke immuniteit van de overheid staat ter discussie. Thans ligt bij de Eerste Kamer een voorstel om de strafrechtelijke immuniteit van betrokken bestuursorganen en ambtenaren op te heffen. Hoewel bedrijven en saneerders zelf verantwoordelijk zijn en blijven voor het voldoen aan de betreffende milieuregelgeving, kan de provincie te maken krijgen met claims uit gesteld onvoldoende toezicht. Uit jurisprudentie blijkt dat de overheid onder omstandigheden aansprakelijk kan zijn indien er onvoldoende toezicht is gehouden op naleving van regelgeving.	Omgeving	Min. € 10.000,- Max. € 70 mln. Kans: 4%
Vergunningverlening & toezicht Bij vergunningverlening bestaan er risico's dat er onterecht (dan wel onvolledig, niet doelmatig of niet tijdig) vergunningen en dergelijke worden verleend, gewijzigd of geweigerd. Onder meer voor Wabo, ontgrondingen, vuurwerk en luchtvaart. Bij bodemverontreinigingen bestaat het risico dat een onjuiste beschikking voor een verontreinigingssituatie en/of saneringsplan wordt afgegeven. Daarnaast kunnen er financiële gevolgen voor bedrijven of derden ontstaan als gevolg van termijnoverschrijdingen bij het aanvragen van vergunningen waar de provincie aansprakelijk voor kan worden gesteld. Ook kan gedacht worden aan financiële gevolgen van het niet correct tot stand komen van een handhavingsbesluit of rechtsongelijkheid bij toezicht.	Omgeving	Min. € 10.000,- Max. € 70 mln. Kans: 1%
Europese programma's Overcommitting EFRO/EZ, Interreg en POP3. Het is een bekend verschijnsel dat de bedragen uit een subsidieaanvraag van een project hoger zijn dan de bedragen uit het afrekeningsverzoek. Dit leidt dan tot vrijval van cofinancieringsmiddelen. Om te voorkomen dat Europese middelen terugvloeden, wordt zowel door het SNN als door de provincie tot overcommitting van de beschikbare middelen overgegaan. In de loop der jaren zijn ervaringscijfers beschikbaar gekomen (10 tot 15% vrijval). De provincie blijft met de gepleegde overcommitting van 10% beneden dat percentage. De vrijval die ontstaat bij de eindafrekening van de projecten, wordt aangewend ter dekking van de overcommittingruimte.	Verschillende programma's	p.m.
Verstreckte leningen, borgstellingen en deelnemingen Wanneer de begunstigde van een borgstelling of de ontvanger van een verstrekte geldlening niet aan zijn verplichtingen voldoet, komen de eventuele lasten voor de provincie. De deelnemingen en verstrekte geldleningen zijn van dien aard dat het risico gering is.	Algemene dekkingsmiddelen	Min. € 0,2 mln. Max. € 10,2 mln. Kans: 1%

Omschrijving	Programma	Bedrag en kanspercentage
Voor die enkele keer dat de provincie naar eigen inschatting wel enig risico loopt, is een voorziening getroffen. Voor de borgstellingen wordt een marginaal risico aangehouden van het restantbedrag dat per balansdatum resteert. Per eind 2020 stond de provincie borg voor € 10,2 mln. aan door aan andere publieke financiers verstrekte leningen.		
Revolverende middelen uitgezet In paragraaf 4 Financieringen is opgenomen welke revolverende middelen nu daadwerkelijk zijn uitgezet door de provincie	Algemene dekkingsmiddelen	€ 201,3 mln Kans 33,3%
Verbonden partijen In paragraaf 5 Verbonden partijen is aangegeven welk risico de provincie loopt.	Verschillende programma's	€ 103,9 mln. Kans: 1,7%
Juridische procedures Hieronder vallen de nog lopende juridische procedures van derden tegen de provincie. Gelet op de onderliggende risico's komt het risicopercentage uit op gemiddeld 37%.	Verschillende programma's	€ 1,9 mln. Kans: 37%
Informatieveiligheid en privacy De nieuwe Europese privacy verordening, de algemene verordening gegevensbescherming (AVG) is per 25 mei 2018 van kracht geworden. In deze verordening staat dat de autoriteit persoonsgegevens boetes aan overheidsinstanties mag geven tot een maximum van € 20 miljoen. Het risico bestaat dat door het onzorgvuldig omgaan met persoonsgegevens en het niet tijdig melden van incidenten de provincie (een) boete(s) kan krijgen van de autoriteit persoonsgegevens. Uiteraard kan dit ook imago schade tot gevolg hebben. Wij trachten dit risico te beheersen door gebruik te maken van een continue proces van verbetering rondom informatieveiligheid en privacy waardoor nieuwe risico's tijdig kunnen worden gesignaleerd en aanvullende beheersmaatregelen kunnen worden getroffen.	Alle programma's	€ 20 mln. Kans: 1%
OV concessies en Corona Op dit moment is nog niet te voorzien wat de financiële effecten van corona zijn op het OV voor de lange termijn in de huidige bus- en treinconcessies. PS hebben een routekaart OV bus vastgesteld waarmee de dienstregeling bus flexibel kan worden op- en afgeschaald. De aanbesteding van de nieuwe busconcessie is daarnaast uitgesteld. Voor de dienstregelingsjaren 2023 en 2024 is de provincie in gesprek met Arriva voor het verlenen van een noodconcessie. Op het moment van schrijven nog niet duidelijk of het ministerie van Financiën ook voor het gehele jaar 2021 (ev.) een beschikbaarheidsvergoeding beschikbaar stelt voor de reële kosten als gevolg van de corona-maatregelen. De uitwerking hiervan vindt op dit moment plaats. Vooralsnog loopt deze regeling tot en met het derde kwartaal van 2021. Wel wordt er gelijktijdig door de provincie en de vervoerder gewerkt aan een transitieplan hoe het OV eruit moet komen te zien zodra de Rijksvergoeding eindigt. Ook is het daarom de vraag of de huidige financiële middelen toereikend zijn om het huidige voorzieningenniveau op peil te houden of dat het voorzieningenniveau moet worden aangepast. Van dit risico is ook melding gemaakt bij beleidsveld 2.4 Openbaar Vervoer.	Infrastructuur	p.m.

6 – Financiële kengetallen

Met ingang van de begroting 2016 is in de BBV voorgeschreven dat in deze paragraaf een set van vijf verplichte financiële kengetallen opgenomen moet worden voorzien van een toelichting.

Voor statenleden is het van belang dat ze de betekenis van de kengetallen begrijpen en inzicht krijgen in de financiële positie van hun provincie. Een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie is daarvoor essentieel. Daarbij is het ook relevant om inzicht te hebben in de ontwikkeling van de kengetallen over de jaren heen.

1A. Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

	Ultimo jaar (bedragen x € 1.000)	Rekening 2019	Begroting 2020 bron: begroting 2021	Rekening 2020
A	Vaste schulden	126	126	88
B	Netto vlottende schuld	66.405	147.518	83.898
C	Overlopende passiva	63.422	32.947	54.620
D	Financiële activa	9.960	-	-
E	Uitzettingen < 1 jaar	366.350	13.583	343.109
F	Liquide middelen	3.177	-	597
G	Overlopende activa	9.789	-	13.414
H	Totale baten (excl. mutaties reserves)	427.570	365.411	403.016
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/Hx100%	-61%	46%	-54%

Toelichting

Bij een negatieve schuldquote is er geen sprake van een schuldenlast, maar een overschot aan middelen. Bij een positieve schuldquote is er wel sprake van een schuldenlast.

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

	Ultimo jaar (bedragen x € 1.000)	Rekening 2019	Begroting 2020 bron: begroting 2021	Rekening 2020
A	Vaste schulden	126	126	88
B	Netto vlottende schuld	66.405	147.518	83.898
C	Overlopende passiva	63.422	32.947	54.620
D	Financiële activa (incl. verstrekte leningen)	445.142	516.576	446.689
E	Uitzettingen < 1 jaar	366.350	13.583	343.109
F	Liquide middelen	3.177	-	597
G	Overlopende activa	9.789	-	13.414

	Ultimo jaar (bedragen x € 1.000)	Rekening 2019	Begroting 2020 bron: begroting 2021	Rekening 2020
H	Totale baten (excl. mutaties reserves)	427.570	365.411	403.016
	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A+B+C-D-E-F-G)/Hx100%	-162%	-96%	-165%

Toelichting

Bij een negatieve schuldquote is er geen sprake van een schuldenlast, maar een overschot aan middelen. Bij een positieve schuldquote is er wel sprake van een schuldenlast.

2. De solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een provincie bestaat volgens artikel 42 BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

Dit resulteert in de onderstaande ratio's:

	Ultimo jaar (bedragen x € 1.000)	Rekening 2019	Begroting 2020 bron: begroting 2021	Rekening 2020
A	Eigen vermogen	1.079.710	919.959	1.087.408
B	Balanstotaal	1.219.582	1.110.450	1.236.428
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	89%	83%	88%

Toelichting

Door de grote reserves van de provincie is de solvabiliteit hoog. Door de inzet van een deel van de reserves daalt het eigen vermogen van de provincie de komende jaren.

3. Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van decentrale overheden. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

	Ultimo jaar (bedragen x € 1.000)	Rekening 2019	Begroting 2020 bron: begroting 2021	Rekening 2020
A	Niet in exploitatie genomen bouwgronden	-	-	-
B	Bouwgronden in exploitatie	143	6.723	2.787
C	Totale baten (excl. mutatie reserves)	427.570	365.411	403.016
	Grondexploitatie (A+B)/Cx100%	0%	2%	1%

Toelichting

De gronden van de provincie betreffen met name de natuurgronden en de gronden voor infrastructuur. Hierbij is geen sprake van een grondexploitatie zoals bij gemeenten. De natuurgronden worden ingericht als natuur of worden verkocht wanneer ze niet passen in de EHS. Met de opbrengst daarvan moet andere gronden die wel binnen de EHS passen aangekocht worden (de zogenaamde grond voor grond constructie). Bij de infraprojecten worden de gronden die niet noodzakelijk zijn voor de aanleg van de weg weer verkocht.

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Het onderscheid tussen structureel en incidenteel is ook in een notitie van de commissie BBV vastgelegd en moet conform het BBV ook in de begroting en jaarstukken worden onderbouwd. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

In artikel 19 onderdeel c van het BBV wordt een overzicht gevraagd van de geraamde incidentele baten en lasten per programma, waarbij per programma tenminste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de overige posten als een totaalbedrag kunnen worden opgenomen. In artikel 19 onderdeel d wordt een overzicht gevraagd van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. In artikel 23 van het BBV staat dat deze gegevens ook moeten worden verstrekt voor de meerjarenraming. Deze gegevens worden ook verstrekt bij de jaarrekening (zie artikel 19 BBV).

Op basis van deze gegevens kan het saldo van de structurele baten en structurele lasten worden berekend. Daarbij wordt het saldo opgeteld van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17 onderdeel c van het BBV = exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage. Om dit kengetal te relateren aan het overzicht van baten en lasten is het noodzakelijk om de volgende cijfers te presenteren:

	Ultimo jaar (bedragen x € 1.000)	Rekening 2019	Begroting 2020 bron: begroting 2021	Rekening 2020
A	Totale structurele lasten	279.942	314.346	278.494
B	Totale structurele baten	383.560	313.148	320.243
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	-	-	-
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	-	-	-
E	Totale baten (excl. mutatie reserves)	427.570	365.411	403.016
	Structurele exploitatieruimte $((B-A)+(D-C))/(E) \times 100\%$	24%	0%	10%

Toelichting

In 2020 waren de structurele baten meer dan voldoende om de structurele lasten te dragen.

5. Belastingcapaciteit: Opcenten

Een provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot de maximaal te heffen opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. Geen van de provincies maakt gebruik van dit maximale tarief. De ruimte die provincies hebben, wordt vaak gerelateerd aan de tarieven, die andere provincies hanteren.

	Ultimo jaar	Rekening 2019	Begroting 2020 bron: begroting 2021	Rekening 2020
A	Aantal opcenten motorrijtuigenbelasting	71,1	87,0	87,0
B	Landelijk gemiddelde aantal opcenten in jaar ervoor	81,4	81,4	83,0
	Aantal opcenten t.o.v. landelijk gemiddelde in jaar ervoor (A/B) x 100%	87%	107%	104,8%

Toelichting

De opcenten zijn voor provincies de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval landelijk gemiddelde tarieven.

2.3 Paragraaf 3 – Onderhoud kapitaalgoederen

Deze paragraaf bevat de beleidslijnen voor het onderhoud en beheer van onze 'kapitaalgoederen'. Het gaat om de infrastructuur incl. groenvoorzieningen (wegen, vaarwegen en kunstwerken). Daarnaast gaat het om de gebouwen waaronder het provinciehuis, de steunpunten, centraal bedienpunt en het Afsluitdijk Wadden Center. Uitgangspunt voor het onderhoud en beheer van de infrastructuur is de door Provinciale Staten op 22 januari 2014 vastgestelde Actualisatie Onderhoudsbeleidskaders en de Uitvoeringsagenda 2015-2019. In de Uitvoeringsagenda is gekozen voor het verhogen van het onderhoudsniveau van de provinciale wegen. Het motto hierbij is: 'van een 6 naar een 7'. Dit is geconcretiseerd in een voorstel dat in het voorjaar van 2016 aan Provinciale Staten is gezonden. In vijf jaar tijd willen we toegroeien naar het gewenste hogere onderhoudsniveau. Afgelopen jaar zijn de onderhoudsbeleidskaders geëvalueerd. Er is besloten vast te houden aan het onderhoudsniveau zo die zijn vastgelegd bij de onderhoudsbeleidskaders 2016, waarbij voor oevers differentiatie van het onderhoudsniveau mogelijk is. Ook is er afgesproken om de meerwaarde van differentiatie van het onderhoudsniveau voor de gehele breedte van de infrastructuur nader te onderzoeken en de uitkomst hiervan in 2021 aan u aan te bieden.

1 – Onderhoud infrastructuur

Onderhoud en planning infrastructuur

We zijn verantwoordelijk voor het in stand houden van de provinciale infrastructuur. Het betreft wegen, fietspaden, vaarwegen met de oevers en kunstwerken.

Voor de onderdelen van de infrastructuur wordt een optimale planning gemaakt (assetmanagement) voor het jaarlijks terugkerend onderhoud (JTO) en het groot onderhoud (G.O.) op basis van inspecties en meerjarenplannen.

Voor het jaarlijks terugkerend onderhoud en het groot onderhoud worden jaarlijks middelen beschikbaar gesteld, aansluitend bij het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau. Daarnaast is er nog het dagelijks onderhoud wat vooral bedoeld is om de beschikbaarheid van de infrastructuur te borgen (calamiteiten en storingen).

Wij werken volgens de methodiek van Asset Management. Het assetmanagement betreft het continue proces van beleid en strategie, beheren en programmeren, plannen en voorbereiding, bouwen onderhouden en exploiteren, inspecteren en analyseren en evalueren en bijsturen waarbij een optimaal gestuurd wordt op risico's, prestaties en kosten. Van alle assets wordt de conditie bepaald op basis van het schouw- en inspectieplan. Op basis van de gegevens uit de beheersystemen wordt jaarlijks een onderhoudsmeerjarenplanning (MJP) opgesteld. Het opstellen van het MJP is een onderdeel van beheren en programmeren.

In het jaarlijkse Uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer is de uitvoeringsplanning van het groot onderhoud voor de komende 5 jaar opgenomen.

2 – Onderhoud gebouwen

Gebouwen

De gebouwen en de bedrijfsgebouwen betreffen het Provinciehuis, kantoor Uitwellingerga, de steunpunten en het centrale bedienpunt (Swettehûs) en het Afsluitdijk Wadden Center. Het streven is om deze gebouwen technisch gezien in een goede staat van onderhoud te houden. Er is geen achterstallig onderhoud. De jaarlijkse kosten kunnen binnen de reguliere budgetten worden opgevangen.

Provinciehuis

Voor het Provinciehuis een meerjaren onderhoudsplan (MJOP) voor een periode van 50 jaar opgesteld. Met dit plan wordt gewaarborgd dat het gebouw, de daarin aanwezige installaties, apparatuur, losse en vaste inrichting op een goede wijze worden beheerd, geëxploiteerd en onderhouden. Het meerjaren onderhoudsplan is opgesteld op basis van de NEN-2767 (conditiemeting). In het meerjaren onderhoudsplan zijn het jaarlijks onderhoud, het niet jaarlijks onderhoud en de vervangingsinvesteringen opgenomen.

Het jaarlijks onderhoud is nodig om de bedrijfszekerheid van het gebouw en de installaties te waarborgen, de veiligheid te kunnen garanderen en de uitstraling van het gebouw in stand te houden. Dit onderhoud wordt uitgevoerd om te voldoen aan regelgeving (bijvoorbeeld ARBO en NEN) en verzekerd te zijn van ondersteuning van de leverancier (bijvoorbeeld garantiebepalingen).

Het niet jaarlijks onderhoud betreft het niet reguliere en groot onderhoud aan het gebouw, installaties, apparatuur en inrichting. Dit omvat onder meer onderhoud aan dakbedekking, gevels, zonwering, vloeren, wanden, verwarming, koeling, verlichting, liften, brandbeveiliging en binnen- en buitenschilderwerk. De uitvoering vindt gemiddeld om de 5 tot 10 jaar plaats. Daar de provincie het beheer en onderhoud van het provinciehuis verder wenst te professionaliseren is zij, na een aanbestedingsprocedure in 2014, een overeenkomst voor 5 jaar (maximaal 9 jaar) aangegaan met drie partijen voor het onderhoud (bouwkundig, elektrotechnisch en werktuigbouwkundig).

De vervangingsinvesteringen zijn begroot op basis van de economische levensduur (afschrijvingstermijn). Op het beslismoment van de feitelijke vervanging wordt onderzocht of het betreffende onderdeel nog langer mee kan. Voor het jaarlijks terugkerend onderhoud en het groot onderhoud worden jaarlijks middelen beschikbaar gesteld. In december 2020 is de financieringssystematiek van groot onderhoud definitief aangepast van voorziening naar reserve.

Overige bedrijfsgebouwen

De overige bedrijfsgebouwen betreffen het kantoor Uitwellingerga, de steunpunten, het centrale bedienpunt (Swettehûs) in Leeuwarden, het Afsluitdijk Wadden Center en de busstations in Dokkum, Heerenveen, Oosterwolde en Sneek.

Het onderzoek naar herstructurering van de steunpunten wordt momenteel verder uitgewerkt. Bij het onderhouden van steunpunten wordt hierop geanticipeerd.

We streven er naar deze gebouwen technisch gezien in een goede staat van onderhoud te houden. Er is geen achterstallig onderhoud. De jaarlijkse kosten kunnen binnen de reguliere budgetten worden opgevangen.

Alle gebouwen zullen worden geïmplementeerd in het Asset Managementsysteem. Hiermee wordt gewaarborgd dat de gebouwen en de daarin aanwezige installaties op een goede wijze worden beheerd en onderhouden. Uitgangspunt is de NEN-2767 (conditiemeting). In het meerjaren onderhoudsplan zijn het jaarlijks onderhoud, het niet jaarlijks onderhoud en de vervangingsinvesteringen opgenomen.

Het jaarlijks onderhoud is nodig om de bedrijfszekerheid van het gebouw en de installaties te waarborgen, de veiligheid te kunnen garanderen en de uitstraling van de gebouwen in stand te houden. Dit onderhoud wordt uitgevoerd om te voldoen aan regelgeving (bijvoorbeeld ARBO en NEN) en verzekerd te zijn van ondersteuning van de leverancier (bijvoorbeeld garantiebepalingen).

Het niet jaarlijks onderhoud betreft het niet reguliere en groot onderhoud aan het gebouw, installaties, apparatuur en inrichting. Dit omvat onder meer onderhoud aan dakbedekking, gevels, zonwering, vloeren, wanden, verwarming, koeling, verlichting, inbraak- en brandbeveiliging en binnen- en buitenschilderwerk. De uitvoering vindt gemiddeld tussen de 5 en 10 jaar plaats.

3 – Middelen kapitaalgoederen

Voor de vervanging en renovatie van kunstwerken, inclusief remmingwerken, is met ingang van het jaar 2011 door Provinciale Staten een investeringskrediet van € 8 mln. per jaar beschikbaar gesteld voor een periode van 20 jaar. De werken binnen dit programma (het meerjarenprogramma kunstwerken, MPK) zijn opgenomen in het uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer.

4 – Actualisatie onderhoudsbeleidskaders

In de afgelopen periode zijn de onderhoudsbeleidskaders geëvalueerd en geactualiseerd. De programmering- en financieringssystematiek zijn conform de BBV-spelregels op elkaar aangesloten. Tevens wordt voorgesteld om voor het oeverbeheer over te gaan tot differentiatie in het onderhoud o.b.v. een meer risico-gestuurde aanpak. Uitgangspunt daarbij blijft te allen tijde dat een veilige bereikbaarheid van zowel oever als vaarweg op niveau blijft. Deze evaluatie & actualisatie is in april 2020 aan Provinciale Staten voorgelegd ter besluitvorming. In december 2020 is de financieringssystematiek van groot onderhoud wegen, water en gebouwen definitief aangepast van voorziening naar reserve.

2.4 Paragraaf 4 – Financiering en Beleggingen

Deze paragraaf gaat over het beheer van de financiële middelen (treasury) en de risicobuffer die wij aanhouden ter dekking van de uitgezette revolverende middelen.

De kaders voor het op een verantwoorde manier beheren van de financiële middelen worden gevormd door het Treasury Statuut en de Wet Financiering decentrale overheden (Fido). Het Treasury Statuut omvat kaders en richtlijnen voor risicobeheer, financiering, werkkapitaalbeheer, rapportage en verantwoording, bevoegdheden en controles.

1 – Ontwikkeling financieringssaldo

Het saldo van de liquide middelen is in 2020 gedaald met € 25 mln. en bedraagt per einde 2020 € 297 mln. positief. De daling van de liquide middelen is minder sterk dan verwacht. Dit komt doordat er in 2020 minder is uitgegeven dan gepland (mede als gevolg van de coronacrisis). Daarnaast zijn er incidentele bedragen ontvangen, waaronder een bedrag van € 14,5 mln. uit de verkoop van de laatste twee obligaties. De liquide middelen worden aangehouden bij de schatkist.

Het financieringssaldo (EMU-saldo) voor 2020 is € 30 mln. negatief, wat betekent dat er in het jaar meer is uitgegeven dan is ontvangen. Het EMU-saldo wijkt af van de mutatie van de liquide middelen omdat het EMU-saldo op een andere manier wordt berekend, zie ook bijlage 3 EMU-saldo.

2 – Financiering en beleggingen

Beleggingen

De opbrengsten uit de aandelenverkoop Nuon Energy zijn in het verleden voor een groot deel langlopend belegd in obligaties, Hybride kapitaal of uitgeleend aan decentrale overheden. Daarnaast wordt een deel van de middelen aangehouden bij de schatkist.

Schatkistbankieren

Sinds de invoering van het schatkistbankieren dienen de liquide middelen van de provincie te worden aangehouden bij het agentschap. Daarnaast kan bij het agentschap worden belegd in (langlopende) deposito's. De rentevergoedingen hierop zijn gekoppeld aan de Nederlandse geld- en kapitaalmarktrente en zijn momenteel zeer laag. De liquide middelen van de provincie worden niet langlopend belegd, maar in rekening courant aangehouden. De vergoeding op de rekening courant bij de schatkist is nihil.

Rendement schatkistbankieren

Het gerealiseerde rendement op het schatkistbankieren in 2020 bedraagt € 0,0 mln.

Obligatieportefeuille

In 2020 zijn de laatste twee obligaties uit de obligatieportefeuille van provincie Fryslân verkocht. Dit is gedaan omdat er de komende jaren veel uitgaven staan gepland en de obligaties nu tegen een gunstige koers konden worden verkocht. Vorig jaar was het grootste deel van de obligatieportefeuille al verkocht. Hiermee is een einde gekomen aan het beleggen van overtollige middelen in obligaties.

Rendement obligatieportefeuille

Door de koerswinst van € 4,1 mln. op de verkochte obligaties is het rendement in 2020 hoger dan begroot. Het gerealiseerde rendement op de obligaties in 2020 bedraagt, inclusief koerswinst, € 4,5 mln.

Hybride kapitaal

Provincie Fryslân heeft Hybride kapitaal verstrekt aan de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en de Nederlandsche Waterschapsbank (NWB); € 50 mln. per bank. Hybride kapitaal is een achtergestelde lening die voor de bank meetelt tot het eigen vermogen. Provincie Fryslân is mede aandeelhouder van de BNG en de NWB. De kapitaalverstrekking is gedaan vanuit de publieke taak, want door het Hybride kapitaal kunnen de banken hun functie van kapitaalverstrekkers aan decentrale overheden en semi publieke instellingen de komende jaren blijven uitoefenen.

Rendement Hybride kapitaal

Het gerealiseerde rendement op het Hybride kapitaal in 2020 bedraagt € 3,3 mln.

Leningen aan decentrale overheden

Naast het stallen van vermogen bij de schatkist is het onder bepaalde voorwaarden mogelijk om leningen te verstekken aan decentrale medeoverheden. Per eind 2020 is er in totaal € 56 mln. uitgeleend aan decentrale overheden.

Rendement leningen aan decentrale overheden

Het gerealiseerde rendement op de leningen aan decentrale overheden in 2020 bedraagt € 0,4 mln.

Totaal gerealiseerde rendement op beleggingen 2020

Het gerealiseerde rendement op de obligatieportefeuille, het Hybride kapitaal en de leningen aan decentrale overheden in 2020 bedraagt € 8,2 mln.

Financieringen

Provincie Fryslân heeft voldoende liquide middelen en heeft geen kort- of langlopende financieringsbehoefte.

Rentelasten 2020

Het Fonds Nazorg Stortplaatsen heeft al haar (liquide) middelen ondergebracht bij de provincie en ontvangt hierover een rentevergoeding van 4,24%. Dit percentage is

overeengekomen met het Nazorgfonds (GS-besluit 10/3/2015). Daarnaast wordt over de vooruit ontvangen RSP-gelden een indexvergoeding betaald.

3 –Revolverende middelen

In het kader van de publieke taak zetten we diverse middelen uit als revolverende middelen.

Hieronder staat een overzicht van de stand van zaken van de revolverende middelen bij de provincie. Hierbij is aangegeven wat in totaliteit uitgezet mag worden en wat er daadwerkelijk is uitgezet.

Tabel 1: overzicht revolverende middelen

(bedragen x € 1 miljoen)	PS besluit	Totaal bedrag	Uitgezet t/m 2020	opgelopen rente t/m 2020	Afgelost	Verminde ring	Boekwaarde eind 2020	Begroot 2021 e.v.
Wurkje foar Fryslân revolverend deel	3-7-2013	18,3	13,3		4,7	6,1	2,5	0,0
FSFE	16-10-2013	90,0	40,4		0	4,8	35,6	49,6
Breedband *	25-1-2017	54,2	27,3		0	0	27,3	12,9
	26-6-2019	-12,0						
	25-6-2014	2,0	1,9			1,9	0	0,0
Kredietfaciliteit Muizen	15-4-2015	0,7	0,7		0,2	0	0,5	0,0
NOM	22-6-2016	21,5	21,5		0	0,4	21,1	0,0
	26-2-2020	3,0	3,0				3,0	
Windpark Fryslân	19-4-2017	127,0	100,0	5,4	0	0	105,4	0,0
FOM	18-10-2017	31,4	11,9		0	6,0	5,9	19,2
FOM	24-1-2018							
FOM (vm Doefonds)	7-11-2012							0,0
Totaal		336,1	220,0	5,4	4,9	19,2	201,3	81,7

Risicobuffer

Ter dekking van de risico's bij de uitgezette revolverende middelen houden wij een risico buffer aan van € 100 miljoen. De lijn is dat we een 1/3 van de uit te zetten revolverende middelen in de risicobuffer aanhouden.

De risicobuffer wordt aangevuld met een hogere rentevergoeding dan de rendementsderiving die wij daadwerkelijk ontvangen van derden. Mochten de uitgezette middelen uiteindelijk niet terugkomen dan brengen we deze middelen ten laste van de risicobuffer. De stand van de risicobuffer is als volgt:

Tabel 2: opbouw risicobuffer

(bedragen x € 1 miljoen)	
Beginstand 1/1/2015	100,0
Vorming 2016, 2e berap 2016	13,0
Rente inkomsten t/m 2020	4,1
Verminderingen t/m 2020	-19,2
FOM, vm Doefonds correctie 2018	8,0
Breedband, vermindering lening grijze gebieden	-4,0
NOM, i.v.m. storting agio in 2020	1,0
Stand 31/12/2020	102,9

4 – Toerekening van rente

Dit onderdeel komt vanuit de BBV en is bedoeld om inzicht te geven in rentelasten die direct verband houden met een opgave of investering. De opzet is zodanig dat de negatieve waarden in het overzicht rentebaten zijn.

Provincie Fryslân heeft geen rentelasten vanuit financieringen en betaalt alleen een rentevergoeding aan het Nazorgfonds en een indexvergoeding over de RSP-gelden. De rentebaten komen vanuit de beleggingen van de Treasury middelen en vanuit de leningen aan Alliander, FSFE, Breedband, FOM, etc.

Renteschema jaarrekening 2020

bedragen x € 1.000

a. De externe rentelasten over de korte en lange financiering	0
b1. De externe rentebaten over de korte en lange financiering Treasury	3.908 -/-
b2. De externe rentebaten over de korte en lange financiering overig	8.092 -/-
Saldo rentelasten en rentebaten	<u>-12.000</u>
c1. De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	0 -/-
c2. De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0 -/-
De rentebaar van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke	
c3. lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0 -/-
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	<u>0</u>
d1. Rente over eigen vermogen	0 +/+
d2. Rente over voorzieningen	0 +/+
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	<u>-12.000</u>
e. De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	<u>0 -/-</u>
f. Renteresultaat op het taakveld Treasury	-12.000

Een negatieve uitkomst betekent dat er sprake is van een positief renteresultaat.

De provincie heeft geen langlopende financieringen en rekent derhalve geen rentelasten aan taakvelden toe.

De rentebaten komen toe aan de algemene middelen van de provincie.

5 – Ontwikkeling financiële markten

De afgelopen crisisjaren en de huidige matige economische groei in Europa heeft verregaande gevolgen voor de tarieven op de geld- en kapitaalmarkt.

Geldmarktrente

De hoogte van de kortlopende rente wordt bepaald door de ontwikkelingen op de geldmarkt en deze wordt in belangrijke mate beïnvloed door het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). De ECB heeft in de afgelopen jaren, vanwege de lage economische groei in Europa, de Refirente steeds verder verlaagd tot 0%. De kortlopende rente (3 maand) was begin 2020 -/- 0,38% en is gedurende het jaar verder gedaald tot -/- 0,55% negatief. De geldmarktrente (Euribor) is voor alle looptijden negatief. De rentevergoeding voor het aanhouden van overtollige liquiditeiten binnen de schatkist is nihil.

Kapitaalmarktrente

De langlopende rente is afhankelijk van de ontwikkelingen op de kapitaalmarkt. De hoogte van de langlopende rente wordt onder meer gebaseerd op de economische verwachtingen, de inflatie en de politieke ontwikkelingen. De Nederlandse kapitaalmarktrente (10 jaar) was begin 2020 -/- 0,05% en daalde gedurende het jaar verder door de lage groei en matige economische verwachtingen. Per eind 2020 was de kapitaalmarktrente -/- 0,49%.

6 – Risicobeheer treasury

De meest belangrijke risico's op gebied van treasury management voor de provincie Fryslân zijn: renterisico, koersrisico, kredietrisico en debiteurenrisico. Hieronder volgen de genomen maatregelen om deze risico's te beheersen.

Renterisicobeheer

Vanuit de Wet Fido worden richtlijnen gegeven voor het renterisico op korte en lange financiering. Zo wordt het risico op kortlopende financieringen beperkt met een zogenoemde kasgeldlimiet (7% van de begrotingsomvang) en geldt voor de langlopende financieringen een renterisiconorm.

In verband met de verkoop van de aandelen Nuon en de hiermee samenhangende toestroom van geldmiddelen, verwachten we de komende jaren geen lang- of kortlopende geldleningen aan te hoeven trekken. Daarom zijn zowel de kasgeldlimiet en de renterisiconorm van de Wet Fido voor de provincie Fryslân de komende jaren niet relevant.

Bij de prognose van de rendementen op het belegde vermogen doet zich wel een renterisico voor. In de begroting wordt namelijk rekening gehouden met rentebaten uit het belegde vermogen. Fluctuaties van de rente op de kapitaalmarkt kunnen van invloed zijn op het verwachte rendement. Door een goede samenstelling van de beleggingen met voldoende spreiding worden deze fluctuaties zoveel mogelijk beperkt.

Koersrisicobeheer

De provincie belegt haar overtollige middelen alleen in vastrentende waarden zoals daggeld, obligaties en deposito's. Het beleggen in aandelen, uitsluitend voor het behalen van een rendement, is niet toegestaan. Tevens wordt er uitsluitend belegd in financiële waarden in euro's. Hierdoor is het valutakoersrisico minimaal.

Kredietrisicobeheer

Om het kredietrisico te beperken wordt door de provincie Fryslân uitsluitend belegd bij tegenpartijen die voldoen aan een goede kredietwaardigheid van tenminste een A-rating. Deze zijn vastgelegd in de Uitvoeringsregeling Treasury. Voor het belegde vermogen geldt een afzonderlijk beleggingsmandaat. Ook dient te worden voldaan aan de Regeling Uitzetting en Derivaten Decentrale Overheden (Ruddo). Hierin is bepaald dat de een uitzetting korter dan drie maanden een kredietwaardigheid geldt van minimaal een A-rating volstaan en langer dan drie maanden een kredietwaardigheid van AA-minus is vereist. Daarnaast mag er alleen worden belegd in landen binnen de Economische Europese Ruimte (EER).

Sinds 15 december 2013 is het verplichte schatkistbankieren van kracht en dienen alle middelen te worden belegd bij het agentschap van het ministerie van Financiën, uitgezonderd de gelden die al bij de vermogensbeheerders zijn belegd. Hierdoor is een groot deel van het vermogen ondergebracht bij de Nederlandse staat, waardoor het kredietrisico voor de provincie verder afneemt.

Debiteurenbeheer

Voor het debiteurenbeheer betreffende de levering van goederen en/of diensten hanteert de provincie een strikt beleid van herinnering en aanmaning. Indien de debiteur nalatig blijft, wordt de vordering overgedragen aan een incassobureau. Er is in 2020 een totaalbedrag van € 146.787,87 als definitief oninbaar afgeboekt betreffende 13 debiteuren.

2.5 Paragraaf 5 – Verbonden partijen

1 – Inleiding

In deze paragraaf staat een overzicht van de verbonden partijen conform artikel 15 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (het BBV). Het provinciale beleid voor samenwerking, zoals het vormen van verbonden partijen, staat in de Nota Grip op Samenwerking.

Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn organisaties waarin de provincie zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft en waarbij sprake is van een publiek- of privaatrechtelijk rechtspersoon. Er is een bestuurlijk belang als de provincie zitting heeft in het bestuur of stemrecht heeft. Er is sprake van een financieel belang indien de provincie middelen ter beschikking stelt (of garanties afgeeft) waarover de provincie financieel risico loopt in geval van financiële problemen bij de verbonden partij.

De provincie neemt deel aan verbonden partijen voor de uitvoering van provinciaal beleid. De provincie gaat samenwerkingsrelaties aan wanneer de zelfstandige realisering duurder is, meer risico's met zich meebrengt of niet mogelijk is. Dit laatste is ook het geval bij een wettelijk verplichte samenwerking, zoals deelname aan een Gemeenschappelijke Regeling.

De provincie is en blijft zelf verantwoordelijk voor het bereiken van de provinciale doelstellingen door de samenwerking met verbonden partijen. Periodiek gaan we na of de verbonden partijen nog voldoende bijdragen aan de realisatie van de provinciale doelstellingen. Deze beoordeling is onderdeel van ons beleid voor het risicomanagement en maakt deel uit van de planning- en control cyclus. Zie paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Financiële risico's

De financiële risico's voor de provincie bij verbonden partijen zijn in veel gevallen (vrijwel) gelijk aan de omvang van het directe financiële belang. Bijvoorbeeld: als een gemeenschappelijke regeling een tekort laat zien in haar boekjaar, moet de provincie naar rato van haar bijdrage een deel van het tekort bijleggen.

In een aantal gevallen is het potentiële financieel risico groter dan het directe financiële belang in de verbonden partij. De inschatting van deze financiële risico's staat in paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Lijst verbonden partijen

De verbonden partijen van provincie Fryslân zijn als volgt gecategoriseerd:

1. gemeenschappelijke regelingen;
2. vennootschappen en coöperaties;
3. stichtingen en verenigingen; en
4. overige verbonden partijen.

Categorie 1: gemeenschappelijke regelingen	1.1 Noordelijke Rekenkamer (NRK) 1.2 Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) 1.3 Marrekrite 1.4 Waddenfonds 1.5 Letterhoeke (Tresoar) 1.6 Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)
Categorie 2: vennootschappen en coöperaties	2.1 Alliander NV 2.2 Vitens NV 2.3 BNG Bank NV 2.4 Nederlandse WaterschapsBank NV (NWB NV) 2.5 Noordelijke OntwikkelingsMaatschappij (NOM NV) 2.6 Thialf OG BV 2.7 Friese Ontwikkelings Maatschappij BV (FOM BV) 2.8 Fûns Skjinne Fryske Energzy BV (FSFE BV) 2.9 Fryslân Hurde Wyn BV (FHW BV) 2.10 Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân
Categorie 3: stichtingen en verenigingen	3.1 Interprovinciaal overleg, vereniging (IPO) 3.2 Huis van de Nederlandse Provinciën, vereniging naar Belgisch recht (HNP) 3.3 Stichting Nazorg Ouwsterhaule
Categorie 4: overige verbonden partijen	4.1 Fonds Nazorg Stortplaatsen 4.2 Waddenglas (samenwerkingsovereenkomst) 4.3 Omgevingsberaad Waddengebied (convenant) 4.4 Regioboard Noordoost Fryslân

2 – Overzicht verbonden partijen

Conform het tweede lid van artikel 15 van het BBV nemen we per verbonden partij in ieder geval de onderstaande informatie op:

- a. de wijze waarop de provincie Fryslân een belang heeft in de verbonden partij en het openbaar belang dat ermee gediend wordt;
- b. het belang dat de provincie Fryslân in de verbonden partij heeft aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar;
- c. de verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar;
- d. de verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar;

- e. de eventuele risico's, als bedoeld in artikel 11, eerste lid, onderdeel b, van de verbonden partij voor de financiële positie van de provincie Fryslân.

Categorie 1: Gemeenschappelijke regelingen

1.1 Gemeenschappelijke Regeling Noordelijke Rekenkamer (NRK), Assen

De NRK is op grond van de WGR een gemeenschappelijk orgaan van de provincies Groningen, Fryslân en Drenthe en heeft als taak onafhankelijk onderzoek te doen naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door de provincies gevoerde bestuur.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke Regeling
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	De Statenleden A.D. Aalbers (CDA), L.J.A.J. van den Broek (PvdA) en W. de Vries (CU) zijn lid van de Raad van Advies van de NRK
Resultaat	Rekening-resultaat 2018: € 120.833 -/ Rekening-resultaat 2019: € 4.499
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage 2020 : € 284.000 Bijdrage 2021 : € 284.000 (begroot)
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen per 31-12-2018: € 7.236 -/ Eigen vermogen per 31-12-2019: € 42.263 Vreemd vermogen per 31-12-2018: € 209.906 Vreemd vermogen per 31-12-2019: € 148.303
Financiële risico's provincie	Geen

1.2 Gemeenschappelijke Regeling Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), Groningen

Stimulering van de ruimtelijke economische ontwikkeling van Noord-Nederland, onder meer door bestuurlijke afstemming en behartiging van de economische belangen van het Noorden in Den Haag en Brussel. Het publieke belang dat hiermee nagestreefd wordt, is 'werkgelegenheid en welvaart'.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke Regeling (gedeputeerden A. Fokkens en S. de Rouwe)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Het SNN-voorzitterschap rouleert tweejaarlijks tussen de drie deelnemende provincies. Per 1 juli 2019 is de Commissaris van de Koning in de provincie Fryslân voorzitter.
Resultaat	Resultaat 2018: € 0 Resultaat 2019: € 0

	Resultaat 2020: € 0
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage 2020: € 1.039.000,- Bijdrage 2021: € 790.000,- (begroot) Jaarlijkse bijdrage contributie/lidmaatschap
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2018: € 3,9 mln. Eigen vermogen 31-12-2019: € 4,2 mln.
Financiële risico's provincie	Op dit moment wordt er gesproken over een nieuw EFRO programma 2021-2027. De EC betaalt 50% van de werkelijke uitvoeringskosten met een maximum van 3,5% van het totale EFRO-programma. De andere 50% is regionale cofinanciering. In het verleden is hiervoor gebruik gemaakt van de reserves van het SNN. Voor dit EFRO programma moet SNN ook weer 50% van de uitvoeringskosten zelf dekken. Doordat er geen reserves meer ingezet kunnen worden ter dekking van de kosten (rente opbrengsten zijn vrijwel nihil), zal de deelnemersbijdrage van de provincies toenemen indien SNN onveranderd voortgezet wordt. De financiële scenario's worden op dit moment in beeld gebracht.

1.3 Gemeenschappelijke Regeling Marrekrite, Leeuwarden

De Marrekrite behartigt binnen de opgedragen taken de gemeenschappelijke belangen van de colleges van aangesloten gemeenten en provincie, met als doel een evenwichtige en gecoördineerde ontwikkeling van de recreatie in de provincie Fryslân, rekening houdende met de belangen van natuur en landschap. Het betreft zowel een toeristisch als economisch publiek belang: goede watersportvoorzieningen/ routenetwerken en werkgelegenheid. Het maken van aanlegvoorzieningen in het buitengebied en het beheer en onderhoud ervan was eerder de hoofdactiviteit en betreft het deel waar de Provincie aan mee betaalt. Sinds 2011 komt daar de coördinatie van het door gemeenten gefinancierde beheer en onderhoud van het fietsknooppunten routenetwerk bij en ook steeds meer netwerken van wandelroutes. De Marrekrite doet dit werk namens de provincie Fryslân en 13 Friese gemeenten met het doel om een uniforme, toeristische recreatieve infrastructuur op het water en land te bewerkstelligen. Samen met de deelnemers en nauw betrokken partijen zoals Merk Fryslân, Landschapsbeheer Fryslân, Wetterskip Fryslân, It Fryske Gea, Staatsbosbeheer en vele anderen, werkt de Marrekrite aan het opschalen en professionaliseren van de recreatie en het toerisme in en naar Fryslân.

Programma	Economie
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke Regeling (gedeputeerde A. Fokkens)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	

Resultaat	2018: € 0 2019: € 0,6 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Jaarlijkse bijdrage provincie: € 542.000
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2018: € 4,1 mln. Eigen vermogen 31-12-2019: € 4,8 mln. Vreemd vermogen 31-12-2018: € 1,9 mln. Vreemd vermogen 31-12-2019: € 0,5 mln.
Financiële risico's provincie	Geen

1.4 Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds, Leeuwarden

Doel van het Waddenfonds is het subsidiëren van niet-reguliere investeringen gericht op :

- versterking natuur- en landschapswaarden,
- wegneming externe bedreigingen natuurlijke rijkdom,
- duurzame economische ontwikkeling of duurzame energiehuishouding,
- ontwikkeling duurzame kennishuishouding.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke Regeling (gedeputeerde S. Poepjes)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Per 27 juni 2019 is bovengenoemde gedeputeerde portefeuillehouder
Resultaat	2019: € 4,2 mln. 2020: € 4,9 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Gedecentraliseerde rijksmiddelen, geen bijdrage provincies aan de GR.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	EV per 31-12-2019: € 108,7 mln. EV per 31-12-2020: € 122,2 mln. Solvabiliteitsratio 31-12-2020: 65% 31-12-2019: 60%
Financiële risico's provincie	Geen

1.5 Gemeenschappelijke Regeling Letterhoeke (Tresoar), Leeuwarden

Het Rijk, de provincie Fryslân en de Stichting Frysk Letterkundich Museum en Dokumintaasjesintrum (FLMD) hebben de Gemeenschappelijke regeling Letterhoeke getroffen. Daarbij is het openbaar lichaam Tresoar ingesteld. Het doel van Tresoar is drieledig;

- a. Het behartigen van de belangen van de minister, het provinciaal bestuur en het bestuur van FLMD bij alle aangelegenheden betreffende de collecties en archiefbescheiden.
- b. Het toegankelijk maken en houden en onder de aandacht brengen van een breed publiek van het in de collecties en archieven ondergebrachte cultureel erfgoed.

- c. Het bevorderen van de Friese literatuur en het verbreden van het literaire klimaat in Fryslân.

Programma	Mienskip
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke Regeling (gedeputeerden S. Poepjes (DB&AB), K. Fokkinga en D. Hoogland (AB))
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	K. Fokkinga, lid AB (provincie)
Resultaat	Resultaat 2018: € 35.809,- Resultaat 2019: € 107.407,-
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage in 2020: € 3,5 mln. Bijdrage in 2021: € 3,5 mln. (begroot)
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2018: € 454.000,- Eigen vermogen 31-12-2019: € 561.000,-
Financiële risico's provincie	Geen

1.6 Gemeenschappelijke Regeling Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO), Grou

De FUMO is een wettelijk verplichte gemeenschappelijke regeling van de Provincie Fryslân, het Wetterskip Fryslân en de Friese gemeenten. De FUMO voert namens de provincie de taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht, handhaving en advies betreffende de omgevingswetgeving uit. Daarnaast valt de uitvoering van Wabo/Brzo taken bij Brzo+ (Besluit risico's zware ongevallen) bij Friese bedrijven onder verantwoording van de Omgevingsdienst Groningen. Dit is geen deelneming van de provincie, maar gaat middels een Dienstverleningsopdracht

Programma	Omgeving
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke regeling (gedeputeerden A. Fokkinga: DB en AB lid, D. Hoogland: AB lid)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Leden DB FUMO: A. Postma (voorzitter), Gemeente Opsterland - I. Groeneveld, gemeente Fryske Marren
Resultaat	2018: € 448.000 2019: € 391.000
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage 2020: € 6,6 mln. Bijdrage 2021: € 6,6 mln. (begroot) (exclusief majeure risico bedrijven, zie hiervoor Overige verbonden partijen Omgevingsdienst Groningen)
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	EV 2018: € 647.000 EV 2019: € 1.467.000 VV 2018: € 4.245.000 VV 2019: € 4.791.000

Financiële risico's provincie	<p>Tegenvallers bij de gemeenschappelijk regeling worden opgevangen door de deelnemers. De bijdrage per deelnemer is afhankelijk van haar belang in de GR en dit verschilt per jaar. Op basis van 2020 is dit voor de provincie 39%. In de afgelopen jaren is het weerstandsvermogen opgebouwd met als doel dat de Fumo risico's die onverwacht en substantieel zijn zelfstandig kan opvangen zonder dit direct in rekening te brengen bij de deelnemers.</p> <p>De landelijk in te voeren nieuwe Omgevingsstelsel is verplaatst van 1 januari 2021 naar 2022. De verwachting is dat het nieuwe stelsel de provinciale bijdrage aan de Fumo zal verlagen en daarmee ook de impact van tegenvallers.</p>
--------------------------------------	---

Categorie 2: Vennootschappen en coöperaties

2.1 Alliander NV, Arnhem

De participatie in Alliander NV is met inachtneming van de Wet Onafhankelijk Netbeheer per 1 juli 2009 ontstaan na de splitsing van Nuon in een productie- en leveringsbedrijf en een net-werkbedrijf. Alliander zorgt voor de distributie van energie in Fryslân en in grote delen van Nederland. Het openbaar belang van het aandeelhouderschap is verankerd in de wet. De aandelen dienen wettelijk in publieke handen te blijven.

Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Rechtsvorm (bestuurder GS)	NV (gedeputeerde S. de Rouwe)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	<p>Netto resultaat 2019: € 253 mln. Netto resultaat 2020: € 224 mln.</p>
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	<p>De provincie bezit ruim 12,6% van de aandelen. Dividend 2018: € 18,9 mln. Dividend 2019: € 14,2 mln. Dividend 2020: € 12,5 mln. <i>schatting</i></p>
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	<p>Eigen vermogen 31-12-2019: € 4,2 miljard Eigen vermogen 31-12-2020: € 4,3 miljard</p> <p>Solvabiliteit 31-12-2020: 53,1%</p>
Financiële risico's provincie	In vooral in de wet genoemde omstandigheden kan bijstorting van kapitaal aan de orde zijn.

2.2 Vitens NV, Zwolle

Vitens NV is het grootste drinkwaterbedrijf van Nederland en levert topkwaliteit drinkwater aan 5,4 miljoen mensen en bedrijven in de provincies Fryslân, Flevoland, Gelderland, Utrecht en Overijssel. Het openbaar belang van het aandeelhouderschap is verankerd in de wet. Op grond van de wet dienen de aandelen in overheidshanden te blijven.

Doelstelling: Als Fryslân willen we in het kader van het publieke belang een sterke rol als aandeelhouder in Vitens met als doel 'Fries water in Friese handen'. Daarnaast wil de provincie de positie die het inneemt op het gebied van water (technologie) met een maximale inzet behouden en zo mogelijk uitbreiden, inclusief het behoud van werkgelegenheid.

Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Rechtsvorm (bestuurder GS)	NV (gedeputeerde S. de Rouwe)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	Bedrijfsresultaat 2018: € 45,3 mln. Bedrijfsresultaat 2019: € 41,4 mln. Netto resultaat 2018: € 13,0 mln. Netto resultaat 2019: € 11,1 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De provincie bezit ongeveer 13% van de aandelen. Dividuitkering 2018: € 680.000 mln. Dividuitkering 2019: € 0
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2018 € 533,0 mln. Eigen vermogen 31-12-2019 € 533,3 mln. Vreemd vermogen 31-12-2018 € 1.233 mln. Vreemd vermogen 31-12-2019 € 1.293 mln. Solvabiliteit per 31-12-2019: 29,2 %
Financiële risico's provincie	Geen

2.3 BNG Bank NV, Den Haag

Relevante wetwijzigingen en de Nederlandse Corporate Governance Code zijn voor BNG Bank aanleiding geweest om de statuten te actualiseren en moderniseren. Bij die gelegenheid is met ingang van 27 augustus 2018 de naam 'BNG Bank N.V.' nu ook in de statuten vastgelegd als vervanging van de statutaire naam 'N.V. Bank Nederlandse Gemeenten'.

De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. De bank beoogt met gespecialiseerde financiële dienstverlening tegen zo laag mogelijke kosten bij te dragen aan maatschappelijke voorzieningen voor burgers. De doelstelling voor de provincie is te behalen resultaat op beleggingen.

Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Rechtsvorm (bestuurder GS)	NV (gedeputeerde S. de Rouwe)

Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	Nettowinst 2018: € 337 mln. Nettowinst 2019: € 163 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De provincie bezit 75.250 aandelen, dit is minder dan 1%. Dividend 2018: € 214.463,- Dividend 2019: € 95.568,- I.v.m. de coronacrisis heeft DNB de banken verzocht het dividend 2019 vooralsnog niet uit te keren (dividendinhouding dient als extra risicobuffer). Gezien de geringe impact van de Coronacrisis op de BNG wordt verwacht dat het dividend later in 2020 alsnog wordt uitgekeerd. Op 16 november 2015 heeft provincie Fryslân een hybride lening verstrekt aan de BNG ter waarde van € 50 mln. BNG kan in 2021 de lening geheel of gedeeltelijk aflossen.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2018: € 4,99 miljard Eigen vermogen 31-12-2019: € 4,89 miljard Vreemd vermogen 31-12-2018: € 132,5 miljard Vreemd vermogen 31-12-2019: € 144,8 miljard
Financiële risico's provincie	€ 50 mln. hybride lening; kans < 1%

2.4 Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB), Den Haag

De Nederlandse Waterschapsbank NV richt zich met haar diensten exclusief op de publieke sector. Zij financiert van oudsher waterschappen, maar ook gemeenten, provincies en aan overheid gelieerde instellingen. Doelstelling voor de provincie is te behalen resultaat op beleggingen.

Programma	Algemene Dekkingsmiddelen
Rechtsvorm (bestuurder GS)	NV (gedeputeerde S. de Rouwe)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	Nettowinst 2018: € 99,7 mln. Nettowinst 2019: € 94,5 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Aandelen A (nominale waarde € 115): 24 stuks Aandelen B (nominale waarde € 460): 25 stuks Provincie Fryslân bezit minder dan 1% van de aandelen. Dividenduitkering 2017: geen. Dividenduitkering 2018: € 16.856 Dividenduitkering 2019: € 45.688 I.v.m. de coronacrisis heeft DNB de banken verzocht het

	<p>dividend 2019 vooralsnog niet uit te keren (dividendinhouding dient als extra risicobuffer). Gezien de geringe impact van de Coronacrisis op de NWB wordt verwacht dat het dividend later in 2020 alsnog wordt uitgekeerd.</p> <p>Op 1 september 2015 heeft provincie Fryslân een hybride lening verstrekt aan de NWB ter waarde van € 50 mln. NWB kan in 2021 de lening gedeeltelijk aflossen.</p>
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	<p>Eigen vermogen 31-12-2018: € 1,7 miljard Eigen vermogen 31-12-2019: € 1,7 miljard</p> <p>Vreemd vermogen 31-12-2018: € 81,7 miljard Vreemd vermogen 31-12-2019: € 94,0 miljard</p>
Financiële risico's provincie	€ 50 miljoen hybride lening; kans < 1%

2.5 Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij NV (NOM), Groningen

Deze participatie, sinds de jaren negentig, vloeit voort uit afspraken tussen het rijk en de drie Noordelijke provincies over de economische ontwikkeling van Noord-Nederland. De vennootschap heeft als doel een bijdrage te leveren aan de verbetering van de sociaal-economische structuur en de werkgelegenheid in de provincies Groningen, Fryslân en Drenthe.

Programma	Economie
Rechtsvorm (bestuurder GS)	NV (gedeputeerde S. de Rouwe)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	De nieuwe voorzitter van de RvC is de heer G.J. Lankhorst, de heer R. Rabbinge heeft afscheid genomen als voorzitter.
Resultaat	2018: € 0,7 mln. 2019: +/- € 5,3 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De provincie Fryslân heeft 16,7 % van de aandelen in de NOM.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	<p>Eigen vermogen 31-12-2018: € 59,6 mln. Eigen vermogen 31-12-2019: € 54,4 mln.</p> <p>Vreemd vermogen 31-12-2018: € 7,5 mln. Vreemd vermogen 31-12-2019: € 6,2 mln.</p>
Financiële risico's provincie	<p>Het risico voor de provincie blijft beperkt tot haar kapitaal inbreng. De subsidies dekken de uitgaven van de NOM voor acquisitie en business development in 2020.</p> <p>De provincie Fryslân heeft in 2016 een lening verstrekt van €3,33 miljoen voor het IFNN. PS heeft in februari 2020 er mee ingestemd dat de lening wordt beëindigd en dat de afbetaling</p>

	door IFNN als agio wordt gestort bij de NOM. Dit heeft plaats gevonden in april 2020. Daarmee kan de NOM blijvend voldoen aan de financieringsvraag van het Noordelijke bedrijfsleven.
--	--

2.6 Thialf Onroerend Goed BV, Heerenveen

Openbaar belang is het behoud van het ijsstadion Thialf als voorziening die voor de provincie een bijdrage levert op het gebied van economie, sport en cultuur. Thialf OG BV bezit 100 % van de aandelen van Thialf B.V. *NB: Het boekjaar loopt van 1 oktober tot 30 september van enig jaar.*

Programma	Mienskip
Rechtsvorm (bestuurder GS)	BV (gedeputeerden S. de Rouwe en D. Hoogland)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Mevrouw J.G. Vlietstra is begin 2020 benoemd tot Voorzitter RvC.
Resultaat	2018/2019: -/- € 776.000,- 2019/2020: -/- € 1.195.000,-
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Sinds overname aandelen op 4-9-2013: € 4 mln.; 66,6% van het aandelenkapitaal. Aandeelhouders lening van € 2 mln. waarvan per 30-9-2020 € 0,4 mln. is opgenomen.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 30-9-2019: € 1,3 mln. Eigen vermogen 30-9-2020: € 0,1 mln. Vreemd vermogen 30-9-2019: € 2,8 mln. Vreemd vermogen 30-9-2020: € 4,1 mln.
Financiële risico's provincie	Op 16 juni en 22 juni 2020 zijn respectievelijk de Provinciale Staten van Fryslân en de Gemeenteraad van Heerenveen als aandeelhouders akkoord gegaan met het Herstelplan Thialf inclusief de bijbehorende, gevraagde reddings-/herstructureringssteun van bijna 3 mln. euro. Provincie Fryslân en de Gemeente Heerenveen hebben besloten een reddingkrediet van maximaal € 2 mln. te verstrekken ten einde de periode te overbruggen vanaf de eerste trekking uit dit krediet tot en met 6 maanden daarna. De lening is voorafgaand bij de Europese Commissie aangemeld en door de Commissie goedgekeurd bij besluit van 16 juni 2020. Thialf heeft in september 2020 een eerste trekking van € 636.000,- uit de geldleningsovereenkomst gedaan. Er is in 2020 verder gewerkt aan de uitwerking van het herstelplan, dat in maart 2021 aan de Europese Commissie is voorgelegd, om in te stemmen met de

	<p>volledige € 3 mln. De sluitende exploitatie na de herstructureringsperiode is onderwerp van een discussie waarvan (vervanging) investeringen of een (structurele) bijdrage in de exploitatie door de aandeelhouders onderdeel uitmaken. De gesprekken hierover zijn in het najaar van 2020 gestart met alle betrokkenen.</p> <p>Na goedkeuring van de Europese Commissie kan de gevraagde herstructureringssteun à € 3 mln. worden verstrekt en het reddingkrediet van worden afgelost. Het resterende bedrag dient dan te worden aangewend voor de liquiditeitsbehoefte t/m september 2022.</p>
--	---

2.7 Friese Ontwikkelings Maatschappij BV (voorheen DoefondsBV), Leeuwarden

De provincie is enig aandeelhouder in de besloten vennootschap Doefonds BV. Deze BV is op 2 april 2014 opgericht. Doel is via dit fonds de regionale economie te versterken door innovatie door financiering mogelijk te maken. Eind 2017 is Doefonds BV omgezet tot FOM BV met als doel dat de FOM in 2018 ook het adres is voor het Friese bedrijfsleven als het gaat om financiering van starters, export en groei.

Programma	Economie
Rechtsvorm (bestuurder GS)	BV (gedeputeerde S. de Rouwe)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	
Resultaat	Resultaat 2018: -/- € 1.477.000,- Resultaat 2019: -/- € 1.036.000,-
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Budget per thema: Innovatie maximaal € 12 mln. Groei maximaal € 12 mln. Export maximaal € 3 mln. Starters maximaal € 3,9 mln.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2018: € 5,7 mln. Eigen vermogen 31-12-2019: € 7,2 mln. Vreemd vermogen 31-12-2018: € 0,2 mln. Vreemd vermogen 31-12-2019: € 0,2 mln.
Financiële risico's provincie	Er wordt maximaal € 30,9 mln. uitgezet. Uitgangspunt is dat investeringen vanuit het fonds de kans hebben om de financiering terug te betalen aan het fonds. Gezien de doelgroep waarin het fonds investeert is de provinciale inbreng uit voorzorg deels voorzien. De FOM heeft in 2020 op verzoek van de provincie tijdelijke een product ontwikkeld die past bij de situatie rond Covid-19. Dit zijn

	<p>leningen die door de FOM worden beoordeeld vergelijkbaar met de andere producten. De verwachting is dat de risico's niet extra toenemen.</p> <p>De reservering op de reserve is per budget vastgelegd. Voor Innovatie is dit op voorhand 100%. Voor de overige budgetten dient ter dekking van de risico's de Reserve risicobuffer:</p> <p>Groei 33%</p> <p>Export 20%</p> <p>Starters 33%</p>
--	--

2.8 Fûns Skjinne Fryske Enerzjy BV (FSFE), Leeuwarden

De provincie is enig aandeelhouder in de besloten vennootschap Fûns Skjinne Fryske Enerzjy BV. Deze BV is 2 september 2014 opgericht. Doel van het fonds is het financieren van projecten op het gebied van duurzame energie.

Programma	Omgeving
Rechtsvorm (bestuurder GS)	BV (gedeputeerde S. Poepjes)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	
Resultaat	Resultaat 2018: € 76.000,- Resultaat 2019: € 356.000,-
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Maximaal € 90 mln.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2018: € 13,2 mln. Eigen vermogen 31-12-2019: € 13,5 mln. Vreemd vermogen 31-12-2018: € 25,4 mln. Vreemd vermogen 31-12-2019: € 25,5 mln.
Financiële risico's provincie	<p>FSFE is in het jaar 2013/2014 ontwikkeld en aanbesteed. In 2019 heeft een tweede evaluatie plaats gevonden en daaruit blijkt dat FSFE BV achter loopt op de prognoses bij de start van het fonds. De evaluatie verklaart de oorzaak mede op basis van al in voorgaande jaren gesignaleerde risico's. De evaluatie heeft ook opnieuw becijferd dat de prognoses alsnog gehaald kunnen worden. Daarmee blijft zicht op 100% revolverendheid en een plus aan het eind van de looptijd van het fonds. Daarmee is de reservering op de provinciale risicobuffer van €30 mln nog voldoende.</p> <p>Aangezien het fonds (en het contract met de</p>

	beheerder daarvan) een looptijd heeft tot 2029 zal 1 a.d.h.v. de nog in 2021 vast te stellen nieuwe Beleidsbrief Duurzame Energie voor de resterende looptijd een herziene opdracht voor het FSFE geformuleerd worden.
--	--

2.9 Fryslân Hurde Wyn BV (FHW), Leeuwarden

De provincie is enig aandeelhouder in de besloten vennootschap Fryslân Hurde Wyn (FHW). Deze BV is 13 maart 2019 opgericht. Het doel van deze BV is het namens de provincie, vanuit haar publieke verantwoordelijkheid, verwerven, houden en vervreemden van een deelneming in Windpark Fryslân Holding B.V. (WPFH). Deze holding heeft tot doel de realisatie en exploitatie van het windpark om zodoende namens de provincie mede een concrete bijdrage te leveren aan de realisatie van een fossielvrije en uiteindelijk volledig duurzame provincie. FHW heeft als tweede doel de burgerparticipatie in het windpark mogelijk te maken.

Programma	Economie
Rechtsvorm (bestuurder GS)	BV (gedeputeerde S. de Rouwe)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	
Resultaat	2019: -/- € 11.916,-- 2020: -/- € 81.476,-- (positieve resultaten worden verwacht na voltooiing van het Windpark)
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De provincie Fryslân heeft 100% van de aandelen in FHW BV.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2019: € 20,0 mln. Eigen vermogen 31-12-2020: € 19,9 mln. Vreemd vermogen 31-12-2019: € 81,2 mln. Vreemd vermogen 31-12-2020: € 85,6 mln.
Financiële risico's provincie	Op 1 oktober 2019 heeft de provincie € 20 mln. eigen vermogen (Agio) en een achtergestelde lening van € 80 mln. aan FHW BV verstrekt. Daarnaast is er een Stand-by faciliteit van € 27 mln. met FHW BV overeengekomen bedoeld om, bij kostenoverschrijdingen tijdens de bouw van het Windpark, FHW BV extra kapitaal te verstrekken. Vanuit deze Stand-by faciliteit (€ 27 mln.) is door de provincie een contragarantie afgegeven van € 6,9 mln. aan de Rabobank voor de uitgifte van een bankgarantie aan Windpark Fryslân BV. Deze bankgarantie wordt in principe niet aangewend, maar is enkel ter extra zekerheid voor de banken verstrekt.

	<p>De kosten van de bankgarantie worden betaald door Windpark Fryslân Holding BV.</p> <p>Het risico van de provincie bedraagt maximaal € 127 mln. en daarvan is € 100 mln. ingebracht in FHW BV.</p> <p>FHW BV heeft vervolgens op 1 oktober 2019 € 20 mln. aandelenkapitaal en € 80 mln. achtergestelde lening verstrekt aan Windpark Fryslân Holding BV. Er is tussen Windpark Fryslân Holding BV en FHW BV ook een stand-by faciliteit afgesproken van € 27 mln., bedoeld om eventuele kostenoverschrijdingen tijdens de bouw van het Windpark mee op te vangen.</p> <p>Tijdens de bouwfase wordt er zowel over de achtergestelde lening van de provincie aan FHW BV als de achtergestelde lening van FHW BV aan Windpark Fryslân Holding BV geen rente uitbetaald, omdat er in deze fase nog geen opbrengsten zijn binnen het Windpark. De verschuldigde rente wordt daarom in de bouwfase opgeteld bij de hoofdsom van de achtergestelde lening en wordt tijdens de exploitatiefase van het Windpark terugbetaald in de vorm van aflossing.</p> <p>Het risico van FHW BV bedraagt maximaal € 127 mln. Daarvan is € 100 mln. geïnvesteerd in Windpark Fryslân Holding BV.</p>
--	---

2.10 OVEF (Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.) te IJlst Voorheen SOVF (Stichting Openbare Verlichting Fryslân)

Samenwerkingsverband op het gebied van beheer en onderhoud van openbare verlichting en op het gebied van gezamenlijke inkoop duurzame energie.

Programma	Infrastructuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Stichting (Gedeputeerde A. Fokkens: de programma-manager duurzame innovatie is vertegenwoordiger van de provincie in de RvT). In 2017 zijn de voorbereidingen getroffen voor het omzetten van de stichting in een coöperatie. Op 1 januari 2018 is de SOVF dan ook verder gegaan in OVEF (Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.) te IJlst.
Bestuurswisselingen of verande-	

ringen in openbaar belang	
Resultaat	Verwacht resultaat: € 0
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Jaarlijkse bijdrage circa € 16.500,-
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Geen
Financiële risico's provincie	Geen

Categorie 3: Stichtingen en verenigingen

3.1 Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO), Den Haag

Gezamenlijke belangenbehartiging van provincies in algemene overheidsaangelegenheden en kennisuitwisseling. In het bestuursakkoord zijn uitspraken gedaan over zichtbaarheid en aanwezigheid van de provincie. Op landelijk niveau heeft het IPO daarbij een nadrukkelijke rol, o.a. tot uitdrukking komend in het zgn. Kompas 2020. Onderdeel van IPO is ook het kantoor BIJ12, die onder andere de PAS-maatregelen en het Faunafonds voor de provincies regelt.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Vereniging (gedeputeerde S. Poepjes)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Per 27 juni 2019 is bovengenoemde gedeputeerde portefeuillehouder
Resultaat	Conform doelstelling Verwacht resultaat: € 0
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage 2020: € 1,3 mln. Bijdrage 2021: € 1,3 mln. (begroot) Jaarlijkse bijdrage: contributie/lidmaatschap.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen: De vereniging-IPO beschikt niet over eigen vermogen, aangezien het batig saldo via de resultaatverdeling jaarlijks wordt gerestitueerd aan de provincies dan wel wordt doorgeschoven naar het volgende jaar. Wel worden geormerkte middelen aangehouden ter grootte van beschikbaar gestelde middelen voor beleidsdoelen, die al in uitvoering zijn genomen maar per ultimo nog niet zijn gerealiseerd.
Financiële risico's provincie	Geen

3.2 Vereniging naar Belgisch recht Huis van de Nederlandse Provinciën (HNP), Brussel (België)

Gezamenlijke huisvesting van de provincies en het IPO in Brussel ter verdediging van de Europese belangen van de Nederlandse provincies.

Het HNP vervult daarmee een groot praktisch nut: de gezamenlijke Nederlandse provincies en hun lobbyisten delen met elkaar huisvesting in Brussel, op een steenworp afstand van de belangrijkste Europese instanties als de Europese Commissie, het Europees Parlement en het Europees Comité van de Regio's. Deze gezamenlijke huisvesting maakt de provincies meer zichtbaar in Brussel dan afzonderlijke kantoorruimtes. De provincies hebben hiermee een eigen onderkomen waar vergaderd kan worden (HNP-bestuur, maar ook inhoudelijke bijeenkomsten) en dat kan dienen als ontvangstplek en uitvalsbasis voor bezoeken van bestuurlijke delegaties uit Nederland, die met grote regelmaat plaatsvinden. Bovendien is deze huisvesting voor de provincies aanzienlijk goedkoper dan afzonderlijke onderkomens. De gezamenlijke huisvesting bevordert daarnaast de samenwerking en uitwisseling tussen de provinciale lobbyisten: men stemt af en deelt de informatie die voor alle provincies van belang is en er is sprake van een zekere portefeuillevreiding om te voorkomen dat alle provincies/landsdelen zich met dezelfde onderwerpen moeten bezighouden. Dit is zo georganiseerd dat de belangenbehartiging voor de eigen provincies/het eigen landsdeel niet in het gedrang komt: die is prioritair. Vanuit Noord-Nederland hebben drie lobbyisten hun kantoor in het HNP: de twee vertegenwoordigers van de gezamenlijk provincies (via SNN) en de lobbyist namens de vier grote gemeenten.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Vereniging/ INPA (volgens Belgisch recht) (gedeputeerde S. Poepjes)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	
Resultaat	De resultaten variëren over de jaren. Positieve resultaten worden toegevoegd aan de reserve, negatieve resultaten worden uit de reserve gedekt.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage in 2020: 64.452,--.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Geen
Financiële risico's provincie	Geen

3.3 Stichting Nazorg Ouwsterhaule, Joure

De provincie Fryslân heeft als partij afval gestort op de voormalige stortplaats Ouwsterhaule. Alle partijen die afval hebben geleverd of de stortplaats hebben beheerd, participeren in de stichting nazorg Ouwsterhaule. Het publieke belang betreft het voorkomen van ongewenste milieueffecten van de voormalige stortplaats. Het financiële risico dat de provincie loopt is de schade in geval van lekkage in de afdichtingsbodem.

Programma	Omgeving
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Stichting (ambtelijke vertegenwoordiging)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	Beheer stort conform doelstelling. Onderhoud wordt bekostigd uit het jaarlijkse

	rendement. Resultaat 2018: -/- € 99.758,- Resultaat 2019: -/- € 77.000,- De tekorten wordt gedekt uit het eigen vermogen
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Initiële storting circa € 780.000,- (26% van nazorgkapitaal). 26% van onvoorziene uitgaven, indien deze zich voor zouden doen.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Nazorgkapitaal in fonds (eigen vermogen) 31-12-2018: € 3,4 mln. 31-12-2019: € 3,3 mln.
Financiële risico's provincie	Min: € 20.000,- Max: € 500.000,- Participatie 26% Kans: 1% Berekend risico: € 1.300,-

Categorie 4: Overige verbonden partijen

4.1 Fonds Nazorg Stortplaatsen, Leeuwarden

De betrokkenheid van de provincie vloeit voort uit de Wet milieubeheer. Het Nazorgfonds Stortplaatsen is een 'spaarpot' waaruit de kosten van nazorg van relatief jonge stortplaatsen worden gedekt. Deze nazorg beoogt te voorkomen dat het publieke belang wordt geschaad door milieuvervuiling als gevolg van gebrek aan onderhoud aan en tijdig vervangen van voorzieningen van overgedragen (gesloten) stortplaatsen.

Het belangrijkste financiële risico dat de provincie loopt zijn hoge opruimkosten wegens bodemverontreiniging als gevolg van falende beschermende voorzieningen. Lang onopgemerkte bodemverontreiniging kan leiden tot schade bij derden. In verband met dit soort risico's is een risicovoorziening in het fonds opgenomen.

Op 31 december 2020 vielen zeven stortplaatsen onder de nazorgregeling, waarvan 3 droge stortplaatsen, 3 kleinschalige baggerspeciéstortplaatsen en 1 grote baggerspecie stortplaats. Aan vijf van de zeven stortplaatsen is een voorlopige heffing opgelegd en geïnd, bij één stortplaats is de heffing definitief vastgesteld en geïnd.

Programma	Omgeving
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Fonds Wet Milieubeheer (gedeputeerden S. de Rouwe en D. Hoogland)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	2019: € 115.800,- 2020: € 166.212,-
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Een jaarlijkse provinciale bijdrage t/m 2024 ter compensatie van de rekenrente verlaging in

	<p>2015. De provinciale bijdrage over 2020 bedroeg € 50.820.</p> <p>De gelden van Fonds Nazorg Stortplaatsen Fryslân zijn sinds 2008, na enkele jaren van tegenvallende beleggingsrendementen, uitgeleend aan provincie Fryslân. Hierover betaalt de provincie jaarlijks een vaste rentevergoeding van 4,24% aan het Nazorgfonds (rentevergoeding over 2020: € 627.175). Deze afspraak loopt tot 2025 (GS besluit 10/3/2015).</p>
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	<p>Eigen vermogen: 2019: € 2,0 mln. 2020: € 2,1 mln.</p> <p>Voorzieningen: 2019: € 12,8 mln. 2020: € 13,3 mln.</p>
Financiële risico's provincie	<p>De risicoreserve van het Nazorgfonds bedraagt per 31-12-2020 € 2,1 mln. De risicoreserve van het Nazorgfonds is op het benodigde niveau. De Provincie loopt derhalve geen financieel risico.</p>

4.2 Samenwerkingsovereenkomst Waddenglas, Leeuwarden

Met het project Waddenglas realiseren de provincie Fryslân, de gemeente Waadhoeke en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) ten zuiden van Sexbierum een hoogwaardig glastuinbouwgebied. Het project dat in 2007 van start ging, zou uiterlijk in 2015 afgerond worden. Vanwege de aanhoudende financiële crisis in de glastuinbouw en het uitblijven van gronduitgifte is het project in 2015 afgeschaald naar de uitvoering van alleen fase 1. De verwachte doorlooptijd is verlengd tot eind 2022.

Programma	Economie
Rechtspers. (bestuurder GS)	Gedeputeerde S. de Rouwe is voorzitter van de stuurgroep
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	<p>Bij uitvoering van alleen fase 1 van het plan met afronding eind 2022:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 52 ha bouwrijpe grond, waarvan 37 ha netto nieuw glas, ruimtelijk goed ingepast en voorzien van duurzame energie. • Verwachte eindwaarde van de grondexploitatie rekening per 31-12-2020: € 6,5 mln. negatief, te delen door de drie partijen.
Financieel belang in de verbonden	<ul style="list-style-type: none"> • Een derde van de boekwaarde en de

partij (orde van grootte)	<p>verwachte eindwaarde (positief of negatief).</p> <ul style="list-style-type: none"> • € 2,4 mln. voorgefinancierd voor de aankoop gronden; is later omgezet in een lening aan de gemeente Waadhoeke. Hierover wordt jaarlijks rente bijgeschreven. Totaal stond per 31-12-2020 € 4,0 mln. bij gemeente Waadhoeke uit.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	De boekwaarde van de grondexploitatie was per 31-12-2020 € 14,5 mln., waarin elke partij een gelijk aandeel heeft.
Financiële risico's provincie	<p>In het slechtste geval, wanneer gronduitgifte volledig uitblijft, kan het project een verlies van maximaal ca. € 12 mln. opleveren. Het eindresultaat wordt gelijk verdeeld over de drie partijen, wat in dat geval een maximaal verlies voor de Provincie betekent van € 4,0 mln. Hier staat een voorziening bij de provincie tegenover die per 31-12-2020 € 2,5 mln. bedraagt.</p>

4.3 Omgevingsberaad Waddengebied, Leeuwarden

In 2020 is het voormalige Regiecollege Waddengebied overgegaan in het Omgevingsberaad Waddengebied (OBW). Het OBW is een van de drie onderdelen van een nieuwe governance voor het Waddengebied, zoals medio 2019 aangekondigd door de minister van Infrastructuur en Waterstaat en de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. De andere twee onderdelen zijn: het Bestuurlijk Overleg Waddengebied en de Beheerautoriteit Waddenzee.

Het Omgevingsberaad Waddengebied is een platform waar gestructureerd discussies over het Waddengebied worden geïnitieerd en gevoerd, alsook informatie uitgewisseld. Gebruikers van het Waddengebied (zoals havens, visserij, landbouw, recreatie en toerisme), natuur- en milieuorganisaties en de Waddenacademie nemen deel aan dit beraad. Rijk en regionale overheden gebruiken het OBW voor het bespreken en toetsen van beleidsvoorstellen. De heer Brok, Commissaris van de Koning van Fryslân is in zijn functie als rijksheer, voorzitter van het OBW én vice-voorzitter van het Bestuurlijk Overleg Waddengebied, zodat de connectie tussen beide overleggen goed geborgd is.

Financiering ervan vindt plaats door Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen. Afspraken zijn vastgelegd in een werkplan. De bijdrage van de provincie Fryslân is ongeveer €30.000,- per jaar.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Convenant (A. Fokkens, Commissaris van de Koning in zijn rol als rijksheer)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Niet van toepassing.
Resultaat	2019: + € 4.917,99 (wordt toegevoegd aan overlopende passiva)

	2020: +50.324,41 (wordt toegevoegd aan overlopende passiva).
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De totale bijdrage in 2020 is € 271.100,- waarvan € 50.000,- incidenteel (conform begroting). De bijdrage wordt procentueel als volgt verdeeld: Rijk 30% + € 50.000,- incidenteel Provincies 40% Gemeenten 20% Waterschappen 10% Bijdrage provincie Fryslân 2020: € 29.279,67
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Niet van toepassing
Financiële risico's provincie	Geen

4.4 Regioboard Noordoost Fryslân, Leeuwarden

De Regioboard bestaat uit negen leden, drie vanuit overheid, drie vanuit het onderwijs en drie ondernemers. Samen met de onafhankelijk voorzitter en de programmaorganisatie werkt de Regioboard aan de economische groei van de regio, de stabilisatie van de werkgelegenheid en aan een grote innovatieslag. Daarnaast beoordeelt de Regioboard of projecten gesubsidieerd worden uit de Regiodealgelden.

Vanaf 1 januari 2020 worden projecten van de Regiodeal Noordoost Fryslân aangejaagd door een nieuwe programmaorganisatie, voorlopig genoemd Versnellingsagenda. Om de samenwerking in de regio slagvaardig aan te jagen wordt er nauw samengewerkt met het bedrijfsleven, onderwijs en de overheid. Op 11 maart 2020 zijn vertegenwoordigers van deze partijen officieel geïnstalleerd in de Regioboard Noordoost Fryslân.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm, bestuurder GS	Convenant, gedeputeerde K. Fokkinga
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Per 1 januari 2020 worden projecten van de Regiodeal Noordoost Fryslân aangejaagd door een nieuwe programmaorganisatie
Resultaat	per project worden de resultaten weergegeven
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De bijdragen voor de diverse projecten worden opgebracht door de EU, gemeenten, bedrijfsleven, onderwijs en provincie Fryslân.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Niet van toepassing
Financiële risico's provincie	Geen

Financiële risico's provincie

De financiële risico's van de verbonden partijen worden voor het grootste deel afgedekt door de Reserve risicobuffer, zie paragraaf 4.3 *Risicobuffer revolverende middelen*. Hierin staan de risico's van de verbonden partijen FOM, FSFE, NOM, Windpark Fryslân (FHW BV) en de revolverende uitzettingen opgenomen.

Het totaal van financiële risico's voor de provincie bij de andere verbonden partijen (die niet in de risicobuffer zijn vermeld) bedraagt € 103,9 mln.

Het grootste deel hiervan zijn de twee hybride leningen uitgegeven aan de BNG en de NWB; elk € 50 mln. De kans dat het financieel risico tot verlies van de hybride leningen zich voordoet is kleiner dan 1%. Het restantbedrag heeft betrekking op de risico's bij Waddenglas en Stortplaats Ouwsterhaule. Het gecombineerde risico is 1,68%.

In paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing worden de bovengenoemde risico's meegenomen bij het berekenen van de benodigde weerstandscapaciteit.

2.6 Paragraaf 6 – Grondbeleid

Grondbeleid als instrument

Vanuit de kaders die in het nieuwe grondbeleid vastgesteld op 27 mei 2020 zijn meegegeven zet de provincie diverse grondinstrumenten in om haar doelstellingen te realiseren. Dit is belangrijk want wij staan voor grote opgave rondom natuur, stikstof en veenweide waarbij de inzet van grond een sleutel tot succes is. Wij kijken daarbij sterk naar hoe de grond blijvend gebruikt kan worden. Minnelijk verwerving blijft voor ons de belangrijkste insteek om gronden en opstallen te verwerven. De inzet, waardering, verdienmodellen rond agrarische gronden wordt steeds belangrijker. Wij zetten diverse eigen en rijksmiddelen in om samen met de agrarische eigenaren en gebiedscommissie in opdracht van de opgaven de grondpuzzel in een gebied te realiseren. Compensatie in grond, het instellen van een grondpot en daarmee de inzet van ruilgronden, de inzet van de subsidie agrarische bedrijfsverplaatsing zijn vaak middelen die grondbewegingen in een gebied mogelijk maken. De druk op grond in specifieke gebieden blijft hoog en daarmee de grondprijs ook. Wij blijven ruilverkaveling als een belangrijke middel inzetten om de huiskavels te versterken maar ook om het beheer rondom natuur te versterken.

De provincie is eigenaar van agrarische gronden die veelal als ruilgrond of natuurgrond wordt ingezet. Ca. 2300 ha van deze gronden wordt jaarlijks verpacht, echter wel met beperkingen om o.a. de biodiversiteit en de vogelstand te versterken. Een groot deel van deze te verpachten gronden wordt via de 4 lopende gebiedscommissies Koningsdiep, Beekdal Linde, Alde Feanen en Oude Willem uitgegeven.

Om antwoord op alle complexe en integrale grondvragen te kunnen geven wordt er hard gewerkt aan het versterken van de provinciale organisatie om hier uitvoering aan te kunnen geven.

1 – Samenvatting grondbezit

Te verwerven gronden

Programma	totaal te verwerven (ha)	verworven per 31-12-2020 (ha)	nog te verwerven (ha)
programma 2	2313	2275	38
programma 3	4097	2433	1664
programma 5	23	6	17
totaal	6433	4714	1719

Programma	totaal te verwerven (€)	verworven per 31-12-2020 (€)	nog te verwerven (€)
programma 2	143	138	5
programma 3	158	97	61
programma 5	1	0	1
totaal	302	235	67

(bedragen in € miljoenen)

Te verkopen gronden

Programma	totaal te verkopen (ha)	verkocht per 1-1-2021 (ha)	nog te verkopen (ha)
programma 2	1349	1064	285
programma 3	4097	363	3734
programma 5	0	0	0
Totaal	5446	1427	4019

Programma	totaal te verkopen (€)	verkocht per 1-1-2021 (€)	nog te verkopen (€)
programma 2	55	43	12
programma 3	78	29	49
programma 5	0	0	0
Totaal	133	72	61

(bedragen in € miljoenen)

2 – Grondaankopen per beleidsprogramma

Grondbeleid

Op 27 mei 2020 heeft Provinciale Staten het nieuwe grondbeleid vastgesteld. Onderdeel van dit besluit was het instellen van een strategische grondvoorraad met een door Provinciale Staten beschikbaar gesteld krediet van € 25 mln. (inclusief risicoreservering van € 1,5 mln.). In 2020 is dit krediet nog niet aangesproken. Wij verwachten vanaf maart 2021 het krediet t.b.v. de strategische grondvoorraad in te zetten. Voordat de Staten dit krediet beschikbaar heeft gesteld, heeft er in 2020 een strategische aankoop voor toekomstige ontwikkelingen in Hegewarren en De Burd plaatsgevonden.

De Fryske Grûnbank zit nog in de ontwikkelingsfase. Met onze partners heeft een inventarisatie over de wensen en beelden rondom de nieuwe Grûnbank plaatsgevonden. Deze beelden zijn gedeeld met de Provinciale Commissie Landelijk Gebied. De beelden lopen deels uit elkaar en zijn deels in overeenstemming. Naar verwachting wordt in het 2^e kwartaal 2021 de contouren van de Fryske Grûnbank met de commissie besproken en vastgesteld.

Alle provinciale gronden zijn geregistreerd in de interne provinciale grondbank. Samen met de vormgeving van een interne grondtafel binnen de provincie werken wij aan een grondteam dat het bestuur integraal kan adviseren. Daarnaast heeft de inzet van provinciale gronden ook een relatie met de Fryske Grûnbank in oprichting omdat grondmobiliteit daar zeker een thema zal zijn.

Programma 2: Grondverwerving infrastructuur

De grondverwerving voor de infra projecten Drie Tunnels (N359), de Skieding (N358) en Uterwei (N358) loopt grotendeels volgens de planning. De meeste percelen of perceelsgedeelten zijn inmiddels op minnelijke wijze door de provincie in eigendom verkregen. Voor het verwerven van de resterende percelen wordt, voor zover mogelijk is, nog steeds intensief minnelijk overleg gevoerd. Het is duidelijk dat we niet met alle eigenaren overeenstemming kunnen bereiken, om er zeker van te zijn dat de provincie de benodigde onroerende zaken voor het realiseren van de beoogde projecten en bijhorende werken tijdig in eigendom verkrijgt, is de provincie parallel aan het minnelijke onderhandelingstraject gestart met de voorbereidingen voor de administratieve onteigeningsprocedure.

Wat betreft de grondzaken voor de majeure projecten zoals De Centrale As, de Haak om Leeuwarden knooppunt Joure en de N381 en de N381 2x2 (verdubbeling) wordt gewerkt aan afrondende zaken en openstaande afspraken zoals de kadastrale inmetingen, het opstellen van bruikleenovereenkomsten, de verkoop van restgronden en de overdracht naar eindbeheerders.

Een deel van de realisatie staat door het coronavirus echter wel onder druk omdat persoonlijke gesprekken t.b.v. minnelijke verwerving nu niet of veel lastiger mogelijk zijn. Daarnaast zal er actief op de verkoop van de restgronden van de projecten DCA, De Haak en N381 worden ingezet aangezien deze projecten nu ook in de afronding zijn.

In totaal hebben in 2020 52 transacties plaatsgevonden die zijn gerelateerd aan de infrastructurele projecten van de provincie. De resterende infra opgave is nog 38 ha.

Programma 3: Grondverwerving Omgeving

De focus ligt op de realisatie van Natuurnetwerk Nederand (NNN) met prioriteit 1 (KRW) en 2 (N2000). PS heeft besloten om tijdelijk te stoppen met de verwerving in het kader van de prioritaire provinciale ambitie (prioriteit 3) en met de overige provinciale ambitie (prioriteit 4), met uitzondering van het gebied De Mieden met het plan "Mieden op zijn mooist". De aangekochte percelen buiten het NNN, de ruilgronden, die niet inzetbaar zijn voor uitruil met NNN gronden worden verkocht. De NNN gronden die zijn ingericht worden aan een eindbeheerder verkocht. Gelijktijdig wordt in opdracht van de Natuur met de Mienskip-partners gewerkt aan het pilotgebied Burgumermar-De Leijen. Deze pilot zal gedurende twee jaar worden gevolgd, waarna een definitieve keuze kan worden gemaakt in de aanpak.

In het kader van de Veenweide problematiek en de CO2 reductie is een start gemaakt met de grondverwerving in de Hegewarren. Het aankoopstrategieplan is begin 2021 vastgesteld door Gedeputeerde Staten, op basis waarvan de gesprekken in het gebied worden gevoerd.

Met betrekking tot de gebiedsontwikkeling Franekeradeel – Harlingen en de wettelijke herverkaveling is begin 2021 het ruilplan definitief vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Na ter inzage legging van het definitieve ruilplan is hierop beroep mogelijk. Met betrekking tot de inbreng van de provinciale gronden staat ook voor de provincie deze mogelijkheid open.

Programma 5: Mienskip

In het terpenproject hebben geen wijzigingen plaatsgevonden

Overig

Project Oneigenlijk gebruik Provinciale Eigendommen heeft door de corona niet de 220 dossiers per jaar kunnen verwerken die oorspronkelijk begroot zijn. Dit wordt veroorzaakt doordat wij bij complexere gebruikssituaties niet de persoonlijke bezoeken hebben kunnen brengen die deze dossiers wel nodig hebben. Als gevolg hiervan hebben wij de helft van onze dossiers kunnen afronden en daarmee de helft van onze financiële doelstellingen voor 2020 kunnen realiseren. Dit risico is reeds in de 2^e bestuursrapportage gemeld.

Het innen van de huurpenningen van de provinciale eigendommen heeft door de corona niet tot problemen geleid. Wij hebben ervoor gekozen het versturen van de facturen over 2020 naar achteren te verschuiven wat mogelijk hieraan heeft bijgedragen.

2.7 Paragraaf 7 – Bedrijfsvoering

Inleiding

De samenleving is in ontwikkeling en als provincie bewegen we mee. Het is belangrijk dat we minder sturen en meer faciliteren. Per opgave en/of taak kunnen we als provincie verschillende rollen innemen en in elke situatie moeten we dat met onze partners verkennen en oppakken. Provinciale Staten hebben hiervoor een kaderstellend strategisch personeelsbeleid vastgesteld (september 2020). In de organisatie is dit vertaald in het organisatieplan 'Kânsen gripe troch romte te bieden'.

2020 was hierin een jaar waarin veel is gedaan om de ambities en resultaten uit het bestuursakkoord "Lok op 1" samen met onze partners 'neer te zetten'. Door de corona crisis was het voor de organisatie ook een heel bijzonder jaar. Er moest continu geanticipeerd worden op de veranderende situatie en dat heeft veel gevraagd van de organisatie maar dat is goed gegaan. We hebben gezien dat processen hier en daar wel vertraagd zijn vanwege corona, maar ook dat in de samenwerking met andere partijen allerlei creatieve en nieuwe manieren gevonden zijn. In de budgetten zien we het effect van de coronacrisis terug bij bijvoorbeeld de reis- en verblijfskosten die drastisch zijn afgenomen, maar ook dat vorming- en opleiding zijn achter gebleven. Het personeel heeft een vergoeding ontvangen voor het thuiswerken.

1 – Ontwikkeling organisatie

De organisatie werkt opgavengestuurd, dat betekent dat het maatschappelijk resultaat centraal staat en dat daar integraal aan wordt gewerkt. Het betekent ook dat de inhoud van het werk bepalend is en leidend voor wat de organisatie doet. We 'halen' deze inhoud van buiten en vertalen deze naar bestuurlijke opdrachten van Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en de CdK. De provincie is ook rentmeester van Fryslân. De organisatie is betrokken op dat wat er in Fryslân speelt en voelt zich daar ook (mede)verantwoordelijk voor.

Om dit alles goed te kunnen doen, ontwikkelt de organisatie zich naar een hybride organisatie. Dit is een organisatie waarin verschillende werkvormen worden toegepast. Voor een deel werkt de organisatie als lijnorganisatie. Voorbeelden zijn de staf en ondersteuning en uitvoerende afdelingen (zoals subsidieverlening, vergunningverlening en beheer en onderhoud van wegen). Een deel van de organisatie werkt vanuit programma's en projecten, de organisatie ontwikkelt zich netwerkgericht.

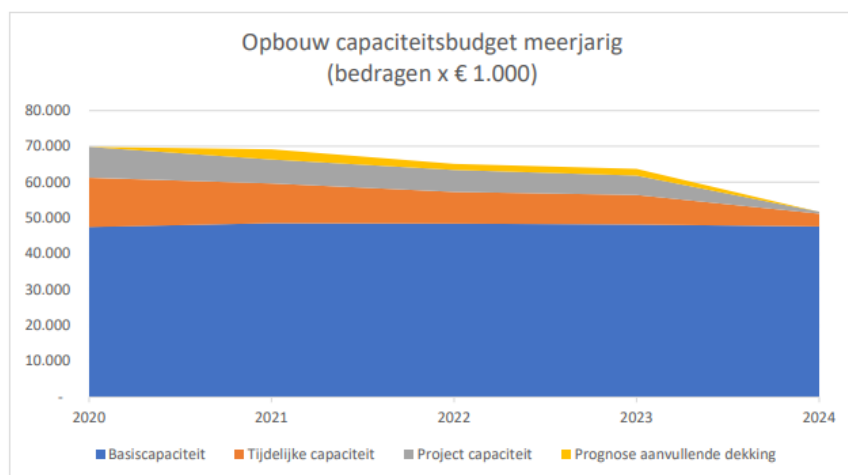
<i>Gewenste resultaten</i>	<i>Beleid</i>	<i>Tijd</i>	<i>Geld</i>
1. De organisatie werkt opgavengestuurd			

1. De ontwikkeling van de organisatie is een doorlopend proces. Hier is in 2020 in het bijzonder bij stil gestaan bij de behandeling van het Strategisch personeelsbeleid (PS september 2020). Uit het in november afgerond medewerkersonderzoek is naar voren gekomen dat de waardering van het opgavengestuurd werken is gegroeid, maar dit vraagt continu aandacht.

2 – Mensen

Organisatieontwikkeling is een doorlopend proces om steeds mee te bewegen op de ontwikkelingen in Fryslân en daar als provincie van toegevoegde waarde te zijn. Hiervoor is een kwalitatief en kwantitatief goede personele bezetting nodig. Een bezetting waarmee we in staat zijn om nu en in de toekomst de provinciale opgave te realiseren, binnen de daarvoor beschikbare budgetten. We kijken naar deze bezetting vanuit het bestuursakkoord 'Lok op 1', de bestuurlijke ambities en onze wettelijke taken.

Onderstaand overzicht (peildatum 31-12-2020) laat op hoofdlijnen zien hoe het capaciteitsbudget zich meerjarig ontwikkelt op begrotingsbasis. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de basiscapaciteit (voor onze basis/structurele taken), tijdelijke capaciteit (budget voor extra taken met een bepaalde looptijd) en projectcapaciteit (bijdragen van derden en via tijdschrijven wordt hierover verantwoord richting derden). Daarnaast is een prognose opgenomen voor verwachte aanvullende tijdelijke of projectcapaciteit.

Toelichting:

De afname van tijdelijke capaciteit komt met name door de afloop van het aanvullende capaciteitsbudget voor uitvoering van het bestuursakkoord (tijdelijke capaciteit). De afname projectcapaciteit komt met name door de afloop van de grote infraprojecten. De prognose betreft het nieuwe programma natuur en Europese projecten, hierbij is nog geen rekening gehouden met nieuwe infraprojecten zoals de Sluis en mogelijk de Lelylijn. De tijdelijke en projectcapaciteit fluctueren. Bijvoorbeeld ten opzichte van het beeld in het PS voorstel personeelsbeleid (GS maart 2020), waar werd uitgegaan van een capaciteitsbudget van € 57 mln in 2023. Dit neemt toe als er nieuwe middelen beschikbaar worden gesteld voor tijdelijke en projectcapaciteit door derden of door Provinciale Staten zelf.

Bij het bestuursakkoord is het capaciteitsbudget 2019-2023 meerjarig beschikbaar gesteld door hieraan een bestemmingsreserve te koppelen. Hiermee is het voor de dienst mogelijk om flexibeler om te gaan met het budget. Zo is het restant budget van 2019 grotendeels ingezet om voortvarend uitvoering te geven aan de ambities uit het bestuursakkoord. Het strategisch personeelsbeleid is hierin leidend. Uitgangspunt is dat vaste taken zo veel mogelijk worden uitgevoerd door vaste medewerkers (op basis van nieuwe werkvormen met partners) en dat er een flexibele schil is van inhuur en tijdelijke contracten (voor specifieke kennis, tijdelijke werkzaamheden of werkzaamheden met een piek en voor ziektevervangings).

Bij nieuwe taken of ambities wordt in de besluitvorming ook de benodigde personele capaciteit betrokken. Meerjarig sturen we erop dat de 'vaste' bezetting niet hoger wordt dan het structurele capaciteitsbudget (basiscapaciteit).

Bovenstaande wordt nader toegelicht op basis van de de gegevens over de bezetting (provinciale dienstverbanden en inhuur), het capaciteitsbudget en de inzet van de reserve capaciteitsbudget.

Strategisch Personeels Plan

Er is een meerjarige capaciteitsraming gemaakt van de benodigde personeelscapaciteit voor het uitvoeren van de provinciale taken (kwantiteit). Bij de opbouw van deze raming is ook gekeken welke vaardigheden/kwaliteiten nodig zijn om deze taken te kunnen uitvoeren (kwaliteit) en welke capaciteit beschikbaar is.

Komende jaren is een grote uitstroom voorzien via pensionering, maar ook de veranderende arbeidsmarkt (krapte) zal maken dat we goed op kwaliteit en competenties moeten sturen en een positief aannamebeleid dienen te hanteren. Het is daarom belangrijk dat we investeren in goed werkgeverschap dat zich vertaalt naar werkgeluk. Werkgeluk willen we afmeten aan de samenwerking met andere partijen aan de opgaven in Fryslân en de dienstverlening aan de Mienskip. We hebben daarbij als organisatie meer behoefte aan de rollen van verbinder, regisseur en samenwerker. Goed werkgeverschap betekent ook dat we hebben geïnvesteerd in mobiliteit, leren en ontwikkelen, vitaliteit en de realisatie van participatiebanen. Bovenstaande inzichten zijn de basis voor het verder ontwikkelen van strategische personeelsplanning. Dit is geconcretiseerd voor 2020-2024 naar de kwantitatieve en kwalitatieve opgaven die in de strategische personeelsplanning worden uitgevoerd.

<i>Gewenste resultaten</i>	<i>Beleid</i>	<i>Tijd</i>	<i>Geld</i>
1. Doorontwikkelen en uitvoeren strategische personeelsplanning SPP (kwantitatief en kwalitatief).			
2. Herijken SPP op basis van bestuursakkoord 2020-2024			

Meerjarig bezettingsoverzicht

Stand en prognose bezetting provincie Fryslân	Dec. '20	Jan. '21	Jan. '22	Jan. '23	Jan. '24
Prognoses arbeidsovereenkomst bepaalde- en onbepaalde tijd (in fte, bron begroting 2020)		645			
Realisatie bezetting arbeidsovereenkomst onbepaalde tijd (fte)	685	696	675	655	640
Realisatie bezetting arbeidsovereenkomst bepaalde tijd (fte)	54	61	15	15	15
Totaal realisatie	739	757	690	670	655

Toelichting

In 2020 is op een aantal plekken in de organisatie personeel aangenomen. Op basis van de uitgangspunten van het strategisch personeelsbeleid hebben we een aantal inhuurcontracten omgezet naar provinciale dienstverbanden (o.a. om te zorgen voor continuïteit in onze netwerken in plaats van het 'weglekken' van kennis). Daarnaast is op een aantal plekken personeel aangenomen (vast en tijdelijk), gekoppeld aan de provinciale ambities uit het bestuursakkoord.

Uitgangspunt is dat deze toename blijft passen binnen het meerjarige capaciteitsbudget. We maken daarbij onderscheid tussen het structurele capaciteitsbudget (basiscapaciteit) voor het kunnen uitvoeren van de structurele taken en het flexibele deel voor het kunnen uitvoeren van tijdelijke projecten en programma's. Het structurele deel heeft een stabiel karakter. Het flexibele deel fluctueert en daalt als tijdelijke opgaven en programma's aflopen en stijgt als daar nieuwe opgaven en programma's bijkomen. We werken daarvoor met een flexibele schil van inhuur en tijdelijke dienstverbanden.

In de begroting 2020 (stand ultimo juli 2019) gingen we uit van een prognose van 645 fte aan medewerkers met een provinciaal dienstverband. Vanwege de bewuste keuze om in 2020 meer personeel aan te trekken is deze prognose bij de begroting 2021 (stand ultimo juli 2020) bijgesteld naar 670 fte. Deze prognoses zijn gebaseerd op het aantal fte dat op de betreffende peildatum in dienst is, rekening houdend met de uitstroom vanwege pensionering. Uiteindelijk bedroeg het aantal fte in december 2020 739 fte en per januari is dit nog iets toegenomen naar 757 fte vanwege een aantal contracten die op dat moment zijn ingegaan. Van deze 757 fte is 61 fte tijdelijk en daarmee blijven we flexibel om op langere termijn te sturen op de balans tussen het capaciteitsbudget en het aantal fte.

Vertaald naar medewerkers zien we het volgende beeld:

In 2020 zijn er 44 medewerkers uitgestroomd, waarvan 30 vanwege pensionering.

Daartegenover staat een instroom van medewerkers, deels met een tijdelijk en deels met een vast provinciaal dienstverband. Het gaat hierbij om instroom op de volgende plekken in de organisatie:

- Ten behoeve van de ambities uit het bestuursakkoord zijn 42 medewerkers ingestroomd, deels door het omzetten van inhuurcontracten naar provinciale dienstverbanden en waarvan 24 met een tijdelijk dienstverband. Voorbeelden zijn de opgaven/programma's Veenweide, Stikstof/Natuur, Landbouw en Omgevingsvisie).
- Ten behoeve van de afdelingen zijn 45 medewerkers ingestroomd, deels door het omzetten van inhuurcontracten naar provinciale dienstverbanden en waarvan 17 met een tijdelijk dienstverband. Voorbeelden zijn de continue processen, zoals omgevingszaken, groene regelgeving en toezicht, maar ook subsidies en financiën.
- Daarnaast zijn ten behoeve van de brug- en sluisbediening 17 inhuurcontracten omgezet naar een vast dienstverband. Er was hierbij verder sprake van een uitstroom van 4 medewerkers en een instroom van 6 medewerkers, waarvan 2 met een tijdelijk dienstverband. Het aantal medewerkers met een vast dienstverband is hiermee toegenomen, maar per saldo leidt dit niet tot een stijging van de capaciteit.

Komende jaren daalt dit aantal als gevolg van pensionering en de afloop van tijdelijke dienstverbanden tot 640 fte in vaste dienst en 15 fte tijdelijk per 1 januari 2024. Het aantal fte in vaste dienst blijft daarmee binnen het beschikbare budget voor de basiscapaciteit. De verwachting is dat het tijdelijke/project deel van het capaciteitsbudget de komende jaren zal stijgen vanwege extra middelen voor grote projecten en programma's. Dit zorgt voor een flexibele schil voor de inzet van medewerkers via tijdelijke contracten dan wel inhuur.

Flexibele schil

Bij de behandeling van het voorstel strategisch personeelsbeleid in PS op 23 september is gevraagd om een overzicht op te nemen van 'niet eigen personeel'. Dat overzicht staat hieronder.

Uitsplitsing flexibele schil/inhuur*		31-12-2020
Stages 2020		aantal
	subtotaal stages 2020	48
	gem. duur stage 5 maanden	
Diensten & inleen netwerk, aantal dec. 2020		aantal
	Diensten/mantelcontract	105
	Externe Dienstverlening	17
	Inleen via netwerk	13
	subtotaal diensten en inleen netwerk	135
Inhuur peildatum dec. 2020		
	Pay-roll kracht	18
	Uitzendkracht	108
	Zelfstandige zonder personeel (ZZP)	40
	subtotaal inhuur dec 2020	166

*) bron: Workforce/personeelsadministratie

3 - Informatie en huisvesting

Informatiemanagement

De implementatie van de Omgevingswet vroeg in 2020 veel aandacht. Wij volgden en sloten aan op de plannen van het rijk. De Wet open overheid is in 2020 niet van kracht geworden. De implementatie is verplaatst naar 2021.

Er werd opnieuw ingezet op innovatie, om de maatschappelijke vraagstukken slim en met nieuwe technologie tot een oplossing te brengen.

Ten slotte is er, voor zover de beschikbare middelen het toelieten, voortdurend aandacht geweest voor het optimaliseren en op orde brengen en houden van onze processen en diensten. Naast de Omgevingswet en de WOO (Wet open overheid) komen de WDO (Wet digitale overheid), de gewijzigde Archiefwet, de Wet hergebruik overheidsinformatie en het Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid op ons af. Ook hierbij geldt dat de inspanning is afgestemd op de beperkte beschikbare middelen.

De komende jaren voorzien we een toenemende aandacht voor de digitale transformatie op alle overheidslagen. Interprovinciaal is het IDA programma (Interprovinciale Digital Agenda) stevig neergezet en er lopen inmiddels diverse projecten op de verschillende sporen: Data, Dienstverlening, Innovatie, Bedrijfsvoering, Modern en krachtig (datagedreven) middenbestuur en Digivaardigheid medewerkers provincies. Het statement van IPO luidt: "Digitalisering wordt gezien als randvoorwaardelijk voor alle maatschappelijke opgaven: de digitale transformatie werkt door in alle maatschappelijke opgaven. De verbinding tussen IDA en de kernopgaven binnen IPO wordt daarom in 2021 versterkt." Ook voor Fryslân is deze ontwikkeling van groot belang en we werken mee aan diverse onderdelen van het programma. De uitkomsten van IDA zullen voor onze provincie op tal van onderwerpen een innovatieve boost geven en tegelijkertijd kunnen we profiteren van gezamenlijke inspanningen die onze ambities

ondersteunen. Grote uitdaging is het bewaren van focus en het inzetten op de juiste strategische ontwikkelingen. Komende tijd willen we de opgavenraad en het bestuur meenemen in de digitale transformatie, zodat dit strategische thema meer ambtelijke en bestuurlijke aandacht krijgt.

Informatieveiligheid en privacy

De risico's rondom informatiebeveiliging en privacy nemen door steeds verdergaande digitalisering toe. Ook de wetgeving op deze gebieden wordt, onder meer door de komst van de Algemene Verordening Gegevensbescherming, strenger.

Per 1 januari 2020 is de BIO in werking getreden. BIO betekent Baseline Informatiebeveiliging Overheid. Deze wet was onderdeel van het implementatieplannen van de Chief Information Security Officer.

Huisvesting in de toekomst

Veranderingen in de organisatie, personeelskrimp, aflopende huurcontracten, ambities voor duurzaamheid van provinciale gebouwen en bezuinigingen: dit zijn allemaal factoren die invloed hebben op de huisvesting van onze organisatie. Al deze veranderingen vragen om een strategisch huisvestingsplan. Een strategisch huisvestingsplan heeft als doel om de toekomstige ontwikkelingen van de provincie te vertalen in eisen aan de huisvesting van onze organisatie. In een strategisch huisvestingsplan wordt de match gemaakt tussen:

- *de vraag naar huisvesting*: wat heeft de organisatie nodig aan huisvesting, en;
- *het aanbod van huisvesting*: welke functionaliteiten levert de huidige huisvesting of zou deze in de toekomst moeten gaan leveren.

Bovenstaande is door corona in een heel ander daglicht komen te staan. We hebben middels intern onderzoek de behoefte in kaart gebracht van alle medewerkers die vaak op het provinciehuis zijn. In goed overleg tussen medewerkers, leidinggevenden en bestuur gaan we aan de slag met een terugkeerplan. De verwachting is, dat meer mensen vaker thuis willen werken als ze concentratiewerk uitvoeren. Ook hybride vergaderen wordt onderzocht. Daarbij wordt het provinciehuis veel meer een huis van ontmoeting. In 2021 wordt een nieuw huisvestingsconcept geïmplementeerd, gebaseerd op de resultaten van het onderzoek en met nog meer aandacht voor het ontvangen van externe partijen.

Meer dan voorheen zullen we de digitale transformatie integraal binnen de opgaven plannen en uitvoeren. Daarbij wordt gekeken naar nieuwe manieren van werken, zoals Agile/Scrum wat een methode is om in een omgeving die snel verandert, flexibel en wendbaar projecten te realiseren. De innovatieve kracht van onze mensen en partijen in de provincie willen we meer aanspreken en dit wordt gefaciliteerd door een andere inrichting van het provinciehuis. Werkvormen zijn gericht op creatieve processen en ontmoetingen, concentratiewerk zal veel meer thuis gebeuren. Hybride werken en vergaderen wordt gemakkelijker en mensen krijgen digitale hulpmiddelen voor beter samenwerken, waar en wanneer dan ook.

Onze huisvestingsambitie is om een gastvrije, flexibele, inspirerende werkomgeving te bieden die past bij onze organisatie en onze partners. We richten ons niet alleen op de interne gebruikers, maar ook op de directe verbinding met de mienskip.

De buitendienst van Provinciale Waterstaat komt na het plan voor minder en deels nieuwe watersteunpunten met een plan voor minder en betere wegensteunpunten en zoutopslagplaatsen. Dit doet recht aan de doorontwikkeling van assetmanagement en het meer werken in regie.

Gewenste resultaten	<i>Beleid</i>	<i>Tijd</i>	<i>Geld</i>
1. Aansluiten informatievoorziening op omgevingswet			
2. Elektronische dienstverlening en data uitwisseling mei de Mienskip			
3. Borgen informatieveiligheid en privacy door voortdurende risicoanalyse en passende beveiligingsmaatregelen			
4. Werkplekanalyse Provinsjehûs gericht op inrichten opgave gestuurd werken			
5. Meer openstellen Provinsjehûs voor interactie met en gebruik door de Mienskip			

Toelichting

1. De aansluiting is nog gaande en verliep moeizaam. Het Rijk heeft de standaarden die nodig zijn nog niet opgeleverd. De invoering van de wet is uitgesteld tot 1-1-2022.
3. In 2020 zijn belangrijke stappen gezet op het gebied van informatieveiligheid. De bezetting is aangevuld met een securityspecialist. De bevindingen uit eerdere kwetsbaarheidsonderzoeken zijn grotendeels geïmplementeerd.
5. In 2020 is het provinciehuis door coronabeperkingen juist minder toegankelijk geweest. De plannen worden doorgeschoven naar 2021.

4 – Financiën

Hieronder wordt inzicht gegeven in:

- het capaciteitsbudget
- het totale bedrijfsvoeringsbudget
- de bijdrage aan bedrijfsvoering vanuit projecten
- de bijdrage van derden

Inzet beschikbare middelen – bedrijfsvoering

Inzet beschikbare middelen				
<i>Exploitatie</i>	Realisatie 2019	Begroting 2020 na wijziging	Realisatie 2020	Saldo
<i>Bedragen x € 1.000,-</i>				
Mensen				
Capaciteitsbudget				
- salarissen *	55.161	59.827	60.087	-260
- inhuur *	13.136	10.024	13.515	-3.491
subtotaal	68.297	69.851	73.602	-3.751
- overige lasten capaciteit *	726	1.405	698	707
- overig	2.931	2.942	2.630	311
totaal mensen	71.954	74.198	76.930	-2.733
Middelen				
- middelenbudget	15.769	14.669	16.193	-1.525
Totaal bedrijfsvoeringsbudget	87.724	88.866	93.123	-4.257
Bijdrage aan bedrijfsvoering vanuit projecten				
- mensen *	-10.896	-10.432	-9.227	-1.206
- mensen overig	-438	-535	-515	-19
- middelen *	-2.391	-4.666	-3.826	-840
subtotaal	-13.725	-15.633	-13.569	-2.064
totaal lasten	73.999	73.233	79.554	-6.321
Bijdrage van derden				
- mensen *	898	1.035	1.406	-371
- mensen overig	1.021	1.297	1.296	1
- middelen	2.445	226	356	-130
totaal baten	4.364	2.558	3.057	-500
Saldo van lasten en baten	69.635	70.676	76.497	-5.822

*) gekoppeld aan de reserve capaciteit

Toelichting

Het capaciteitsbudget was bij de begroting 2020 begroot op € 64,9 mln. Daarin zaten ook overige lasten, die in bovenstaand schema afzonderlijk zijn begroot. Corrigeren we de begroting hierop, dan was het capaciteitsbudget bij de begroting 2020 begroot op € 63,3 mln.

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de raming na wijziging € 69,9 mln bedraagt (capaciteitsbudget begroting 2020 na wijziging, salarissen en inhuur).

Het verschil tussen de oorspronkelijke begroting (€ 63,3 mln) en de begroting na wijziging (€ 69,9 mln) komt daarmee op € 6,6 mln. Dit laat zich verklaren door de besluiten die tussentijds genomen zijn bij bijvoorbeeld de bestuursrapportages of afzonderlijke PS-besluiten.

Dit bedrag is als volgt opgebouwd (bedragen afgerond):

- € 1,8 mln Besluitvorming PS aanpassing bij berap's (o.a. stikstof, base line, info security, investeringskader Waddengebied, Veenweide, Corona)
- € 1,1 mln Extra bijdragen van derden in capaciteit. In 2020 ging het voornamelijk om de bijdrage die wij van het Waddenfonds ontvangen.
- € 3,6 mln Extra aanvullende dekking voor personeel vanuit o.a. projecten en investeringen

Bij het vaststellen van de begroting 2020 hebben Provinciale Staten de reserve capaciteitsbudget ingesteld voor vier jaar (2019-2023). In bovenstaande tabel zijn de posten met een * aangemerkt die verrekend worden met die reserve. Deze reserve maakt het mogelijk om budgetten naar voren te halen of naar achteren te schuiven als dat nodig is om te innoveren of in te spelen op onverwachte ontwikkelingen en de uitwerking (tempo) van de ambities uit het bestuursakkoord.

Bij de jaarrekening 2019 is een reserve gevormd van € 5,1 mln. In 2020 is een deel van deze reserve ingezet ten behoeve van het 'neerzetten' van de ambities en resultaten uit het bestuursakkoord. Deze inzet zal de komende jaren weer afnemen.

We hebben de reserve ook moeten inzetten voor andere onderwerpen. Zo waren er extra werkzaamheden vanwege de politieke actualiteit rondom het onderwerp stikstof. Er werd in 2020 voor € 1 mln. aan dekking Rijksmiddelen vanuit de stikstofproblematiek geprognostiseerd voor het Programma Natuurpact. Vanuit het IPO wordt er onderhandeld met de minister van LNV over de inzet van deze middelen. Omdat het niet is gelukt om dit in 2020 af te ronden is het capaciteitsbudget bij de 2e berap 2020 met dit bedrag verlaagd, terwijl het personeel wel hiervoor is ingezet. Verder zijn er minder uren dan verwacht toegerekend aan de projecten en was er op enkele plekken een hogere bezetting noodzakelijk door bijvoorbeeld ziekte. Dit betekent dat wij in 2020 € 4,7 mln. van de reserve capaciteitsbudget inzetten. De reserve komt hiermee op € 0,4 mln.

Als we vervolgens kijken naar het totaal van programma 6, na mutaties van de reserves, dan laat dit programma een resultaat van € 3,1 mln. zien. Binnen het beleidsveld mensen is een kleine onderbesteding van € 0,3 mln. op de post goederen en diensten die niet onder de reserve capaciteitsbudget vallen, maar wel een relatie hebben met de personele inzet. Denk hierbij aan bedrijfskleding, representatie en een teamuitje. Uiteraard heeft corona hierbij een rol gespeeld. Voor persoonlijke ontwikkelingsplannen is een Persoonlijk ontwikkelbudget (POB) opgenomen in de begroting waarvan in 2020 circa € 520.000,- minder is uitgegeven en vrijvalt. De reiskostenregeling is vanwege de coronacrisis tijdelijk stopgezet in de loop van 2020, mede hierdoor hebben we circa € 566.000,- minder uitgegeven op het budget Reis- en verblijfskosten. Een deel van deze vrijval is gebruikt om een budget voor thuiswerkmaatregelen incidenteel in te zetten, hiervoor is circa € 230.000,- op uitgegeven. Verder zijn er minder bedrijfsvoeringskosten toegerekend aan de investeringsprojecten waardoor de vorming aan de dekkingsreserve minder hoog is dan begroot (circa € 1,6 mln.). Tot slot is er een overbesteding (€ 1,5 mln.) op de middelen voor de informatievoorziening en een onderbesteding op onderhoud en de kapitaallasten voor huisvesting, bedrijfsmiddelen en telefonie (€ 1,3 mln.).

Toedeling bedrijfsvoeringskosten aan de taakvelden

Voor Provinciale Staten is het van belang om te weten wat de inzet van personeel is op de verschillende beleidsthema's. Daarvoor is onderstaand overzicht opgenomen waar naast de beleidsprogramma's ook de overhead apart is opgenomen. Deze laatste mag vanaf 2017 niet meer toegerekend worden aan de programma's. Overhead wordt hierbij als volgt gedefinieerd: 'alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces'. Enige uitzondering hierop is de toerekening van overhead aan te activeren investeringen, deze mag nog wel rechtstreeks plaatsvinden.

Het nieuwe BBV heeft als één van de uitgangspunten dat de baten en lasten van overheden onderling beter vergelijkbaar moeten zijn waarmee benchmarks worden vergemakkelijkt. Onderdeel van deze transparantie is het opnemen van de toedeling van de bedrijfsvoeringskosten aan de zogeheten 'taakvelden' binnen de Informatie voor derden (IV3) die elke overheid moet aanleveren bij het CBS. De verdeling betreft niet alleen programma 6 Bedrijfsvoering maar ook enkele doorbelastingen naar andere programma's, voorzieningen en investeringen. Hierbij blijft het voor de Staten inzichtelijk, omdat deze taakvelden aansluiten bij de diverse beleidsthema's.

<i>Gewenste resultaten</i>	<i>Beleid</i>	<i>Tijd</i>	<i>Geld</i>
1. Beter vergelijkbaar maken van de baten en lasten van overheden			
2. Het transparanter maken van de toelichting op de bedrijfsvoeringskosten			

Toedeling bedrijfsvoeringskosten aan BBV taakvelden

Bedragen x € 1.000,-	Begroting 2020 na wijziging	Realisatie 2020	Vershil begroting en rekening
Bestuur	3.767	3.489	278
Verkeer en vervoer	20.227	22.053	-1.825
Water	2.995	2.098	896
Milieu	4.092	4.341	-249
Natuur	4.442	5.367	-925
Regionale economie	5.476	5.303	173
Cultuur en maatschappij	5.177	4.972	204
Ruimte	4.407	4.277	130
Overhead	30.019	34.575	-4.556
Investerings	7.503	5.752	1.750
Voorzieningen	477	616	-139
Onderhanden werken inrichtingsgebieden	285	280	5
Saldo bedrijfsvoeringskosten	88.866	93.123	-4.257

We hebben, zoals ook uit voorgaande toelichting blijkt, meer capaciteit ingezet dan vooraf geraamd. Logischerwijs zijn er dan ook meer bedrijfsvoeringskosten toegerekend aan de taakvelden. Er is met name meer toegedeeld aan de taakvelden Verkeer en vervoer en overhead. Daarentegen zijn er minder uren toegerekend aan de projecten waardoor er minder aan het taakveld investeringen is toebedeeld.

2.8 Paragraaf 8 – VTH-taken

De provincie Fryslân is bevoegd voor verschillende terreinen waar sprake is van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Dat doet de provincie vanuit het zogenoemde VTH-kader, een landelijk (kwaliteits-)kader met nadere en inhoudelijke provinciale invulling. Voor Gedeputeerde Staten voert de Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO, zie ook paragraaf 5 Verbonden partijen) de meeste VTH-taken uit. Door de Omgevingsdienst Groningen (ODG) worden de taken voor de majeure risicobedrijven (BRZO/RIE-4 bedrijven) uitgevoerd. Andere VTH-taken worden door de provincie zelf uitgevoerd, zoals het verlenen van vergunningen voor de Wet natuurbescherming en Waterwet en de VTH-taken op het gebied van wegen en vaarwegen door Provinciale waterstaat. Binnen de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) worden taken uitgevoerd bij 67 (peildatum 1-1-2020) grote industriële bedrijven, waarvan 14 majeure risicobedrijven. Daarnaast zijn er nog taken voor bodemsaneringen, ketens van grond en andere stoffen, gevaarlijke stoffen en andere ketens, vuurwerkevenementen, externe veiligheid en zonering rondom risicovolle activiteiten/risicokaart, natuurregels, zwem- en grondwater, luchtvaartwetgeving, nazorg stortplaatsen, vaarwegen en wegen. De FUMO en ODG houden toezicht op het naleven van deze vergunningen en de algemene regels. Waar nodig zet de provincie handhavingsinstrumenten in. Het gaat hier om Rijksregels en daarnaast eigen verordeningen.

Bij de uitvoering van de VTH-taken wordt gewerkt volgens de beleidscyclus (BIG-8). Dat betekent dat onder andere wordt gewerkt met een integraal uitvoeringsprogramma VTH en een integraal jaarverslag VTH. Met het integrale VTH-beleid provincie Fryslân 2019 -2023 wordt richting gegeven aan de uitvoering van de taken. Met het komende integrale jaarverslag VTH 2020 wordt PS geïnformeerd over uitvoering van de VTH-taken.

Hieronder wordt de VTH-aanpak op hoofdlijn beschreven en zoals die in 2020 bij de uitvoering van de taken is gehanteerd:

- Primair aandacht voor preventie ter naleving van regels (voortzetting beleid voorgaande jaren) en aanpak van overtredingen conform de Landelijke handhavingstrategie (LHS).
- Risicogericht werken met heldere prioriteiten. Daarbij sturen wij op SMART geformuleerde doelen en werken wij met bijbehorende prioriteiten en activiteiten.
- Implementeren van VTH-beleid van Gedeputeerde Staten voor de periode 2019-2023.
- Verder implementeren en werken met de landelijke handhavingstrategie (LHS), als onderdeel van het nieuwe VTH-beleid. Daarnaast is in het nieuwe VTH-beleid ook een vergunningenstrategie opgenomen.
- Opstellen van het gezamenlijke uitvoeringsprogramma 2020 van gemeenten en provincie voor uitvoering van de (basis)taken door de FUMO, dit als vervolg op het eerste gezamenlijke programma in 2019. Uitgangspunt is risicogerichtheid. Voor 2020 zal het gezamenlijke uitvoeringsprogramma nog maar een beperkt deel van het provinciale (basis)takenpakket omvatten, maar dat zal in de komende jaren steeds omvangrijker worden.
- Het continueren van de voorbereiding op de komende Omgevingswet (1-1-2022), waarin de Wabo, naast bijvoorbeeld de natuurwetgeving, de Waterwet en ook de Ontgrondingenwet, opgaat.

- Actief reageren op de vele nieuwe regelgeving en de organisatie tijdig voorbereiden op het werken met nieuwe regels.
- Werken op basis van vastgestelde kwaliteitscriteria volgens de Verordening Kwaliteit Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Omgevingsrecht Fryslân 2016 bij uitvoering en handhaving van de betrokken wetten door of in opdracht van Gedeputeerde Staten.
- Samenwerken aan gemeenschappelijke thema's met de partners via het VTH-overleg Fryslân.
- Blijvend aandacht voor het professionaliseren van goed opdrachtgeverschap naar de FUMO en het borgen van de relatie uitvoering van VTH-taken en de begroting.
- Verder professionaliseren van de VTH-taken bij de majeure risicobedrijven en de afstemming daarin met de provincies Drenthe en Groningen en de omgevingsdiensten in Noord-Nederland. De majeure risicobedrijven vallen onder operationele aansturing vanuit de ODG.

De wettelijke coördinatietask op het gebied van de VTH-taken van de provincie is verbreed naar de fysieke leefomgeving. Ook in de coördinatie werken wij nauw samen met de provincies Drenthe en Groningen.

De provincie zorgt er voor dat bedrijven en burgers hun werkzaamheden en activiteiten zodanig uitvoeren, dat zij aan de daarvoor gestelde normen in het brede omgevingsrecht voldoen. Met het uitoefenen van de vergunningverlening en de toezicht- en handhavingstaken dragen wij bij aan een schone en veilige provincie.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving

De provincie verleent op basis van het VTH-kader vergunningen, behandelt meldingen en zorgt voor actueel houden van de dossiers. Er wordt daarbij, vanuit de één loketgedachte, samengewerkt met andere overheden, vooral met de Friese gemeenten en Wetterskip Fryslân. Wij implementeren veranderingen in wetgeving voortvarend omdat die vaak versoepelingen voor bedrijven bevatten (bv. minder administratieve lasten, kortere en afgestemde procedures e.a.). In voorgaande jaren is stevig ingezet op de kwaliteit van de dossiers, zoals het actualiseren van de vergunningensituatie en het verbreden van de risicoanalyses, inclusief het opstellen van de toezichtplannen. In het integrale VTH-beleid provincie Fryslân 2019 -2023 is naast de landelijke handhavingsstrategie (LHS) ook een vergunningenstrategie opgenomen.

De inzet van de provinciale toezichtcapaciteit wordt bepaald door de mix van het risico van een activiteit en het naleefgedrag van een bedrijf of doelgroep. Wij zetten veel capaciteit in als de risico's hoog zijn en/of het naleefgedrag niet goed is. Bedrijven of activiteiten met lagere risico's en een goed naleefgedrag controleren we minder vaak. De reikwijdte van deze beleidslijn is gericht op alle VTH-taken van de provincie. De activiteiten waarvoor de provincie is aangewezen als bevoegd gezag, zijn gecontroleerd op basis van het integraal uitvoeringsprogramma VTH 2020 en/of via het gezamenlijke uitvoeringsprogramma 2020 van FUMO en ODG (zie hierboven).

Voor het takenpakket, dat gemandateerd is aan de FUMO en ODG, is een dienstverleningsovereenkomst afgesloten, de ruggengraat voor het operationeel opdrachtgeverschap naar de uitvoeringsdiensten dat meer in detail is uitgewerkt in het

uitvoeringsprogramma VTH. Het uitvoeringsprogramma VTH 2020 is op basis van het wettelijk vereiste vastgesteld door GS op 17 december 2019 en ter kennisname verstrekt aan PS

Beleidskaders

Het VTH-kader en uitvoeringsprogramma heeft een relatie met de beleidsvelden uit de programma's 2. Infrastructuur en 3. Omgeving uit de programmabegroting. De prioriteiten en aanpak daarvan worden organisatie-breed vastgesteld op grond van probleemanalyses. De operationele afstemming en borging van integraal werken vindt organisatie-breed plaats (inclusief de FUMO en ODG) bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma. De provinciale handhavingstaak op het terrein van de ruimtelijke ordening is geen eerstelijnstoezichtstaak, maar richt zich vooral op provinciale belangen. Als er provinciale belangen in het geding zijn bij ontwerp-omgevingsvergunningen, ontwerpbestemmingsplannen en projectbesluiten, dan dienen wij een zienswijze in. Als gemeentelijk toezicht en handhaving voor een provinciaal belang faalt of ontoereikend is, dienen wij een verzoek tot handhaving in bij de gemeente. Het indienen van een zienswijze is vrijwel altijd afdoende.

Samenwerking

Binnen het VTH-domein werken wij naast de organisatie brede en interne afstemming, ook veel samen met andere partijen, vanwege hun bevoegdheid in een zelfde project of zaak. Dit met als doel om elkaar te versterken en om naar de samenleving als een partij te acteren. Voorbeelden hiervan zijn:

- De noordelijke samenwerking met de provincies Drenthe en Groningen en de Politie Noord-Nederland.
- De samenwerking binnen het waddengebied en de hoofdvaarwegen.
- Samenwerking toezicht bij de Natura 2000-gebieden.

Wat wilden wij bereiken?

Samen met burgers en bedrijven en uitvoeringsdiensten en ketenpartners werken wij aan de fysieke leefomgeving en leveren daarmee een bijdrage aan een schoner, mooier en productiever Fryslân. Vanuit dat streven hebben we in het uitvoeringsprogramma VTH 2020 prioriteiten gesteld en hebben we gecontroleerd of burgers en bedrijven zich aan de regels houden.

Wat hebben wij daarvoor gedaan in 2020?

1. Integrale aanpak VTH-taken

Conform ons beleid zetten wij provinciebreed in op integrale vergunningverlening, toezicht en handhaving in goede samenwerking met onze partners waaronder de FUMO en de ODG. Dat vraagt goed opdrachtgeverschap, coördinatie en samenwerking binnen de provincie. Integraliteit brengt ook met zich mee dat in de organisatie er meer aandacht zal moeten zijn voor de één loket-gedachte en het omgevingsbrede casemanagement, waarvan de reikwijdte bepaald wordt door de Wabo, de Wet natuurbescherming en de Waterwet met alle daarbij behorende AMvB's, ministeriele regelingen en provinciale verordeningen.

In 2019 en 2020 is gewerkt aan een uniform uitvoerings- en handhavingsbeleid voor de basistaken. Het hebben van een dergelijk beleid is een gezamenlijke wettelijke

verantwoordelijkheid van de deelnemers (gemeenten en provincie) van de FUMO. Eind 2020 is het uniform beleidskader door het bestuurlijk VTH-overleg Fryslân vastgesteld en daaropvolgend door GS op 15 december 2020. Het kunnen beschikken over een uniform beleidskader biedt een basis voor verdere uniformering van de uitvoeringspraktijk waardoor deze efficiënter wordt. Daarnaast bevordert een uniforme manier van taakuitvoering een gelijke behandeling van ondernemers en burgers en daarmee een gelijk speelveld in Fryslân.

2. Kwaliteit- en procescriteria

In het Besluit omgevingsrecht (Bor) zijn onderwerpen geregeld met als doel de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken goed te regelen. Het Bor voorziet daarin onder andere door procescriteria. Procescriteria zijn werkprocessen voor het tot stand komen van een kwalitatief goede uitvoering van de VTH-taken. Provinciale Staten hebben op 28 september 2016 de Verordening Kwaliteit Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Omgevingsrecht provincie Fryslân 2016 vastgesteld. De kaders en uitgangspunten (Frysk Peil F1) zijn daarna door GS vastgesteld. In deze documenten worden regels gesteld aan opleiding/kennis, werkervaring en frequentie.

De landelijke set kwaliteitscriteria zijn geactualiseerd en bijgewerkt tot een nieuwe set versie 2.2. De Friese kwaliteitsdocumenten (Frysk Peil) zijn hierop geactualiseerd en in het bestuurlijk VTH-overleg Fryslân van 26 november 2020 vastgesteld.

Frysk Peil F1 wordt aangepast op de versie 2.2. van de landelijke kwaliteitscriteria en na afronding ter vaststelling worden voorgelegd aan GS. Het implementeren, door ontwikkelen en borgen van de gewenste kwaliteit vergt doorlopend aandacht en is een gezamenlijk speerpunt.

3. Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming (Wnb) trad op 1 januari 2017 in werking. Op basis van een organisatie brede risicoanalyse voeren wij de VTH-taken voor deze wet uit en brengen onze prioriteiten in de samenwerking met anderen in. Dat doen wij bijvoorbeeld in de samenwerkingsplannen voor de Natura 2000-gebieden.

We geven uitvoering aan de Wet natuurbescherming en handelen voor de onderdelen Hout, Gebieden, Soorten en Stikstof binnenkomende vergunning- en ontheffingsaanvragen af evenzo voor het Wadlopen. In 2020 hebben we in totaal 812 aanvragen afgehandeld. Over 2020 is 90% van de aangevraagde vergunningen tijdig verleend.

Het niet behalen van de 95% is te wijten aan de doorwerking van de uitspraak van de Raad van State in mei 2019 waarin het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in strijd is met Europese natuurwetgeving. In de uitspraak heeft de Raad van State aangegeven dat uit de passende beoordeling die ten grondslag ligt aan het PAS niet de vereiste zekerheid kan worden ontleend dat de huidige achtergronddepositie de natuurlijke kenmerken van Natura 2000 gebieden niet zal aantasten. Veel projecten lagen lange tijd stil in afwachting op meer duidelijkheid en toekomstperspectief. In 2020 is de vergunningverlening op gang gekomen en zijn de procedures die lange tijd stil hebben gelegen weer opgepakt. Deze procedures zijn allen niet binnen de wettelijke termijn verleend.

Voor het stikstofdossier is verder gewerkt aan de beleidsregels voor o.a. intern en extern salderen, het stikstofregistratiesysteem en redeneerlijnen voor de vergunningverlening voor beweiden.

In 2020 hebben we verder gewerkt aan:

- Kwaliteit en volledigheid aanvragen Wet natuurbescherming verbeteren;
- Voorlichting geven intern en richting gemeenten, Fumo en Wetterskip ten aanzien van de Wet natuurbescherming;
- het ontwikkelen van algemeen vergunningenbeleid en –strategie voor soorten, gebieden en houtopstanden en wanneer verlenen/weigeren voor bepaalde activiteiten, bijv. evenementen, vuurwerk, drones, visserij etc. Kleine initiatieven rondom ontbrekende beleids- en toetsingskaders zijn opgepakt, bij grote kaders is het een moeizaam proces omdat het niet officieel is belegd hoe en waar dit moet gebeuren
- Het actueel houden van informatie voor alle partijen; informatieverstrekking en voorlichting en zorgen voor kwalitatief goede en volledige aanvragen.
- Inzichtelijk en op kaart krijgen van welke bedrijven mogelijk stikstof uitstoten in Fryslân.

Een uitgebreider verslag van de werkzaamheden wordt weergegeven in het jaarverslag VTH 2020 wat in het tweede kwartaal 2021 gereedkomt.

4. Majeure risicobedrijven

Volgens het Besluit Omgevingsrecht is Omgevingsdienst Groningen, als noordelijke Brzo omgevingsdienst, verantwoordelijk voor de uitvoering van VTH taken (Wabo en Brzo2015) bij de Friese Brzo/RIE-4 bedrijven. In 2018 is hiervoor de gezamenlijke productie- en kwaliteitsnorm “Noordelijke Maat” door de gedeputeerde staten van Noord-Nederland vastgesteld. En in 2019 is de Samenwerkingsovereenkomst tussen ODG en de provincie Fryslân vastgesteld. Hiervoor is vanaf 2019 een apart budget uit de bijdrage voor de FUMO binnen de provinciale begroting beschikbaar. De bijdrage aan ODG voor 2020 is meerjarig begroot.

In 2020 zijn de uitvoering van de Noordelijke Maat en de ondersteunende processen verder worden geoptimaliseerd en is een planning voor de ODG planning en control documenten afgesproken. Er is zo veel mogelijk aangesloten bij landelijke projecten volgens het Werkprogramma Brzo Noord 2020. Om samenwerkingsafspraken aan te laten sluiten bij de Omgevingswet zijn door de drie noordelijke provincies gesprekken met de ODG gestart.

5. Landelijk (IPO) en vanuit de samenwerking VTH-overleg Fryslân is in 2020 onder andere (verder) gewerkt aan:

Vanuit IPO en de Friese samenwerking is in 2020 onder andere (verder) gewerkt aan:

- de binnen de bestuurlijke IPO-agenda MTH Gezonde en veilige leefomgeving (2020 – 2023) onderscheiden programmalijnen:
 1. Gezondheid
 2. Circulaire Economie
 3. Klimaat en energie
 4. Veiligheid
 5. VTH-stelsel

Binnen deze programmalijnen vallen onderwerpen als financiële zekerheid bij afvalstoffenbedrijven, zeer zorgwekkende stoffen (ZZS), subsidieregeling opruimen drugsafval, doorontwikkeling van het VTH-stelsel, Landelijke handhavingsstrategie en kwaliteitscriteria. In 2020 is gewerkt aan deze en andere onderwerpen en zal voortgezet worden in 2021.

- de binnen het VTH-overleg Fryslân (meerjarige) projecten en onderwerpen:
 - nadere uitwerking functionele boa-structuur Fryslân en evaluatie (en -kader)
 - opstellen uniform uitvoerings- en handhavingsbeleid voor de basistaken (VTH-beleid Fryslân voor de basistaken)
 - actualiseren VTH-kwaliteitscriteria
 - aanpak brandveiligheid gebouwen
 - samenwerking toezicht Natura 2000-gebieden

2.9 Paragraaf 9 – Grote projecten

In deze paragraaf staan alle grote projecten in de provincie Fryslân. Provinciale Staten hebben bepaald welke projecten zijn opgenomen. De verantwoording gebeurt aan de hand van de volgende vragen:

- Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?
- Wat heeft het gekost?
- Welke besluiten hebben Provinciale Staten in 2020 genomen?
- Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

Verklaring tabelkleuren tijd en geld

- Rood** = Projecten met overschrijding in tijd of van het krediet
Geel = Project met risico voor mogelijke afwijkingen in tijd of het krediet
Groen = Project ligt op schema wat betreft tijdsplanning en bestedingen.

1 – Overzicht grote projecten

Infrastructurele projecten

Bij de grote infrastructurale projecten gaat het om de volgende projecten:

- 1 N381 Drachten-Drentse grens
- 2 Spoorprojecten
 - a. Capaciteitsvergroting Leeuwarden-Zwolle
 - b. Capaciteitsvergroting Leeuwarden-Groningen
 - c. Station Werpsterhoeke
 - d. Capaciteitsvergroting Leeuwarden-Sneek

Gewenste resultaten	Beleid	Tijd	Geld
1 N381 Drachten-Drentse grens			
2 Spoorprojecten			
2 a Capaciteitsvergroting Leeuwarden-Zwolle			
2 b Capaciteitsvergroting Leeuwarden - Groningen			
2 c Station Werpsterhoeke			
2 d Capaciteitsvergroting Leeuwarden - Sneek			

Overige projecten

- 3 Heerenveen, stad van Sport (Nieuw Thialf)
- 4 RUG / Campus Fryslân
- 5 Leeuwarden Fryslân 2028
- 6 Europese watertechnologiehub
- 7 De Nieuwe Afsluitdijk
 - a. Sluis Kornwerderzand
- 8 Innovatiecluster Drachten (voorheen technocampus)
- 9 Gebiedsontwikkelingsplan Harlingen-Franekeradeel
- 10 Uitvoering natuuropgave

- 11 Breed cofinancieringsbudget
- 12 Corona maatregelen provincie

Gewenste resultaten	Beleid	Tijd	Geld
3 Heerenveen, stad van Sport (Nieuw Thialf)			
4 RUG/Campus Fryslân			
5 Leeuwarden Fryslân 2028			
6 Europese watertechnologiehub			
7 De Nieuwe Afsluitdijk			
7a Sluis Kornwerderzand			
8 Innovatiecluster Drachten (voorheen technocampus)			
9 Gebiedsontwikkelingsplan Harlingen-Franekeradeel			
10 Uitvoering natuuropgave			
11 Breed Cofinancieringsbudget			
12 Corona maatregelen provincie			

2 – Infrastructurele projecten

In 2020 zijn de grote infrastructurele projecten in een vergevorderd stadium van afronding. De meest projecten zijn in gebruik genomen. Alleen voor de investeringsagenda Drachten – Heerenveen en de gebiedsontwikkeling rondom de Centrale As lopen nog deelprojecten in de voorbereiding en de uitvoering. Voor de overige projecten is in 2020 gewerkt aan de afhandeling van restpunten en de definitieve afrekening (zowel met de aannemer(s), als met onze overheidspartners).

Algemene Projectrisico's

Nu we steeds meer projecten afronden, constateren we dat het risicoprofiel van de grote infrastructurele werken kleiner is geworden. Dit betekent dat een algemene risicoparagraaf voor alle projecten niet meer aan de orde is. Wel merken we op dat de afrekening van projecten veel tijd neemt, vooral vanwege restpunten en daarmee de overdracht aan de betreffende beheerder.

Bij de behandeling van de 1ste berap wordt een actuele financiële stand gegeven over de complexe infrastructuurprojecten.

Specifieke projectgebonden risico's staan vermeld onder het kopje 'Risico's' bij de afzonderlijke projecten.

1. N381 Drachten-Drentse grens (programma 2)

	Beleid	Tijd	Geld
N381 Drachten-Drentse grens			

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

De verdubbeling N381 Donkerbroek – Oosterwolde is in 2020 in gebruik genomen. Een aantal restpunten moet nog worden opgepakt door de aannemer. Daarna kan de afrekening plaatsvinden.

Wat heeft het gekost?

Het project ligt financieel op koers. Het projectbudget van € 184,2 miljoen is toereikend en het project kent een gebruikelijk percentage onvoorzien om eventuele tegenvallers op te vangen. Tot 31 december 2020 is circa € 172,1 miljoen uitgegeven. De Prognose Einde Werk (PEW) is lager dan het projectbudget en we voorzien de komende periode geen grote risico's. Bij de kadernota 2022 zullen we de financiële tussenstand van dit project in samenhang met de andere grote infrastructurele projecten aan u voorleggen.

Welke besluiten hebben Provinciale Staten in 2020 genomen?

Provinciale Staten hebben in 2020 geen besluiten genomen.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

De Raad van State heeft op 26 augustus 2020 - in hoger beroep - uitspraak gedaan over een (juridisch) geschil ten aanzien van het verleggen van kabels- en leidingen tussen Wetterskip Fryslân en provincie Fryslân. De Raad van State heeft het hoger beroep van Wetterskip Fryslân ongegrond verklaard. Er lopen voor de N381 geen juridische procedures meer ten aanzien van het verleggen van kabels en leidingen.

Er zijn geen grote risico's meer voorzien bij de afronding van het project N381.

2. RSP Spoorprojecten (programma 2)

Algemeen

De Spoorprojecten zijn onder te verdelen in vier hoofdprojecten:

- Capaciteitsvergroting van de spoorverbinding Leeuwarden-Zwolle voor de uitbreiding van het aantal treinen van twee naar vier per uur in beide richtingen.
- Capaciteitsvergroting van de spoorverbinding Leeuwarden-Groningen voor de tweede sneltrein die gaat rijden.
- Aanleg van station Werpsterhoeke met een onderdoorgang voor auto's en vrachtwagens en een onderdoorgang voor fietsers en voetgangers.
- Capaciteitsvergroting van de spoorverbinding Leeuwarden-Sneek voor de uitbreiding van het aantal treinen van drie naar vier per uur in de spits.

RSP spoorprojecten	Beleid	Tijd	Geld
2a Capaciteitsvergroting Leeuwarden – Zwolle			
2b Capaciteitsvergroting Leeuwarden – Groningen			
2c Station Werpsterhoeke			
2d Capaciteitsvergroting Leeuwarden – Sneek			

2a. Capaciteitsvergroting spoorverbinding Leeuwarden-Zwolle

RSP spoorprojecten	Beleid	Tijd	Geld
a. Capaciteitsvergroting Leeuwarden - Zwolle			

Wat wilden we bereiken en wat hebben we bereikt?

Spooruitbreiding Zwolle-Herfte

De spooruitbreiding tussen Zwolle en Herfte is in uitvoering. Volgens de huidige planning is het werk in september 2021 gereed.

Spoorbrug HRMK - Leeuwarden

Er is een capaciteitsprobleem bij de spoorbrug HRMK vanuit zowel de scheepvaart als het treinverkeer. Provinciale Staten hebben in juni 2018 de wens uitgesproken om de huidige spoorbrug HRMK te vervangen door een spooraquaduct. In 2020 hebben we een vervolgvorstel voorbereid en met de minister besproken tijdens het BO-MIRT in november 2020. Tijdens het BO-MIRT 2020 is afgesproken in een samenhangend pakket van maatregelen afspraken te gaan maken over de aanpak van de spoorbrug HRMK, de decentralisatie van de sprinterdiensten en de realisatie van station Werpsterhoeke.

Overige maatregelen Leeuwarden – Zwolle

Als Zwolle – Herfte klaar is, kunnen de Sprinters Leeuwarden – Meppel doorrijden naar Zwolle. Hiervoor moet ProRail tussen Meppel en Zwolle ook nog overwegveiligheidsmaatregelen nemen en de tractie verbeteren. Voordat Zwolle – Herfte klaar is, is de tractie op orde.

Wat heeft het gekost?

Spooruitbreiding Zwolle - Herfte

Afgezien van de vaste bijdrage vanuit de RSP-middelen komen de kosten voor Herfte-Zwolle niet ten laste van de regio. De risico's van het project Herfte-Zwolle zijn voor het Rijk.

Spoorbrug HRMK - Leeuwarden

De vervanging van de spoorbrug HRMK voor een aquaduct is nog niet in uitvoering. De verwachting is dat een spooraquaduct €100 – 125 mln. kost.

Overige maatregelen Leeuwarden – Zwolle

De overwegveiligheidsmaatregelen zijn geraamd op € 0,5 mln. De onderzoekskosten naar de maatregelen voor de uitbreiding van de tractie zijn geraamd op € 150.000. Dit bedrag is vanuit de Motie Koopmans beschikbaar gesteld aan ProRail.

Welke besluiten hebben Provinciale Staten in 2020 genomen?

Door Provinciale Staten zijn in 2020 geen besluiten genomen.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

Vanaf de dienstregeling 2022 moeten er vier treinen rijden tussen Leeuwarden en Zwolle: twee Intercity's en twee Sprinters, waarbij de Sprinters in Zwolle aansluiting geven op andere treinen. Lange tijd was er geen zicht op een maakbare dienstregeling voor 2022. In 2020 hebben NS en ProRail door een nieuwe planningsmethodiek een inpasbare dienstregeling gevonden voor 2022. Met de NS zijn we in overleg om deze dienstregeling in te laten gaan per september 2021, wanneer Zwolle – Herfte klaar is.

Een ander risico is dat de spooruitbreiding Zwolle-Herfte vertraging oploopt tijdens de uitvoering. De dienstregeling die geldt voor 2021, blijft dan gelden totdat het project wel gereed is.

2b Capaciteitsvergroting spoorverbinding Leeuwarden-Groningen

RSP spoorprojecten	Beleid	Tijd	Geld
b. Capaciteitsvergroting spoorverbinding Leeuwarden-Groningen			

Wat wilden we bereiken en wat hebben we bereikt?

In 2020 zijn de werkzaamheden die nodig zijn om een extra sneltrein te laten rijden afgerond. De extra sneltrein is 14 december gaan rijden. Het verleggen van de overweg bij de Hogeweg in Den Horn gebeurt later. Er zijn twee grote buitendienststellingen geweest in het voor- en najaar. De meeste werkzaamheden zijn tijdens deze buitendienststellingen uitgevoerd. Bij de voorbereidingen van de buitendienststellingen is rekening gehouden met de Corona maatregelen. De planning is onder meer ruimer opgezet. Tijdens de uitvoering zijn mede daardoor geen vertragingen opgetreden.

Wat heeft het gekost?

Van het totale budget dat beschikbaar is voor de spoorverbinding Leeuwarden-Groningen is tot nu toe € 153 miljoen uitgegeven. Op basis van de huidige gegevens valt de prognose einde werk binnen projectbudget. Bij de kadernota 2022 zullen we in samenhang met de andere RSP-projecten de financiële stand aan u voorleggen.

Welke besluiten hebben Provinciale Staten in 2020 genomen?

Door PS zijn in 2020 geen besluiten genomen over de capaciteitsvergroting Leeuwarden – Groningen.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

De meeste werkzaamheden zijn afgerond. Om deze reden is het resterende risicoprofiel laag. Er zijn geen nieuwe risico's bij gekomen. Er is nog wel discussie tussen ProRail en de aannemer BAM over de vergoeding van kosten als gevolg van het verschuiven van een buitendienststelling (van oktober 2019 naar november 2020). Hiervoor is een arbitragezaak gestart.

2c Station Werpsterhoeke

RSP spoorprojecten	Beleid	Tijd	Geld
c. Station Werpsterhoeke			

Wat wilden we bereiken en wat hebben we bereikt?

De eerste fase van project Station Werpsterhoeke betrof de realisatie van 2 onderdoorgangen. Deze zijn eind 2019 opengesteld voor het verkeer. De overdracht naar de gemeente Leeuwarden loopt nog.

Bij het toekomstig station Werpsterhoeke liggen twee overwegen. Te weten Nije Werpsterdyk en Barrahûs. De overwegen zijn in het voorjaar van 2020 afgesloten.

Wat heeft het gekost?

Tot en met 2020 is € 18 miljoen (inclusief BTW) uitgegeven uit het RSP-budget voor station Werpsterhoeke. Daarnaast is vanuit de motie Koopmans voor het opheffen van de overweg Nije Werpsterdyk een bedrag van € 250.000 extra beschikbaar gesteld.

Welke besluiten hebben Provinciale Staten in 2020 genomen?

Provinciale Staten hebben in 2020 geen besluiten genomen.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

De provincie en de gemeente Leeuwarden hebben de ambitie en inzet om station Werpsterhoeke in 2025 te bedienen. Voordat de NS hier stopt, willen zij zicht hebben op voldoende in- en uitstappers.

2d Capaciteitsvergroting van de spoorverbinding Leeuwarden - Sneek

RSP spoorprojecten	Beleid	Tijd	Geld
d. Capaciteitsvergroting van de spoorverbinding Leeuwarden-Sneek			

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

In 2018 heeft de provincie samen met ProRail en Arriva een tijdelijke oplossing bedacht en uitgewerkt waarbij in de ochtendspits alleen vier treinen per uur rijden van Sneek naar Leeuwarden. Bij deze oplossing kunnen er maar twee treinen stoppen in Mantgum. Van Leeuwarden naar Sneek rijden er dan twee (lange) treinen per uur. In de middagspits is dit omgekeerd.

Voor deze tijdelijke oplossing moeten er naast de aanpassingen aan het spooreplacement in Leeuwarden ook maatregelen worden getroffen bij Mantgum. Het was de bedoeling deze maatregelen eind 2020 uit te voeren. Dit is gelukt. Vanaf 14 december is de extra spitsstrein gaan rijden. Deze treinen rijden met een ontheffing van ProRail omdat de maatregelen bij Mantgum niet voldoende zijn om een robuuste dienstregeling te rijden. Hiervoor moeten aanvullende maatregelen worden getroffen op het spooreplacement ten westen van Leeuwarden. Deze maatregelen worden onderdeel van een grotere aanpassing van dit emplacement. Dit project is momenteel in voorbereiding. De uitvoering staat gepland voor 2023.

Wat heeft het gekost?

Tot nu toe is € 2,4 miljoen uitgegeven. Voor de aanpassingen bij Mantgum heeft het ministerie van IenW € 0,65 miljoen bijgedragen.

Welke besluiten zijn er nog genomen in het jaar 2020 door Provinciale Staten?

Door Provinciale Staten zijn in 2020 geen besluiten genomen.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

We blijven ons inzetten voor een dienstregeling met 4 treinen in beide richtingen tijdens de spits. Voor deze definitieve situatie is een bedrag nodig van € 20 tot € 36 miljoen om de grondstabiliteit op orde te brengen. Het Rijk is tot nu toe niet bereid om deze middelen beschikbaar te stellen.

Eind 2020 is de voorbereiding gestart van de ombouw van het emplacement aan de westkant van Leeuwarden. Een deel van de kosten van deze ombouw komt ten laste van de provincie. Het is nog niet duidelijk om welk deel het gaat. In 2021 moet dit duidelijk worden. Over de verdeling van de kosten is intensief overleg met ProRail.

3 – Overige projecten

3. Heerenveen, stad van Sport (Nieuw Thialf, programma 5. Mienskip)

Het doel is een schaatsaccommodatie te behouden die voldoet aan de normen van deze tijd, bestemd voor (topsport)wedstrijden, (topsport)trainingen en recreatiesport. Tevens is het streven om de A-status te behouden. De ambitie is om het schaatshart van de wereld te zijn met het snelste ijs.

Het project is uitgevoerd onder de verantwoordelijkheid van Thialf Onroerend Goed bv (OG), waarin de provincie voor 2/3 deel aandeelhouder is en de gemeente Heerenveen voor 1/3 deel. Het project bestaat uit vier onderdelen:

1. Het vernieuwen van het schaatscomplex (geregeld);
2. Het aanpassen van de governance op de Thialf organisatie (afhankelijk van de exploitatie);
3. Een gedeelte aanbesteding van de exploitatie: horeca en schoonmaak heeft inmiddels plaatsgevonden;
4. De opening van het vernieuwde Thialf heeft eind januari 2017 plaatsgevonden.

De provincie is als aandeelhouder én subsidieverstrekker betrokken bij het project.

	Beleid	Tijd	Geld
Heerenveen, stad van Sport			

Wat wilden we bereiken en wat hebben we bereikt?

Ijshal:

Thialf bv doet op dit moment de exploitatie van de ijshal. Gezien de omvang van de opdracht zou volgens de aanbestedingsregelgeving openbare aanbesteding van de nieuwe exploitatie openbaar nodig zijn. Aan de Europese Commissie is gevraagd om toestemming om hiervan af te wijken. De EC heeft geantwoord dat de exploitatie zonder aanbesteding voort te zetten is door Thialf bv, mits die een marktconforme huur betaalt aan Thialf OG. Die huur is betaald tot en met het seizoen 2018- 2019. Daarna is hij gestaakt.

De exploitatie van Thialf is verliesgevend. Dat heeft te maken met gestegen energieprijzen, contracten met derden als KNSB en ISU die onvoldoende omzet genereren, dure ICT en bovendien een niet verrekenbare BTW. Dat betekent dat er voor de aandeelhouders een risico is ontstaan. Dit heeft eind 2019 geresulteerd in een opdracht aan Thialf om een reddings- en herstructureringsplan te maken. Het reddings- en herstructureringsplan betekent een forse afslanking van Thialf. Thialf gaat in de toekomst meer een faciliterende dan organiserende rol in de schaatsport spelen. Een plek waar zowel plaats is voor topsport als breedtesport. Thialf heeft conform haar herstelplan reeds een bezuiniging doorgevoerd naar een slankere faciliterende organisatie. Betrokken aandeelhouders leveren een bijdrage om de bedrijfsvoering tot en met 2022 mogelijk te maken en in die tijd te herstructureren. Het totale herstelplan gaat om een bijdrage van € 3 mln. waarvan de provincie € 2 mln. bijdraagt. Via een geldleningsovereenkomst is er in eerste instantie een reddingkrediet akkoord bevonden door de EC en verstrekt van € 2 mln. Thialf heeft in september 2020 een eerste trekking

van € 636.000,- uit de geldleningsovereenkomst gedaan. Er is in 2020 verder gewerkt aan de uitwerking van het herstelplan, dat in maart 2021 aan de Europese Commissie is voorgelegd, om in te stemmen met de volledige € 3 mln. De sluitende exploitatie na de herstructureringsperiode is onderwerp van een discussie waarvan (vervanging)investeringen of een (structurele) bijdrage in de exploitatie door de aandeelhouders onderdeel uitmaken. Gesprekken hierover zijn in het najaar van 2020 gestart met alle betrokkenen.

De coronatijd maakte de belangrijke rol die Thialf in de schaatswereld speelt duidelijk. Wereldschaatsbond ISU besloot om alle grote internationale wedstrijden begin 2021 in Thialf te laten verrijden, waarbij de nationale en internationale deelnemers in de omgeving in een schaatsbubbel verbleven.

IJshockeyhal:

De gemeente Heerenveen is eigenaar van de ijshockeyhal. Thialf bv huurt deze hal van de gemeente. Thialf OG bv is de enige aandeelhouder van Thialf bv. Van Thialf OG bv is de provincie 2/3 deel aandeelhouder. Het groot onderhoud is de verantwoordelijkheid van Thialf OG bv. Een ingrijpende renovatie van de ijshockeyhal is noodzakelijk vanwege de bouwkundige toestand van de hal en de behoefte om er ook activiteiten als curling en short track in te kunnen organiseren; sporten die een grote vlucht nemen. De discussie over de renovatie zal binnen de definitieve herstructureringsoperatie van Thialf plaatsvinden.

In 2020 zijn geen verdere besluiten over de ijshockeyhal genomen.

Wat heeft het gekost?

IJshal

- In 2020 heeft provincie Fryslân € 2 mln. als lening beschikbaar gesteld voor het herstelplan Thialf. In 2020 is hiervan € 635.000,- opgenomen (2/3 deel hiervan voor rekening van de Provincie). De provincie heeft voor dit bedrag een risicovoorziening gevormd.
- De jaarcijfers voor het seizoen 2018-2019 zijn in april 2020 ingediend en zijn behandeld in de AvA vergadering van 24 april 2020.

Welke besluiten hebben Provinciale Staten in 2020 genomen?

- PS heeft ingestemd met de benoeming van mevrouw Vlietstra als nieuwe voorzitter van de Raad van Commissarissen.

PS heeft op 17 juni 2020 ingestemd met het herstelplan voor Thialf waarvan een beschikbaarstelling van € 2 mln. als lening door de provincie als aandeelhouder is goedgekeurd. Voor dit bedrag wordt tevens een risicovoorziening gevormd.

Naast het herstelplan doen zich ook nog andere omstandigheden voor die een rol kunnen spelen bij de toekomstige exploitatie van Thialf. Hoewel de coronacrisis zorgde voor extra wedstrijden in het ijsstadion, leverde dit onvoldoende extra inkomsten op om andere tegenvallers op te vangen. Tot eind 2020 was er vrijwel geen Rijksregeling op coronagebied waar Thialf kon aankloppen. In januari 2021 is er wel een mogelijkheid geopend voor o.a. ijsbanen om een vergoeding van het Rijk te kunnen krijgen. Thialf heeft hiervoor een aanvraag ingediend. Mede hierdoor was het nog niet duidelijk wat het netto-effect van de coronacrisis voor Thialf zou zijn.

Daarnaast speelde in 2020 de kwestie met de verzekeraar van Thialf. Vanwege de aanwezigheid van zonnepanelen op het dak wilden verzekeraars niet langer het brandrisico dekken. Op initiatief van de provincie is onderzoek gedaan wat voor oplossingen hiervoor mogelijk zijn, bij voorkeur met behoud van de zonnepanelen op het dak. Het onderzoek is in december 2020 afgerond en in januari 2021 aan de Staten gestuurd. Mogelijk biedt het aanbrengen van een nieuwe coating op het dak voldoende vertrouwen bij de verzekeraars om het brandrisico van Thialf te blijven dekken, met behoud van de zonnepanelen op het dak. Voor 1 juni 2021 moet een oplossing zijn doorgevoerd, want dan eindigt de huidige verzekeringspolis. De financiële consequenties van het eventueel permanent verwijderen van de zonnepanelen zijn nog niet bekend, of de panelen nu wel of niet op het dak blijven.

Verder moet rekening gehouden worden met eventuele tegenvallers vanwege de coronacrisis.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

IJshal

- Wanneer Thialf bv uiteindelijk de exploitatie blijft doen en niet in de zwarte cijfers geraakt, is het mogelijk dat Thialf een bijdrage van de aandeelhouders en andere stakeholders in de exploitatie vraagt. Een aanhoudende zorg is dat er onvoldoende opbrengsten uit de schaatshal zijn voor een sluitende exploitatie. In het reddings- en herstructureringsplan zijn de kosten verder teruggebracht. Bovendien staat hierin dat Thialf bij nieuwe contracten met gebruikers en leveranciers gunstigere voorwaarden moet bedingen. Gesprekken met KNSB en NOCNSF over wat zij kunnen en willen betekenen voor Thialf zijn eind 2020 gestart met de bedoeling daar in het eerste kwartaal van 2021 overeenstemming over te bereiken. Dat maakt ook duidelijk welke structurele bijdrage van gemeente en provincie gevraagd zal worden
- Een ander risico is het nakomen van de afspraken door de KNSB en ISU ten aanzien van wedstrijden in de toekomst (vier wedstrijden per jaar gedurende vijf jaar); een minimale hoeveelheid wedstrijden is van belang voor gezonde exploitatie. Het aantal wedstrijden en grote evenementen waar Thialf gastheer van is in de komende tijd neemt toe. Wanneer de coronamaatregelen blijven leiden tot een

sterke reductie van de toegestane publiekcapaciteit is een renderende verhuur voor toernooien bijna onmogelijk.

- Er is nog geen uitspraak van de verzekeraars over het eventueel verwijderen van de zonnepanelen of over de verzekeraarbaarheid van de zonnepanelen in de toekomst. Wanneer de verzekeraars uiteindelijk niet akkoord gaan met de verzekeraarbaarheid van zonnepanelen betekent dit een forse tegenvaller op de exploitatie. Als er een oplossing komt om de zonnepanelen op het dak te houden met een brandwerende coating kan dit betekenen dat Thialf hiervoor een behoorlijke hersteluitgave moet gaan doen die zij zelfstandig niet kan dragen.

IJshockeyhal

- De gemeente werkt momenteel aan plannen voor vernieuwbouw van de ijshockeyhal vanwege de bouwkundige toestand van de hal en de behoefte om er ook activiteiten als curling en short track in te kunnen organiseren; sporten die een grote vlucht nemen. Voor dit laatste is onder andere een andere boarding nodig. Een deel van de kosten wil de gemeente bij de huurder Thialf bv in rekening brengen. Dit kan dan deels op het bord van de provincie (als aandeelhouder van Thialf OG bv) komen. Het huurcontract loopt af in 2024 met de mogelijkheid tot verlenging.
- Een overheidsbijdrage voor renovatie van de IJshockeyhal zal moeten worden gemeld aan de EU om het risico op staatssteun te voorkomen.

Jaarrekening:

De jaarrekeningen 2018/2019 en 2019/2020 zijn door Thialf opgemaakt en door de accountant gecontroleerd. Maar de accountant heeft tot op heden alleen een verklaring met beperkingen kunnen afgeven omdat er onder andere nog een discussie loopt met de belastingdienst over de waardering van het onroerend goed. Er komt pas duidelijkheid over de waardering van het vastgoed als er een exploitant gevonden is, in die zin of duidelijk is dat de exploitatie moet worden aanbesteed of dat Thialf bv deze zelf mag doen. Na de aanbesteding dan wel de instemming van de EC zal hierover meer duidelijkheid komen.

4. RUG/Campus Fryslân (programma 4)

	Beleid	Tijd	Geld
RUG / Campus Fryslân			

Wat wilden we bereiken en wat hebben we bereikt?

Onderstaande tabel bevat een samenvattend overzicht in relatie tot de in de beschikking genoemde vier projectdoelen van RUG CF (inclusief de 1^e generatie master/tracks uit de UCF1-periode, welke formeel geen deel uitmaken van het project Opbouw RUG Campus Fryslân).

Stand van zaken op de peildatum 1 maart 2020.

Project doelen	Opleidingen	Aantal ingeschreven studenten 1/9/2018	Aantal ingeschreven studenten 1/9/2019	Aantal ingeschreven studenten 1/9/2020
Een brede driejarige bacheloropleiding voor 600 studenten.	University College met bacheloropleiding Global Responsibility & Leadership (start 1/9/2018, 3-jarig)	26 (7)*	77 (16)*	153 (29)*
Tien masters / tracks voor in totaal 400 studenten (inclusief de 'oude' UCF masters)	'Oude' UCF masters (1 ^e generatie): <ul style="list-style-type: none"> Multilingualism (1-jarig) Watertechnologie (2-jarig) MEEM (master Environmental & Energy Management (1-jarig) 	17 (2)* 40 (1 ^e + 2 ^e jrs) 38 Totaal: 95	12 (0)* 32 (1e + 2e jrs) 33 Totaal: 77	10 (1)* 26 (1 ^e + 2 ^e jrs) 33 Totaal: 69
	Master/tracks (2 ^e generatie)**: <ul style="list-style-type: none"> Tourism Geography & Planning (start 1/9/2017), (1-jarig) Governance and Law in Digital Society (start 1/9/2018), (1-jarig) 	9 (0)* 7 (5)* Totaal: 16	7 (1)* 6 (5)* Totaal: 13	9 (1)* 7 (3)* Totaal: 16
	Master (3 ^e generatie): <ul style="list-style-type: none"> Sustainable Entrepreneurship (start 1/9/2018), (1-jarig) 	16 (2)*	30 (3)*	32 (7)*
Een International Graduate Research School (IGRS) voor jaarlijks 15 promovendi	In totaal 16 van de 35 promovendi die vanuit de UCF1-periode zijn overgedragen aan RUG Campus Fryslân zijn gepromoveerd. In totaal (vanaf 2016) zijn 39 nieuwe promovendi aangesteld onder de vlag van RUG Campus Fryslân,			

Project doelen	Opleidingen	Aantal ingeschre- ven studenten 1/9/2018	Aantal ingeschre- ven studenten 1/9/2019	Aantal ingeschre- ven studenten 1/9/2020
	waarvan inmiddels 1 is gepromoveerd.			
Het opzetten van een faculteitsbureau.	Operationeel			
Totaal		153 studenten op basis van 7 opleidingen	197 studenten op basis van 7 opleidingen	270 studenten op basis van 7 opleidingen

(..)* aantal studenten afkomstig uit Fryslân.

Het aantal Friese studenten bij de opleidingen MEEM en Watertechnology zijn niet bekend. Deze opleidingen vallen onder de verantwoordelijkheid van respectievelijk de TUTwente en Wetsus.

Met deze partijen zijn geen afspraken over de het bijhouden van de herkomst van studenten.

**) een track (30 studiepunten) is een bepaalde richting binnen een master (totaal 60 studiepunten)

Verder:

- Premasters; dit zijn extra onderwijsmodules voor HBO-ers die na hun afstuderen een aansluitende masteropleiding willen volgen. Deze pre-masteropleidingen zijn vooral interessant voor studenten die aan de Friese HBO's afstuderen. De hogescholen zijn begonnen met het aanbieden van enkele premasters die aansluiten op de masters van RUG/Campus Fryslân. Tot op heden heeft dat (nog) geen substantiële toename van HBO-studenten opgeleverd. De inhoud van beide tracks wordt aangepast.
- Er worden jaarlijks minimaal 4 voortgangsgesprekken met RUG/Campus Fryslân gevoerd en er is minimaal 1 bestuurlijk overleg. Daarnaast wordt twee maal per jaar aan Provinciale Staten gerapporteerd over de voortgang van RUG/Campus Fryslân. Voorts hebben drie universiteiten, 4 hogescholen, 6 kennisinstellingen, 1 bibliotheek en de gemeente Leeuwarden en de provincie zich met de ondertekening van het Hoger-Onderwijsakkoord Fryslân op 24 juni 2016 verbonden aan samenwerking met RUG Campus Fryslân. Het doel van deze samenwerking is om o.a. een impuls te geven aan het niveau van het Friese hoger onderwijs, het academisch klimaat in Leeuwarden en de gezamenlijke werving van studenten richting Leeuwarden. De geactualiseerde Kennisagenda Fryslân 2019-2025 is een product van dit samenwerkingsverband. De provincie is initiatiefnemer van de totstandkoming van het Hoger Onderwijs Fryslân Akkoord.
- Drie maal per jaar komt de Raad van Advies RUG Campus Fryslân bijeen. Hierin zitten alle ondertekenaars van het Hoger Onderwijs Akkoord Fryslân. De provincie heeft een 'standing invitation'. Eens per jaar vindt het HOAF-overleg plaats dat de provincie voor zit. De verdere uitvoering van de geactualiseerde Kennisagenda Fryslân 2019-2025 is een terugkerend agendapunt.
- De 'oude' UCF-1projecten 'Flankerend beleid onderzoeksschool RUG Campus Fryslân' (provinciaal subsidie van € 1.768.000) en Marketing&Werving (provinciaal

subsidie € 190.750) zijn bij de start van RUG CF overgedragen aan RUG CF. Het project Flankerend Beleid wordt op verzoek van de RUG Campus Fryslân verlengd tot 31 december 2021. Het UCF1-project Marketing & Werving van studenten voor masters, dat is ontwikkeld in de UCF1 periode, is inmiddels afgerond maar moet nog worden afgerekend. Beide projecten maken geen onderdeel uit van het project Opbouw RUG Campus Fryslân.

Wat heeft het gekost?

In totaal kost het project RUG/Campus Fryslân € 57,1 mln voor de periode 2016-2023.

De verdeling ziet er als volgt uit:

Provincie Fryslân	€ 17,83 mln.
Gemeente Leeuwarden	€ 3,33 mln.
RUG	€ 29,94 mln.
Derden	€ 5,67 mln.
Stelpost	€ 0,33 mln.
Totaal	€ 57,10 mln.

De totale werkelijk gemaakte kosten t/m 2020 bedragen € 15.088.788 (op basis van de concept-jaarrekening 2020). De bevoorschotting loopt redelijk in de pas met de gemaakte kosten. Het totaal aantal uitgekeerde voorschotten, inclusief het voorschot 2021, bedraagt: € 12.693.784*.

**Er is t/m 2020 een bedrag van € 9.972.347 aan voorschotten uitbetaald. Op basis van de begroting 2021 zal een bedrag van € 3.401.796 als voorschot worden aangevraagd. Hiervan keren wij dit jaar 80% uit, wat neerkomt op een bedrag van € 2.721.437 (€ 9.972.347 + € 2.721.437 = € 12.693.784). Deze bedragen zijn onder voorbehoud van besluitvorming GS.*

Welke besluiten hebben Provinciale Staten in 2020 genomen?

Provinciale Staten hebben in 2020 geen besluiten over de RUG/Campus Fryslân genomen.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

Macrodoelmatigheidstoets en accreditatietoets:

Het opstarten van nieuwe opleidingen vraagt veel samenwerking met andere kennisinstellingen. Vervolgens is het doorlopen van de toetsing van de twee commissies bepalend voor het tempo waarin nieuwe masters of master/tracks van start kunnen gaan. Wanneer een opleiding de toetsing met goed gevolg doorloopt, is rijksfinanciering geborgd. Latere accreditatie heeft een latere werving van studenten tot gevolg t.b.v. een nieuw studiejaar. Voornoemde complexe trajecten spelen een rol bij de vertraagde start van nieuwe opleidingen bij RUG CF.

Te weinig studenten:

De ambities in de plannen van RUG/Campus Fryslân zijn hoog. Er staat daarom in het ontwikkelplan uit 2016 dat het risico aanwezig is dat de gestelde aannames voor studentenaantallen niet worden gehaald. De RUG gaat uit van een periode van zes à zeven jaar om 1000 studenten en 50 promovendi aan Fryslân te binden. De RUG draagt het financiële risico wanneer er sprake is van een lagere instroom van studenten. In de beschikking is rekening gehouden met enige vertraging. Inmiddels is duidelijk dat de instroom aanzienlijk onder de geprognosticeerde aantallen ligt, zowel per opleiding, als in z'n totaliteit. De bacheloropleiding laat de afgelopen twee jaar wel een toename van studenten zien, maar onvoldoende om in de buurt van de aanvankelijk geprognosticeerde studentenaantallen uit 2016 te komen. Inmiddels is de RUG Campus Fryslân van start gegaan met het ontwikkelen van een tweede reguliere bacheloropleiding. Deze bachelor sluit aan bij de Friese Kennisagenda. RUG Campus Fryslân hoopt met deze tweede bacheloropleiding op een aanzienlijke toename van het aantal studenten. Er ligt een verzoek bij de provincie om deze tweede bachelor onderdeel te laten uitmaken van het project Opbouw RUG Campus Fryslân. De inmiddels gereed zijnde Tussenbalans kijkt terug op de afgelopen jaren en in relatie daarmee naar het toekomstperspectief en -bestendigheid van RUG CF. De uitkomst zal in maart 2021 aan GS worden voorgelegd. Daarna worden de uitkomsten toegestuurd aan PS.

Imago Leeuwarden als (studie)stad:

Leeuwarden heeft geen vergelijkbaar imago als studiestad Groningen. Een risico is ook de nabijheid van Groningen, met als gevolg dat er te weinig studenten in Leeuwarden komen wonen. Binnen de planvorming van Campus Fryslân hebben de partijen afspraken gemaakt om de krachten te bundelen en een aansprekend programma te ontwikkelen voor het bevorderen van het academisch klimaat in Leeuwarden. Dit programma moet zich in 2021 verder ontwikkelen en indien gewenst worden aangepast.

5. Leeuwarden-Fryslân 2028 - Agenda 2028 - (programma 5. mienskip, 4. Economie en 3.omgeving)

	Beleid	Tijd	Geld
Leeuwarden-Fryslân 2028			

In 2018 heeft Leeuwarden – Fryslân zich namens Nederland als Europese Culturele Hoofdstad Fryslân nationaal en internationaal op de kaart gezet. Na dit succesvolle jaar willen we de in gang gezette ontwikkelingen vasthouden en uitbouwen. Provincie Fryslân en gemeente Leeuwarden hebben hierin het voortouw genomen. Het programma voor LF2028 wordt gevuld met sterke culturele producties die zijn verbonden met onze lepen Mienskip, bijdragen aan het culturele veld, cultuurtoerisme, het vestigingsklimaat en de leefbaarheid van Fryslân.

In 2020 zijn verschillende besluiten genomen over de inrichting en governance van de uitvoeringsorganisatie. Op 10 maart 2020 hebben wij en het College van B&W van de gemeente Leeuwarden voor LF2028 gekozen voor de stichtingsvorm: we weten dankzij LF2018 dat werken met een stichting werkt, zeker waar het gaat om onafhankelijk programmeren en het werven van sponsors en fondsen. PS zijn hierover bij brief van 10 maart (kenmerk: 01719914) geïnformeerd.

Op 30 juni 2020 hebben wij positief besloten over de subsidieaanvraag vanuit de Stichting LF2028, voorzien van werkplan met inzicht in programmering, organisatie en financiën. Wij hebben op basis van de aanvraag voor (het restant van) 2020 een incidentele subsidie toegekend aan de stichting. PS zijn hierover per brief geïnformeerd (kenmerk: 01775242).

De stichting is in de zomer op zoek gegaan naar een nieuwe directeur-bestuurder. Per 1 oktober 2020 is de heer Floris de Gelder begonnen in deze functie. Samen met artistiek leider Sjoerd Bootsma en zakelijk leider Immie Jonkman vormt hij het managementteam van de stichting LF2028.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we bereikt?

De Agenda2028 betreft de doorontwikkeling van LF2018 door verschillende Friese partijen. Er is een nieuw bidbook LF2028 opgeleverd (“Generatie 2028”), waarin ook de programmering voor 2020 en een doorkijk met ambities richting 2028 staat. Hierbij wordt uitgegaan van een triënnale 2022, waarbij in de aanloop naar het triënnale jaar ook wordt ingezet op extra culturele impulsen. Hierbij wordt cultuur ingezet als middel om resultaten te bereiken op de volgende vijf programmaliijnen:

1. Versterken economie en cultuurtoerisme
2. Verbetering artistiek klimaat
3. Werken aan ecologie en circulariteit
4. Elkenien docht mei
5. Meertaligheid/Frysk.

Agenda2028 voorziet in een langjarig en aantrekkelijke programmering als “plus” bovenop de bestaande en reguliere activiteiten in de provincie, met als bovenliggende doelen:

- Via culturele interventies verschillende maatschappelijke issues (economisch, sociaal, ecologisch) bespreekbaar maken;
- Blijvende (inter)nationale aandacht;
- Blijvende energie in Fryslân (zowel bij amateurs als professionals);
- Blijvend investeren in A-merk Fryslân, met effect op inkomend toerisme

We willen hiermee tevens bijdragen aan de global goals.

Het is inmiddels duidelijk dat de gevolgen van corona voor de culturele sector heel groot zijn. Bijna alle evenementen en geplande producties zijn afgelast of worden doorgeschoven naar volgend jaar (bijv. Wadopera Peter Grimes) en sommigen hebben manieren gevonden om online of kleinschalig te werken (bijv. Opera Spanga die een film heeft opgenomen).

LF2028 is in de laatste week van maart begonnen met online programmering: culturele instellingen en festivals, maar ook amateurs, leveren content aan voor de Facebook-pagina en zo kunnen mensen thuis toch genieten van mooie cultuur. Ook IepenUp, dat normaalgesproken met publiek plaatsvindt, is in een andere vorm doorgegaan met het maken van programma's. Het bereik van deze online programmering is heel groot geweest: van over de hele wereld kwamen reacties op de uitzendingen binnen.

De voorbereidingen voor de eerste Triënnale, die onder de naam Arcadia wordt gehouden, zijn desondanks in volle gang. De stichting werkt hard aan het maken van aantrekkelijke programmering, met regionale, nationale en internationale instellingen en kunstenaars. Daarbij wordt ook waar nodig en mogelijk de mienskip betrokken. Streven is om in 2022 voor elk wat wils te bieden.

Verder zijn de voorbereidingen voor Sense of Place in gang gezet. De stichting Sense of Place kijkt momenteel naar twee locaties voor kunstwerk De Streken waarbij nog een afweging moet worden gemaakt welke het geschikt is op basis van ecologische omstandigheden, draagvlak en ruimtelijke procedure. Hiervoor zijn gesprekken gaande met de provincie, gemeente, Waddenfonds en projectbureau BugelHajema.

De financiële situatie van de stichting Sense of Place is enige tijd onzeker geweest. Voor de komende drie jaar hebben wij financiering toegezegd. De doorlopende samenwerking met initiatieven Arciadia en Landschapstriënnale zorgen daarnaast voor nieuwe mogelijkheden.

Wat heeft het gekost?

Met de gemeente Leeuwarden is een *samenwerkingsovereenkomst* gesloten om gezamenlijk handen en voeten te geven aan de organisatie en programmering van LF 2028. Er is in de jaren 2019 en 2020 gewerkt met een gezamenlijke begroting van € 5,470 mln. Van dit budget 2020 is een incidentele subsidie aan de Stichting LF2028 verleend.

In juni 2017 hebben PS 1 mln. beschikbaar gesteld voor het afgeven van garanties voor ticketrisico's LF2018. Besloten is deze middelen beschikbaar te houden voor een vergelijkbare regeling voor LF2028. De regeling is in april 2020 vastgesteld. Vanwege de uitstel van programma's en voorstellingen is er in 2020 geen gebruik gemaakt van de regeling. De eerste gesprekken over programmering in 2021 en 2022 zijn echter al gestart, dus wij verwachten dat dit fonds de komende jaren een zeer bruikbaar instrument zal zijn.

Welke besluiten hebben Provinciale Staten in 2020 genomen?

Bij de vaststelling van de Begroting 2021 is ook de boekjaarsubsidie voor de stichting LF2028 voor de jaren 2021 t/m 2023 vastgelegd.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

Een belangrijke afspraak die is gemaakt, is dat LF2018 blijvende effecten moet hebben. Een risico is onvoldoende inzet hier op, waardoor die blijvende effecten zullen achterblijven. Fryslân kan zich optillen als er een gemeenschappelijk doel voor de toekomst wordt gesteld. Het is noodzakelijk de energie van 2018 vast te houden voor de toekomst. Er is in de Mienskip veel energie opgebouwd. Er is energie om door te gaan na 2018 op voor de provincie belangrijke thema's. Er moet worden voorkomen dat de energie wegzakt. Door een actief faciliterende rol van de overheden in Agenda2028 kan dit worden voorkomen. De beschikbare middelen zullen gematcht worden met middelen van derden. Met dit budget kan het werken aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat in Fryslân vooreerst gecontinueerd worden. Er is een risico dat dit onvoldoende omvang krijgt.

Voor 2019 zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor marketing aanvullend op de reguliere begroting. Voor de jaren daarna niet.

6. Europese watertechnologiehubs (programma 4)

	Beleid	Tijd	Geld
Europese watertechnologiehubs			

Wat wilden we bereiken en wat hebben we bereikt?

Het vigerende Uitvoeringskader Watertechnologie heeft een werkingsduur van 2014 tot en met 2020 en zou geactualiseerd moeten worden. Echter dit uitvoeringskader wordt niet separaat geactualiseerd, maar wordt onderdeel van de in ontwikkeling zijnde beleidsbrief (Circulaire) Economie.

In de provinciale begroting is ten behoeve van de financiering van Wetsus voor 2021 tot en met 2023 jaarlijks een financiële bijdrage gereserveerd van respectievelijk € 1.125.000,-, € 1.125.000,- en € 1.525.000,-. In de afgelopen periode zijn er afspraken gemaakt met Wetsus over de wijze waarop en onder welke voorwaarden de bijdragen

kunnen worden geformaliseerd. Inmiddels is hiervoor een subsidieaanvraag ingediend bij de provincie.

Het huidige WaterCampus Actieplan 2017-2020 loopt eind van dit jaar af. WaterCampus partijen hebben een vervolg op dit Actieplan ontwikkeld voor de periode 2021-2023 (hierna te noemen WaterCampus Actieplan II). In dit Actieplan wordt de strategie beschreven voor de verdere uitbouw van de regionale impact en de internationale positie van WaterCampus Leeuwarden. Voor dit plan is inmiddels ook een subsidieaanvraag ingediend bij de provincie.

Jaarlijks wordt over de uitvoering van het WaterCampus Actieplan een monitor uitgevoerd. De uitkomsten van de monitor over 2019 zijn te raadplegen via de volgende link: [Monitoring 2019 WaterCampus.](#)

Er is nog geen duidelijkheid over de langetermijnfinanciering van Wetsus (Europese watertechnologiehubs) na 2022. Het ministerie van EZK heeft in de tweede helft van 2018 een Expertgroep Watertechnologie ingesteld, die advies heeft uitgebracht aan staatssecretaris Keijzer over duurzame financiering van Wetsus vanaf 2021. Het opgestelde Adviesrapport Expertgroep Governance Watertechnologisch Onderzoek is gedeeld met PS.

De lobby om het innovatie ecosysteem van de WaterCampus meer nationaal/EU gefinancierd te krijgen voor met name de periode na 2020 zal worden gecontinueerd. In 2020 is de uitvoering van het WaterCampus Actieplan over de jaren 2017 en 2018 geëvalueerd. De evaluatie is gereed en zal op korte termijn naar PS worden gestuurd.

Wat heeft het gekost?

Het REP- regio budget van € 13 miljoen, dat in 2014 door PS beschikbaar is gesteld ten behoeve van het Uitvoeringskader Watertechnologie 2014 - 2020, is bijna helemaal weggezet in de vorm van subsidie aan de volgende projecten:

1. Watercampus Actieplan 2017-2020
2. Researchinfrastructuur Wetsus
3. Internationalisering Friese Watertechnologiesector

Daarnaast heeft het Dagelijks Bestuur van het SNN op 2 december 2012 ingestemd met een bijdrage aan de Stichting Wetsus uit het centrale deel van het REP (het zgn. RijksREP) van € 38 miljoen. Eerst is een bijdrage van € 19 miljoen beschikbaar gesteld voor de periode 2013-2016. De € 19 miljoen voor de periode 2017 tot en met 2020 is in 2016 toegekend na een positieve evaluatie van Wetsus.

De WaterCampus partijen hebben in 2016 een actieplan opgesteld. Het plan beschrijft het doel, de acties en brengt in beeld wat het benodigde budget is voor de jaren 2017 tot en met 2020 om het plan te kunnen uitvoeren. Uitgangspunt van het actieplan is dat de huidige activiteiten van de WaterCampus partijen gecontinueerd worden en daarmee het innovatie ecosysteem van de WaterCampus in stand kan worden gehouden. Voor het WaterCampus Actieplan is in 2017 een bijdrage van € 6.030.000,- beschikbaar gesteld vanuit de beschikbare middelen REP-regio. Begin 2017 is ten behoeve van het project "Research infrastructuur Wetsus 2017-2020" een subsidie van € 3.019.804,- beschikbaar gesteld vanuit REP-regio en € 480.196,- vanuit het restant RijksREP. En ten

slotte is in 2018 een subsidie verstrekt aan de Water Alliance om een impuls te geven aan de internationalisering van de Friese watertechnologiesector.

Welke besluiten hebben Provinciale Staten in 2020 genomen?

Provinciale Staten hebben in 2020 nog geen besluit over de Europese watertechnologiehubs genomen.

In het bestuursakkoord 2019-2023 zijn financiële middelen voor Wetsus, WaterCampus (waaronder Water Alliance) gealloceerd zijnde in totaal €9 miljoen voor de jaren 2021-2023.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

Om uit te groeien tot Europese hub op het gebied van Watertechnologie is zekerheid over langjarige continuïteit van Wetsus een essentiële voorwaarde. Dit geldt zowel voor de contracten met het bedrijfsleven en vooraanstaande universiteiten als voor het aantrekken van de beste onderzoekers. Het Wetsus-programma werkt met promovendi die worden aangesteld op een vierjarig contract, maar de langetermijnfinanciering van Wetsus is na 2022 nog niet volledig afgedekt.

Het college van B&W van de gemeente Leeuwarden heeft besloten zowel Wetsus, als de WaterCampus een subsidie toe te kennen. Wetsus ontvangt een subsidie van € 500.000,- voor de uitvoering van haar onderzoeksprogramma 2021 en de WaterCampus ontvangt een subsidie van in totaal € 600.000,- voor het WaterCampus Actieplan II (activiteiten in 2021, 2022 en 2023). Momenteel wordt gewerkt aan het actualiseren van de intentieverklaring voor lange termijn financiering van Wetsus die in april 2013 door de provincie en gemeente Leeuwarden is getekend.

<i>Nieuw</i>	Begrote kosten	Provincie	Gem. Leeuwarden	Bedrijven	Anders
Watercampus Actieplan II (2021-2023)	€ 6.300.000	€ 5.100.000	€ 600.000	€ 600.000	
Wetsus 2021-2023	€ 43.800.000	€ 3.375.000	€ 1.500.000	€ 10.500.000	€ 28.500.000
<i>Beheer</i>					
a. Watercampus Actieplan I (2017-2018)	€ 3.896.982	€ 3.045.288	€ 317.316	€ 384.722	Restant aangevuld
b. Watercampus Actieplan I (2019-2020)	€ 4.293.969	€ 3.632.260	€ 318.953	€ 342.756	
Wetsus 2017-2020 (researchinfrastructuur)	€ 3.860.000	€ 3.019.804	€ 360.000		€ 480.196

*Financieringsbronnen van de € 28.500.000 onder 'anders': Universiteiten, EU, Ministerie EZK, TKI en NWO.

7. De Nieuwe Afsluitdijk (programma's 2. infrastructuur, 3. omgeving en 4. economie)

	Beleid	Tijd	Geld
De Nieuwe Afsluitdijk			

De Nieuwe Afsluitdijk (DNA) is opgedeeld in twee ontwikkelfasen:

- Fase 1 betreft grotendeels de projecten die meelopen met het Rijkscontract voor de versterking van de Afsluitdijk, zoals de Vismigratierivier (VMR), of al gerealiseerd zijn, zoals het Afsluitdijk Wadden Center en enkele duurzame energie pilots.
- Fase 2 betreft opgaven als het verder benutten van de Afsluitdijk als kraamkamer op het gebied van duurzame energie, de vervanging van bruggen, verdieping vaargeulen en verruiming van de sluis Kornwerderzand alsmede de projectcommunicatie en (inter)nationale profilering van de Afsluitdijk.

Het programma DNA is van de ontwikkel naar de realisatiefase verschoven en wordt – zoals nu voorzien - in de loop van 2023 afgerond. Wel is er sprake van vertraging bij het Rijksproject voor de versterking van de Afsluitdijk. Dat kan gevolgen hebben voor de uitvoering van (onderdelen van) het programma. Daarover zijn we in het gesprek met Rijkswaterstaat. De onderdelen bruggen en sluisen Kornwerderzand worden uitgevoerd door de projectorganisatie DNA, om reden van efficiëntie en netwerk/raakvlak beheersing. Het project kent een andere geografische bestuurlijke samenwerking en zal na formele beëindiging van het programma De Nieuw Afsluitdijk nog doorlopen. Om die reden en om het strategische belang is dit project hierna separaat opgenomen in de begroting. De stand van zaken rondom de verbreding van de sluis vindt u onder 7a.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

De aannemer van het Rijk, consortium Levvel, is bezig met het versterken van een aantal delen van het dijklichaam, waaronder het deel tussen Zurich en Kornwerderzand. Laatste deel is nog niet gereed. Dat betekent oa. dat het fietspad op dat deel van dijk nog niet open kan. Verder heeft Levvel voorbereidingen getroffen om begin 2021 te kunnen beginnen met de bouw van de coupure van de Vismigratierivier. Zo is inmiddels een omlegging voor autoverkeer in gebruik. Eind 2020 heeft het Ministerie van I&W bekend gemaakt dat het Rijksproject een aantal jaren vertraagd vanwege wijzigingen in hydraulische randvoorwaarden bij de nieuw te bouwen spuisluisen en het renoveren van de bestaande spuisluisen. Dit heeft oa. tot gevolg dat het totale fietspad langer gesloten blijft. Wel heeft de minister middels een vastgestelde motie van de Tweede Kamer opdracht gekregen de mogelijkheden om (delen van) het fietspad eerder te openen te gaan verkennen. In de Stuurgroep Afsluitdijk is ook aangedrongen op deze verkenning.

Afsluitdijk Wadden Center

Het Afsluitdijk Wadden Center is vanwege de coronacrisis diverse perioden gesloten geweest. De veel lagere bezoekersaantallen hebben grote gevolgen voor de exploitatie van het centrum. GS hebben voor de zomer van 2020 besloten eenmalig en gedurende de coronaperiode de huur kwijt te schelden en de exploitatievergoeding door te betalen. Met de exploitant is verkend welke maatregelen nodig zijn om de exploitatie structureel weer op niveau te brengen. Hierover hebben wij u in november per brief geïnformeerd. De exploitant ziet bijvoorbeeld kansen om met een andere opzet van de horeca de besteding per bezoeker te verhogen. Ook wordt er gekeken naar het heffen van een toegangsprijs. Definitieve afspraken met de exploitant moeten nog gemaakt worden. Daarover zullen wij u informeren. Op dit moment is het AWC vanwege corona wederom gesloten voor publiek.

Vismigratierivier

In verband met complexe raakvlakken met de projecten versterking Afsluitdijk en Windpark Fryslân, actief in hetzelfde gebied, wordt de aanbesteding aangepast. De

uitvoering van de Vismigratierivier is sterk afhankelijk van de planning van deze grote projecten. Op dit moment is er nog onvoldoende duidelijkheid over een aantal raakvlakken om de aanbesteding te kunnen starten, vooral door de vertraging bij het Rijksproject. De komende periode hopen we daar met het Rijk afspraken over te maken. De uitkomsten daarvan kunnen financiële consequenties hebben.

Door de raakvlakken is het project in meerdere contracten opgedeeld. Een eerste contract, zijnde de westelijke dam van de Vismigratierivier, is vanwege de complexe raakvlakken gegund aan de aannemer die de natuurvoorziening van Windpark Fryslân gaat bouwen. De westelijke dam is inmiddels gereed.

In september is een dienstencontract gegund, ter ondersteuning van de verdere voorbereiding en realisatie van de projecten Vismigratierivier en Sluis Kornwerderzand.

Omdat het project Vismigratierivier sterk afhankelijk is van de voortgang van het Rijksproject is afronding van het project medio 2023, conform Realisatieovereenkomst, mogelijk niet meer haalbaar. Meer duidelijkheid over de uitvoeringsplanning verwachten we, op basis van informatie van Rijkswaterstaat, voor de zomer van 2021. Vorenstaande betekent ook dat het dekkingsvoorstel voor de beheer- en onderhoudskosten voor de Vismigratierivier op een later moment wordt voorgelegd dan het eerdere vermeldde moment van 2022.

Duurzame Energie projecten

DNA heeft de ambitie om van de Afsluitdijk een kraamkamer te maken voor duurzame innovaties. De Afsluitdijk is een ideale proeftuin om nieuwe technieken op het gebied van duurzame energie te testen. Een aantal innovaties zijn actief op de Afsluitdijk. Op/bij de dijk wordt nog steeds succesvol gewerkt aan Blue Energy. De Afsluitdijk is volgens de initiatiefnemers de betere optie voor opschaling en het starten van een demoproject, in tegenstelling tot andere onderzochte locaties. Initiatiefnemers stellen momenteel een Businesscase op en zijn in gesprek met mogelijke subsidieverstrekkers en investeerders.

Het testen met een onderwaterkite, een vlieger die energie opwekt door gebruik te maken van de stroming, nabij Breezanddijk is inmiddels succesvol afgerond. Voor de doorontwikkeling van de techniek verplaatst het project naar een locatie nabij Ameland. Momenteel wordt een test met zonnepanelen in het asfalt van het rijgedeelte van het parkeerterrein bij het Afsluitdijk Wadden Center voorbereid. Een initiatiefnemer wil de onderhoudsvraagstukken rondom deze techniek langjarig gaan testen. Initiatiefnemer heeft een subsidieaanvraag ingediend bij de provincie.

Living Lab

In december 2017 is door PS een motie aangenomen om een breed Living Lab, meerdere thema's, op de Afsluitdijk te verkennen. De verwachting was in 2020 dat een Living Lab rondom de innovaties Duurzame Energie op de Afsluitdijk een verbijzondering zou worden van c.q. zich zou gaan aansluiten bij het initiatief voor de Energiecampus in Leeuwarden. De Energiecampus heeft daarvoor subsidie aangevraagd bij SNN. Deze subsidie is randvoorwaardelijk voor het slagen ervan. Er loopt momenteel een bezwaar op een eerdere afwijzing van de subsidie. In Q1 2021 verwachten initiatiefnemers definitief duidelijkheid over het wel of niet toekennen van de subsidie.

DNA is een project en kan geen langjarige exploitaties rondom een Living Lab starten. Daarom is de strategie om het initiatief maatschappelijk sterk in te bedden. Daarom wordt aansluiting gezocht bij o.a. de Fryslân Campus, Blue Delta discussie, IPF en het

Global Centre on Climate Adaptation (GCA) van de VN te Groningen. De belangstelling vanuit de kennissector is nog steeds groot. In 2021 wordt duidelijk of een kennisnetwerk in een brede opzet kan slagen.

Monument

In 2020 hebben Rijkswaterstaat en regionale overheden vanuit Noord-Holland een overeenkomst gesloten voor de vernieuwing van het Monument. De buitenruimte van het Monument zit in het Rijkscontract en zal de komende jaren opgeknapt worden. RWS wil de upgrade van het vastgoeddeel graag gereed hebben begin 2023. DNA participeert financieel en inhoudelijk in de ontwikkeling. Focus is met name op toegevoegde waarde op het gebied van recreatie en toerisme en de energieprestaties.

Wat heeft het gekost?

Er zijn geen extra middelen beschikbaar gesteld in 2020.

Welke besluiten hebben Provinciale Staten in 2020 genomen?

Provinciale Staten hebben in 2020 geen besluiten genomen.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

Voor de Vismigratierivier zijn PFAS en stikstof actuele thema's in relatie tot vergunningen. Vooralsnog leidt dat echter niet tot problemen.

In 2015 hebben PS middelen beschikbaar gesteld voor de financiering van het programmabureau tot en met 2020. Destijds is aangegeven tzt met een nieuw voorstel te komen voor de jaren 2021 tot en met 2023. De partners van DNA hebben een bijdrage al geregeld. Bij de eerste berap 2020 is voor de jaren 2021 en 2022 financiering georganiseerd. Voor 2023 zal er nog financiering gezocht worden. Eventuele gevolgen van de vertraging zullen hierin meegenomen worden.

De Covid-19 crisis kan meerdere gevolgen hebben voor de lopende activiteiten. Eerste zichtbare effect is de tijdelijke sluiting van het Afsluitdijk Wadden Center. Het werk aan de Afsluitdijk gaat vooralsnog gewoon door.

Ivm de forse vertraging van het Rijksproject is het mogelijk dat ook de Vismigratierivier vertraagd. Een langere doorlooptijd heeft financiële consequenties en mogelijk gevolgen voor de natuurwetvergunning. Tezamen met RWS wordt al gekeken in hoeverre een betere afstemming van de werkzaamheden een positief effect kan hebben op de planning. Dit betekent mogelijk ook dat het dekkingsvoorstel voor de beheer- en onderhoudskosten op een later moment wordt voorgelegd dan het eerder vermeldde moment van 2022.

Zoals geconstateerd zijn de raakvlakken tussen de VMR en het rijksproject Versterking Afsluitdijk groot. Gesprekken met RWS en de uitvoerende partij Levvel zijn gaande over de effecten op de planning van de provinciale projecten, maar ook over de (on)mogelijkheden om werkzaamheden te combineren. De uitkomsten van deze gesprekken kunnen voor de VMR financiële gevolgen hebben.

7a. Sluis Kornwerderzand

	Beleid	Tijd	Geld
Sluis Kornwerderzand			

Wat wilden we bereiken en wat hebben we bereikt?

17 juni 2020 hebben Provinciale Staten ingestemd met de Bestuursovereenkomst met het Rijk voor de verruiming van de sluis en bouw van bruggen. De Bestuursovereenkomst is 24 juni 2020 ondertekend, door de Minister van I&W en gedeputeerde Fokkens. Er is gekozen voor een fasering omdat de financiering nog niet definitief is. Eerst worden de nieuwe bruggen gebouwd en de vaargeulen verdiept (fase 1). Wanneer er een positief besluit is genomen over de Waddenfonds subsidieaanvraag (Q1 2021) en de marktbijdrage definitief is kan er, na positieve besluitvorming door PS, ook gestart worden met de verruiming van de sluis (fase 2).

De afgelopen maanden is de uitvoerbaarheid van de marktbijsdrageregeling verder onderzocht. De oorspronkelijke bedachte regeling blijkt niet in voldoende mate aan de uitgangspunten te kunnen voldoen. Aan de voorwaarde behoud van een level playing field kan niet worden voldaan. Dit heeft ertoe geleid dat alle betrokken partijen in overleg zijn gegaan om te kijken naar alternatieve oplossingen. De verwachting is dat we in 2021 meer duidelijkheid hebben over de haalbaarheid daarvan.

Ondertussen wordt er ook gewerkt aan het opstellen van een realisatieovereenkomst. Daarin worden o.a afspraken met Rijkswaterstaat vastgelegd over de financiering, projectscope en planning. De realisatieovereenkomst is in concept gereed maar wordt niet eerder getekend dan dat er duidelijkheid is over de marktbijdrage en afspraken met de belastinginspecteur over BTW-compensatie.

De verdere projectuitwerking/voorbereiding is vanaf september 2020 opgepakt. Ter ondersteuning daarvan is een dienstencontract op de markt gezet en gegund. Per 1 november is de uitvoeringsorganisatie gestart. De uitvoeringstermijnen van het project zijn afhankelijk van nog nader te maken afspraken met de aannemer van de versterking van de Afsluitdijk. De provincie streeft naar realisatie van nieuwe verkeersbruggen in uiterlijk 2025. Indien mogelijk proberen we ook fase 2 in die periode te realiseren. Dit is mede afhankelijk van de marktbijdrage. Bestuurlijk is afgesproken het project uiterlijk in 2028 af te ronden.

Wat heeft het gekost?

Zoals gemeld aan de Staten bij behandeling van de BOK juni 2020 zijn de kosten op basis van de provinciale systematiek geraamd op € 180 miljoen. De regionale bijdrage daarin is € 69 miljoen. De totale Friese bijdrage is € 19,5 miljoen euro. Daarvan is € 15 miljoen al geregeld. € 4,5 miljoen zal nog aan PS worden voorgelegd als onderdeel van fase 2 van het project, zodra de marktbijdrage definitief is.

Welke besluiten hebben Provinciale Staten in 2020 genomen?

- 17 juni 2020 hebben Provinciale Staten besloten geen wensen of bedenkingen kenbaar te maken voor de vaststelling van de Bestuursovereenkomst Sluis

Kornwerderzand. PS hebben daarnaast een krediet van € 100 miljoen beschikbaar gesteld voor fase 1. Dit wordt voor € 96,5 miljoen gedekt door het Rijk en € 3,5 mln. provinciaal geld.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

- Project/bouwriscico's; elk project kent risico's in de voorbereiding- en bouwfase. Er moeten o.a. nog diverse vergunningen worden aangevraagd. Wijzigingen in wet- en regelgeving kunnen soms tot onverwachte neveneffecten leiden, zoals bv momenteel de PAS (Programma Aanpak Stikstof).
- Financiering fase 2; De Waddenfondsaanvraag ligt momenteel voor ter besluitvorming bij het Waddenfonds. De beoogde marktbijdrageregeling is niet haalbaar. Met alle partijen wordt in gezamenlijkheid naar alternatieven gekeken. Begin 2021 verwachten we definitief duidelijkheid te hebben over de haalbaarheid daarvan.
- Uitgangspunt is dat voor het regionale overheidsaandeel in de financiering de BTW compensabel of verrekenbaar is. Een voorstel hiervoor is in voorbereiding en wordt begin 2021 aan de belastingdienst voorgelegd. De afspraak is dat de belastinginspecteur daar binnen 6 weken op reageert. Definitieve zekerheid ontstaat pas na realisatie van het project, op basis van een eindafrekening die ter goedkeuring aan de inspecteur wordt voorgelegd.
- In de bestuursovereenkomst is een uitgangspunt dat de aanpak van de geulen wordt geregisseerd door de provincie. Uit gesprekken met Rijkswaterstaat is inmiddels gebleken dat delen van geulen al gegund zijn aan marktpartijen. Dat heeft consequenties voor de regie door de provincie en mogelijk daarmee voor de doorlooptijd en de kosten voor de aanpak van de geulen. Gesprekken met Rijkswaterstaat en het Ministerie zijn gaande om tot een oplossing te komen, de eventuele financiële consequenties zijn daarbij ook onderwerp van gesprek.
- Vertraging Rijksproject kan negatieve gevolgen hebben voor de gewenste mijlpaal om het project in 2025 op te leveren. De vertraging biedt echter ook kansen om meer synergie te creëren met het Rijksproject. Een externe adviescommissie is ingesteld om het Rijk en de regionale partijen daarover te adviseren.

8. Innovatiecluster Drachten (voorheen technocampus) programma 4 Economie

	Beleid	Tijd	Geld
Innovatiecluster Drachten			

Wat wilden we bereiken en wat hebben we bereikt?

Het Innovatiecluster Drachten is opgedeeld in vier fasen van twee jaar.

- fase 1 (2013-2014): eerste aanzet geven voor het realiseren van een volwaardig innovatiecluster in Drachten. Accent ligt op het boeien en binden van personeel.
- fase 2 (2015-2016): nadruk op doorontwikkeling van fase 1 en het realiseren van twee R&D projecten.

- fase 3 (2017-2018) en fase 4 (2019-2020): opschalen naar nog meer ecosysteemfuncties, zoals precompetatieve gezamenlijke R&D in samenwerking met regionale onderzoeksinstituten (UCF, NHL Hogeschool/Stenden, Hanzehogeschool, Windesheim, RUG, UT Twente).

Zwaartepunt in de vierde fase is gericht op het laten doorgroeien van het cluster naar 20-24 bedrijven waardoor er een soort Noordelijk vliegwiel met een as in Drachten ontstaat. Inmiddels zijn er 23 bedrijven uit de drie noordelijke provincies aangesloten bij het Innovatiecluster Drachten.

In de vierde en laatste fase van het project (2019-2020) bleef de nadruk liggen op de doorontwikkeling van het boeien en binden van personeel, aansluiten van regionale hbo en universitaire kennisinstellingen, gezamenlijke R&D projecten en shared facilities. Met name het vinden van geschikt personeel is een belangrijk aandachtspunt. De Mastertrack HTSM die door de RUG wordt ontwikkeld, speelt hierbij een belangrijke rol.

Een volgende stap is de noordelijke samenwerking in de Smart Industry Hub. Het ICD is het Friese onderdeel van deze noordelijke hub. Doel van deze hub is het meenemen van de regio Noord-Nederland in de digitalisering. Dit door Noordelijke bedrijven de kans te geven om met sparringpartners op niveau in Europa samen te werken, zodat de digitalisering van bedrijven en daarmee de regio versnelt. Inmiddels is de EFRO-aanvraag toegekend voor deze Smart Industry Hub.

Naast bovenstaande wordt ook gekeken naar een Med Tech cluster, die vanuit het ICD zijn oorsprong kan vinden.

Wat heeft het gekost?

Voor de vierde fase is op 18 december 2018 € 3.587.197,- beschikbaar gesteld. Er is toen ook besloten om een bedrag van € 538.400 beschikbaar te stellen voor de periode 2021-2022. Dekking hiervoor komt uit vrijval uit de eerdere fasen. De bijdrage van de provincie is maximaal 25% van de totale projectkosten. De gemeente Smallingerland draagt ook 25% bij, de overige 50% komt van de deelnemende bedrijven.

Voor de financiering na 2023 is een bedrijfsplan 2028 opgesteld. Voor dit bedrijfsplan moet nog noordelijke steun worden verkregen.

Welke besluiten hebben Provinciale Staten in 2020 genomen?

Provinciale Staten hebben in 2020 geen besluiten over het Innovatiecluster Drachten genomen.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

Een mogelijk risico is dat de inzet van de reeds participerende bedrijven zich reduceert, en daarmee ook de financiële inbreng, waardoor de geformuleerde doelstellingen van het project niet worden gehaald. Vooral nog lijkt hier geen sprake van te zijn, ondanks de impact van de coronacrisis.

9. Gebiedsontwikkelingsplan Franekeradeel - Harlingen (programma 5. mienskip)

	Beleid	Tijd	Geld
Gebiedsontwikkelingsplan Franekeradeel – Harlingen			

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

De geplande bouw van een gemaal in het deelgebied de Mieden is (opnieuw) fors vertraagd. De vertraagde aanbesteding zou in het najaar van 2020 plaatsvinden, maar verschuift naar het voorjaar van 2021. De vertraging hangt samen met bezwaren en klachten van grondeigenaren en een lastige technische uitwerking. De realisatie van het gemaal verschuift daarom van eind 2021 naar begin 2022. De uitvoering van het waterlopenbestek Herbaijum zal volgens planning in het voorjaar van 2021 klaar zijn. In dit bestek gaat het om verhoging van kades, verbreding van vaarten en sloten en aanleg van stuwen en duikers. Er zijn twee gemeentelijke landbouwwegen verbreed en drie grote inlaten gemaakt.

Het definitieve ruilplan (wettelijke herverkaveling) zou medio 2020 klaar zijn, maar is op 30 november 2020 door de bestuurscommissie afgerond. GS stelde het 19 januari 2021 vast en het legt ter inzage. Het op goede wijze rekening houden met landschappelijke waarden vroeg veel tijd. De gemeenten Waadhoeke en Harlingen hebben hiervoor op 15 december 2020 in een vastgestelde beleidsregel haar landschapsbeleid verduidelijkt. De afronding van het ruilplan, inclusief de financiële verrekening, loopt langer door. Die afronding blijft binnen de projectplanning tot 2024.

Wat heeft het gekost?

De totale uitgaven van provincie en betrokken partijen vanaf 2014 tot eind 2020 bedragen € 44,3 mln., waarvan € 4,3 mln. uitgaven in 2020. De provincie draagt ongeveer 21,5% van de totale kosten bij. De uitgaven voor de uitvoering van maatregelen en de maatschappelijke plus bedragen samen € 28,6 mln. Tot de € 44,3 mln. behoort verder de aankoop van grond, in de periode 2014-2017, voor ongeveer € 14,1 mln. voor de wettelijke herverkaveling. De aangekochte grond met opstal is vooruitlopend op de wettelijke herverkaveling verkocht (€ 1,5 mln.) De door partijen en provincie beschikbaar gestelde budgetten voor de uitvoering van de maatregelen zijn toereikend om het plan uit te voeren.

Welke besluiten hebben Provinciale Staten in 2020 genomen?

In 2020 heeft PS geen besluiten genomen. Op 23 mei 2012 hebben Provinciale Staten op basis van het ontwerp-inrichtingsplan Franekeradeel-Harlingen een bedrag van € 12,8 mln. beschikbaar gesteld. Op 18 oktober 2017 heeft PS de vierde planwijziging vastgesteld.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

De beoogde afronding van de verkaveling verschuift mogelijk van 2023 naar 2024. De projectkosten blijven binnen de planbegroting. Er is naast de planbegroting van € 50,5

mln. voor € 14,1 mln. aan grond en opstallen aangekocht. De opstallen en daarbij behorende grond zijn verkocht. De overige aangekochte gronden worden in het ruilplan ingebracht en verkocht.

De grondaankopen zijn tot nu toe gefinancierd uit de planbegroting. De bestuurscommissie heeft afgesproken de grond afzonderlijk van de planbegroting te financieren. Dit gaat om een bedrag van ruim € 8 mln. Zo kan een effectieve en efficiënte uitvoering van de maatregelen plaatsvinden. Op 30 november 2020 is hiervoor in de bestuurscommissie een voorstel voor de financiering van de grond afgesproken. In de planbegroting is geld gereserveerd voor mogelijke waardedaling van aangekochte grond en de (voor)financiering van grondaankopen. Het voorstel is begin 2021 aan GS ter vaststelling voorgelegd. GS verzorgt de voorfinanciering en de partijen betalen hier rente voor. De benodigde voorfinanciering was voorzien in gezamenlijke afspraken (november 2013) van de betrokken partijen in de bestuurscommissie.

Het mogelijke risico van vertraging door de coronacrisis is tot nu toe beperkt. Een ander risico ligt bij de wettelijke hervervorming. Het rekening houden met landschappelijke waarden kan in een aantal situaties onvoldoende oplossingen bieden in de verkaveling. Dat kan later bij de ter inzagelegging leiden tot meer beroepen en daarmee vertraging en bijbehorende extra kosten. De kans op het zich voordoen van dit risico is redelijk groot.

In 2019 staakte Frisia Zout BV haar zoutwinning bij winput BAS 3Original (nabij Sexbierum) vanwege technische problemen. De bestuurscommissie heeft op 30 november 2020 een rapport vastgesteld waaruit blijkt dat er geen gevolgen voor de planuitvoering te verwachten zijn.

10 Uitvoering natuuropgave (programma 3 Omgeving)

	Beleid	Tijd	Geld
Uitvoering natuuropgave			

In 2011 hebben provincies en het Rijk in het Onderhandelingsakkoord Natuur afspraken gemaakt over de decentralisatie van het natuurbeleid. Hiermee zijn wij verantwoordelijk geworden voor de uitvoering van de Natuuropgave.

De decentralisatie is verder uitgewerkt in het Natuurpact. Het Natuurpact is afgesloten voor de periode 2014 – 2027. Wij rapporteren over de uitvoering van het Natuurpact in hoofdstuk 3.1 Natuur. Het betreft daar de verantwoording over het lopende begrotingsjaar. Daarnaast is inzicht nodig in de voortgang van de uitvoering over de gehele looptijd van het Natuurpact, met name voor de natuurontwikkelingsopgave. Om dit inzicht te kunnen bieden, nemen we het Natuurpact op in de paragraaf grote projecten. Naar aanleiding van het PS besluit op 10 juli 2019 is nu in de begroting 2020 een eerste aanzet gegeven voor de definitieve opzet van dit onderdeel.

M.b.t. de natuurontwikkelingsopgave is het beeld dat de realisatie van de afgesproken opgave niet alle gronden gerealiseerd gaan worden. Reden hiervoor is dat de gronden

op basis van vrijwilligheid verworven moeten worden. Het verwerven van alle resterende grond op basis van vrijwilligheid gaat niet lukken.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

- We gaan verder met de uitvoering van de ontwikkelopgave conform de besluitvorming van PS.
- In de begroting 2020 was aangegeven dat we twee projecten, namelijk: Swette de Burd en het LIFE project Alde Feanen, zouden afronden. De inrichting en de maatregelen zijn in 2020 afgerond. Voor beide projecten geldt dat de administratieve afronding in 2021 plaatsvindt. Door de PFAS en PAS zijn in 2019 een aantal projecten niet in uitvoering gekomen; deze projecten zijn in 2020 wel aanbesteed. Het betreft de uitvoering van: Beekdal Linde fietspad, Koningsdiep 3e module en Alde Feanen 3e module. De uitvoering van Beekdal Linde 3^e module is doorgeschoven naar 2021. Daarnaast is gewerkt aan een aantal planvoorbereidingsprojecten. Vanwege de coronacrisis vertragen deze voorbereidingsprojecten, omdat voorlichting/communicatie met de omgeving lastig is en besluitvorming naar achteren schuift.
- M.b.t. de verwerving van gronden binnen NNN lopen er diverse onderhandelingen, maar omdat dit een minnelijk traject betreft is het onzeker of deze onderhandelingen tot een aankoop komen en zo ja wanneer. In 2020 heeft dit geleid tot aankoop van 107 ha. Ook hier heeft de corona ervoor gezorgd dat het lastiger werken was doordat contact met grondeigenaren moeilijker was. Wel is in 2020 de Sefonsterpolder in Gaasterland overgedragen aan 't Fryske Gea. De inzet is dat in 2021 meer verkopen gaan volgen.
- In 2020 werkten wij in samenwerking met de partners van Natuer mei de Mienskip aan een vernieuwende aanpak van het natuurbeleid door pilots uit te voeren. Daarvoor een samenwerkingsorganisatie die volop aan de slag is. Er zijn twee gebiedspilots gestart met een voorverkenning. In het eerste pilotgebied Burgumer mar en De Leijen heeft dat een vervolg gekregen en wordt via een verkenning met het gebied een plan opgesteld. In het tweede pilotgebied bij het Sneekermeer zijn enkele concrete kansen voor realisatie van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) naar voren gekomen en die worden opgepakt, maar bleek een gebiedsproces geen haalbare weg. Er is inmiddels een nieuwe gebiedspilot opgestart die aansluit bij bestaande initiatieven.
Om gebiedsprocessen te laten slagen zijn instrumenten nodig. Ook daar wordt aan gewerkt. Er is een set van instrumenten uitgewerkt die nieuw zijn of op vernieuwede wijze kunnen worden ingezet. De volgende stap is deze instrumenten in de praktijk te toetsen i.s.m. o.a. de gebiedscommissies. Ook is er inzet op fondsenwerving en het vinden van koppelkansen om extra middelen beschikbaar te maken voor het NNN. Er zijn in 2020 o.a. drie LIFE-aanvragen gedaan een vierde volgt in 2021.
Er een leertraject opgezet in samenwerking met het ministerie van BZK om de leerervaringen in beeld te brengen en de pilotfase te kunnen evalueren. Het leertraject heeft inmiddels een 0-meting opgeleverd en begin 2021 volgt een tussenevaluatie.
Vanwege de corona-maatregelen zijn de gebiedsbijeenkomsten voor de pilots meerder keren uitgesteld. De aanpak is daarom aangepast. Dat heeft gevolgen voor de planning en de kosten. GS hebben mede daarom ingestemd met het

aanpassen van budget en planning. In 2021 zal blijken of er gevolgen zijn voor de kwaliteit van de resultaten en hoe groot deze zullen zijn.

Tabel met gerealiseerde en geprogrammeerde te realiseren ha's in de natuurontwikkelingsopgave

Betreft periode 2020, peildatum 1/2/2021. Gebaseerd op scenario 4 en het scenario 5b van de Natuer mei de Mienskip

Ontwikkelopgave verwerving	totale opgave 1/1/2014	gerealiseerd tot 1/1/2020	gepland 2020	gerealiseerd 2020	totaal nog te realiseren 2021 - 2027	realistisch nog te realiseren 2021 - 2027	niet te realiseren voor 2027
1.1 Verwerving (ha) scenario 4	2525	758	246	107	1660	875	785
	per 1/1/2019	gerealiseerd tot 1/1/2020	gepland 2020	gerealiseerd 2020	totaal nog te realiseren 2021 - 2027	realistisch nog te realiseren 2021 - 2027	niet te realiseren voor 2027
1.1 Verwerving (ha) scenario NmdM scenario 5b	1150	118	246	107	925	875	50
Ontwikkelopgave inrichting	totale opgave 1/1/2014	gerealiseerd tot 1/1/2020	gepland 2020	gerealiseerd 2020	totaal nog te realiseren 2021 - 2027	realistisch nog te realiseren 2021 - 2027	niet te realiseren voor 2027
1.2 Inrichting scenario 4 (ha)	6144	1770	264	369	4005	2140	1162
1.2 Waarvan in uitvoering (ha)	703				703		
	per 1/1/2019	gerealiseerd in 2019	gepland 2020	gerealiseerd 2020	totaal nog te realiseren 2021 - 2027	realistisch nog te realiseren 2021 - 2027	niet te realiseren voor 2027
1.1 Scenario NmdM scenario 5b	2450	0	0	0	2450	2100	350
1.2 inrichting in uitvoering (ha)							

De hectares in deze tabel zijn gebaseerd op de berekeningen van scenario 4, de totale verwervings- en inrichtingsopgave en scenario 5b van de Natuer mei de Mienskip. Dit betekent dat we het programma uitvoeren conform besluit zoals PS dat 10 juli 2019 hebben genomen, dus binnen het beschikbare budget. De scenario's zijn gebaseerd op de realisatie van de natuurontwikkelingsopgave n.a.v. het BMC rapport waarin werd geconstateerd dat er een tekort zou zijn op het totale Natuurpact. Scenario 4 gaat uit van de realisatie van het gehele NNN, scenario 5B van Natuer mei de Mienskip gaat uit van de realisatie van het NNN gebaseerd op het beschikbare budget.

NB: uit de tabel is te herleiden dat de geplande hectares niet worden gerealiseerd voor 2027, zie de laatste kolom. De belangrijkste reden hiervoor is dat op basis van vrijwilligheid niet alle hectares verworven kunnen worden.

NB: bij de ontwikkelopgave inrichting staat bij scenario 4 dat er 369 ha is gerealiseerd en bij scenario 5B dat er 0 ha is gerealiseerd. De reden hiervoor is dat de 369 ha al in uitvoering was voordat gestart werd met scenario 5B dat gebaseerd is op financiering vanaf 1-1-2018.

Wat heeft het gekost?

De uitvoering van de natuuropgave bestaat uit verschillende onderdelen. In het onderzoek naar de tekorten op het Natuurpact door BMC is geconstateerd dat er op verschillende onderdelen tekorten te verwachten waren. In het kader van het BMC-onderzoek is berekend dat het verwachte tekort in totaal op € 63 mln. uitkwam. Het beleid was om deze tekorten ten laste te brengen van de natuurontwikkelingsopgave, onder andere omdat kwaliteit voor kwantiteit van natuur gaat. Dit is ook het uitgangspunt geweest bij het PS besluit van 10 juli 2019.

Naar aanleiding van dit PS besluit is de programmering vorig jaar geactualiseerd. Dat wil zeggen dat de peildatum van zowel de inkomsten als de uitgaven is aangepast naar 1-1-2019. Na de besluitvorming in PS is de tabel geactualiseerd en zijn de tekorten op de andere onderdelen verrekend ten laste van de ontwikkelopgave. In de onderstaande tabel is de peildatum aangepast naar 1-1-2020. Deze nieuwe programmering staat in onderstaande tabel, inhoudelijk rapporteren we in deze paragraaf alleen over onderdeel

1, de natuurontwikkelingsopgave. Over de andere onderdelen wordt gerapporteerd in programma 3.1 bij het onderdeel natuur.

Tabel met programmering totale natuuropgave in nieuwe indeling op basis van het scenario 5b van de Natuur mei de Mienskip. Betreft periode 2014-2027, peildatum 1-1-2020

Natuurpact | Scenario 5B | Programmering 2014 t/m 2027

Programmering na actualisatie

INKOMSTEN	Realisatie	Programmering	Totaal
	2014-2019	2020-2027	
1. Rijksmiddelen	€ 221.863.068	€ 308.909.290	€ 530.772.358
2. Provinciale middelen	€ 72.923.455	€ 74.429.530	€ 147.352.985
3. Europese middelen	€ 52.493.089	€ 98.202.228	€ 150.695.317
4. pMJP middelen	€ 20.597.428	€ 329.894	€ 20.927.321
5. Overige middelen	€ 15.283.001	€ 31.530.845	€ 46.813.846
SUBTOTAAL	€ 383.160.040	€ 513.401.786	€ 896.561.827

UITGAVEN	Realisatie	Programmering	Totaal
	2014-2019	2020-2027	
1. Ontwikkelopgave	€ 51.456.703	€ 103.700.109	€ 155.156.812
2. Natura 2000	€ 8.300.203	€ 43.170.309	€ 51.470.512
3. Natuurbeheer	€ 97.990.350	€ 141.143.593	€ 239.133.943
4. Agrarisch natuurbeheer	€ 94.999.899	€ 139.014.481	€ 234.014.380
5. Wet natuurbescherming	€ 860.080	€ -	€ 860.080
6. Soortenbeleid - weidevogels	€ 5.926.985	€ -	€ 5.926.985
7. Soortenbeleid - Ganzen	€ 62.096.726	€ 85.741.727	€ 147.838.453
8. Soortenbeleid overige soorten	€ 731.383	€ 3.589.047	€ 4.320.430
9. Diversen	€ 22.574.859	€ 29.245.234	€ 51.820.094
10. Risico reservering	€ -	€ 2.300.000	€ 2.300.000
SUBTOTAAL	€ 344.937.188	€ 547.904.501	€ 892.841.689

TOTAAL	Realisatie	Programmering	Totaal
	2014-2019	2020-2027	
Subtotaal inkomsten	€ 383.160.040	€ 513.401.786	€ 896.561.827
Subtotaal uitgaven	€ 344.937.188	€ 547.904.501	€ 892.841.689
TOTAAL	€ 38.222.853	€ -34.502.715	€ 3.720.138

De vorige programmering kwam uit op een tekort van ca. € 1,4 mln. In de zomer van 2020 heeft er een actualisatie van de programmering plaatsgevonden en de geactualiseerde programmering komt uit op een plus van ca. € 3,7 mln. Deze plus wordt vervolgens ingezet op de natuurontwikkelingsopgave voor de realisatie van het NNN prioriteit 3 en 4. Belangrijkste reden voor het verschil t.o.v. de vorige programmering is de aanpassing van het rentepercentage van de grondvoorraad (per 1 januari 2020 van 2,8% naar 0,17%). De hiervoor genoemde programmering is voor het onderdeel

natuurontwikkelingsopgave gebaseerd op uitvoering van scenario 5B. Er is nog steeds een tekort als de gehele NNN gerealiseerd wordt.

Bij de uitwerking van de scenario's voor de natuurontwikkelingsopgave is aangegeven dat er vanaf 1-1-2018 € 79 mln. beschikbaar is voor verwerving en nog te starten inrichtingsprojecten. Het bedrag van € 79 mln. is in bovenstaande tabel bij de ontwikkelopgave niet zo terug te vinden, omdat in het bedrag in de tabel ook het budget voor de lopende inrichtingsprojecten is opgenomen. Dit bedrag is over de verschillende kolommen bij de ontwikkelopgave verdeeld. In de 1^e berap was aangegeven dat in de 2e berap een toelichting op de € 79 mln. wordt gegeven en hoe dit terug te vinden is in de bedragen in bovenstaande tabel. De inzichten zijn na het schrijven van de 1^e Berap gewijzigd. Er wordt momenteel gewerkt aan een stresstest voor de gehele natuuropgave.

Deze stresstest geeft inzicht in de financiële voortgang en geeft tevens op basis van een scenario-analyse een prognose van de financiële ruimte, zodat duidelijk is of er het berekende budget dat beschikbaar is voor de realisatie van het resterende deel van het NNN nog actueel is. PS zal in de loop van 2021 geïnformeerd worden over de uitkomsten van de stresstest.

Welke besluiten hebben Provinciale Staten in 2020 genomen?

Provinciale Staten hebben de volgende besluiten genomen:

- Op 1 juli 2020 zijn de evaluatiecriteria vastgesteld voor de beoordeling van de pilots van Natuur mei de Mienskip.
- Op 27 mei 2020 is de grondnota vastgesteld. Relevant voor de natuurontwikkelingsopgave is dat besloten is dat er najaar 2020 een brief met de inzet van instrumentarium aan PS opgestuurd moet worden en dat volgend jaar een strategische nota m.b.t. de voortgang van de natuurontwikkelingsopgave en inzicht in de onteigening t.b.v. natuur opgestuurd moet worden. De brief met inzet van instrumentarium is aan PS opgestuurd.
- December 2020 is aan PS een brief met financiële voortgang Natuurpact opgestuurd.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

Algemeen:

In deze paragraaf lichten we alleen de risico's toe van de natuurontwikkelingsopgave. Over de risico's van de rest van het Natuurpact rapporteren we in hoofdstuk 3.1 Natuur van deze begroting.

Ontwikkelopgave:

- **Tempo grondverwerving te laag** - Het tempo van de vrijwillige grondverwerving is te laag om de doelen voor de ontwikkelopgave en daarmee de KaderRichtlijn Water (KRW) en Natura 2000 te behalen. Als maatregel kan worden gekozen om het instrument onteigening in te zetten om de laatste percelen, die nodig zijn om een groter gebied in te richten, sneller te verwerven. PS heeft in 2020 m.b.t. de onteigening gevraagd om een strategische nota op te stellen. Deze wordt in 2021 ter besluitvorming aan PS voorgelegd. Onteigening/schadeloosstelling brengt wel hogere kosten met zich mee wat op zichzelf weer een negatief effect heeft op het aantal ha's dat kan worden gerealiseerd met het budget. PS is op 27 mei 2020

akkoord gegaan met de inzet van de grondbank. De inzet van de grondbank kan ook dienen om de grondverwerving te versnellen.

- **Risico op vertraging vanwege de Corona-maatregelen** - Zie bij 'wat wilden we bereiken en wat hebben we bereikt'
- **Tekorten op andere onderdelen van het Natuurpact komen mogelijk ten laste komen van € 79 mln.** - De natuurontwikkelingsopgave is onderdeel van het Natuurpact. Binnen het Natuurpact is afgesproken dat er voldoende financiering moet zijn voor de andere onderdelen. En dat als er een tekort is binnen het Natuurpact dit ten laste komt van de € 79 mln. met als gevolg dat er minder NNN wordt aangelegd. In PS d.d. 10 juli 2019 is afgesproken dat indien dit aan de orde is, we dit ter goedkeuring aan u voorleggen en we 2x per jaar een risicoanalyse op het totale Natuurpact aan u opleveren.
- **Bij verdere uitwerking blijkt scenario 5b niet uitvoerbaar te zijn** - scenario 5b vergt nog verdere uitwerking, er zijn nog vragen over de concrete uitvoerbaarheid, de tools en de governance. Daarom zullen er 3 pilots uitgevoerd worden. Het risico bestaat dat scenario 5b toch niet uitvoerbaar zal blijken. PS hebben besloten om in dat geval scenario 3+ als terugvaloptie te kiezen. Scenario 3+ is het scenario dat door de Provincie is opgesteld en dat gebaseerd is op de reguliere uitgangspunten.

11 Breed cofinancieringsbudget

	Beleid	Tijd	Geld
Breed cofinancieringsbudget			

Verduidelijking

Na moeizame onderhandelingen tussen de Europese regeringsleiders is in juli 2020 een akkoord bereikt over de Europese meerjarenbegroting (het zgn. Meerjarig Financieel Kader) en over de Crisis- en Herstelplan voor de EU (NextGenerationEU). Uiteindelijk is hierover ook overeenstemming bereikt met het Europees Parlement. Het MFK 2021-2027 belooft een bedrag van € 1.074 miljard, bij NextGenerationEU gaat het om € 750 miljard.

Op dit moment zijn de trilogieën gaande (onderhandelingen tussen EU parlement, EU raad en de EU commissie). Voor de zomer 2021 wordt een akkoord verwacht wat leidt tot de definitieve randvoorwaarden voor de lidstaten. Tegelijkertijd wordt dan duidelijk welke Europese middelen beschikbaar zullen worden gesteld. De start van het nieuwe programma GLB-NSP als opvolger van POP3 staat gepland voor 2023. In de tussenjaren 2021 en 2022 wordt gebruikt gemaakt van de transitieperiode POP3+. De minister heeft voor 2021 en gaat voor 2022 zorgen voor voldoende financiering van de transitieperiode POP3+. Dit vindt plaats door inzet bestaand GLB financiering, nationale en provinciale cofinanciering en door diverse overhevelingsgelden (100% EU geld) uit pijler 1 van het GLB. De provinciale cofinancieringsmiddelen zijn vooralsnog voldoende voor de pijlijnprojecten.

Binnen Nederland is eind november 2020 overeenstemming bereikt tussen de landsdelen en staatssecretaris Keijzer van EZK over de verdeling van de middelen voor EFRO en het Just Transition Fund. Voor Noord-Nederland is in de periode 2021-2027 een bedrag van € 108 mln. EFRO beschikbaar. Daarnaast komt er via het JTF een bedrag van € 330 mln. beschikbaar, dat grotendeels in de provincie Groningen zal landen, maar ook uitstraling kan hebben naar Fryslân. Verder krijgt Noord-Nederland in 2021 een bedrag van ca. € 45 mln. uit de zgn. ReactEU-middelen (onderdeel van NextGenerationEU). Deze zullen beschikbaar komen via de EFRO-systematiek en zijn vooral gericht op het MKB.

Werkwijze breed cofinancieringsbudget

In 2018 hebben de Staten ingestemd met het instellen van een reserve breed cofinancieringsbudget. Met dit breed cofinancieringsbudget is meer flexibiliteit in de begroting gecreëerd.

Hierbij is de volgende werkwijze afgesproken:

- Het betreft cofinancieringen van specifieke (Europese) programma's die door de Staten expliciet benoemd zijn/worden.
- Het breed cofinancieringsbudget is als GS voorwaardelijk budget opgenomen in het begrotingsprogramma algemene dekkingsmiddelen.
- Op basis van concrete projecten worden de middelen via een GS besluit overgeheveld naar de betreffende inhoudelijke begrotingsprogramma's waar ook de verantwoording plaats vindt.
- Er is een bestemmingsreserve 'breed cofinancieringsbudget' ingesteld waarbij de vorming en beschikking over de reserve bij de jaarovergang door het college kan worden uitgevoerd op dezelfde manier als dit voor de tijdelijke budgetten gebeurt. Hiermee blijft gewaarborgd dat de cofinancieringsmiddelen beschikbaar blijven voor de gehele looptijd van de programma's. Deze looptijd zal overigens per programma verschillend zijn.
- De programma's mogen tot maximaal 10% over gecommiteerd worden waarbij er rekening mee moet worden gehouden dat de hoogte van het percentage afhankelijk is van de potentiële lagere vaststelling bij projecten die in uitvoering zijn.
- Het risico van een benodigde hogere cofinancieringsbijdrage vanuit de provincie bij vaststelling van de subsidie door de (Europese) partner moet opgevangen worden binnen het breed cofinancieringsbudget.

PS besluiten

- Op 31 oktober 2018 hebben Provinciale Staten de notitie vereenvoudiging financieel beleid vastgesteld. Onderdeel hiervan vormde het instellen van een breed cofinancieringsbudget.
- Op 26 juni 2019 hebben Provinciale Staten het bestuursakkoord 2019-2023 vastgesteld waarin extra middelen voor het breed cofinancieringsbudget waren opgenomen.

Overzicht Breed cofinancieringsbudget

In deze paragraaf wordt het totaal overzicht van het cofinancieringsbudget gepresenteerd inclusief het onderscheid in de verschillende (Europese) programma's. Hiermee is inzichtelijk wat de stand is van zowel het totale budget als het budget voor de onderliggende programma's.

De overzichten zijn verdeeld in 2 groepen namelijk:

- projecten die vóór 1 augustus 2019 zijn gestart en die per 1 april 2020 nog niet zijn vastgesteld.
- lopende projecten die na 1 augustus 2019 zijn gestart.

Deze laatste groep projecten levert een bijdrage aan het resultaat 59 uit het bestuursakkoord:

Resultaat 59: we halen minimaal 130 mln. aan Europese middelen binnen die bijdragen aan de brede Friese welvaart."

Door dit onderscheid sluiten we niet helemaal meer aan bij de Europese programmaperiode die loopt van 2014-2020.

Welke besluiten hebben Provinciale Staten in 2020 genomen?

Provinciale Staten hebben in 2020 geen besluit genomen.

Opbouw het breed cofinancieringsbudget

Het breed cofinancieringsbudget is onderverdeeld in drie onderwerpen, namelijk enerzijds twee onderwerpen gericht op Europese programma's, te weten 1) 'EFRO-OP, Interreg, e.a.' en 2) 'POP3 en de opvolger van dat programma GLB-NSP'. Als derde de cofinanciering voor het 'IKW en Waddenfondstenders'.

Financiële stand van zaken

Opbouw reserve breed cofinancieringsbudget

x € 1.000	Stand per 1-1-2020	Stand per 31-12-2020
Europese programma's Efro-ez/Interreg	10.408	3.961
IKW/Waddenfonds*	0	-1.492
POP3	16.840	13.708
Totaal	27.248	16.177

** Met ingang van 2020 wordt het cofinancieringsbudget IKW/Waddenfonds afzonderlijk weergegeven. Het negatieve saldo eind 2020 wordt veroorzaakt door de stelselwijziging lastneming subsidies waardoor subsidie lasten naar voren zijn gehaald. Bij de 1e berap 2021 zal de reserve aangevuld worden door de budgetten in de komende jaren af te ramen.*

Toelichting

De cofinancieringsbijdrage is in de meerjarenbegroting opgenomen. Wanneer deze in het jaar zelf niet tot besteding komt, dan vloeien de restant middelen naar de reserve. Voor een deel zal dit al belegd zijn met verplichtingen voor projecten/maatregelen die nog in uitvoering zijn. Aan het eind van dit onderdeel is een overzicht opgenomen van de co-financieringsmiddelen die nog inzetbaar zijn in deze collegeperiode.

Voor de rapportage van het aantal projecten en de bijbehorende kosten en bijdrageverdeling maken wij onderscheid tussen de vorige en huidige collegeperiode. Dit doen wij omdat in het bestuursakkoord het volgende resultaat is opgenomen:

Resultaat 59: we halen minimaal 130 mln. aan Europese middelen binnen die bijdragen aan de brede Friese welvaart.”

Ook dragen wij daarmee bij aan de aan de beleidsbrief Fryslân en de daarin opgenomen integrale inhoudelijke resultaten uit het bestuursakkoord waarop het Friese Europebeleid is gericht.

Voor de monitoring daarvan is het gewenst om in deze paragraaf dat onderscheid aan te brengen waarmee we niet helemaal meer aansluiten bij de Europese programmaperiode die loopt van 2014-2020.

Projecten collegeperiode 2015-2019

Europese programma's

Hieronder is een overzicht gegeven van de projecten die gestart zijn in de vorige collegeperiode (voor 1-8-2019) en die op 31 december 2020 nog niet waren vastgesteld door Europa. In het overzicht zijn de totale kosten opgenomen van de nog lopende projecten en de bijdrageverdeling daarvan. Hierbij wordt opgemerkt dat een aantal projecten voor het gehele noorden zijn en dat niet de gehele bijdrage van de EU in onze provincie terecht komt. De bijdrage die wij ontvangen is daarom apart weergegeven.

Europees programma (bedragen x €1.000)	Aantal vast-gesteld	Aantal lopend	Project omvang	Europese subsidie	Europese subsidie Fryslân	Cofinanciering Provincie	Regionale opbrengst Fryslân
Programma 2007-2013							
Creative Europe	1	1	206	103	103	103	206
Programma 2014-2020							
EFRO-EZ	8	20	32.664	12.113	7.132	2.339	18.899
Interreg VA	7	17	85.145	41.244	3.848	994	7.365
Interreg North Sea		7	64.298	31.547	2.875	1.546	6.477
Interreg Europa		9	14.464	12.295	2.087	268	2.456
Horizon 2020	3	6	24.684	24.684	6.703	0	6.703
Creative Europe		1	205	102	102	102	205
Erasmus +		5	2.305	2.060	983	39	1.228
Overige EU fondsen		11	9.600	4.860	1.502	233	2.072
Overig							
Fryslân fernijt (restant)		1	10	0	0	10	10
SNN regeling KEI	2	1	4.500	4.500	1.500	0	1.500
SNN regeling VIA	4	1	13.500	13.500	4.500	0	4.500
Totaal EU programma's	25	80	251.581	147.008	31.335	5.634	51.621

POP3

Het Europees Fonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) maakt sinds 2000 deel uit van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. De Europese Commissie heeft op 16 februari 2015 het nationaal plan van Nederland voor het POP3-programma goedgekeurd. Het programma is gemaakt in een samenwerking van het Ministerie van

Economische zaken, de 12 provincies en landbouw- en natuurorganisaties. POP3 richt zich op 5 thema's:

- versterken van innovatie, verduurzaming en concurrentiekracht
- jonge boeren
- natuur en landschap
- verbetering van waterkwaliteit
- LEADER (versterken landelijk gebied)

De provincies bepalen zelf op welke thema's ze de nadruk leggen.

In onderstaand overzicht zijn de maatregelen uit het POP3 programma aangegeven inclusief de totale kosten van de lopende projecten en de bijdrageverdeling.

	POP3 Maatregel Bedragen x € 1.000	Aantal vast- gesteld	Aantal lopend	Totale kosten	Bijdrage EU	Cofinan- ciering Provincie	Bijdrage Overig
1	Trainingen, workshops	0	12	2.748	1.374	1.374	0
2	Fysieke investeringen voor innovatie en modernisering landbouwbedrijven	30	41	2.076	1.038	1.038	0
3	Jonge landbouwers	61	88	1.470	735	735	0
4	Proceskosten kavelruil	0	1	1.750	875	875	0
5a	Niet productieve investeringen biodiversiteit	0	2	4.265	2.133	2.133	0
5b	Niet productieve investeringen PAS *	0	4	5.957	2.978	2.978	0
6a	Niet productieve investeringen water	1	15	20.075	10.037		10.037
6b	Niet productieve investeringen water internationale doelen	3	5	8.407	8.407	0	0
7	Samenwerking voor innovaties	0	18	4.042	2.021	2.021	0
8	Samenwerking in het kader van EIP	2	9	1.318	659	659	0
9	Leader	5	24	3.937	1.991	1.970	21
10a	ANLB *			97.946	63.310	34.636	0
10b	ANLB blauwe diensten			2.900	1.450	0	1.450
10c	Behoude akker- en weidevogels			2.288	2.288	0	0
	Overgangsmaatregelen POP2			6.054	6.054	0	0
	Uitvoeringskosten			9.000	744	8.256	0
	Totaal POP3			174.231	106.094	56.674	11.508

* De provinciale cofinancieringsbijdrage bij deze maatregelen wordt geleverd vanuit de natuurpactgelden.

Waddenfonds

Naast de cofinanciering van Europese programma's levert de provincie ook een cofinancieringsbijdrage aan door het Waddenfonds gesubsidieerde programma's en projecten. Eind 2016 hebben Provinciale Staten van de drie Waddenprovincies het Investeringskader Waddengebied 2016 – 2026 vastgesteld. Doel is om via dat Investeringskader robuuste meerjarige programma's en projecten voor de versterking van de economie en ecologie van het Waddengebied van de grond te krijgen en succesvol te realiseren. Het investeringskader Waddengebied richt zich daarbij op 6 majeure opgaven, waarvoor verwezen wordt naar www.investeringskaderwaddengebied.nl

Sindsdien betreft de provinciale cofinanciering van met Waddenfondsmiddelen gesubsidieerde programma's en projecten twee (in plaats van één) categorieën. Ten eerste de gebruikelijke cofinanciering van projecten die via de (reguliere) Waddenfondstenders lopen en ten tweede de cofinanciering van robuuste meerjarige programma's en projecten die invulling geven aan het Investeringskader Waddengebied.

In onderstaand overzicht staat de totale cofinanciering vanuit de provincie Fryslân van met Waddenfonds middelen gesubsidieerde programma's en projecten die gestart zijn in de vorige coalitieperiode en nog niet zijn vastgesteld per 31 december 2020.

(bedragen x €1.000)	Aantal vast-gesteld	Aantal lopend	Totale kosten	Bijdrage Waddenfonds	Cofinanciering Provincie	Bijdrage Overig
Waddenfonds tenders	21	13	33.985	24.123	4.751	5.109
Investeringskader waddengebied	1	2	9.936	5.433	1.229	3.274
Totaal waddenfonds	22	15	43.921	29.556	5.980	8.383

Bestuursakkoord 2019-2023

Het Bestuursakkoord gaat uit van het centrale begrip 'brede welvaart' en kiest voor intensivering van de Friese inzet op Europa. Het binnenhalen van meer Europese middelen in deze collegeperiode is de meest tastbare vertaling van deze grotere inzet.

De intensivering van de inzet op Europa heeft een tweeledige achtergrond:

- Inhoudelijk: meer aanhaken bij Europese ambities stelt Fryslân beter in staat de eigen doelen te realiseren. We verbreden onze horizon, worden erop geveerd onze doelen scherper te formuleren, meer samen te werken met andere regio's in Europa en bij te dragen aan Europese doelstellingen. Projecten die een beroep kunnen doen op Europese middelen, opereren stevast in een omgeving van internationale concurrentie en worden beoordeeld op excellentie. We worden hierdoor voortdurend uitgedaagd het beste uit onszelf te halen
- Financieel: door de krimpende provinciale begroting wordt het binnenhalen van meer Europese middelen steeds urgenter.

We willen dit realiseren via:

- Door gericht uit te blinken in Friese sterke punten als Watertechnologie, Circulaire Economie, de Maritieme sector en Natuurinclusieve Landbouw – waar Fryslân goed in is en echt iets kan bijdragen aan de Europese ambities – willen we ook een groter beroep doen op Europese middelen. Op basis daarvan ontwikkelen we projecten rondom deze onderwerpen en halen daarmee extra Europese middelen naar Fryslân.”
- Onze belangrijkste partner buiten de landsgrenzen is de Europese Unie zelf. We stellen ons de komende jaren als een open partner op tegenover Europa en stoppen meer menskracht en tijd in de verbinding met Europa. Daarbij blijven wel altijd onze eigen Friese doelen uitgangspunt. Op veel terreinen dragen we daarmee ook bij aan de doelen van Europa.

Projecten collegeperiode 2019-2023

Hieronder is een overzicht gegeven van de projecten gestart na 1 augustus 2019 per Europees programma met daarbij de totale kosten en de bijdrageverdeling daarvan. Hierbij wordt opgemerkt dat een aantal projecten voor het gehele noorden zijn en dat niet de gehele bijdrage van de EU in onze provincie terecht komt. De bijdrage die wij ontvangen is daarom apart weergegeven.

Europees programma (bedragen x €1.000)	Aantal	Project omvang	Europese subsidie	Europese subsidie Fryslân	Cofinan- ciering Provincie	Regionale opbrengst Fryslân
Programma 2019-2023						
EFRO-EZ	12	32.279	16.217	6.021	1.354	12.279
Interreg VA	7	4.939	2.477	430	241	1.097
Interreg Europe	2	1.292	180	79	54	234
Erasmus+	6	8.429	7.179	1.381		1.690
Horizon 2020	2	9.268	6.973	2.438	93	3.017
LIFE	2	5.600	2.960	2.640	2.000	2.640
Totaal EU programma's	31	61.808	35.987	12.990	3.743	20.955

Verduidelijking

Interreg A, grensoverschrijdende samenwerking: Duitsland-Nederland.

De provincie is een van de 15 partners in dit interregionale Europese programma langs de Nederlands-Duitse grens. Het lopende programma Interreg V A D-NL 2014 – 2020 is zo goed als besteed voor beide prioriteiten, te weten innovatieve projecten en projecten die de grensbarrière verlagen. Er zijn in 2020 nog drie projecten met Friese cofinanciering toegekend door de Stuurgroep EDR Interreg V A op het gebied van Waterstof op de eilanden, Kunstmatige intelligentie en om de maritieme sector als opleiding te promoten in het Noorden. De projecten van Interreg V A moeten eind 2022 hun eindrapport hebben ingediend bij het programma. De provincie Fryslân is sinds het derde kwartaal actief betrokken bij de voorbereiding van het nieuwe programma Interreg VI A Duitsland- Nederland 2021-2027.

Interreg B, transnationale samenwerking. Het jaar 2000 heeft veel invloed op de programma's gehad. Covid maar vooral de BREXIT hebben hun uitwerking gehad op het Noordzee programma, waar Fryslân onderdeel van is. Er is gelobbyd om Noord-Nederland ook onderdeel te laten worden van het Noordwest-Europa gebied. Eind 2020 is duidelijk geworden dat een deel van Noord-Frankrijk toegevoegd is aan het Noordzee gebied (door het uitreden van het Verenigd Koninkrijk) en dat de lobby van Noord-Nederland succes heeft gehad: heel Nederland is nu onderdeel van het Noordwest-Europa programma. De start van de programma's zal op zijn vroegst eind 2021 zijn. Er is begin 2021 nog een kleine call voor projecten in het Noordzee programma.

Interreg Europe. Het Interreg Europe programma denkt begin 2022 nieuwe projecten te kunnen subsidiëren. De budgettaire omvang van de nieuwe Interreg programma's is nog niet definitief bekend.

Horizon 2020:

Horizon 2020 is een zeer groot EU Onderzoeks- en Innovatieprogramma met bijna 80 miljard Euro over de afgelopen zeven jaar (2014 – 2020). De internationale concurrentie bij Horizon 2020 is zeer hoog. Alleen excellente projecten van uitgebalanceerde internationale consortia worden gehonoreerd. De afgelopen jaren en ook in 2020 zijn Friese partijen zoals bijvoorbeeld Wetsus en andere partners in WaterCampus Leeuwarden er in geslaagd om te participeren in Horizon 2020 projecten. Dit heeft weinig invloed op het provinciale co-financieringsbudget, Bij Horizon 2020 is geen of nauwelijks cofinanciering van de provincie nodig.

Het nieuwe Horizon 2020 programma zal Horizon Europe heten. De start van het nieuwe programma is begin 2021. Het budget van Horizon Europe (€ 97,6 miljard) wordt door de Europese Commissie opgedeeld in drie pijlers: Excellence Science, Global Challenges & European Industrial Competiveness en Innovative Europe. Bij Horizon 2020 waren de drie pijlers: Excellent Science, Industrial Leadership en Societal Challenges.

LIFE:

Zowel de provincie als ettelijke Friese partijen, actief in agrarisch natuurbeheer en natuur-inclusieve landbouw, hebben in 2020 de kans gegrepen om deel te nemen aan twee LIFE aanvragen, Grassbird Habitat Management en All4 Biodiversity (meer in voorbereiding). Beide projecten hebben een doorlooptijd van 10 resp. 5 jaar. Deze projecten bieden de mogelijkheid voor de provincie om met genoemde thema's op Europese podia zichtbaarder te worden. Dit leidde afgelopen najaar al tot voorbereiding van de HORIZON Europe aanvraag, REAL4Impact, onder leiding van landbouwuniversiteit Wageningen (WUR), gericht op de Biodiversity Strategy van de EU Green Deal.

Creative Europe

Het nieuwe Creative Europe programma (€ 1,8 miljard) is inmiddels goedgekeurd en is van start gegaan op 1-1-2021

Erasmus+

Met een budget van meer dan € 26 miljard zal het nieuwe (goedgekeurde) programma nog inclusiever en innovatiever worden, en zal worden gefocust op belangrijke thema's als digitalisering en 'Green Erasmus+' (duurzaamheid, milieu en klimaat).

Regeling MKB Innovatiestimulering Topsectoren voor Noord-Nederland (MIT)

Voor de uitvoering van de regeling MIT ontvangen wij een Rijkssubsidie. De verplichte cofinanciering vanuit de provincie komt vanuit het breed cofinancieringsbudget vandaar dat wij deze regeling ook in deze paragraaf weergeven.

Regeling (bedragen x €1.000)	Aantal	Project omvang	Rijks- subsidie	Rijks- subsidie Fryslân	Cofinan- ciering Provincie	Regionale opbrengst Fryslân
MIT 2020	1	6.000	3.000	1.120	1.120	2.240
Totaal MIT	1	6.000	3.000	1.120	1.120	2.240

POP3

Het huidige POP3 programma loopt nog door t/m 2020. In onderstaand overzicht zijn de maatregelen uit het lopende POP3 programma aangegeven die gestart zijn na 1 augustus 2019 inclusief de totale kosten en de bijdrageverdeling. De uitvoering van deze maatregelen vindt de komende jaren nog plaats.

	POP3 Maatregel Bedragen x € 1.000	Totale kosten	Bijdrage EU	Cofinanciering Provincie	Bijdrage Overig
3	Jola regeling	1.080	540	540	
9	Leader	2.051	1.026	1.026	
10a	ANLB	1.390	943	448	
	Totaal POP3	4.521	2.508	2.013	0

POP3+ en GLB-NSP

De start van het nieuwe programma GLB-NSP als opvolger van POP3 staat gepland voor 2023 waardoor er een transitieperiode POP3+ komt in de jaren 2021 en 2022. De provinciale cofinancieringsmiddelen zijn vooralsnog voldoende voor de pijplijnprojecten.

Waddenfonds

Het brede cofinancieringsbudget is tevens bedoeld voor provinciale cofinanciering (subsidies) voor de regeling Cofinanciering Waddenfonds Fryslân. (zie tevens eerdere toelichting in deze paragraaf).

Het overzicht van de lopende projecten die gestart zijn na 1 augustus 2019 is hieronder weergegeven met ook hierbij de totale kosten en de bijdrageverdeling.

(bedragen x €1.000)	Aantal	Totale Projectomvang	Bijdrage Waddenfonds	Cofinanciering Provincie	Bijdrage Overig
Waddenfonds tenders	3	2.573	1.400	409	763
Investeringskader Waddengebied	8	35.240	19.589	2.596	13.054
Totaal waddenfonds	11	37.813	20.989	3.005	13.818

Risico's

- De middelen uit het ELFPO (Europees fonds voor Plattelandsontwikkeling) zal naar verwachting ook gekort gaan worden na het vaststellen van het MFK. Naast de gecalculerde korting door het vertrek van lidstaat Engeland, is er ook zorg over een korting nav het 'level playing field' met betrekking tot de hectare premies voor agrarische ondernemers. Landen als Polen, onder leiding van EU commissaris Wojciechowski, vinden de hectare vergoeding in Nederland gelijk getrokken zou moeten worden met de rest van de lidstaten. Dit kan in het ergste geval leiden tot een reductie van 25 % van het pijler 1 budget. Deze zorgen blijken na de vaststelling van het MFK in juli 2020, deels ongegrond. Wat de exacte financiële gevolgen zijn is nu nog niet door te rekenen. De budgetten van het POP3 spoor wat in de transitieperiode tussen POP3 en GLB – NSP georganiseerd is, worden voortgezet door een landelijke (LNV) en een IPO bijdrage van 2 maal 12 mln extra om de korting na vaststelling MFK op te vangen. De GLB verordening wordt in Nederland vertaald naar een Nationaal Strategisch Plan (NSP). Binnen het NSP worden de doelen vertaald in doelgerichte betalingen voor het leveren van maatregelen / diensten op het gebied van de 3 hoofdthema's van het GLB, sectorale steun, groenblauwe diensten en leefbaar platteland. De start GLB – NSP staat vooralsnog gepland vanaf 2023. Huidige situatie ELFPO (POP3): 28 lidstaten, 58 miljard euro (2018). Waarvan 888 miljoen euro (NL). Nieuwe geschatte begroting MFK 52 miljard euro (2021 ?), waarvan 770 miljoen euro (NL).
- Het beschikbare budget voor provinciale cofinanciering is vooralsnog voldoende voor de pijlijnprojecten. Wel is de verwachting dat vanaf 2022 er aanvullende middelen noodzakelijk zijn, hiervoor zal te zijner tijd een voorstel worden voorgelegd.

Inzetbaar deel cofinancieringsbudget

De volgende provinciale cofinancieringsmiddelen zijn per 31 december 2020 nog beschikbaar voor de projecten die in de collegeperiode starten:

Programma	Cofinancieringsbudget – (bedragen x € 1.000)
Europese programma's waaronder Efro-EZ/Interreg	6.084
GLB-NSP (POP4)	16.000
Investeringskader Waddengebied/Tenders Waddenfonds	11.515
Totaal beschikbaar	33.599

12 Corona maatregelen Provincie

	Beleid	Tijd	Geld
Corona maatregelen Provincie			

Door corona heeft het begrip 'Geluk op 1' nog meer betekenis en richting gegeven aan onze bestuurlijke verantwoordelijkheden. Corona heeft een grote impact op de Friese mienskip. Sinds half maart 2020 zijn er diverse maatregelen getroffen door het college waarvan wij u periodiek op de hoogte hebben gesteld via corona update brieven. In deze paragraaf geven wij een kort overzicht van de getroffen financiële maatregelen.

In maart 2020 hebben wij het besluit genomen dat onze bijdrage in het openbaar vervoer gestand blijft ook al wordt het aantal reizigers niet meer gehaald vanwege de Rijks maatregelen. Ook hebben wij besloten dat wij coulant zullen omgaan met de gesubsidieerde activiteiten en instellingen wanneer zij vanwege de corona maatregelen hun prestatie niet (geheel) kunnen leveren. In deze maand is de voucherregeling MKB Fryslân uitgebreid met een extra subsidiabele activiteit namelijk het omscholen of bijscholen van werknemers die gericht is op het versterken of vergroten van de inzetbaarheid van deze medewerkers binnen de organisatie van de subsidieontvanger. Daarnaast zijn de volgende maatregelen genomen om het bedrijfsleven tegemoet te komen: uitstel aflossing MKB kredieten, betaaltermijn van 21 naar 7 dagen, 1^e lijn service via Ynbusiness en het samen optrekken met het Rijk in borgstelling MKB (BMKB).

In april 2020 zijn vooruitlopend op het corona budget een aantal subsidieregelingen opengesteld. Er is een subsidieplafond van € 1 mln. opengesteld door de 3 noordelijke provincies voor de EFRO-EZ regeling gericht op kennisontwikkeling (onderzoek) en innovatie op het gebied van de huidige gezondheids crisis rond het corona virus. Daarnaast is via het Kansfonds € 100.000,- per jaar in de periode 2020-2023 beschikbaar gesteld voor de subsidieregeling "Lok op ien". Vanuit het IMF budget is € 50.000,- beschikbaar gesteld voor kleine eenzaamheids- en leefbaarheidsinitiatieven. De FOM heeft een kredietregeling met een plafond van € 2 mln. opengesteld voor bedrijven die door corona zijn getroffen en waar de bank geen (extra) financiering aan kan verstrekken.

In mei heeft u bij de 1^e berap 2020 een budget van € 5 mln. beschikbaar gesteld voor de coronamaatregelen. Uit bestaande budgetten wordt voor de herstelmaatregelen nog € 4,9 mln. gehaald waarmee een totaalbudget van € 9,9 mln. beschikbaar is.

De stand van de openstellingen van regelingen op 1 februari 2021 vanuit de € 9,9 mln. is als volgt:

Onderdeel	Omschrijving	Totaal	Ingezet	
			Coronabudget	Extra uit bestaande budgetten
	Totaal beschikbaar	9.900.000	5.000.000	4.900.000
Arbeidsmarkt				
1. Opleidingsvoucher	Subsidieregeling arbeidsmarktscholing	300.000	300.000	
	Uitvoeringskosten SNN	25.000	25.000	
2. Begeleidingsvoucher	Subsidieregeling stageplaatsen	300.000	400.000	
	Uitvoeringskosten SNN	25.000	25.000	
3. Facilitering arbeidsmarkt	Subsidieregeling	550.000		
Innovaties				
4. Innovatiematrix	Subsidieregeling	200.000	150.000	
	Proces en uitvoeringskosten		50.000	
5. Nieuwe economie challenge	Subsidieregeling tender	650.000	550.000	
	Proces en uitvoeringskosten		100.000	
6. Toekomst gericht investeren	Subsidieregeling	550.000	500.000	
	Proces en uitvoeringskosten		50.000	
7. Faciliteren innovaties	Subsidieregeling/subsidies	890.000	380.000	
Vestigingsklimaat/vitaliteit				
8. Actieplan recreatie en toerisme	Subsidieregeling COVID-19 maatregelen VTE sector Fryslân	1.000.000	700.000	300.000
	Aanvullende boekjaarsubsidie merk Fryslân	180.000	180.000	
	Kwijtschelding huur afsluitdijkwaddencentrum	45.300	45.300	
	Uitvoeringskosten SNN	250.000		
	Cofinanciering marketing	124.700		
9. Actieplan leefbaarheid	Subsidieregeling COVID-19 maatschappelijke sector	375.000	375.000	
	Uitvoeringskosten	35.000	25.000	
	Sportverenigingen zomeractiviteiten	50.000	50.000	
10. Actieplan cultureel	Cofinanciering OCW-middelen Fries Museum en filmhuis Slieker, kleinere culturele initiatieven	250.000	256.300	
	Budget	300.000	150.000	
	Proceskosten		15.000	
	Budget blockbuster	250.000		250.000
	Steun lokale Friese media	100.000	100.000	
Aanvullende projecten ter versterking				
	Subsidieregeling duurzaamheid	1.000.000		1.000.000
	Subsidieregeling retail	950.000		
	Subsidieregeling Wolkom Tus	1.500.000		
	TOTALEN	9.900.000	4.426.600	1.550.000
Vrijval 2020			354.000	
	Nog inzetbaar		219.400	3.350.000

Compensatie schade decentrale overheden door het Rijk

In 2020 heeft het Rijk de provincies gecompenseerd met € 1,4 mln. voor de coronaschade op het gebied van cultuur. Dit bedrag is gebaseerd op een inventarisatie van de schade tot 1 juni 2020 onder de provinciaal gesubsidieerde instellingen. Inmiddels is dit bedrag uitgekeerd aan betreffende instellingen.

Daarnaast hebben wij een bedrag van € 4,8 mln. ontvangen als beschikbaarheidsvergoeding 2020 voor de concessiehouder openbaar vervoer. Dit bedrag is gebaseerd op een opgave van de concessiehouder over de periode van 15 maart tot 31 december 2020.

Momenteel wordt de schade geïnventariseerd bij de culturele instellingen voor de periode na 1 juni 2020 t/m 2021. Ook voor het openbaar vervoer is voor 2021 een regeling beschikbaar.

Voor wat betreft de schade op het gebied van Regionale Economie het Rijk voor om met de inhoudelijke ministeries EZK en SZW eerst een integraal beeld te verkrijgen.

Via deze paragraaf zullen wij u op de hoogte houden van de toegekende compensatie door het Rijk.

2.10 Paragraaf 10 – Samenwerkingsverbanden

In het Bestuursakkoord 2019-2023 geven wij aan in onze werkwijze aan te willen sluiten bij een wereld waarin ontwikkelingen, ideeën en initiatieven zich zelden keurig aan onze sectorale indeling houden, steeds sneller verlopen en eigenlijk zelden nog door één partij kunnen worden opgelost. Samenwerking wordt daarmee nog belangrijker dan het al was. Dat gaat om samenwerking in de breedste zin: met initiatieven van anderen, met andere overheden, maatschappelijke partijen, ‘intern’ tussen college en staten, en met allerlei partijen buiten de Friese – of zelfs landsgrenzen. Die samenwerking speelt zich in fysieke gebieden, in de digitale ruimte en rondom beleidsvorming en uitvoering. Belangrijke onderwerpen waarop we de komende jaren willen en zullen moeten samenwerken zijn onder meer het Interbestuurlijk programma en de uitwerking van de nieuwe Omgevingswet en omgevingsvisies. Tenslotte zullen die (nieuwe) vormen van samenwerking ook doorwerken in hoe we met sturing en verantwoording omgaan en hoe de organisatie functioneert.

Met samenwerking houden we ons al jaren bezig, het is een integraal onderdeel van veel dat we doen. Daarom staan ook lang niet al onze vormen van samenwerking in deze paragraaf. De projecten onder de paragraaf Grote projecten zijn allemaal in meer of mindere mate vormen van samenwerking. Ook staan vormen van samenwerking die zich (grotendeels) slechts op één beleidsveld afspelen genoemd bij dat beleidsveld, zoals de (beoogde) samenwerking met Natuer mei de Mienskip.

Hier presenteren we vooral de brede, integrale vormen van samenwerking die niet sectoraal toe te delen zijn. Dan gaat het om langjarige samenwerkingsverbanden als die rondom de gebieds-/streekagenda's, het Iepen Mienskipsfuns en Leader. Maar ook samenwerkingsvormen zoals het Interbestuurlijk programma of rondom het Fries bestuurlijk overleg.

1. Samenwerken met initiatieven van anderen

In 2020 hebben we in samenwerking met Club van aanjagers Tsjûkemar, gemeente De Fryske Marren en Wetterskip Fryslân samengewerkt in wat we noemen: “de praktijkschool”. De opgedane informatie heeft input gegenereerd voor de na de zomer van 2020 vastgestelde beleidsbrief “Werkwijze grote, complexe maatschappelijke initiatieven”.

Het uitwerken van een lange termijn Samenwerkingsovereenkomst nieuwe stijl (SOK) en een responsieve financiële strategie vraagt meer tijd dan aanvankelijk was voorzien. De grote lijnen van de SOK zijn inmiddels uitgewerkt en door de gezamenlijke overheden juridisch getoetst. De laatste slag die gemaakt moet worden heeft betrekking op een gezamenlijke eindredactie. Tegen de zomer van 2021 dient de SOK ondertekend te worden.

Voor de concretisering van de financiële afspraken is in gezamenlijkheid o.a. gewerkt aan een driejarig uitvoeringsprogramma. Daarin staan de projecten beschreven en de bijdrage

die daarbij van de verschillende partijen worden gevraagd. De bijdrage van de Provincie Fryslân wordt binnen de begroting geregeld.

2. Gebieds-/ streekagenda's

Via Streekagenda's werkten we succesvol samen met gemeenten en Wetterskip. Na 2020 loopt deze werkwijze af. Veel gemeenten gaven aan de samenwerking te willen voortzetten. We overleggen met gemeenten en Wetterskip over of en zo ja, hoe we de samenwerking voortzetten. Dit heeft zich laten vertalen in de Startnotitie Regionale Samenwerking die in september 2020 door Provinciale Staten is vastgesteld.

We gaan door met de regionale samenwerking en staan positief tegenover gesuggereerde verbeteringen als meer gezamenlijk beleid ontwikkelen en wederzijdse beleidsafstemming. We bieden ondersteuning bieden bij projecten losweken en door ontwikkelen, stellen kennis ter beschikking aan medeoverheden en maatschappelijke partijen. Dit zijn keuzes die we samen met onze partners maken, mede omdat die partners ook bijdragen in de uitvoering van die keuzes en we gezamenlijk op die manier maatwerk per regio kunnen leveren.

Zo werken de gemeenten in de regio Zuidwest met Provinsje en Wetterskip aan een doorstart van de gebiedsagenda; heeft Zuidoost een regiodeal gesloten met het Rijk; is men in Noordoost bezig met op het opstellen met de 3^e periode van de Agenda Netwerk Noordoost (ANNO3) en beraden de Wadden zich op een propositie richting het Rijk nadat de aanvraag voor een regiodeal eerder is afgewezen. In al deze gebieden zitten wij mee aan de knoppen en zijn (gebieds)gedeputeerden bestuurlijk aanspreekpunt voor de collega bestuurders van gemeenten en wetterskip. De regio Noordwest heeft in 2020 een SWOT analyse afgerond naar de sociaal economische kansen in het gebied.

3. Iepen Mienskipfûns

De sociale samenhang in Fryslân is groot. Dit vertaalde zich het afgelopen jaar ook in grote aantallen initiatieven in dorpen en wijken die bijdragen aan leefbaarheid. In de tweede tender, de tender die als eerste open ging na de uitbraak van de pandemie, zagen we een kleine dip in het aantal aanvragen. Hier was in de derde tender niets meer van te zien, waardoor het totaal weer bijna op hetzelfde niveau als de afgelopen jaren kwam, namelijk 403 aanvragen. Het IMF is elke tender, door stijgende naamsbekendheid, overvraagd. Dit zorgt ervoor dat we veel "nee" hebben moeten verkopen aan initiatieven die wel veel punten kregen van de regionale adviescommissies. Door middel van het IMF heeft de provincie de afgelopen jaren veel projecten die de lokale leefbaarheid versterken ondersteund en daar gaan we ook van harte mee door. Voor de periode 2021-2024 is er in het IMF nog € 10 mln. subsidie beschikbaar voor lokale projecten inclusief meetingsplakken. Het IMF geeft daarbij integraal uitvoering aan ons bestuursakkoord. Er worden minimaal 750 leefbaarheidsprojecten gerealiseerd en zo veel mogelijk dorpen en wijken hebben een eigen ontmoetingsplek. In het eerste jaar van dit huidige IMF (2020, 2021, 2022 & 2023) hebben we al 254 projecten kunnen steunen.

Met het IMF worden initiatieven uit de samenleving gestimuleerd (bottom-up). Het IMF is een eenvoudige, toegankelijke en integrale regeling waarbij de toekenning van de middelen loopt

via een eenvoudige procedure. Aanvragen worden alleen gehonoreerd wanneer ze bijdragen aan doelstellingen en resultaten zoals deze geformuleerd zijn in Lok op 1.

Daarnaast is vanuit het IMF de 500 euro-regeling uitgezet. Elke regio (noordoost, noordwest, zuidoost, zuidwest en de Friese Wadden) had € 10.000,- te besteden voor projectvoorstellen met een totale begroting van 500 euro. Binnen enkele uren tot dagen was dit geld op. In Friese dorpen werden bloembollen uitgedeeld, kussentjes gehaakt (steuntje in de rug) en er werden voorstellingen voor balkons van verzorgingstehuizen opgevoerd.

Feiten en cijfers

Er zijn drie momenten geweest waarop subsidie aangevraagd kon worden (tenderopenstellingen). In de hele provincie zijn er in 2020 totaal 403 projecten ingediend. 254 projecten kregen uiteindelijk subsidie uit het IMF. Dat betekent dat 63% van de projectaanvragen is bediend. In 2019 was dit 72%. In 2020 is er € 3,9 mln. aan provinciale subsidie geïnvesteerd, dit heeft geleid tot een totale projectomzet van € 18 mln.

2020 was het eerste jaar dat de moetingssplakken onder het IMF vallen. Hiervoor is er een grotere categorie aan het IMF toegevoegd: "tot € 75.000". We zien dat deze categorie een populaire categorie is geworden. Dit laat zien dat de mienskip van Fryslân krachtig genoeg is om ook wat grotere projecten zelf te initiëren en voorziet dus duidelijk in een behoefte. Door het beschikken van grotere projecten hebben we naar verhouding minder geld beschikbaar voor kleinere projecten. Ook in coronatijd slaagde de mienskip erin om 60% cofinanciering binnen te halen van andere bronnen (ondernemers, fondsen en andere overheden).

4. LEADER/POP3

In de regio's Noordoost en Noordwest geven we samenwerking met onze bestuurlijke partners en met private partijen ook vorm door middel van de LEADER aanpak, als onderdeel van het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3). Deze door Europa gesteunde aanpak richt zich op het verbeteren van de leefbaarheid op het platteland en werkt volgens de 'van onderop'-aanpak. Deze aanpak is met vertegenwoordigers uit beide regio's uitgewerkt in een Lokale ontwikkelingsstrategie voor de periode 2015-2020.

Binnen deze hoofdkoers zet Noordwest Fryslân vooral in op de thema's Sociale innovatie en de relatie Stad-Platteland. Noordoost Fryslân richt zich vooral op het versterken van de Sociale cohesie, het stimuleren van Zelfsturing van dorpen en het stimuleren van Initiatieven om te komen tot nieuwe verdienmodellen.

De looptijd van beide Lokale ontwikkelingsstrategieën en het programma was 2016 t/m 2020. Daarna was er nog twee jaar gepland om de financiën van beide Lokale ontwikkelingsstrategieën af te rekenen. Eind 2020 werd duidelijk dat het programma voor de periode 2021-2027 niet tijdig gereed zou zijn en dat er de jaren 2021-2022 een transitieperiode zijn. Het LEADER programma wordt beleidsarm doorgezet met middelen uit de periode 2014-2020 en aangevuld met middelen uit de periode 2021-2027. In plaats van eind 2023 moet het hele programma 1 april a2025 afgerekend en afgehandeld zijn.

De totaal verwachte investeringsomvang voor beide lokale gebieden schatten we op ruim € 16 mln. Het zwaartepunt van de investeringen ligt bij de uitvoering van projecten. De

uitvoeringskosten van die projecten dragen de initiatiefnemers (met name private partijen) voor de helft zelf. De andere helft dragen de EU (25%) bij en gemeenten/provincie (samen 25%). Voor de provincie betekent dit totaal € 3.757.500,-. Dit is vastgelegd in de begroting en maakt inmiddels onderdeel uit van het brede cofinancieringsbudget.

5. Samenwerken in het bestuurlijk overleg Friese samenwerking van overheden

In 2020 zijn, ondanks de maatregelen als gevolg van corona, een vijftal bestuurlijke bijeenkomsten georganiseerd tussen de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân, Vereniging van Friese Gemeenten (VFG) en de gemeente Leeuwarden ter bevordering van de Friese samenwerking van overheden. De Friese Bestuurdersdag is vanwege corona uitgesteld tot februari 2021. Tijdens het bestuurlijk overleg Friese samenwerking van overheden worden, naast actuele thema's, de laatste ontwikkelingen besproken wat betreft bestuurlijke samenwerking (o.a. Omgevingsvisie, regionale energiestrategie, sociaal domein, gemeenschappelijke regelingen) evenals samenwerking in bedrijfsvoering (o.a. lokale belastingen, digitale agenda, Friese Flexpool).

6. Het interbestuurlijk programma

Het Rijk, de gemeenten, provincies en waterschappen hebben begin 2018 in aansluiting op het regeerakkoord een interbestuurlijk programma (IBP) en een gezamenlijke agenda afgesproken op het gebied van een aantal belangrijke maatschappelijke opgaven. Die opgaven vragen veelal om een regionale aanpak en een continue, programmatische samenwerking tussen de overheden, waarbij ook het bedrijfsleven, inwoners en maatschappelijke organisaties betrokken zijn. Doel daarvan is om te komen tot een gezamenlijke agenda en gezamenlijke aanpak van maatschappelijke opgaven en meer te bereiken als één overheid.

In 2020 is een aantal studies uitgevoerd naar interbestuurlijke samenwerking, zoals de Studiegroep Interbestuurlijke en Financiële verhoudingen en ook naar de ervaringen met het samenwerken in het IBP. Uit beide onderzoeken blijkt dat interbestuurlijk samenwerken complex is en een succesvolle uitvoering gebaat is bij een zorgvuldig procesontwerp en het gezamenlijk (als één overheid) stellen van gemeenschappelijke doelen vanuit een gelijkwaardig partnerschap tussen de overheden. Het werken als één overheid vereist het vermogen om voortdurend te expliciteren wat de gedeelde maatschappelijke opgave is, hoe partijen zich daartoe verhouden en wat ze nodig hebben om daar effectief in samen te kunnen werken. Hierbij komen realiseren en leren (leren van doen') voortdurend samen: het interbestuurlijk werken aan maatschappelijke opgaven is een continu leerproces, waarin de manier van werken voortdurend ook onderwerp van gesprek is en partijen samen bepalen wat de volgende stap is en wat daarvoor nodig is.

Inmiddels is bij Kamermotie afgesproken dat voorafgaand aan de kabinetsformatie met de decentrale overheden overleg plaatsvindt om de uitvoerbaarheid van de afspraken in een regeerakkoord, al dan niet uitgewerkt in bestuursakkoorden (of een opvolger van het integrale IBP) gezamenlijk te bepalen. Vanwege de naderende Tweede Kamerverkiezingen

hebben (naast het IBP) VNG, Unie van Waterschappen en IPO in 2020 samen gewerkt aan een aanbod aan het kabinet. Dit zal begin 2021 resulteren in een gezamenlijke hoofdboodschap en een aantal kernboodschappen voor bepalende opgaven in de komende periode.

In het bestuursakkoord stelden we aan onze medeoverheden voor op thema's als de gevolgen van klimaatverandering (klimaatadaptatie) en de vitaliteit van het platteland een gemeenschappelijke strategie te bepalen. Voor wat betreft de klimaatadaptatie: in het Ontwerp-Klimaatakkoord is de afspraak gemaakt om te komen tot 30 Regionale Energiestrategieën (RES). Ondersteund vanuit het IBP hebben het Rijk en de medeoverheden de governance van de RES vormgegeven. Dit heeft geleid tot een gezamenlijk Nationaal Programma RES waarin 30 regio's worden ondersteund bij het maken van de RES. Op die manier komen de regio's gezamenlijk tot keuzes voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie infrastructuur. In 2020 hebben we een concept RES opgesteld die op 17 juni is vastgesteld (door PS). De concept RES beschrijft hoe Fryslân 2,3 Twh bijdraagt aan de totaal benodigde 35 Twh (Klimaatakkoord) in 2030. Ook wordt aangegeven welke kansen we zien om de Friese woningen duurzaam te verwarmen. In de tweede helft van 2020 is verder gewerkt aan de zogenaamde RES 1.0 die in 2021 vastgesteld moet worden.

Het versterken van de regionale economie is één van de opgaven van het IBP. Dat doen we in samenwerking met Rijk, gemeenten en stakeholders. In Fryslân hebben we in 2020 verder met stakeholders gewerkt aan de invulling van het ecosysteem. Belangrijke samenwerkingspartners zijn o.a. onze vier belangrijke clusters (Water, Dairy, Circulaire plastics en HTSM), de Friese Ontwikkelingsmaatschappij (FOM) en het International Trade Support (ITS), een initiatief van NHL Stenden en World Trade Center Leeuwarden en het Innovatiepact Fryslân (IPF) als aanjaagorganisatie. De praktische ondersteuning van Friese ondernemers in hun professionele ontwikkeling wordt gegeven door Ynbusiness. Noordelijk hebben we een bestuurlijk platform van bedrijfsleven, overheden, kennisinstellingen in het zgn. Economic Board Noord-Nederland (EBNN).

Ten aanzien van de arbeidsmarkt en het onderwijs heeft de provincie weliswaar geen wettelijke taak, maar daar waar deze partijen niet verder komen kan de provincie een rol oppakken. In 2020 hebben we het Friese MKB ondersteund bij internationale marktontwikkeling en -verkenning teneinde bij te dragen aan een toename van de Friese export. Fryslân kent een groeiend aantal exporterende bedrijven, dit in tegenstelling tot de landelijke trend. In 2020 hebben we met IPF, EBNN, gemeenten en MKB gewerkt aan een aanjaagproject voor het behoud of aantrekken van talent om Fryslân aantrekkelijk te maken en te houden voor jonge gezinnen. In het kader van de Friese Human Capital Agenda hebben we samen met de scholingsalliantie Noord gewerkt aan een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, waarbij wordt ingespeeld op nieuwe ontwikkelingen op het gebied van energietransitie, IT en cyberveerbaarheid. Deze scholingsalliantie is in co-creatie met de EBNN in 2020 als scholingsplatform ontwikkeld. Het zet in op een zich een leven lang ontwikkelende beroepsbevolking. Op het platform zien werknemers, werkzoekenden, zelfstandigen en werkgevers uit Noord-Nederland in één blik welke scholingsmogelijkheden er in verschillende sectoren zijn. Daarnaast geeft het platform toegang tot loopbaanadvies en inzicht in de kansrijke beroepen in Noord-Nederland. De samenwerking met de

scholingsalliantie Noord heeft in het kader van het Techniepact al geleid tot meer aandacht voor technische beroepen.

Het onderwijsakkoord met het HBO en de Campus Fryslân is in 2020 uitgebreid met het MBO. Fryslân heeft verhoudingsgewijs veel mkb en mbo-ers. Daarom is het van belang de samenwerking tussen mkb en mbo/hbo verder te versterken en te borgen binnen bestaande clusterontwikkelingen en structurele inbedding. Dat doen we samen met gemeenten/VNG en de betrokken departementen zoals OCenW, EZK, SZenW.

Bijlagen

3.1 Ontwikkeling financieel kader

In dit hoofdstuk worden de volgende onderdelen van het financieel kader nader toegelicht:

3.1.1 Onze uitgangspunten

3.1.2 Ontwikkeling begrotingssaldo

3.1.3 Vrij Aanwendbare Reserve (VAR)

Hieronder wordt de ontwikkeling per onderdeel aangegeven.

3.1.1 Onze uitgangspunten

- De meerjarenbegroting is structureel sluitend;
- Om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen houden wij 20 miljoen vrije ruimte voor deze periode en structureel minimaal 5 miljoen euro voor het college na ons;
- De minimale stand van de Vrije Aanwendbare Reserve bedraagt 10 miljoen euro;
- Structurele uitgaven dekken wij uit structurele middelen;
- Bij inzet van revolverende middelen zijn de gederfde rendementen gedekt;
- Geld geven we alleen uit als we alle initiële kosten en (eventuele) structurele financiële gevolgen van een activiteit kunnen betalen;
- Elk voorstel aan Provinciale Staten met financiële consequenties krijgt een financieel solide dekkingsvoorstel mee;
- Aan het meefinancieren van projecten van anderen stellen we voorwaarden zodat we goed zicht kunnen houden op de resultaten; de verplichting tot verantwoording moet in verhouding staan tot de inspanning die wordt geleverd.
- Als we financiële afspraken maken met anderen zijn die voor ons hard. Tegenvallers of extra benodigde middelen zijn voor rekening van de partij die deze het beste had kunnen voorzien, en dat is over het algemeen de partij waarmee we die afspraken hebben gemaakt.
- Voordat we regelingen instellen, kijken we eerst of er niet al elders regelingen voor bestaan.

3.1.2 Ontwikkeling begrotingssaldo

Het financieel kader actualiseren we periodiek. Dit gebeurt naar aanleiding van externe wijzigingen (zoals veranderingen in het provinciefonds) of door besluiten van Provinciale en Gedeputeerde Staten. Vaak stellen uw Staten deze wijzigingen vast bij de behandeling van een begroting, de jaarstukken, of een bestuursrapportage. Daarnaast heeft het college het mandaat om een aantal wijzigingen zelf in de begroting te verwerken. Het betreft hier bijvoorbeeld wijzigingen in het provinciefonds, opbrengst motorrijtuigenbelasting, rendement vermogensbeheer of dividenduitkering. Hieronder geven we de ontwikkeling van het begrotingssaldo vanaf de begroting 2020 tot aan de jaarrekening 2020 stapsgewijs weer.

Bij de begroting 2020 hebben we de stand van het begrotingssaldo op dat moment gepresenteerd. Daarna hebben uw Staten enkele begrotingswijzigingen vastgesteld bij de 2^e

berap 2019. Na verwerking van de effecten van de wijzigingen van de 2e berap hebben uw Staten in de vergadering van november en december nog enkele begrotingswijzigingen vastgesteld. Ten slotte zijn ook de effecten van de september- en decembercirculaire en de wijzigingen onder mandaat GS in onderstaande overzicht verwerkt. Dit resulteert in de stand van het begrotingssaldo bij de jaarrekening 2019.

Bij de 1^e berap 2020 zijn een aantal wijzigingen vastgesteld die van invloed zijn op het begrotingssaldo. En in de Statenvergadering van juni zijn bij de jaarrekening 2019 nog een vijftal begrotingswijzigingen vastgesteld. Ook de vaststelling van de kadernota resulteert in een bijstelling van het begrotingssaldo. Vervolgens zijn door GS de aannames met betrekking tot het provinciefonds, nominaal en het dividend onder mandaat in de begroting verwerkt. Daarnaast is de meicirculaire provinciefonds 2020 verwerkt. Dit alles heeft geleid tot een begrotingssaldo bij de begroting 2021.

Bij de 2^e berap zijn eveneens een aantal wijzigingsvoorstellen voorgelegd waarvan een aantal van invloed zijn op het begrotingssaldo.

Na verwerking van de effecten van de wijzigingen van de 2e berap hebben uw Staten in de vergadering van november nog een begrotingswijziging vastgesteld. Ten slotte zijn ook de effecten van de september- en decembercirculaire en de wijzigingen onder mandaat GS in onderstaande overzicht verwerkt.

Tot slot is de onderbesteding 2020 opgenomen wat uiteindelijk leidt tot het rekeningresultaat 2020.

In de tabel hieronder staan de verschillende stappen cijfermatig weergegeven.

Ontwikkeling begrotingssaldo Bedragen x € 1 mln.	2020	2021	2022	2023	2024
Begrotingssaldo bij begroting 2020	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
PS 2e berap 2019	0,6	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1
GS 2e berap 2019		0,0	0,0	0,0	0,0
Begrotingssaldo bij tweede berap 2019	0,6	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1
GS Provinciefonds - effecten Septemercirculaire 2019	0,7	1,8	1,9	1,6	1,6
PS 27-11-2019 Busconcessie 2022-2032				-2,0	-2,0
PS 18-12-2019 Taskforce PAS	-0,7	-0,2			
PS 18-12-2019 Fryske Akademy	-0,6	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
GS Rentetoerekening extra middelen (w.o. IKG)	-1,4	-1,4	-1,4	-1,4	-1,4
GS Provinciefonds – effecten decemercirculaire 2019	-2,5	-0,6	-0,8	-1,0	-1,3
Begrotingssaldo bij jaarrekening 2019	-3,8	-0,7	-0,6	-3,1	-3,4
PS 26-02-2020 Opbrengst deelneming WPF			1,7	1,7	1,7
PS 26-02-2020 Vrijval lening IFNN en agiostorting NOM	2,0				
Voorstellen PS 1e berap 2020	-2,0	-2,9	-2,1	-2,1	-1,9
Voorstellen GS 1e berap 2020	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Begrotingssaldo bij 1e berap 2020	-3,9	-3,8	-1,3	-3,7	-3,9

Ontwikkeling begrotingssaldo Bedragen x € 1 mln.	2020	2021	2022	2023	2024
PS 27-05-2020 Nota Grondbeleid (risicoreserve)	-1,2				
PS 17-06-2020 Concept Regionale Energie Strategie (RES)	-0,1				
PS 17-06-2020 Herstelplan Thialf	-0,8	-0,8	-0,4		
PS 24-06-2020 Jaarstukken 2019	-22,3				
PS 24-06-2020 Kadernota 2021 – financieel kader	8,6	2,9	2,5	3,9	4,0
PS 24-06-2020 Kadernota 2021 – voorstellen		-5,3	-4,0	-3,5	-3,4
GS meicirculaire provinciefonds 2020	5,9	8,8	6,5	5,3	4,0
GS mandaatwijziging juli 2020	0,0				
Begroting 2021: aanvulling saldo vanuit VAR	13,8				
Begrotingssaldo bij begroting 2021	0,0	1,7	3,3	1,9	0,6
Voorstellen PS 2e berap 2020	2,0	-0,7	-0,3	-0,2	-0,1
Voorstellen GS 2e berap 2020	4,2	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4
Begrotingssaldo bij 2e berap 2020	6,2	0,7	2,6	1,3	0,1
GS Provinciefonds – effecten septembercirculaire 2020	2,6	-0,2	0,5	-1,4	0,6
PS 25-11-2020 Ymplementaasjeplan enerzjeneutrale provinsje	2,4	-0,0	-0,0	-0,1	-0,1
GS mandaatwijziging december 2020	0,6				
GS Provinciefonds – effecten decembercirculaire 2020	0,4	-0,5	-0,0	-0,0	-0,0
Begrotingssaldo bij jaarrekening 2020	12,2	-0,2	3,0	-0,2	0,6
Onderbesteding 2020	20,6				
Rekeningresultaat 2020	32,8				

3.1.3 Vrij Aanwendbare Reserve (VAR)

Hieronder staat de ontwikkeling van de VAR. Conform de afspraak met uw Staten vloeit het rekening- en begrotingssaldo aan het eind van het jaar automatisch in de VAR. Het rekeningsaldo 2020 en de verwachte begrotingssaldi 2021-2024 zijn hieronder opgenomen.

Aangezien een van de uitgangspunten is dat wij € 5 mln. structurele ruimte willen overhouden voor het college na ons is dit het minimale bedrag wat wij in mindering brengen op de stand van de in te zetten VAR. Daarnaast is afgesproken dat de minimale stand van de VAR altijd € 10 mln. bedraagt, en dat € 20 mln. beschikbaar is voor de tussenbalans in 2021. Van de € 20 mln. vrije ruimte is, via de 1e bestuursrapportage 2020, reeds € 5 mln. ingezet voor het breed Coronabudget.

Daarmee bedraagt het besteedbare deel van de VAR in deze collegeperiode € 101,4 mln.

VAR (in te zetten) Bedragen x € 1 mln.	2020	2021	2022	2023	2024
Beginsaldo (incl. rekeningresultaat 2019)	310,9	257,0	237,9	180,5	126,4
Beschikking over reserve	-53,9	-46,7	-55,4	-48,9	-1,0
Begrotingssaldo		-0,2	3,0	-0,2	0,6
Rekeningresultaat 2020		32,8			
Stand op 31/12 inclusief structureel saldo	257,0	242,9	185,5	131,3	126,0
Begrotingssaldo structureel niet in te zetten		-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
Stand op 31/12 exclusief structureel saldo	257,0	237,9	180,5	126,4	121,0
Minimale stand VAR				-10,0	
Tussenbalans				-15,0	
VAR (in te zetten)				101,4	

De beschikking over de VAR in de komende jaren staat in de tabel hieronder.

Beschikking over reserves Bedragen x € 1 mln.	2020	2021	2022	2023	2024
Beschikking over reserve					
Begroting 2020: dekking negatief begrotingssaldo	40,1	46,7	55,4	48,9	1,0
Begroting 2021: dekking negatief begrotingssaldo	13,8				
Totaal	53,9	46,7	55,4	48,9	1,0

Mochten uw Staten besluiten tot het inzetten van het rekeningssaldo 2020 voor middelen in 2021 (voor resultaatbestemmingen), dan moet dit nog in mindering worden gebracht op de VAR. De resultaatbestemmingen betreffen de middelen voor de onbeveiligde spoorwegen (NABO's, € 0,4 mln.), het bodemconvenant (€ 2,8 mln.), de gebiedsontwikkeling WTC fase 2 (€ 4,4 mln.) en de voorziening overbruggingskrediet Thialf (€ 0,4 mln.). Als de voorgestelde € 8,0 mln. wordt ingezet, dan bedraagt de stand van de mogelijk in te zetten VAR in deze collegeperiode € 93,4 mln.

3.2 Begrotingshistorie

In deze bijlage worden per programma de begrotingsmutaties weergegeven die hebben plaatsgevonden tussen de besluitvorming over de tweede bestuursrapportage 2020 en de samenstelling van de jaarstukken 2020.

Programma 1: Bestuur

Lasten en baten

Aansluiting tussen 2^e berap 2020 en de jaarstukken 2020

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2020	2021	2022	2023	2024
Lasten begroting t/m 2e berap 2020 (voor besluitvorming PS)	36.750	37.249	36.395	36.249	36.239
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 11-11-2020:					
- I 1 Capaciteitsbudget Griffie	70	70	70	70	70
GS:					
GS provinciefonds	0	-19.252	-19.252	-19.252	-19.252
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>70</i>	<i>-19.182</i>	<i>-19.182</i>	<i>-19.182</i>	<i>-19.182</i>
Lasten begroting t/m jaarstukken 2020	36.819	18.066	17.212	17.066	17.056
Baten begroting t/m 2e berap 2020 (voor besluitvorming PS)	640	569	569	569	569
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
GS:					
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2020	640	569	569	569	569
Lasten - Baten	36.179	17.497	16.643	16.497	16.487

Programma 2: Infrastructuur

Lasten en baten

Aansluiting tussen 2^e berap 2020 en de jaarstukken 2020

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2020	2021	2022	2023	2024
Lasten begroting t/m 2e berap 2020 (voor besluitvorming PS)	135.217	113.078	113.171	89.531	84.699
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 11-11-2020:					
- I 2 Motie 1266 Wild op de provinciale wegen	0	100	150	0	0
- II 1 Vrijval budget onrechtmatig gebruik	-40	0	0	0	0
- V A 1 Bestedingsritme RSP concrete infraprojecten	-10.000	10.000	0	0	0
- V B 1 Bestedingsritme N354 Sneek-Leeuwarden planstudie	-25	25	0	0	0
- V B 2 Bestedingsritme Extra inzet bereikbaarheid	200	0	0	-200	0
- V B 3 Bestedingsritme Bestrijding fietsonveiligheid	-1.165	1.165	0	0	0
- V B 4 Bestedingsritme Dieptepeilingen Friese meren	-15	4	0	0	0
- V B 5 Bestedingsritme Aquaduct Bolsward planstudie	-100	100	0	0	0
- V B 6 Bestedingsritme Van Harinxmakanaal spooraquaduct planstudie	-15	15	0	0	0
- V B 7 Bestedingsritme Onbeveiligde overwegen	-85	85	0	0	0
- V B 9 Bestedingsritme en inzet vrijval De Saiter	1	1	1	1	1
- VI 1 Reserve groot en achterstallig onderhoud wegen en water	-103	7.366	2.601	10.739	11.313
- VI 2 Euro voor Euro regeling 2021-2025	0	700	0	0	0
- VI 3 Proef HVO biodiesel in treinconcessie	217	94	0	0	0
- VI 4 Bestedingsritme BDU Reserveringen OV	-317	317	0	0	0
PS 25-11-2020:					
- 10 Ymplementaasjeplan energzjeneutrale provinsje	0	48	4	67	68
PS 16-12-2020:					
- 8 Financiering kosten grût ûnderhâld	-1.165	-6.765	-3.546	-5.462	-5.199
GS:					
GS bijdrage derden	5.247	0	0	0	0
GS lastneming subsidie	-15.684	0	0	0	0
GS nominaal	13	13	13	13	13
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-23.036</i>	<i>13.268</i>	<i>-777</i>	<i>5.157</i>	<i>6.196</i>
Lasten begroting t/m jaarstukken 2020	112.181	126.346	112.393	94.688	90.894

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2020	2021	2022	2023	2024
Baten begroting t/m 2e berap 2020 (voor besluitvorming PS)	30.482	8.602	7.752	4.525	2.700
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
GS:					
GS bijdrage derden	5.247	0	0	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>5.247</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2020	35.730	8.602	7.752	4.525	2.700
Lasten - Baten	76.451	117.744	104.641	90.163	88.195

Programma 3: Omgeving

Lasten en baten

Aansluiting tussen 2^e berap 2020 en de jaarstukken 2020

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2020	2021	2022	2023	2024
Lasten begroting t/m 2e berap 2020 (voor besluitvorming PS)	142.806	89.473	92.484	75.071	58.611
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 11-11-2020:					
- I 3 Bestuurlijke fusie Landschapsbeheer Friesland en It Fryske Gea	590	0	0	0	0
- V A 2 Bestedingsritme Bestuursvereenkomst versterken Friese IJsselmeerkust	-125	125	0	0	0
- V A 3 Bestedingsritme Kaderrichtlijn water	-1.835	500	1.000	335	0
- V B 10 Bestedingsritme IJsselmeeragenda 2050	-50	50	0	0	0
- V B 11 Bestedingsritme Biodiversiteit	-210	210	0	0	0
- V B 12 Bestedingsritme Veenweidevisie	-3.419	19	1.700	1.700	0
- V B 13 Bestedingsritme Klimaatvelop 2019 Veenweide	-349	349	0	0	0
- V B 14 Bestedingsritme Hegewarren	-70	70	0	0	0
- V B 15 Bestedingsritme Energiecoaches	-300	100	100	100	0
- V B 16 Bestedingsritme samenwerking energie een loket	150	-50	-50	-50	0
- V B 17 Bestedingsritme Transitie natuurinclusieve Landbouw	-200	200	0	0	0
- V B 18 Bestedingsritme landbouwagenda met Dairy Valley	-250	250	0	0	0
- V B 19 Bestedingsritme Potato valley	-250	250	0	0	0
- V B 20 Bestedingsritme Knelpunten geluidhinder provinciale wegen	-150	150	0	0	0
- V B 21 Bestedingsritme Decentralisatie uitkering bodemsanering	-1.095	1.095	0	0	0
- V B 8 Bestedingsritme Asbest eraf en Zonnepanelen erop	-70	20	50	0	0
- V B 9 Bestedingsritme en inzet vrijval De Saiter	-1.700	1.230	0	0	0
- VI 10 Bestedingsritme Natura 2000	-2.452	2.452	0	0	0
- VI 11 Bestedingsritme Natuurpact	-12.149	4.234	2.434	2.434	0
- VI 12 Bestedingsritme BCB POP3 Water KRW	-375	375	0	0	0
- VI 3 Proef HVO biodiesel in treinconcessie	-50	0	0	0	0
- VI 5 Bestedingsritme DNA Duurzame Energie RAA	-2.500	2.500	0	0	0
- VI 6 Bestedingsritme DNA Living Lab opzetten en ontwikkeling	-18	18	0	0	0
- VI 7 Bestedingsritme DNA Programmakosten	-350	350	0	0	0
- VI 8 Bestedingsritme DNA Vismigratierivier deel 2	-1.500	1.500	0	0	0
- VI 9 Bestedingsritme DNA Vismigratierivier Testfaciliteit	-200	200	0	0	0

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2020	2021	2022	2023	2024
PS 25-11-2020: - 7 Feangreide A takenning Impulsjilden Impulsgelden voor Hegewarren en Aldeboarn-De Deelen	0	22.000	0	0	0
GS:					
GS bedrijfsvoering	120	0	0	0	0
GS bijdrage derden	929	200	198	0	0
GS breed cofinancierings budget	34	100	42	10	0
GS lastneming subsidie	-6.141	0	0	0	0
GS nominaal	-338	-63	178	51	51
GS provinciefonds	0	10	0	0	0
GS voorwaardelijk budget	0	26	26	26	26
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-34.322</i>	<i>38.469</i>	<i>5.677</i>	<i>4.606</i>	<i>77</i>
Lasten begroting t/m jaarstukken 2020	108.483	127.941	98.161	79.677	58.688
Baten begroting t/m 2e berap 2020 (voor besluitvorming PS)	16.481	8.869	4.992	4.505	1.272
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 11-11-2020: - VI 10 Bestedingsritme Natura 2000	-286	286	0	0	0
PS 25-11-2020: - 7 Feangreide A takenning Impulsjilden Impulsgelden voor Hegewarren en Aldeboarn-De Deelen	0	22.000	0	0	0
GS:					
GS bedrijfsvoering	120	0	0	0	0
GS bijdrage derden	929	200	198	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>763</i>	<i>22.486</i>	<i>198</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2020	17.244	31.354	5.189	4.505	1.272
Lasten - Baten	91.240	96.587	92.972	75.172	57.416

Programma 4: Economie

Lasten en baten

Aansluiting tussen 2^e berap 2020 en de jaarstukken 2020

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2020	2021	2022	2023	2024
Lasten begroting t/m 2e berap 2020 (voor besluitvorming PS)	51.846	32.471	24.767	20.396	5.155
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 11-11-2020:					
- I 4 Inzet REP FMP ten behoeve van afronding diverse Friese Meren projecten	-544	544	0	0	0
- IV 4 Breedband aanpassing bestedingsritme te ontvangen rente	232	149	0	139	85
- V A 4 Bestedingsritme Regiodeal NOF Versnellingsagenda	-5.700	0	0	0	0
- V A 5 Bestedingsritme RUG Campus Fryslân	-1.000	0	0	1.000	0
- V B 22 Bestedingsritme Arbeidsmarkt/onderwijs en kennisinstellingen/bedrijfsleven	-56	0	35	22	0
- V B 23 Bestedingsritme Recreatie & Toerisme	-1.705	110	795	800	0
- V B 24 Bestedingsritme Circulaire economie	-6	6	0	0	0
- V B 25 Bestedingsritme Leef- en woonklimaat	-286	0	0	286	0
- V B 26 Bestedingsritme Ondernemerschap	-300	300	0	0	0
- V B 27 Bestedingsritme MKB faciliteren/begeleiden	-50	50	0	0	0
- V B 28 Bestedingsritme Human capital	-200	200	0	0	0
- V B 29 Bestedingsritme Clusters economie	-292	200	0	92	0
- V B 30 Bestedingsritme Vestigingsregeling	-44	51	-7	0	0
- VI 13 Bestedingsritme DNA Beleefcentrum	-250	250	0	0	0
GS:					
GS bijdrage derden	997	-2	-2	-2	-2
GS breed cofinancierings budget	394	137	312	0	122
GS breed corona budget	1.125	510	0	0	0
GS lastneming subsidie	-11.613	0	0	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-19.297</i>	<i>2.505</i>	<i>1.132</i>	<i>2.336</i>	<i>204</i>
Lasten begroting t/m jaarstukken 2020	32.549	34.976	25.898	22.731	5.359
Baten begroting t/m 2e berap 2020 (voor besluitvorming PS)	5.540	6.482	1.718	1.518	1.433
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2020	2021	2022	2023	2024
PS:					
PS 11-11-2020:					
- IV 4 Breedband aanpassing bestedingsritme te ontvangen rente	232	149	0	139	85
GS:					
GS bijdrage derden	997	-2	-2	-2	-2
GS breed cofinancierings budget	12	0	0	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>1.241</i>	<i>147</i>	<i>-2</i>	<i>136</i>	<i>82</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2020	6.781	6.628	1.716	1.654	1.515
Lasten - Baten	25.768	28.347	24.183	21.077	3.844

Programma 5: Mienskip

Lasten en baten

Aansluiting tussen 2^e berap 2020 en de jaarstukken 2020

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2020	2021	2022	2023	2024
Lasten begroting t/m 2e berap 2020 (voor besluitvorming PS)	66.339	52.273	51.232	48.608	38.531
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 11-11-2020:					
- I 5 Bestedingsritme prijzenbeleid	-41	41	0	0	0
- II 2 Vrijval Herbestemmingsregeling	-161	0	0	0	0
- II 3 Vrijval Kansenfonds	-3	0	0	0	0
- II 4 Vrijval Taalkado	-21	-23	-23	-23	0
- II 5 Vrijval Beleidsbrief CTOS Mei hert, holle en hannen	-175	0	0	0	0
- II 6 Vrijval reserve ticketrisicoregeling	-28	0	0	0	0
- V A 4 Bestedingsritme Regiodeal NOF	1.825	969	969	969	969
Versnellingsagenda					
- V A 6 Bestedingsritme LF2028	-184	184	0	0	0
- V A 7 Bestedingsritme Kansen in Kernen	1.580	-1.580	0	0	0
- V B 31 Bestedingsritme Bluezone	6	20	4	-30	0
- V B 32 Bestedingsritme Monitoring aandachtsgebieden	42	-14	-14	-4	-10
- V B 33 Bestedingsritme Iepen Mienskipsfûns Fryslân categorie B	288	-288	0	0	0
- V B 34 Bestedingsritme Beleidsbrief CTOS Mei hert, holle en hannen	-488	488	0	0	0
- V B 35 Bestedingsritme Cultuur continuering tijdelijke budgetten	47	-47	0	0	0
- V B 36 Bestedingsritme 75 jaar bevrijding	-106	106	0	0	0
- V B 37 Bestedingsritme Transitiefonds leefbare fysieke omgeving	-22	22	0	0	0
- V B 38 Bestedingsritme procesgelden DOM's	-50	50	0	0	0
- V B 39 Bestedingsritme Cofinanciering rijksbijdrage monumenten	-107	107	0	0	0
- V B 40 Bestedingsritme Sociaal beleid	-20	20	0	0	0
- V B 41 Bestedingsritme Nota Plattelandsbeleid	-450	450	0	0	0
- V B 42 Bestedingsritme Demografische ontwikkelingen	-280	280	0	0	0
GS:					
GS bijdrage derden	0	442	50	0	0
GS breed corona budget	57	165	0	0	0
GS lastneming subsidie	-7.204	0	0	0	0
GS provinciefonds	0	1.991	1.539	1.539	1.539
Correctie jaarschijf 2025	0	0	0	44	5

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	-5.494	3.382	2.524	2.494	2.503
Lasten begroting t/m jaarstukken 2020	60.846	55.655	53.756	51.101	41.034
Baten begroting t/m 2e berap 2020 (voor besluitvorming PS)	1.355	115	33	20	20
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
GS:					
GS bijdrage derden	0	442	50	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>0</i>	<i>442</i>	<i>50</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2020	1.355	557	83	20	20
Lasten - Baten	59.491	55.098	53.673	51.082	41.015

Programma 6: Bedrijfsvoering

Lasten en baten

Aansluiting tussen 2^e berap 2020 en de jaarstukken 2020

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2020	2021	2022	2023	2024
Lasten begroting t/m 2e berap 2020 (voor besluitvorming PS)	76.069	79.192	75.556	74.649	67.746
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 11-11-2020:					
- IV 5 Extra capaciteitskosten uitvoering maatregelenpakket breed coronabudget	135	0	0	0	0
- V B 43 Bestedingsritme Aanpassing systemen voor omgevingswet	-400	400	0	0	0
- V B 44 Bestedingsritme energieneutrale provinciale gebouwen	-89	89	0	0	0
PS 25-11-2020:					
- 10 Ymplementaasjeplan enerzjeneutrale provinsje	-2.706	225	80	36	41
GS:					
GS bijdrage derden	224	0	0	0	0
GS nominaal	0	1.845	1.780	1.735	1.448
Correctie jaarschijf 2025	0	0	0	0	-88
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-2.836</i>	<i>2.559</i>	<i>1.860</i>	<i>1.771</i>	<i>1.402</i>
Lasten begroting t/m jaarstukken 2020	73.233	81.751	77.415	76.420	69.148
Baten begroting t/m 2e berap 2020 (voor besluitvorming PS)	2.334	1.478	1.478	1.478	355
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
GS:					
GS bijdrage derden	224	0	0	0	0
Correctie jaarschijf 2025	0	0	0	0	-88
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>224</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>-88</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2020	2.558	1.478	1.478	1.478	268
Lasten - Baten	70.676	80.273	75.938	74.943	68.880

Programma 7: Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Lasten en baten

Aansluiting tussen 2^e berap 2020 en de jaarstukken 2020

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2020	2021	2022	2023	2024
Lasten begroting t/m 2e berap 2020 (voor besluitvorming PS)	18.650	23.844	26.292	35.298	22.208
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 25-11-2020:					
- I 6 Toevoeging onvoorzien aan begrotingssaldo	-526	0	0	0	0
- IV 5 Extra capaciteitskosten uitvoering maatregelenpakket breed coronabudget	-135	0	0	0	0
- V B 45 Bestedingsritme Tussenstap Veenweideaanpak 2020-2030	-1.250	1.250	0	0	0
- V B 46 Bestedingsritme Structuurversterking economie	-750	750	0	0	0
- VI 14 Bestedingsritme IKW Waddengebied/fonds	0	0	0	-200	200
GS:					
GS bijdrage derden	1.411	0	0	0	0
GS breed cofinancierings budget	-417	-237	-354	-10	-122
GS breed corona budget	-1.182	-675	0	0	0
GS financieel kader	0	0	0	0	0
GS nominaal	-1.271	-1.795	-1.970	-1.799	-1.512
GS provinciefonds	0	68	26	2.026	26
GS rendement	0	0	0	0	0
GS voorwaardelijk budget	0	-26	-26	-26	-26
Correctie jaarschijf 2025	0	0	0	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-4.118</i>	<i>-665</i>	<i>-2.324</i>	<i>-9</i>	<i>-1.434</i>
Lasten begroting t/m jaarstukken 2020	14.532	23.179	23.968	35.289	20.775
Baten begroting t/m 2e berap 2020 (voor besluitvorming PS)	315.209	306.057	309.112	313.570	312.518
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 25-11-2020:					
- IV 4 Breedband aanpassing bestedingsritme te ontvangen rente	232	-207	0	0	0

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2020	2021	2022	2023	2024
GS:					
GS bijdrage derden	1.411	0	0	0	0
GS financieel kader	-1.000	0	0	0	0
GS provinciefonds	3.023	-17.955	-17.181	-17.145	-17.106
GS rendement	4.236	2.203	0	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>7.902</i>	<i>-15.959</i>	<i>-17.181</i>	<i>-17.145</i>	<i>-17.106</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2020	323.111	290.098	291.931	296.425	295.412
Lasten - Baten	-308.579	-266.919	-267.964	-261.136	-274.637

3.3 EMU saldo

In de onderstaande tabel staat de raming en de realisatie van het EMU saldo 2020.

Bedragen x € 1.000,-	Begroting 2020 volgens begroting 2020	Rekening 2020	
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-106.890	7.698	+
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	78.540	35.501	-
3. Mutatie voorzieningen	2.094	494	+
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)		2.644	-
5. Boekwinst bij verkoop effecten en boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van de financiële vaste activa			+
Raming/realisatie EMU saldo	-183.336	-29.953	

Toelichting

Exploitatiesaldo

De grootste verschillen in het exploitatiesaldo van de primitieve begroting en de realisatie 2020 zijn:

- Er is vanuit het provinciefonds bijna € 9,6 mln. meer uitgekeerd dan was begroot.
- Er is € 6,5 mln. meer aan algemene dekkingsmiddelen ontvangen, dan was begroot.
- De dividenduitkeringen van de verbonden partijen was € 5,5 mln. hoger dan begroot.
- Er is 2020 € 4,1 mln. meer ontvangen aan koerswinst vanwege het verkopen van obligaties.
- Bij het opstellen van de begroting was de verwachting dat er een onttrekking reserves van € 107 mln. zou plaats vinden, maar door vertragingen in de planning, uitvoering en de lastneming subsidie, is daarvoor in de plaats € 25 mln. toegevoegd aan de reserves.
- In verband met de stelselwijziging lastneming subsidie is € 40 mln. aan de reserve toegevoegd.

Mutatie (im)materiële vaste activa

Er is in 2020 € 42,6 mln. minder aan materiële vaste activa geactiveerd dan begroot. Bij langjarige (infra)trajecten is een verschuiving van de planning en het jaar van activering gebruikelijk.

Mutatie Voorzieningen

Er is een minder grote mutatie in de voorzieningen geweest dan was begroot.

Mutatie voorraden

Onder de voorraden wordt als Onderhanden werken aangemerkt de gronden en inrichtingskosten van gebieden die als natuur worden ingericht in het kader van het Natuurpact.

3.4 Begrippenlijst

Accountantsverklaring

Schriftelijke mededeling van de accountant waarin deze een oordeel geeft over de getrouwheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties en de rechtmatigheid van de financiële beheershandelingen die geleid hebben tot deze verantwoording. Getrouwheid betreft de juistheid en de volledigheid van de verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Rechtmatigheid betreft de mate waarin zogenoemde financiële beheershandelingen conform de interne en externe regelgeving zijn uitgevoerd.

Accres

Het accres is het bedrag waarmee het beschikbare bedrag van het provinciefonds jaarlijks wordt aangepast, gebaseerd op een bestuurlijk overeengekomen normeringsystematiek.

Algemene middelen

Dekkingsmiddelen waaraan nog geen specifieke bestemming is gegeven, bijvoorbeeld de vrij aanwendbare reserve, de algemene uitkering uit het provinciefonds en de opbrengst uit de opcenten motorrijtuigenbelasting.

Balans

Overzicht van de waarde van de activa (bezittingen, vorderingen) en passiva (reserves, voorzieningen, schulden) op één moment, bijvoorbeeld op 31 december van het kalenderjaar. De balans is een verplicht onderdeel van de jaarrekening. In de begroting wordt een geprognosticeerde balans opgenomen.

Baten en lasten

De provincie is verplicht het zogenoemde stelsel van baten en lasten toe te passen. Uitgangspunt voor het jaar waarin de lasten worden geraamd, c.q. verantwoord is het (verwachte) moment van prestatielevering. Dit in plaats van het betaalmoment (kastelsel). Voor subsidiebeschikkingen is de inhoud van de beschikking bepalend in welk jaar de betreffende lasten worden geraamd, c.q. verantwoord.

Begroting

Het overzicht van de geraamde (verwachte) kosten en opbrengsten in een bepaald jaar, opgezet volgens het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De begroting wordt vastgesteld door Provinciale Staten. In tegenstelling tot het rijk is de provincie verplicht met een sluitende begroting te werken.

Begrotingssaldo

Het saldo van in de begroting geraamde baten en lasten in de exploitatie (programma's).

Begrotingswijziging

Een aanpassing van de ramingen van baten en lasten tijdens het begrotingsjaar. Begrotingswijzigingen wordt vastgesteld door Provinciale Staten, behoudens enkele begrotingswijzigingen die door Gedeputeerde Staten worden vastgesteld.

Besluit Begroting en Verantwoording decentrale overheden (BBV)

Wettelijk bepaalde voorschriften voor de inrichting van de begroting en de jaarstukken.

Crediteuren

Balanspost (schuld) aan de passivakant van de balans. Indien prestaties door een derde aan de provincie geleverd zijn, maar de betaling in het volgende begrotingsjaar volgt wordt de volledige last in het jaar van levering genomen. Het nog te betalen bedrag wordt als schuld op de balans verantwoord. Deze methodiek vloeit voort uit het stelsel van baten en lasten, waarbij niet het betaalmoment, maar het moment van prestatielevering leidend is voor de ramingen en verantwoording van uitgaven en inkomsten. Zie hierboven bij baten en lasten.

Decentralisatie-uitkering provinciefonds

De verdeling van de decentralisatie-uitkering volgt niet de regels van de reguliere verdeling van de algemene uitkering van het provinciefonds. Anders dan bij de integratie-uitkering, waar de termijn van overheveling naar de algemene uitkering van tevoren vaststaat, ontbreekt bij de decentralisatie-uitkering een dergelijke termijn.

EMU-saldo

Het EMU-saldo is het totaal aan inkomsten min de uitgaven van het rijk, sociale fondsen en lokale overheden. Hierbij zitten ook inkomsten en uitgaven met een kapitaalkarakter. Zoals aan- en verkopen van grond, investeringen, investeringsbijdragen en opbrengsten uit de verkoop van gas.

Exploitatie

De baten en lasten in de beleidsprogramma's. Dit betreffen de lopende inkomsten en uitgaven met betrekking tot een kalenderjaar, geraamd en verantwoord conform het stelsel van baten en lasten. Dit in tegenstelling tot investeringsuitgaven. Na oplevering van het investeringsproject worden de op de balans geactiveerde uitgaven afgeschreven. De afschrijvingslasten worden in de exploitatie bij de betreffende programma's geraamd, c.q. verantwoord.

Financiële beheershandeling

Handelingen zoals aanbesteden, inkopen en het verstrekken van subsidies. Deze handelingen leiden tot het verantwoorden van baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening. Financiële beheershandelingen zijn onderwerp van de interne en externe controle op de rechtmatigheid.

Garantie

Zekerheidsstelling door de provincie ten behoeve van derden die een lening aantrekken. Bij derden valt te denken aan bijvoorbeeld gezondheidsinstellingen. Ingeval van wanbetaling zal de provincie de resterende schuld aflossen.

IBOI

Prijs bruto overheidsinvesteringen (IBOI): de gemiddelde prijsstijging van de bruto investeringen van de collectieve sector.

Jaarrekening

Overzicht van de in een bepaald jaar gerealiseerde baten en lasten (programma- of exploitatierekening). In de jaarrekening is ook een balans opgenomen waaruit de vermogenspositie blijkt.

Jaarrekeningresultaat

Het saldo van gerealiseerde baten en lasten in de jaarrekening. Een positief jaarrekeningresultaat wordt toegevoegd aan de vrij aanwendbare reserve (eigen vermogen). Deze reserve behoort tot de algemene middelen. Een negatief jaarrekeningresultaat wordt opgevangen door een onttrekking aan de vrij aanwendbare reserve.

Lastneming subsidies

De subsidie last wordt verantwoord in het jaar waarin de subsidieontvanger start met de uitvoering van de activiteiten op basis van de startdatum van de projectperiode in de subsidieverleningsbeschikking, tenzij:

- De verstrekte subsidie een boekjaar/exploitatiesubsidie betreft;
- De verstrekte subsidie een projectsubsidie betreft, die boekjaar overschrijdend is en het individuele subsidiebedrag het door PS vastgestelde grensbedrag overschrijdt.

Leges

Leges worden geheven ter dekking van de kosten van provinciale dienstverlening.

Normenkader

Overzicht van wet- en regelgeving (extern en intern) aan de hand waarvan de accountant de rechtmatigheid van de financiële beheershandelingen controleert.

Overlopende passiva

Dit betreffen bijdragen van andere overheden voor specifieke doelen. Voor deze bijdragen geldt een zogenoemde terugbetalingsverplichting in het geval van niet-besteding. De nog te ontvangen of terug te betalen bedragen worden verantwoord op de balans (jaarrekening). De besteding en de daar tegenoverstaande dekking (bate) worden in de exploitatie (programma's) ten laste van deze balansposten verantwoord. Tegenover de last staat doorgaans een bate met dezelfde hoogte. Het gebruik van overlopende passiva is verplicht op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Planning- en controlcyclus

De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen van de kadernota, de begroting, de bestuursrapportages en de jaarstukken.

Provinciefonds

Uitkering van het rijk die de provincie in principe vrij mag besteden. Dit ter onderscheiding van doeluitkeringen/specifieke uitkeringen met een gebonden besteding.

Reserve

Reserves behoren tot het eigen vermogen en kunnen worden ingedeeld in algemene en bestemmingsreserves. Aan bestemmingsreserves is door Provinciale Staten een bepaalde bestemming gegeven.

Risicoparagraaf

Onderdeel van de paragraaf Weerstandsvermogen waarin wordt ingegaan op risico's waarvoor geen beheersmaatregelen zoals voorzieningen en verzekeringen zijn getroffen. Indien een risico zich voltrekt komen de hieruit voortvloeiende kosten ten laste van de zogenoemde algemene middelen.

Specifieke uitkering (of doeluitkering)

Door een ministerie aan de provincie verstrekte gelden ter uitvoering van een specifieke taak. Een specifieke uitkering mag alleen aan het voorgeschreven doel worden besteed.

Structurele budgetten

Middelen voor jaarlijks terugkomende uitgaven.

Niet structurele budgetten

Niet structurele budgetten (o.a. tijdelijke budgetten, reserves en voorzieningen) zijn geraamde uitgaven (lasten) die aan een specifieke periode zijn toegekend.

Tijdelijke Budgetten

Categorie A: Overeenkomsten met medeoverheden en andere partijen

Bij deze categorie blijven de begrote middelen beschikbaar voor deze projecten gedurende de looptijd van de overeenkomst.

Categorie B: Meerjarige tijdelijke budgetten

Bij deze tijdelijke budgetten mogen meerjarige verplichtingen aangegaan worden. Aan het eind van het jaar vallen niet bestede gelden vrij naar het rekeningsaldo

De nog openstaande verplichtingen in dat jaar gaan naar de crediteurenpost.

In het geval dat er een overbesteding is na besteding dan zal de overbesteding ten laste komen van het volgende jaar. In dat geval wordt het budget van het volgende jaar afgeraamd ten gunste van de reserve tijdelijke budgetten.

Treasury

Het geheel van activiteiten voor het beheer van de liquide middelen (geldstromen) en de financiering van de provinciale taken.

Voorziening

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen en geven een schatting van voorzienbare lasten in verband met risico's en verplichtingen, waarvan de omvang en/of het tijdstip van optreden per de balansdatum min of meer onzeker zijn.

Daarnaast worden middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is op grond van het BBV geassocieerd onder de voorzieningen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is een maatstaf om te beoordelen of de provincie in staat is om nadelige gevolgen van risico's op te vangen. Dit zonder dat daarbij de continuïteit van de uitvoering van taken in gevaar komt dan wel dat het beleid moet worden gewijzigd.

Het weerstandsvermogen is afhankelijk van de 'benodigde weerstandscapaciteit' en de 'beschikbare weerstandscapaciteit'.

3.5

Investerings 2020

Soort investering	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO		
	uitgaven 1-1-2020	Begroot 2020	Bestedingen 2020	inkomsten 1-1-2020	Begroot 2020	Inkomsten 2020	aanschafwaarde 1-1-2020	2020	aanschafwaarde 31-12-2020
Totaal Bedrijfsmiddelen	409.471	6.358.100	1.101.366	-	21.300	21.320	409.471	6.336.800	1.489.517
Totaal Projecten	1.364.222.768	218.351.200	61.555.965	863.487.222	72.932.700	21.303.904	500.735.546	145.418.500	540.987.606
Totaal Grondbeleid	66.765.905	19.635.700 -	3.433.540	15.619.251 -	10.165.700	2.738.045	51.146.654	29.801.400	44.975.070
Totaal Financiële vaste activa	1.535.772.421	78.486.600	17.472.120	922.732.910	4.197.500	21.096.635	613.039.510	74.289.100	609.414.995
Totaal 2020	2.967.170.566	322.831.600	76.695.911	1.801.839.384	66.985.800	45.159.905	1.165.331.182	255.845.800	1.196.867.188

Bedrijfsmiddelen 2020	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO			Tijd	Geld
	uitgaven 1-1-2020	Begroot 2020	Bestedingen 2020	inkomsten 1-1-2020	Begroot 2020	Inkomsten 2020	aanschafwaarde 1-1-2020	2020	aanschafwaarde 31-12-2020		
Communicatie vormgeving	2.831	4.200	0	0	0	0	2.831	4.200	2.831	Afgerekend	Afgerekend
Aanschaf Inkoopmodule 2020	0	22.000	0	0	0	0	0	22.000	0		
Vervanging en uitbreiding rapportagetool Cognos 8	9.791	180.200	66.100	0	0	0	9.791	180.200	75.891		
Smartphones 2020	0	205.000	105.834	0	0	0	0	205.000	105.834		
Project doorstep 2020	0	1.440.000	297.150	0	0	0	0	1.440.000	297.150		
Uitbreiding server platform 2020	0	120.000	0	0	0	0	0	120.000	0		
ICT generiek KCC 2020	0	16.000	28.743	0	0	0	0	16.000	28.743	Afgerekend	Afgerekend
Kantoorautomatisering 2020	0	30.000	33.817	0	0	0	0	30.000	33.817	Afgerekend	Afgerekend
ICT koppeling basisregistratie 2020	0	50.000	39.549	0	0	0	0	50.000	39.549		
Lifecycle Windows servers	190.646	42.400	43.004	0	0	0	190.646	42.400	233.651	Afgerekend	Afgerekend
Hekkeldepot de Bakkerij	21.320	1.149.700	0	0	21.300	21.320	21.320	1.128.400	0		
Waddenfonds Mobile Devices	6.083	12.900	12.897	0	0	0	6.083	12.900	18.980	Afgerekend	Afgerekend
Plotter repro	5.250	3.800	0	0	0	0	5.250	3.800	5.250	Afgerekend	Afgerekend
Werkplekken CAD/GIS 2020 Doorstep 2	0	45.000	0	0	0	0	0	45.000	0		
Toughbook CF-33 MK1 2-1 Detachable Digitiser 2x	6.604	0	0	0	0	0	6.604	0	6.604	Afgerekend	Afgerekend
Software narrowcasting	0	50.000	0	0	0	0	0	50.000	0		
Totaal Automatisering	242.525	3.371.200	627.094	0	21.300	21.320	242.525	3.349.900	848.299		
6 GPS ontvangers 2020	0	85.000	0	0	0	0	0	85.000	0		
Totaal Gereedschappen	0	85.000	0	0	0	0	0	85.000	0		
Sneeuwpluog Jongerius RUB120405 2020	0	14.100	10.435	0	0	0	0	14.100	10.435	Afgerekend	Afgerekend
Sneeuwpluog Jongerius JMK2001 110405 2020	0	9.000	0	0	0	0	0	9.000	0		
Totaal Gladheidsbestrijding	0	23.100	10.435	0	0	0	0	23.100	10.435		
Watersteunpunt Uitwellingerga: afzuigunit (2020)	0	12.000	0	0	0	0	0	12.000	0		
Bureaustoelen swoppers	10.249	89.800	40.250	0	0	0	10.249	89.800	50.499		
Douchevoorziening Skulherne	0	25.000	0	0	0	0	0	25.000	0		
Stelpost energieneutrale gebouwen programma 2	0	650.000	0	0	0	0	0	650.000	0		
Stelpost energieneutrale gebouwen programma 6	0	910.000	0	0	0	0	0	910.000	0		
Totaal Huisvesting	10.249	1.686.800	40.250	0	0	0	10.249	1.686.800	50.499		
Ontwikkelen huisstijl	0	75.000	0	0	0	0	0	75.000	0		
Totaal Overige bedrijfsmiddelen	0	75.000	0	0	0	0	0	75.000	0		
PW 10 inspectievaartuig	130.807	940.200	398.882	0	0	0	130.807	940.200	529.689		
PW 102 motor (2020)	0	31.000	0	0	0	0	0	31.000	0		
PW 102 omvormer/lader (2020)	0	5.000	5.260	0	0	0	0	5.000	5.260	Afgerekend	Afgerekend
PW 200 generator kraanmotor (2020)	0	31.000	0	0	0	0	0	31.000	0		
PW 200 kraan (2020)	0	75.000	19.446	0	0	0	0	75.000	19.446		
PW 200 mechanisatie oa spudpalen (2020)	0	10.000	0	0	0	0	0	10.000	0		
PW102 generator (2020)	0	20.000	0	0	0	0	0	20.000	0		
Aanschaf PW207	17.706	500	0	0	0	0	17.706	500	17.706	Afgerekend	Afgerekend
PW 207 Motor en Trailer	8.184	-8.200	0	0	0	0	8.184	-8.200	8.184	Afgerekend	Afgerekend
2 Bebakeningswagens 2020	0	12.500	0	0	0	0	0	12.500	0		
Totaal Voer- en vaartuigen	156.697	1.117.000	423.588	0	0	0	156.697	1.117.000	580.285		
Totaal Bedrijfsmiddelen	409.471	6.358.100	1.101.366	0	21.300	21.320	409.471	6.336.800	1.489.517		

Projecten 2020	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO			Tijd	Geld
	uitgaven 1-1-2020	Begroot 2020	Bestedingen 2020	inkomsten 1-1-2020	Begroot 2020	Inkomsten 2020	aanschafwaarde 1-1-2020	2020	aanschafwaarde 31-12-2020		
FMP aanpassen sluisdrempeldiepte Workum	776.764	0	0	291.200	0	0	485.564	0	485.564		
Electric Only route Bûtenfjild	3.633.803	-28.800	9.492	3.580.000	20.000	0	53.803	-48.800	63.295		
FMP bereikbh Terh/Grutte-Lytse Griene	1.090.540	105.300	0	1.106.852	89.000	-16.311	-16.311	16.300	0		
PAB Glasvezel en programmakosten	5.042.288	2.081.500	2.366.906	3.249.008	1.802.300	1.802.300	1.793.280	279.200	2.357.885		
PAB Cluster Van Harinxmakanaal	1.686.840	101.100	0	94.763	1.693.200	0	1.592.077	-1.592.100	1.592.077		
PAB Cluster Zuid-Westhoek	2.033.544	588.900	276.200	570.000	0	0	1.463.544	588.900	1.739.744		
PAB Swettehus tijdelijk	1.612.260	127.000	13.326	666.200	928.000	0	946.060	-801.000	959.386		
PAB Cluster Van Harinxmakanaal 10 jr.	0	561.100	0	0	0	0	0	561.100	0		
PAB Cluster Van Harinxmakanaal 25 jr.	0	782.900	0	0	0	0	0	782.900	0		
PAB Swettehus nieuwbouw	8.120	3.787.600	1.639.900	8.120	707.800	707.780	0	3.079.800	932.120		
FMP Afstbed bijdr Swetteh nieuwb 12 jr.	0	84.700	84.700	0	0	0	0	84.700	84.700		
FMP Afstbed bijdr Swetteh nieuwb 48 jr.	0	381.200	381.200	0	0	0	0	381.200	381.200		
FMP Afstbed bijdr Swetteh tijdelijk 5 jr.	239.500	19.000	0	0	0	0	239.500	19.000	239.500		
FMP Afstbed bijdr Swetteh tijdelijk 10 jr.	64.600	0	0	0	0	0	64.600	0	64.600		
FMP Afstbed bijdr Swetteh tijdelijk 25 jr.	299.400	23.700	23.700	0	0	0	299.400	23.700	323.100		
FMP Bijdr glasvezel en programmakosten	3.449.714	1.802.300	353.531	0	0	0	3.449.714	1.802.300	3.803.245		
FMP Afstbed bruggen cluster Leeuwarden	220	2.020.700	1.023.912	220	270.700	129.624	0	1.750.000	894.288		
FMP Bijdrage aansluitingen Swettehus	0	300.000	300.000	0	0	0	0	300.000	300.000		
Aanmeldvoorziening (vh matrixborden)	5.500	17.000	12.950	0	0	0	5.500	17.000	18.450		
Totaal Friese Meren Project	19.943.093	12.755.200	6.485.817	9.566.363	5.511.000	2.623.392	10.376.730	7.244.200	14.239.154		
Onderzoek en voorbereiding kunstwerken	76.174	23.800	-71.944	0	0	0	76.174	23.800	4.230		
Stationsbrug te Franeker	10.411.411	189.900	18.736	2.066.350	0	0	8.345.061	189.900	8.363.797		
Brug Welsryp	2.538.046	1.562.000	564.998	0	0	0	2.538.046	1.562.000	3.103.043		
Brug Hallummervaart te Hallum	72.591	610.000	14.452	0	0	0	72.591	610.000	87.043		
Brug Baard	698.633	2.802.400	875.671	0	0	0	698.633	2.802.400	1.574.305		
Brug Dokkumer Grootdiep Engwierum	90.606	1.529.600	16.445	0	0	0	90.606	1.529.600	107.052		
Armcoduiker Wieuwerd	7.815	157.100	-7.815	0	0	0	7.815	157.100	0		
Brug Ritsumazijl	6.022.499	0	0	0	0	0	6.022.499	0	6.022.499	Afgerekend	Afgerekend
Brug Dronrijp	14.228.796	1.292.300	490.984	20.000	0	0	14.208.796	1.292.300	14.699.779		
Kunstwerken N359	1.151.414	8.456.400	1.650.935	0	3.000.000	1.020.371	1.151.414	5.456.400	1.781.978		
Brug Follegaasterbrug	94.431	1.025.000	1.192.680	0	275.000	275.000	94.431	750.000	1.012.111		
Stokersverlaat Appelscha	2.822.682	627.400	367.830	0	0	0	2.822.682	627.400	3.190.512		
Vaste brug Hijum	41.962	50.000	0	0	0	0	41.962	50.000	41.962		
Prikkedam te Makkinga	53.202	54.500	0	0	0	0	53.202	54.500	53.202		
MPK Bedrijfsvoering	49.500	1.750.000	0	0	0	0	49.500	1.750.000	49.500		
Sudergobrege Workum	4.019.802	410.200	204.189	0	0	0	4.019.802	410.200	4.223.991		
Brug Rottum	3.950	10.000	0	0	0	0	3.950	10.000	3.950		
Jousterbrug Heerenveen	3.950	5.000	105	0	0	0	3.950	5.000	4.055		
Skarsterbrug	3.950	5.000	0	0	0	0	3.950	5.000	3.950		
Gerke Numanbrug Gorredijk	3.950	5.000	0	0	0	0	3.950	5.000	3.950		
Brug Zijlsterrijd Kollum	10.840	15.000	14.452	0	0	0	10.840	15.000	25.293		
Oldetrijnsterbrug	4.606	4.300	3.682	0	0	0	4.606	4.300	8.288		
Brug Nieuweschoot	26.170	30.000	0	0	0	0	26.170	30.000	26.170		
Brug Mildam	3.950	15.000	0	0	0	0	3.950	15.000	3.950		
Brug Oldelamer Munnekeburen	3.950	5.000	0	0	0	0	3.950	5.000	3.950		
Brug Zijlroede Lemmer	3.950	5.000	0	0	0	0	3.950	5.000	3.950		
Brug Ravenswoud Appelscha	3.950	5.000	0	0	0	0	3.950	5.000	3.950		
Brug Noorder Oudeweg Broek	3.950	5.000	0	0	0	0	3.950	5.000	3.950		
Brug Linthorst Homansluis	3.950	5.000	0	0	0	0	3.950	5.000	3.950		
Brug Donkerbroek	3.950	5.000	0	0	0	0	3.950	5.000	3.950		
Sansleatbrege Terherne	5.474	3.500	98.952	0	0	0	5.474	3.500	104.426		
Venekoterbrug	26.994	3.198.000	359.937	0	225.000	225.000	26.994	2.973.000	161.931		
Koebrug bij Metslawier	20.227	349.100	144.007	0	0	0	20.227	349.100	164.234		
Brug Janesloot	0	115.000	0	0	0	0	0	115.000	0		
Brug Easterlittens	0	40.000	22.885	0	0	0	0	40.000	22.885		
Spoorbrug HRMK	0	1.500.000	30.887	0	0	0	0	1.500.000	30.887		
Totaal Kunstwerken (MPK)	42.517.329	25.865.500	5.992.069	2.086.350	3.500.000	1.520.371	40.430.979	22.365.500	44.902.677		
N381	166.725.237	16.908.200	5.331.617	94.477.512	1.163.700	133.045	72.247.725	15.744.500	77.446.297		
CA: Algemeen	381.983.775	22.369.400	3.746.013	234.995.275	8.641.800	2.186.313	146.988.500	13.727.600	148.548.200		

Projecten 2020	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO			Tijd	Geld
	uitgaven 1-1-2020	Begroot 2020	Bestedingen 2020	inkomsten 1-1-2020	Begroot 2020	Inkomsten 2020	aanschafwaarde 1-1-2020	2020	aanschafwaarde 31-12-2020		
N398 Noordwesttangent	27.068.952	1.500	0	4.890.310	0	0	22.178.642	1.500	22.178.642	Afgerekend	Afgerekend
Reconstructie N359 Lemmer	12.729.251	3.449.800	42.949	1.333.048	0	0	11.396.203	3.449.800	11.439.153		
OV plushaltes	140.942	309.100	0	0	0	0	140.942	309.100	140.942		
Stalling Schiermonnikoog	2.100	697.900	0	0	0	0	2.100	697.900	2.100		
ESGL-tunnel Hurdegaryp	8.577.584	482.700	-610.439	0	0	0	8.577.584	482.700	7.967.145		
Windpark Fryslân BV kapitalisatie rente	1.054.797	4.235.500	4.351.959	0	0	0	1.054.797	4.235.500	5.406.756		
N359 drie tunnels	1.292.431	2.707.500	-1.292.431	0	0	-1.000.000	1.292.431	2.707.500	1.000.000		
N358 Skieding	1.857.045	11.768.500	4.612.264	0	3.199.700	2.501.490	1.857.045	8.568.800	3.967.820		
Project ESGL Extra Sneltrain Gron Lwd	31.049.973	7.280.000	6.448.454	0	7.298.200	6.400.000	31.049.973	-18.200	31.098.427		
RSP Werpsterhoek fase 2 sanering overwegen	0	25.000	0	0	0	0	0	25.000	0		
Totaal Majeure projecten	632.482.088	70.235.100	22.630.387	335.696.144	20.303.400	10.220.848	296.785.944	49.931.700	309.195.483		
Duurzame Openbare Verlichting	2.097.532	458.900	28.054	32.067	0	0	2.065.465	458.900	2.093.518		
N924 Oosterzee Echten Echternbrug RYP	300.001	262.200	15.812	125.000	0	0	175.001	262.200	190.814		
N383 Marsum RYP	150.254	248.900	118.911	90.000	0	0	60.254	248.900	179.165		
N919 Oosterwolde - Drentse grens RYP	621.367	0	308	150.000	0	0	471.367	0	471.675	Afgerekend	Afgerekend
N917 Selmien Haulerwijk RYP	2.908.655	891.900	40.243	1.838.791	366.200	0	1.069.864	525.700	1.110.107		
N393 Stiens Harlingen RYP	1.608.940	1.024.800	635.650	85.252	0	0	1.523.689	1.024.800	2.159.339		
N384 Dongjum Tzummarum RYP	220.408	878.300	245.278	166.000	0	0	54.408	878.300	299.686		
N380 Oudeschoot Donkerbroek RYP	396.685	611.500	159.640	9.646	0	0	387.040	611.500	546.679		
N369 Drachten-Kootstert: bajon. en fietsover. RYP	1.348.885	1.481.900	315.961	667.888	0	19.994	680.997	1.481.900	976.964		
N359 Sondel Lemmer RYP	2.968.642	1.053.200	874.186	706.714	18.300	18.225	2.261.928	1.034.900	3.117.890		
N359 Bolsward Workum RYP	2.214.273	4.379.000	1.688.552	1.507.500	750.000	450.000	706.773	3.629.000	1.945.325		
N358 De Skieding Surhuisterveen - A7 RYP	8.934	1.336.800	1.327.866	0	0	0	8.934	1.336.800	1.336.800	Afgerekend	Afgerekend
N355 Twijzel Quatrebras RYP	523.009	2.906.100	301.276	0	1.015.000	287.218	523.009	1.891.100	537.067		
N353 Oldeberkoop Stellingenweg RYP	14.890	50.100	53.465	0	0	0	14.890	50.100	68.355	Afgerekend	Afgerekend
N351 Slijkenburg - Wolvega RYP	610.532	1.904.100	163.145	150.000	1.263.000	0	460.532	641.100	623.677		
Provinciebreed deel 2 RYP	997.745	286.700	-54.267	0	2.000	2.000	997.745	284.700	941.478		
Verbreding Fietspaden	2.065.663	601.900	431.630	0	70.600	70.553	2.065.663	531.300	2.426.741		
Markering Fietspaden	421.021	-19.400	-8.979	0	0	0	421.021	-19.400	412.042	Afgerekend	Afgerekend
Betere relatie fiets- en landb verk Fietsp	103.396	27.100	0	0	0	0	103.396	27.100	103.396	Afgerekend	Afgerekend
N361 Tytsjerk - Gytsjerk RYP	199.517	519.000	264.369	0	24.200	24.191	199.517	494.800	439.695		
Op zichzelfstaande locaties RYP	265.756	416.000	5.077	0	0	0	265.756	416.000	270.833		
Knelpuntenpot RYP	78.193	70.300	30.836	0	0	0	78.193	70.300	109.029		
PAB Aansluiting bruggen op Swettehus	409.669	666.300	226.984	0	300.000	300.000	409.669	366.300	336.654		
PAB Brug Klaarkamp + Warrebrug 10 jr	0	266.100	0	0	0	0	0	266.100	0		
PAB Brug Klaarkamp + Warrebrug 25 jr	0	399.100	0	0	0	0	0	399.100	0		
PAB Brug Klaarkamp + Warrebrug 50 jr.	0	425.300	0	0	0	0	0	425.300	0		
PAB Brug Klaarkamp + Warrebrug	280.942	606.000	151.069	0	886.900	0	280.942	-280.900	432.011		
PAB Rogslootbrug	0	115.000	74.999	0	38.000	38.000	0	77.000	36.999		
Bermverharding RYP	971.088	1.799.500	92.499	0	-100	0	971.088	1.799.600	1.063.587		
Div oversteekloc en traj Engwierum RYP	3.672.411	167.200	162.488	0	0	0	3.672.411	167.200	3.834.899	Afgerekend	Afgerekend
N351 Wolvega-Oosterwolde uitritten RYP	298.542	631.800	415.643	0	0	0	298.542	631.800	714.185		
N392 Krp Akkrum Aldeb Tijnje Gorred RYP	1.477.326	133.000	85.280	0	216.300	216.328	1.477.326	-83.300	1.346.279		
Obstakelbeveiliging RYP	208.846	387.300	226.430	0	0	0	208.846	387.300	435.276		
Afstandsbediening bedrijfsvoering	0	697.100	0	0	0	0	0	697.100	0		
Sudergoabrege en Panhuysbrug	647.310	138.800	0	0	774.000	0	647.310	-635.200	647.310		
Swettehus totaal	246.098	11.421.700	2.016.783	0	4.391.100	2.030.000	246.098	7.030.600	232.881		
Bochtverruiming Franeker	73.847	14.126.200	0	0	0	0	73.847	14.126.200	73.847		
Schreiersbrug	832	2.016.200	87.419	0	1.717.000	88.251	832	299.200	0		
Aanpassing busstation Sneek	0	1.000.000	0	0	0	0	0	1.000.000	0		
N357 Hallum (Doniawei) RYP 2	0	150.000	20.974	0	0	0	0	150.000	20.974		
Sluis Kornwerderzand 1e fase bruggen	0	1.000.000	0	0	1.000.000	0	0	0	0		
N355 Vijversburg RYP 2	0	0	119	0	0	0	0	0	119		
Gebiedsproject Aldeboarn - De Deelen	0	2.800.000	2.783.564	0	0	0	0	2.800.000	2.783.564		
Gebiedsproject Hege Warren	0	0	27.550	0	0	0	0	0	27.550		
Totaal Overige projecten	28.411.210	58.335.900	13.008.812	5.528.858	12.832.500	3.544.760	22.882.352	45.503.400	32.346.404		
N31 Haak om Leeuwarden	148.986.766	15.602.100	5.175.297	147.379.144	12.671.800	1.186.702	1.607.621	2.930.300	5.596.216		
Vaarweg Lemmer-Delfzijl	18.360.399	357.700	0	18.360.399	357.700	0	0	0	0		
Vervanging brug Skulenboarch en Kootstertille	1.058.991	100.000	0	1.058.991	100.000	0	0	0	0		

Projecten 2020	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO			Tijd	Geld
	uitgaven 1-1-2020	Begroot 2020	Bestedingen 2020	inkomsten 1-1-2020	Begroot 2020	Inkomsten 2020	aanschafwaarde 1-1-2020	2020	aanschfwaarde 31-12-2020		
Vervanging brug Burgum	22.658.981	945.600	520.615	21.712.478	0	-15.069	946.503	945.600	1.482.186		
RSP Bereikbaarheid Leeuwarden	172.389.616	4.658.800	-489.128	133.933.086	5.796.800	175.000	38.456.529	-1.138.000	37.792.402	1	
Turfroute profielverruiming	9.294.174	1.718.000	84.157	9.294.174	1.718.000	84.157	0	0	0		
N919 Afslag Rijweg	128.674	498.800	95.075	7.500	0	0	121.174	498.800	216.249		
N359 Bolsward-A7 aansluiting noordzijde	229.208	4.096.700	134.171	0	0	0	229.208	4.096.700	363.378		
N355 fietsoversteek Hesseweg	402.851	0	0	150.000	0	0	252.851	0	252.851	Afgerekend	Afgerekend
N393 Kom Tzummarum	203.881	22.000	292	11.500	0	0	192.381	22.000	192.673	Afgerekend	Afgerekend
N351 Afslag Lindedijk	38.773	534.000	11.316	0	0	0	38.773	534.000	50.089		
N354 Tsienzerbuorren- Dearsom	1.306.943	2.590.100	195.902	721.000	0	0	585.943	2.590.100	781.845		
N351 Nijeholtpade Kerkweg	52.715	0	184	0	0	0	52.715	0	52.899	Afgerekend	Afgerekend
Verbetering Venekoterweg bebouwde kom	469.537	455.100	233.934	929.188	-4.600	-225.717	-459.652	459.700	0		
Totaal Projecten niet geactiveerd	375.581.507	31.578.900	5.961.815	333.557.461	20.639.700	1.205.073	42.024.046	10.939.200	46.780.787		
N910 Stroobosserweg 2e fase	4.771.332	361.300	0	1.418.079	0	0	3.353.253	361.300	3.353.253		
N358 Uterwei (Noordelijke deel)	5.406.584	6.125.300	172.489	1.764.909	209.800	0	3.641.675	5.915.500	3.814.165		
N369 Kootstermolen - Kootstertille	2.314.111	29.200	2.171	605.050	6.200	0	1.709.061	23.000	1.711.232	Afgerekend	Afgerekend
N359 stroomweg Leeuwarden - Bolsward	13.271.461	9.800	4.285	2.675.381	0	0	10.596.079	9.800	10.600.364	Afgerekend	Afgerekend
N357 opwaardering Stiens - Holwerd	13.144.917	395.000	5.725	5.245.973	0	0	7.898.944	395.000	7.904.669		
Kwaliteitsverbetering haltevoorzieningen	1.901.368	28.800	20.495	0	0	0	1.901.368	28.800	1.921.863		
N358 Skieding (Zuidelijke deel)	2.327.328	-2.036.100	-2.036.087	1.112.850	-1.112.900	-1.112.850	1.214.478	-923.200	291.242	Afgerekend	Afgerekend
Oever Stroobosser Trekfeart	0	393.100	452.982	0	0	0	0	393.100	452.982		
Oever Polder De Waard 19-14-VB	0	22.500	3.125	0	0	0	0	22.500	3.125		
Oever Harlingen 20-04-VB	0	108.000	17.710	0	0	0	0	108.000	17.710		
Oever Dronryp-Oost 19-11-VB	0	103.500	74.453	0	0	0	0	103.500	74.453		
Oever Depot Deinum-Skalkewiid 19-42-VB	0	49.500	73.853	0	0	0	0	49.500	73.853		
Totaal Reguliere en kleine projecten	43.137.101	5.589.900	-1.208.799	12.822.241	-896.900	-1.112.850	30.314.860	6.486.800	30.218.911		
Ministations Joure	684.181	368.300	350.000	0	0	0	684.181	368.300	1.034.181		
RSP Traverse Harlingen	139.963.080	3.168.700	1.518.509	103.075.396	3.774.500	1.234.588	36.887.684	-605.800	37.171.605		
RSP Joure	71.731.230	9.773.300	6.748.107	57.518.234	7.268.500	2.067.721	14.212.996	2.504.800	18.893.381		
RSP Startkrediet	9.771.949	680.400	69.249	3.636.174	0	0	6.135.775	680.400	6.205.023		
Totaal Rijksprojecten	222.150.439	13.990.700	8.685.864	164.229.804	11.043.000	3.302.310	57.920.635	2.947.700	63.304.190		
Totaal Projecten	1.364.222.768	218.351.200	61.555.965	863.487.222	72.932.700	21.303.904	500.735.546	145.418.500	540.987.606		

Grondbeleid 2020	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO			Tijd	Geld
	uitgaven 1-1-2020	Begroot 2020	Bestedingen 2020	inkomsten 1-1-2020	Begroot 2020	Inkomsten 2020	aanschafwaarde 1-1-2020	2020	aanschafwaarde 31-12-2020		
Anticiperende grondaankopen	8.849.009	0	0	5.449.009	0	0	3.400.000	0	3.400.000	nvt	nvt
Natuurgrond tbv internationale opgave	11.684.086	-3.234.100	127.846	424.464	-424.500	439.286	11.259.622	-2.809.600	10.948.183	nvt	nvt
Natuurgrond tbv provinciale opgave	15.369.653	6.286.000	-4.317.410	1.328.304	-1.328.300	209.289	14.041.349	7.614.300	9.514.650	nvt	nvt
Gronden buiten herijkte EHS	30.695.657	-7.466.200	236.970	8.417.474	-8.417.500	2.084.911	22.278.183	951.300	20.430.242	nvt	nvt
Veenweidevisie grond De Welle Woudsend	167.500	0	0	0	4.600	4.560	167.500	-4.600	162.940	nvt	nvt
Anticiperende aankoop opstal	0	550.000	519.054	0	0	0	0	550.000	519.054	nvt	nvt
Strategische grondvoorraad	0	23.500.000	0	0	0	0	0	23.500.000	0	nvt	nvt
Totaal Grondbeleid	66.765.905	19.635.700	-3.433.540	15.619.251	-10.165.700	2.738.045	51.146.654	29.801.400	44.975.070		

Financiële vaste activa 2020	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO			Tijd	Geld
	uitgaven 1-1-2020	Begroot 2020	Bestedingen 2020	inkomsten 1-1-2020	Begroot 2020	Inkomsten 2020	aanschafwaarde 1-1-2020	2020	aanschafwaarde 31-12-2020		
FVA BPN obligatie	1.169.693.886	0	0	913.862.687	0	9.959.986	255.831.199	0	245.871.213	nvt	nvt
FVA aandelen Thialf OG BV	4.055.622	0	0	0	0	0	4.055.622	0	4.055.622	nvt	nvt
FVA Participatie Oikocredit Nederlands Fonds	111.549	0	0	0	0	0	111.549	0	111.549	nvt	nvt
FVA FSFE BV kapitaal	12.854.000	12.400.000	182.000	0	0	0	12.854.000	12.400.000	13.036.000	nvt	nvt
FVA FSFE BV lening	22.800.000	37.200.000	3.500.000	0	0	3.500.000	22.800.000	37.200.000	22.800.000	nvt	nvt
FVA B1104 Revolverend DTC Dairy training center	300.000	0	0	62.500	0	0	237.500	0	237.500	nvt	nvt
FVA B1102 Rev Kredietb prime mover fac Compakboard	1.580.000	0	0	149.105	0	1.430.895	1.430.895	0	0	nvt	nvt
FVA B 1105 Revolv. Krediet Urgente proj. PI groep	842.500	0	0	215.306	0	0	627.194	0	627.194	nvt	nvt
FVA B1105 Revolverend Studentencampus Leeuwarden	1.191.098	0	0	357.329	79.400	79.407	833.769	-79.400	754.362	nvt	nvt
FVA B0603 Enerzjy Koöperaasje Fryslan UA	70.000	0	0	70.000	0	0	0	0	0	nvt	nvt
FVA B0603 Energy Challenges	300.000	0	0	26.667	20.000	273.333	273.333	-20.000	0	nvt	nvt
FVA B0603 NLD energie UA	300.000	0	0	150.000	75.000	75.000	150.000	-75.000	75.000	nvt	nvt
B0601 FOM kapitaalstorting	6.620.750	3.138.300	0	0	0	0	6.620.750	3.138.300	6.620.750	nvt	nvt
B0603 Hartman Energie BV kredietsubsidie	4.900.000	0	0	4.100.000	0	0	800.000	0	800.000	nvt	nvt
FVA Revolverend Van der Meulen Hallum	800.000	0	0	0	200.000	119.364	800.000	-200.000	680.636	nvt	nvt
FVA Revolverend Das-Fritec	135.000	0	0	10.125	0	124.875	124.875	0	0	nvt	nvt
FVA B0603 Windpark Fryslan	20.000.000	0	0	0	0	0	20.000.000	0	20.000.000	nvt	nvt
Hybride kapitaal NWB en BNG	100.000.000	0	0	0	0	0	100.000.000	0	100.000.000	nvt	nvt
FVA B1105 Revolv krediet Tridente Real Estate CV	300.000	0	0	141.818	20.500	158.182	158.182	-20.500	0	nvt	nvt
FVA B1105 Studentenhuisvesting Leeuwarden 3BV	1.059.627	0	0	187.373	106.000	77.534	872.254	-106.000	794.720	nvt	nvt
Leningen decentrale overheden via BNG	60.875.000	0	0	3.400.000	0	1.600.000	57.475.000	0	55.875.000	nvt	nvt
ELAN ANV Zuid Oost Fryslân	78.005	0	0	0	15.600	15.601	78.005	-15.600	62.404	nvt	nvt
ANV Westergo ANLB 2016	115.162	0	0	0	23.000	23.032	115.162	-23.000	92.130	nvt	nvt
ANV Waddenvogels ANLB 2016	198.650	0	0	0	39.700	39.730	198.650	-39.700	158.920	nvt	nvt
ANV Waadrane ANLB 2016	192.632	0	0	0	38.500	38.526	192.632	-38.500	154.105	nvt	nvt
Gebiedscoop It Lege Midden U.A. AnLB 2016	271.000	0	0	0	54.200	54.200	271.000	-54.200	216.800	nvt	nvt
Coöperatieve vereniging Sudwestkust UA	254.735	0	0	0	50.900	50.947	254.735	-50.900	203.788	nvt	nvt
FVA B1105 Zorgboederij De Stobbepoele	148.750	0	0	0	9.900	10.951	148.750	-9.900	137.799	nvt	nvt
FVA B1105 Curacaostraat Gerlofs	150.000	0	0	0	10.000	10.170	150.000	-10.000	139.830	nvt	nvt
FVA B1105 East-Kime Modderman	175.000	0	0	0	11.800	11.798	175.000	-11.800	163.202	nvt	nvt
FVA B1105 VOF Trijesprong Drachten	125.000	0	0	0	6.300	6.356	125.000	-6.300	118.644	nvt	nvt
FVA Aandelen NOM PS 22-6-2016	21.480.620	3.000.000	3.000.000	0	0	0	21.480.620	3.000.000	24.480.620	nvt	nvt
FVA Lening Innovatieve Fonds Noord Nederland IFNN	3.333.333	0	0	0	3.333.300	3.333.300	3.333.333	-3.333.300	33	nvt	nvt
Breedband lening	16.964.252	5.889.600	10.358.818	0	0	0	16.964.252	5.889.600	27.323.070	nvt	nvt
Windpark Fryslân BV achtergestelde lening	80.000.000	0	0	0	0	0	80.000.000	0	80.000.000	nvt	nvt
FVA B1105 Tieluk BV	500.000	0	0	0	103.400	103.448	500.000	-103.400	396.552	nvt	nvt
FOM groeifaciliteit MKB	868.750	11.131.300	0	0	0	0	868.750	11.131.300	868.750	nvt	nvt
Fryslan Hurde Wyn BV aandelen kapitaal	100	0	0	0	0	0	100	0	100	nvt	nvt
FOM Agio internationaal ondernemen	318.750	2.681.300	0	0	0	0	318.750	2.681.300	318.750	nvt	nvt
FOM Agio overname leningen MKB Ondernemingsimpuls	1.658.750	2.231.300	0	0	0	0	1.658.750	2.231.300	1.658.750	nvt	nvt
Fryslan Hurde Wyn BV voorfinanciering	149.900	0	0	0	0	0	149.900	0	149.900	nvt	nvt
Herstelplan Thialf	0	814.800	431.301	0	0	0	0	814.800	431.301	nvt	nvt
Totaal Financiële vaste activa	1.535.772.421	78.486.600	17.472.120	922.732.910	4.197.500	21.096.635	613.039.510	74.289.100	609.414.995		

3.6 Verplichte indicatoren in het kader van het BBV

Programma 1

Verplichte indicatoren in het kader van het BBV						
Onderwerp	Indicatoren	2016	2017	2018	2019	2020
Kwaliteit openbaar bestuur	Opkomst verkiezingen Tweede Kamer	nvt	82,5%	nvt	nvt	nvt
	Opkomst verkiezingen Provinciale Staten	nvt	nvt	nvt	59,1%	nvt
	Opkomst verkiezingen Gemeenteraad	nvt	nvt	57,9%	nvt	nvt

Verplichte indicatoren in het kader van het BBV						
Onderwerp	Indicatoren	2016	2017	2018	2019	2020
Kwaliteit openbaar bestuur	Aantal gemeenten onder preventief toezicht	1	0	0	0	0
	% gemeenten onder preventief toezicht	4,2%	0%	0%	0%	0%

Programma 2

Verplichte indicatoren in het kader van het BBV						
Onderwerp	Indicatoren	2016	2017	2018	2019	2020
Mobiliteit	Klantwaardering Openbaar Vervoer	7,6	7,7	7,8	7,9	nmb

Programma 3

Verplichte indicatoren in het kader van het BBV						
Onderwerp	Indicatoren	2016	2017	2018	2019	2020
Vitaal platteland, natuurbeheer en ontwikkeling natuurgebieden	Aantal hectare nieuwe natuur verworven (NNN)	70	144	134	122	107
	Aantal hectare nieuwe natuur ingericht (NNN)	159	267	696	585	369
	Aantal hectare natuurgebied in gesubsidieerd beheer	60.608	58.136	nmb	nmb	62.831

Verplichte indicatoren in het kader van het BBV						
Onderwerp	Indicatoren	2016	2017	2018	2019	2020
Waterkwaliteit (oppervlaktewater)	% waterlichamen met een goede ecologische kwaliteit	0%	0%	0%	nmb	12,5%

Verplichte indicatoren in het kader van het BBV						
Onderwerp	Indicatoren	2016	2017	2018	2019	2020
Emissie van broeikasgassen	Totale emissie broeikasgassen (CO ₂) (in ton)	4.498.300	4.356.700	4.260.000 (schatting)	nmb	nmb
Energieneutraliteit	Productie hernieuwbare energie (in PJ)	6,2	6,7	7,6	nmb	nmb

Programma 4

Verplichte indicatoren in het kader van het BBV						
Onderwerp	Indicatoren	2016	2017	2018	2019	2020
Werkgelegenheid	Verhouding werkzame beroepsbevolking en totale beroepsbevolking (in %)	93,7%	94,9%	96,1%	96,8%	nmb

Verplichte indicatoren in het kader van het BBV						
Onderwerp	Indicatoren	2016	2017	2018	2019	2020
Bruto Regionaal Product	Toename BRP ten opzichte van vorig jaar (in %)	1,2%	2,0%	1,5%	0,7%	nmb

Programma 5

Verplichte indicatoren in het kader van het BBV						
Onderwerp	Indicatoren	2016	2017	2018	2019	2020
Restauratie-volume	Rijksmonumenten (exclusief oorspronkelijke functie woonhuis) weergegeven naar de staat van het casco, categorie 'matig' en 'slecht' (in absoluut aantal)			21	18	36

3.7 - Stelselwijziging lastneming subsidies

Op 21 oktober 2020 heeft Provinciale Staten ingestemd met de notitie stelselwijziging lastneming subsidies. Op 17 februari 2021 is daar aanvullend door Provinciale Staten over besloten om het grensbedrag, waarboven de lastneming gebaseerd moet zijn op de geleverde prestatie, te verhogen naar € 900.000.

De stelselwijziging is conform het Statenbesluit doorgevoerd in de jaarrekening 2020. Dat betekent dat voor subsidies lager dan € 900.000 de restant verplichting ten laste van het jaar 2020 is gebracht. Dit bedrag is opgenomen onder de balanspost 'nog te betalen'.

Bij de subsidies hoger dan € 900.000 is per dossier bepaald wat de geleverde prestatie is geweest en op basis daarvan is beoordeeld wat de lastneming tot en met 2020 moet zijn. Wanneer het bedrag wat als voorschot is uitbetaald lager is dan de lastneming dan is het verschil opgenomen op de balanspost 'nog te betalen'. Wanneer het voorschot wat betaald is hoger is dan de lastneming dan is het verschil opgenomen op de balanspost 'voortuitbetaald'. Daarnaast is voor het bedrag, wat nog niet als lastneming verantwoord is tot en met 2020, een bekleemde reserve gevormd.

Hieronder is aangegeven wat de consequenties van de stelselwijziging zijn per beleidsveld.

	<i>X €</i>	Balanspost Nog te betalen	Balanspost Voortuitbetaalde kosten	Bekleemde reserve
	<i>Programma 2 Infrastructuur</i>			
2.1	Beleid en verkeersveiligheid	378.987		
2.2	Verbetering infrastructuur	2.621.141		15.683.699
2.4	Openbaar vervoer	20.998		
	<i>Programma 3 Omgeving</i>			
3.1	Natuur en landschap	1.390.834	253.819	1.239.006
3.2	Landbouw	419.417		
3.3	Veenweide	861.065		
3.4	Water en Milieu	374.407		
3.5	Energietransitie	858.075		4.901.674
	<i>Programma 4 Economie</i>			
4.1	Innovatie en circulaire economie	3.834.315		2.411.559
4.2	Versterking ondernemerschap en vestigingsklimaat	701.789		237.731
4.3	Economische structuurversterking	3.329.631		8.963.652
4.4	Noordelijke/landelijke/Europese samenwerking en lobby	192.596		
4.5	Toerisme en recreatie	916.516		
	<i>Programma 5 Mienskip</i>			
5.1	Leefomgeving	5.853.649		6.029.219
5.2	Cultuur en erfgoed	472.459	415.179	1.015.179
5.3	Taal, media onderwijs en letteren	439.058	159.993	159.993
	<i>Programma 6 Bedrijfsvoering</i>			
6.2	Middelen	4.686		
	Totaal	22.669.623	828.991	40.641.712

De extra lastneming in 2020 is grotendeels gedekt door ook de beschikking over de betreffende reserves naar voren te halen. Hiermee heeft dat geen effect op het rekeningsaldo. Dit is niet het geval bij de structurele budgetten aangezien daar niet de mogelijkheid is om eerder te beschikken over reserves. Het totaal aan extra lastneming bij de structurele budgetten bedraagt € 1.165.558. Hiervan kan een bedrag van € 824.464 niet in 2020 gedekt worden, dit bedrag is dan ook het effect op het rekeningsaldo in 2020.

Bij de 1^e berap 2021 zal de begrotingswijziging worden voorgelegd voor het aframen van de begrote budgetten die naar voren zijn gehaald in verband met de eerdere lastneming inclusief de daarbij behorende reserves. Bij de structurele budgetten zal de aframing ten gunste worden gebracht van het begrotingssaldo. Hiermee verloopt de stelselwijziging uiteindelijk budgettair neutraal over de jaren 2020 en verder.

Deel II

Jaarrekening 2020

J A A R R E K E N I N G 2 0 2 0

Statenvergadering

woensdag 30 juni 2021

Gedeputeerde Staten van Fryslân

maandag 26 april 2021

Versie 8-4-2021

Inhoudsopgave

	Pagina	
1	Inleiding	342
2	Balans en exploitatie	
2.1	Balans	343
2.2	Overzicht van lasten en baten in de jaarrekening	344
2.3	Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	345
2.4	Toelichting op de balans	351
2.5	Gebeurtenis na balansdatum	356
2.6	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)	357
2.7	Begrotingsonrechtmatigheid	359
2.8	Toelichting rekeningresultaat	361
2.9	Berekening benutting drempelbedrag SKB	363
3	Tijdelijke budgetten	364
4	Controle verklaring	371
5	Bijlagen	
1	Structurele en niet structurele lasten en baten	376
2	Gewaarborgde geldleningen	377
3	Specifieke uitkeringen (Sisa-verantwoording)	378
4	Gerealiseerde lasten en baten per taakveld	383
5	Taakveld BBV verdeling per programma	384

1 Inleiding

Deel II van de jaarstukken is de jaarrekening. Deze is opgebouwd uit de programmarekening en de balans, inclusief toelichtingen.

In de programmarekening verantwoorden we de baten en lasten in 2020 van de beleidsprogramma's en de algemene dekkingsmiddelen. We vergelijken de lasten en de baten met de begroting 2020 en de begroting na wijziging (bij de 2e bestuursrapportage).

De samenstelling van het vermogen op 31 december 2020 (de passiva) in de balans geeft aan hoe de provinciale bezittingen (activa) zijn gefinancierd. Deze bezittingen zijn voornamelijk gefinancierd door de reserves, het zogenoemde eigen vermogen.

Het jaarrekeningresultaat is de verbindende schakel tussen de programmarekening en de balans. Het jaarrekeningresultaat 2020 van € 32,8 mln., presenteren we op de balans als nog te bestemmen resultaat en wordt daarmee toegevoegd aan het eigen vermogen. Het rekeningresultaat was voor € 12,2 mln. al opgenomen in het verwachte begrotingssaldo. Het rekeningresultaat 2020 uit (reguliere) bedrijfsvoering bedraagt € 20,6 mln.

We richten de jaarrekening in volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de financiële verordening van onze provincie. De opzet van de jaarrekening 2020 verschilt op hoofdlijnen niet ten opzichte van die over 2019.

De jaarrekening is gecontroleerd door accountant BDO. We hebben de controleverklaring in de jaarrekening opgenomen. Het rapport van bevindingen van de accountant wordt als afzonderlijk document aan Provinciale Staten voorgelegd. De accountant heeft de zogenoemde beheershandelingen, die hebben geleid tot de verantwoording van de lasten, baten en balansmutaties in de jaarrekening gecontroleerd op rechtmatigheid en getrouwheid. Uitgangspunt hierbij is het zogenoemde normenkader met relevante wet- en regelgeving.

Met getrouwheid wordt bedoeld dat de verantwoorde baten, lasten en balansmutaties een juist en volledig beeld geven van het rekeningjaar 2020.

2 1 Balans

	31 december 2019	1 januari 2020	31 december 2020
Activa			
Vaste activa			
Immateriële vaste activa			
- Bijdragen aan activa derden	964.676	964.676	2.443.101
Materiële vaste activa			
- Investerings met economisch nut	108.194.361	108.194.361	110.467.848
- Investerings met maatschappelijk nut	284.820.150	284.820.150	316.920.777
	<u>393.014.511</u>	<u>393.014.511</u>	<u>427.388.625</u>
Financiële vaste activa			
- Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	118.858.337	118.858.337	118.570.056
- Leningen aan deelnemingen	235.769.313	235.769.313	240.121.271
- Leningen aan openbare lichamen	57.475.000	57.475.000	55.875.000
- Overige langlopende leningen u/g	23.079.922	23.079.922	32.122.384
- Uitzettingen nederlands schuld papier met looptijd => 1 jr	0	0	0
- overige uitzettingen met looptijd => 1jr	9.959.986	9.959.986	0
	<u>445.142.559</u>	<u>445.142.559</u>	<u>446.688.711</u>
Totaal vaste activa	839.121.746	839.121.746	876.520.437
Vlottende activa			
Vorraden			
- Onderhanden werken	143.122	143.122	2.786.960
- Vooruitbetalingen	1.001.963	0	0
	<u>1.145.085</u>	<u>143.122</u>	<u>2.786.960</u>
Uitzettingen korter dan één jaar			
- Vorderingen op openbare lichamen	34.101.579	34.101.579	29.909.347
- Rekening courant met het Rijk	318.647.283	318.647.283	296.077.283
- Rekening courant overige niet-financiële instellingen	3.715.910	3.715.910	4.476.493
- Overige vorderingen	9.867.193	9.867.193	12.628.302
- overige uitzettingen	0	0	0
- Uitzettingen Nederlands schuld papier < 1 jr	0	0	0
- Overige uitzettingen < 1 jr	17.890	17.890	17.890
	<u>366.349.855</u>	<u>366.349.855</u>	<u>343.109.314</u>
- Liquide middelen	3.176.879	3.176.879	596.751
- Overlopende activa: Nog te ontvangen bijdragen van het Rijk	629	629	0
- Overige overlopende activa	9.788.606	10.790.569	13.414.147
Totaal vlottende activa	380.461.054	380.461.054	359.907.172
Totaal activa	1.219.582.799	1.219.582.799	1.236.427.609
Passiva			
Vaste Passiva			
Eigen vermogen			
- Algemene reserve	230.194.972	230.194.972	267.022.042
- Bestemmingsreserves	758.786.292	758.786.292	787.613.780
- Nog te bestemmen resultaat	90.728.769	90.728.769	32.771.982
	<u>1.079.710.034</u>	<u>1.079.710.034</u>	<u>1.087.407.804</u>
- Voorzieningen	9.920.119	9.920.119	10.413.932
Vaste schuld			
- Door derden belegde gelden	75.000	75.000	37.500
- Waarborgsommen	50.600	50.600	50.600
	<u>125.600</u>	<u>125.600</u>	<u>88.100</u>
Totaal vaste passiva	1.089.755.753	1.089.755.753	1.097.909.836
Vlottende passiva			
Vlottende schuld			
- Overige vlottende schulden	66.404.622	66.404.622	83.898.037
Overlopende passiva			
- Vooruitontvangen bijdragen van de EU	1.714.100	1.714.100	858.922
- Vooruitontvangen bijdragen van het Rijk	18.494.985	18.494.985	27.334.382
- Vooruitontvangen bijdragen van overige overheid	43.209.965	43.209.965	22.312.977
- Overige overlopende passiva	3.375	3.375	4.113.455
	<u>63.422.425</u>	<u>63.422.425</u>	<u>54.619.736</u>
Totaal vlottende passiva	129.827.046	129.827.046	138.517.773
Totaal passiva	1.219.582.799	1.219.582.799	1.236.427.609
Niet uit de balans blijvende verplichtingen			
Leasecontract decentrale kopieerapparaten	112.788	112.788	72.981
Leasecontracten dienstauto's	1.697.247	1.697.247	1.782.893
Huurovereenkomst parkeergarage per jaar	500.000	500.000	500.000
RVO verplichtingen functieverandering	9.532.916	9.532.916	9.133.398
RVO subsidieverplichtingen natuurbeheer	15.545.637	15.545.637	14.255.520
RVO collectief agrarisch natuurbeheer	355.662	355.662	36.785
Groenfondsen convenantsleningen	5.128.472	5.128.472	3.823.854
Bankgarantie Fryslân Hurde wyn	6.856.396	6.856.396	6.856.396
Een specificatie van de gewaarborgde geldleningen is opgenomen in bijlage 5.2	11.050.330	11.050.330	10.209.968

2.2 Overzicht van lasten en baten in de jaarrekening

Bedragen x € 1.000									
Programma	Begroting 2020 voor wijziging			Begroting 2020 na wijziging			Rekening 2020		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
1 Bestuur	36.072	569	35.503	36.743	640	36.103	36.481	674	35.807
2 Infrastructuur	115.468	7.584	107.884	112.181	35.730	76.451	98.427	59.042	39.385
3 Omgeving	109.639	10.716	98.923	108.483	17.244	91.240	82.393	9.692	72.701
4 Economie	29.475	5.740	23.735	32.549	6.781	25.768	34.975	5.920	29.055
5 Mienskip	45.713	224	45.489	60.846	1.355	59.491	56.426	762	55.663
6 Bedrijfsvoering	37.663	92	37.571	46.487	1.372	45.115	48.559	1.374	47.185
Sub-totaal programma's	374.030	24.925	349.105	397.288	63.121	334.168	357.260	77.464	279.796
Algemene dekkingsmiddelen									
Provinciale heffingen	0	69.861	-69.861	0	70.111	-70.111	0	70.105	-70.105
Algemene uitkering	0	208.486	-208.486	0	218.096	-218.096	0	218.096	-218.096
Dividenden	0	8.989	-8.989	0	14.481	-14.481	0	14.508	-14.508
Overige alg. dekkingsmiddelen (financieringsfunctie)	1.350	8.246	-6.895	1.479	10.973	-9.494	1.728	10.890	-9.163
Saldo compensabele BTW en uitkering BCF	0	49	-49	0	49	-49	0	16	-16
Overige algemene dekkingsmiddelen	15.367	217	15.149	11.170	6.218	4.952	3.343	6.730	-3.387
Werken voor derden	208	208	0	1.732	1.732	0	1.605	1.605	0
Sub-totaal algemene dekkingsmiddelen	16.925	296.056	-279.131	14.381	321.659	-307.278	6.676	321.950	-315.274
Onvoorzien	0	0	0	-526	775	-1.301	-468	1.170	-1.637
Overhead	37.192	276	36.915	27.499	1.862	25.637	31.850	2.432	29.418
Vennootschapsbelasting VPB	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gerealiseerde totaal van saldo van baten en lasten	428.147	321.258	106.890	438.642	387.417	51.225	395.318	403.016	-7.698
Mutatie reserve									
1 Bestuur	0	50	-50	0	50	-50	115	50	65
2 Infrastructuur	13.320	35.199	-21.879	62.400	35.172	27.228	76.157	16.326	59.831
3 Omgeving	13.975	44.407	-30.432	38.931	57.706	-18.774	30.432	37.158	-6.726
4 Economie	1.524	13.822	-12.298	18.846	30.432	-11.586	17.668	33.709	-16.041
5 Mienskip	527	3.318	-2.791	18.295	26.678	-8.383	20.901	25.470	-4.569
6 Bedrijfsvoering	2.176	564	1.612	6.749	808	5.941	4.370	7.356	-2.986
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	152	41.203	-41.051	17.301	75.104	-57.803	18.111	72.759	-54.648
Totaal mutaties reserves	31.674	138.563	-106.890	162.521	225.948	-63.427	167.754	192.828	-25.074
Gerealiseerde resultaat	459.821	459.821	0	601.164	613.365	-12.202	563.072	595.844	-32.772

De analyse van de verschillen tussen de begroting na wijziging en de rekening is opgenomen in het jaarverslag bij de verschillende programma's.

2.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

We hebben de jaarrekening 2020 opgesteld op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de financiële verordening en de hieraan gerelateerde nota's over de financiële spelregels.

Algemene grondslagen

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld nemen we de activa en passiva op tegen nominale waarden.

We rekenen de lasten en baten toe aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten nemen we slechts op zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's, die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten rekenen we in principe toe aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen, c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, rekenen we sommige personele lasten toe aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Voor deelnemers aan het generatiepact is een bestemmingsreserve gevormd.

Bepaalde medewerkers zijn verplicht tijd te schrijven. Dit is het geval wanneer formatie gedekt wordt uit specifieke projecten, waarbij het voor de verantwoording noodzakelijk is de daadwerkelijk gemaakte uren op het project te registreren. Daarnaast is opgenomen in het BBV dat alle directe kosten toegerekend moeten worden aan de investeringen. Het resterende saldo capaciteit belasten we door naar het juiste BBV taakveld op basis van de capaciteitsplanning 2020. Met ingang van 2017 is er een programma Bedrijfsvoering ingevoerd met daarin opgenomen alle bedrijfsvoeringskosten.

Balans

Op de balans staan alleen de posten die bij de provincie aanwezig zijn. Bij het opstellen van de jaarrekening 2020 zijn we uitgegaan van het vastgestelde financiële beleid zoals opgenomen in de Nota Uitvoering Begroting 2016 vastgesteld door Provinciale Staten op 22 juni 2016. Op 31 oktober 2018 zijn de Nota Reserves, Voorzieningen en Overlopende passiva 2018 en de notitie vereenvoudiging financieel beleid vastgesteld. Verder zijn de Nota Waarderen, Activeren en Afschrijven 2017 en de op 16 november 2008 door Provinciale Staten vastgestelde Nota Afschrijvingsbeleid Bouwwerk verwerkt in deze Jaarrekening. Voor de wijze waarop de tijdelijke budgetten zijn verwerkt verwijzen we naar onderdeel 3 Tijdelijke budgetten.

Vaste Activa

Artikel 59 BBV geeft aan dat alle investeringen geactiveerd worden. Er wordt onderscheid gemaakt tussen investeringen met uitsluitend maatschappelijk nut in de openbare ruimte en investeringen met een (beperkt) economisch nut. Investeringen die op enige wijze kunnen leiden tot, of bijdragen aan het verwerven van inkomsten, zijn investeringen met economisch nut. De vraag of de investering geheel kan worden terugverdiend is niet relevant voor de classificatie.

We berekenen de afschrijvingen conform de afschrijvingstermijnen. De afschrijving begint te lopen vanaf 1 januari van het jaar na oplevering van de investering. De rentelasten verantwoorden we in de rekening van baten en lasten, behoudens de in voorkomende gevallen berekende bouwrente. Met ingang van 2013 is de bouwrente bevroren. De in het verleden toegerekende rente wordt geactiveerd.

Provinciale Staten hebben op 9 november 2016 de nota Waarderen, Activeren en Afschrijven 2017 vastgesteld. Op het punt van afschrijven verandert het BBV met ingang van 1 januari 2017. In artikel 62 van het BBV is gewijzigd dat alle vaste activa dienen te worden geactiveerd, dus ook de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Het betreft hier activa die op dit moment onder de balansverkorting vallen. Dit is een wezenlijke wijziging in de voorschriften die doorwerkt in de administratieve verwerking van een aantal provinciale investeringen.

In de nota *Wurkje foar Fryslan* is afgesproken om de infrastructurele werken versneld af te schrijven, balansverkorting genoemd. We hebben deze stelselwijziging in 2014 doorgevoerd. Bij de balansverkorting worden de lasten van grotendeels eenmalige investeringsuitgaven voor wegen in één keer afgeschreven van het eigen vermogen in casu de NUON-reserve. Vooruitlopend op de nieuwe voorschriften BBV 2017 hebben we de bestaande boekwaarde per 31 december 2016 ineens ten laste van de NUON-reserve gebracht. Dit is volgens PS besluit op 9 november 2016. De nog te verrichten investeringen vanaf 1 januari 2017 worden geactiveerd volgens de nieuwe richtlijnen. Het restant bedrag van de balansverkorting hebben we vanuit de NUON reserve overgeheveld naar de nieuw ingestelde dekkingsreserve kapitaallasten. Deze reserve wordt aangewend ter dekking van de jaarlijkse kapitaallasten. We hanteren een afschrijvingstermijn van 30 jaar.

Immateriële vaste activa

Dit zijn kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen, het saldo van agio en disagio en de kosten van onderzoek en ontwikkeling. Het beleid is om immateriële vaste activa niet te activeren. Als zich de noodzaak voordoet om dit toch te doen, moeten Provinciale Staten over een dergelijk voornemen een besluit nemen. Bijdragen aan activa in eigendom van derden dienen op basis van de nieuwe voorschriften met ingang van 2016 ook onder de immateriële vaste activa te worden opgenomen. De bijdragen in activa van derden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. In de op 31 oktober 2018 vastgestelde notitie vereenvoudiging financieel beleid is opgenomen dat de we de lasten van investeringen in eigendom van derden in één keer nemen. In de cijfers van de Jaarrekening 2020 is dat verwerkt.

Materiële vaste activa met economisch nut

Materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijging- of vervaardigingsprijs. Het kan zijn dat er in het verleden reserves op deze investeringen zijn afgeboekt. Dat is conform het huidige BBV niet meer toegestaan. Bijdragen uit eigen middelen worden toegevoegd aan de dekkingsreserve en daarmee worden de toekomstige kapitaallasten gedekt.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Huisvesting en inrichting (Bouwwerk)

Casco (betreft het grootste deel v.d. investering) 48 jaar

Daarnaast hebben verschillende deelinvesteringen een aparte afschrijvingstermijn gekregen in verband met technische levensduur.

Apparatuur 3 jaar

Automatisering 5 jaar

Voertuigen 6 jaar

Vaartuigen

Aanhangmotoren 3 jaar

Polyester speedboten 6 jaar

Kranen/navigatie- + communicatieapp./generatoren 10 jaar

Vasten motoren/spudpalen/lieren 15 jaar

Conventionele vaartuigen 30 jaar

Materiaal buitendienst

GPS-ontvangers 3 jaar

Maaimachines/hogedrukreinigers 6 jaar

Bebakeningwagens/zoutstrooiers/heftrucks 10 jaar

Sneeuwplough/gladheidsbestrijdingsinstallaties 15 jaar

Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

De provincie schrijft af op deze middelen. Specifieke investeringsbijdragen van derden brengen we op de desbetreffende investeringen in mindering. In deze gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Natte infrastructuur

Oeververdediging/bodem/vaarwegmeubilair 30 jaar

Afstandsbedieningen 25 jaar

Bruggen/sluizen/aquaducten 50 jaar

Onder gronden en terreinen zijn opgenomen de aangekochte gronden in het kader het investeringskrediet grondaankopen (IKG). De provincie verwerft gronden in het kader van het Natuurpact voor het beleidsdoel natuur en het provinciale grondbeleid. De waarde op de balans van de gronden is de verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De marktwaarde wordt bepaald aan de hand van actuele gegevens van het kadaster. Voor het verschil lagere marktwaarde en boekwaarde is een voorziening getroffen.

Financiële vaste activa

De waardering van de deelnemingen is op basis van verkrijgingsprijs of (berekende) lagere marktwaarde.

De waardering van de aandelen Vitens is gelijk aan de verkrijgingsprijs. De provincie heeft een belang van 13% in Vitens.

De waardering van de aandelen Alliander NV, het gesplitste netwerkbedrijf van Nuon, is gelijk aan de oorspronkelijke (benaderde) verkrijgingprijs. De provincie heeft een belang van 12,65% in Alliander.

De dividenduitkeringen van de BNG, NWB, Alliander en Vitens worden verantwoord via het stelsel van baten en lasten. Dit houdt in dat de vergadering van aandeelhouders besloten moet hebben over de hoogte van het dividend. De dividendbaten over het jaar 2019 is daarom in de jaarrekening 2020 verantwoord.

De obligaties die uit hoofde van het vermogensbeheer zijn aangeschaft worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De waarde groeit geleidelijk toe naar de nominale waarde. Het verschil tussen de verkrijgingsprijs en de nominale waarde wordt in de resterende looptijd van de obligaties verrekend met het couponrendement. In 2020 is de gehele obligatie portefeuille verkocht.

In 2019 heeft de provincie de BV Fryslân Hurde Wyn opgericht. Deze BV houdt 15% van de aandelen in Windpark Fryslân Holding BV. Er is een aandelenkapitaal van € 20 mln. en een achtergestelde geldlening van € 80 mln. verstrekt. De provincie is enig aandeelhouder van Fryslân Hurde Wyn BV.

In 2014 is gestart met het uitgeven van revolverende leningen. De geldleningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vlottende activa

Vlottende activa bestaan uit de voorraden, de uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar, de liquide middelen en de overlopende activa.

Onder de voorraden wordt als Onderhanden werken aangemerkt de gronden en inrichtingskosten van gebieden die als natuur worden ingericht in het kader van het Natuurpact. De gronden die als natuur worden ingericht zijn gewaardeerd tegen 15% van de agrarische waarde.

Vorderingen, overlopende activa en liquide middelen.

Deze activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor onverwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Als een vordering na een incassoprocedure als oninbaar wordt ingeschat, wordt deze opgenomen in de voorziening.

Met ingang van 2015 is er in het BBV een splitsing aangebracht in de overlopende activa. Op de balans worden nu de volgende posten gepresenteerd. Nog te ontvangen bijdragen van de EU, nog te ontvangen bijdragen van het Rijk, nog te ontvangen bijdragen van overige overheid en overige overlopende activa.

Passiva

Passiva splitsen we in vaste en vlottende passiva.

Vaste passiva

Onder vaste passiva verstaan we het eigen vermogen, de voorzieningen en de vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer. In de Nota Reserves en Voorzieningen (Provinciale Staten van 31 oktober 2018) staat het algemene beleid met betrekking tot reserves, voorzieningen en overlopende passiva. Het beleid voor de tijdelijke budgetten staat in de Nota Uitvoering Begroting 2016. Daarin is ook vastgelegd hoe Gedeputeerde Staten de jaarovergang tijdelijke budgetten uitvoeren.

Het eigen vermogen bestaat uit reserves en het resultaat na bestemming volgend uit de programmarekening. Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves verantwoorden we conform de besluiten van Provinciale Staten.

Onttrekkingen aan reserves ten behoeve van investeringen gaat via een dekkingsreserve. Toevoegingen aan de reserves verantwoorden we in de programmarekening.

Voorzieningen waarderen we op het nominale bedrag van de betrokken verplichting, c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van GS-leden hebben we op de contante waarde van de toekomstige uitkeringsverplichting gewaardeerd.

Voorzieningen vormen we wegens:

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs in te schatten;
- b. op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- c. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
- d. van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.

We hebben de langlopende schulden tegen nominale waarde gewaardeerd.

Vlottende passiva

Onder vlottende passiva staan voorschotbedragen van overheden voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel en netto-vlottende schulden, met een rentetypische looptijd korter dan één jaar. we hebben de kortlopende schulden en de overlopende passiva gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Met ingang van 2015 is er in het BBV een splitsing aangebracht in de overlopende passiva. Op de balans staan nu de volgende posten: Vooruit ontvangen bijdragen van de EU, vooruit ontvangen bijdragen van het Rijk, vooruit ontvangen bijdragen van overige overheid en overige overlopende passiva.

Waarborgen en garantstellingen

De verplichtingen die voortvloeien uit het waarborgen van geldleningen zijn, conform het BBV, op de balans vermeld maar maken daar geen deel van uit. Dit betreffen borgstellingen van opgenomen leningen van diverse instellingen.

Stelselwijziging lastneming subsidies

In 2020 is op basis van richtlijnen van de Commissie BBV een stelselwijziging doorgevoerd met betrekking tot de lastneming van meerjarige (project) subsidies. De wijziging ziet toe op het moment van lastneming van de subsidie en niet op de hoogte van het bijbehorende subsidiebudget. De nieuwe werkwijze van lastneming (project) subsidies gaat uit van lastneming op het moment van afgeven van de subsidiebeschikking, behalve voor de (project) subsidies boven het door PS vastgestelde grensbedrag van € 900.000. Boven het grensbedrag worden de lasten genomen in de jaren waarin de prestatie door de subsidieontvanger is verricht. Om deze lasten in de komende jaren te kunnen verantwoorden wordt in het jaar van afgeven subsidiebeschikking een bekleemde reserve gevormd.

Corona crisis

Sinds begin maart 2020 is er een uitbraak van het Corona virus in Nederland. Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

2.4 Toelichting op de balans

Vaste activa				
Immateriële vaste activa				
		2019	2020	
Bijdragen aan activa in eigendom van derden				
Boekwaarde per 1 januari		899.042	964.676	
Vermeerderingen		31.097.654	7.992.980	
Verminderingen		-31.032.020	-6.514.555	
Boekwaarde per 31 december		964.676	2.443.101	
Materiële vaste activa				
		2019	2020	
Investerings met economisch nut				
Boekwaarde per 1 januari		119.986.660	110.220.416	
overboeking naar onderhanden voorraad grond		-7.380.366		
Investeringen		5.457.255	12.392.001	
Bijdrage derden		-2.158.823	-5.566.536	
Afwaarderingen		-703.943	0	
Afschrijvingen		-4.980.368	-4.994.758	
*) Risicovoorziening grond		-2.026.054	-1.583.273	
Boekwaarde per 31 december		108.194.361	110.467.850	
*) V. Risicovoorziening grondaankopen Gronden onder de materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. Jaarlijks worden de gronden getaxeed op basis van informatie van het kadaster.				
Investerings met maatschappelijk nut				
Boekwaarde per 1 januari		229.460.960	284.820.150	
Investering		94.634.595	46.115.668	
Bijdragen derden		-37.592.867	-11.931.569	
Afschrijvingen		-1.682.893	-2.083.471	
Afwaarderingen		355		
Boekwaarde per 31 december		284.820.150	316.920.777	
Specificatie				
	aanschafwaarde	totaal afschrijvingen	totaal afwaardering	boekwaarde
Investerings met economisch nut				
Gronden en terreinen*)	46.968.308	581.333		46.386.975
Woonruimten				0
Bedrijfsgebouwen	93.089.744	35.295.543		57.794.201
Vervoersmiddelen	1.809.076	539.347		1.269.730
Machines, apparaten en installaties	7.038.055	4.109.921	1.954	2.926.180
Overige materiële vaste activa	5.918.901	2.201.665	43.200	3.674.036
*) boekwaarde exclusief voorziening	154.824.084	42.727.809	45.154	112.051.122
Investerings met maatschappelijk nut				
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	683.661.281	55.688.042	311.052.462	316.920.777
De nog te verrichten investeringen vanaf 1 januari 2017 activeren we volgens de nieuwe richtlijnen. Met ingang van 2017 is de BBV veranderd en is het niet meer mogelijk om ineens af te schrijven. Vanaf 2014 hebben wij de bestaande boekwaarde investeringen ten laste gebracht van de NUON reserve (balansverkortings). Dit verklaart de post afwaardering.				
De WOZ-waarde 2020 van volledig afgeschreven woningen en enkele bedrijfspanden is € 8,2 mln.				
Financiële vaste activa				
		2019	2020	
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen				
Boekwaarde per 1 januari		101.384.085	123.634.794	
(Des)investeringen		22.250.709	2.968.432	
Voorziening		-4.776.457	-8.033.170	
Boekwaarde per 31 december		118.858.337	118.570.056	
Aan de FSFE aandelenkapitaal verstrekt en deels de boekwaarde afgewaardeerd, de marktwaarde is thans hoger. Om de boekwaarde aan te laten sluiten aan de marktwaarde is voor de aandelen FOM een voorziening gevormd. Deze voorziening is gevormd ten laste van de reserve risicobuffer. Voor de aandelen Thialf is in 2020 een voorziening gevormd ten laste van onvoorzien.				
De boekwaarde op de balans is de verkrijgingsprijs of de lagere marktwaarde van de aandelen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de boekwaarde en de marktwaarde.				
	boekwaarde	marktwaarde		
Alliander NV	2.171.338	545.328.000		
NV Bank voor Nederlandse Gemeenten	515.619	5.612.885		
Nederlandse Waterschapsbank	5.559	2.554.175		
Vitens	52.850.594	69.696.977		
FSFE BV	12.854.000	13.224.000		
Thialf OG BV	45.918	45.918		
NOM BV	24.019.052	24.019.052		
FOM BV	5.873.534	5.873.534		
Fryslân Hurde Wyn	20.000.000	20.000.000		
Overig	234.442	234.442		
	118.570.056	686.588.983		
Leningen aan deelnemingen				
Boekwaarde per 1 januari			239.102.646	
(Des)investeringen			1.449.960	
Voorziening geldleningen aan deelnemingen			-431.334	
Boekwaarde per 31 december			240.121.271	
*) Lening NV NUON (Alliander) is lening aan deelneming				
Leningen aan openbare lichamen				
Boekwaarde per 1 januari			57.475.000	
(Des)investeringen			-1.600.000	
Boekwaarde per 31 december			55.875.000	
De vermindering betreft de reguliere aflossing van drie leningen.				
Overige langlopende leningen				
Boekwaarde per 1 januari (exclusief voorziening) *)			29.602.175	
(Des)investeringen			7.548.794	
Voorziening overige geldleningen			-5.028.586	
Boekwaarde per 31 december			32.122.384	
Verloop voorziening geldleningen				
Boekwaarde per 1 januari	6.522.252			
Vermeerderingen / verminderingen	-1.493.667			
Boekwaarde per 31 december	5.028.586			
Financiële vaste activa, overige uitzettingen > 1 jaar				
			2020	
Boekwaarde per 1 januari			9.959.986	
Vermeerderingen				
Verminderingen			-9.959.986	
Boekwaarde per 31 december			0	

Viottende activa			
Vorraden	31-12-2019	1-1-2020	31-12-2020
Onderhanden werken	143.122	143.122	2.786.960
Vooruitbetalingen	1.001.963	0	0

In de post onderhanden werk zijn de gronden IKG in exploitatie opgenomen, € 2,67 mln.

Uitzettingen korter dan één jaar	2019	2020
Vorderingen op openbare lichamen	34.101.579	29.909.347
Verstrekke kasgeldleningen	0	0
Rek.courant met het rijk	318.647.283	296.077.283
Rekening courant met overige niet financiële instellingen	3.715.910	4.476.493
Overige vorderingen	9.867.193	12.628.302
Uitzettingen in de vorm van schuldpapier	0	0
Overige uitzettingen	17.890	17.890

Bij de overige vorderingen is een voorziening dubieuze debiteuren opgenomen. Het verloop is als volgt:

Voorziening dubieuze debiteuren.	2019	2020
Boekwaarde per 1 januari	1.858.815	1.829.276
Oninbaar	-220.492	-146.788
Alsnog voldaan	-18.964	-248.189
Opgenomen	<u>209.918</u>	<u>138.176</u>
Boekwaarde per 31 december	1.829.276	1.572.475

Liquide middelen	2019	2020
Rabobank (huisbankier)	3.175.955	595.902
Bank Nederlandse Gemeenten	90	0
Kas FP&C	<u>834</u>	<u>849</u>
	3.044.096	596.751

Overige overlopende activa	31-12-2019	1-1-2020	31-12-2020
Nog te ontvangen opcenten	4.897.419	4.897.419	5.974.146
Nog te ontvangen rente vermogen	2.472.017	2.472.017	2.969.464
Nog te ontvangen POP middelen	2.362.276	2.362.276	2.240.317
Nog te ontvangen dividend	0	0	141.568
Nog te ontvangen overig	56.894	56.894	236.102
Vooruitbetaalde subsidies			828.991
Vooruitbetaald overheid meerkeuzepolis			138.931
Vooruitbetaald samenwerkingsverband DOVA			225.366
Vooruitbetaald activiteiten St. Friesland POP			80.000
Vooruitbetaald activiteiten Living Lab Fryslân			252.248
Vooruitbetaald overig		<u>1.001.963</u>	<u>327.013</u>
	9.788.606	10.790.569	13.414.147

Vaste passiva

Eigen vermogen	1-1-2020	mutatie		31-12-2020	begrotings mutatie
		vormen	beschikken		
Algemene reserve	320.923.742	0	53.901.700	267.022.042	-152.000.300
Overige bestemmingsreserve	758.786.292	167.753.789	138.926.301	787.613.780	-152.246.600
Nog te bestemmen resultaat	0			<u>32.771.982</u>	
	<u>1.079.710.034</u>	167.753.789	192.828.001	1.087.407.804	-304.246.900

Saldo eigen vermogen na begrotingsmutatie 783.160.904

Overzicht en verloop algemene reserves	1-1-2020	mutatie			31-12-2020
		vormen	beschikken	afschrijvings lasten	
R. Algemene reserve	10.000.000				10.000.000
R. Vrij aanwendbare reserve	310.923.742	0	53.901.700		257.022.042
totaal algemene reserve	320.923.742	0	53.901.700	0	267.022.042

Overzicht en verloop bestemmingsreserves	1-1-2020	mutatie			31-12-2020
		vormen	beschikken	afschrijvings lasten	
R. Reserve NUON weerstandsrisico	100.000.000	0	0		100.000.000
R. Reserve NUON risicobuffer	102.944.099	2.367.019	2.417.703		102.893.415
R. Reserve NUON inzet Wurkje foar Fryslân subsidie deel	22.533.701	-220.000	9.590.163		12.723.538
R. Aankoop natuurterreinen (fase 1)	1.767.446	943.044	0		2.710.490
R. Natuurpact 2014	37.825.021	8.279.400	3.589.730		42.514.691
R. Jaarovergang structurele budgetten	991.283	193.188	991.400		193.071
R. Reserve vml. BDU Brede Doel Uitkering	27.727.989	1.796.914	4.100.930		25.423.973
R. Dekkingsreserve kapitaallasten	259.133.972	16.384.075	2.504.800	237.260	272.775.987
R. Reserve De Nieuwe Afsluitdijk	25.507.042	5.022.664	9.444.299		21.085.406
R. Reserve Gebiedsbudget	2.556.383	415.000	2.198.554		772.828
R. Generatiepact	2.078.903	0	534.449		1.544.454
R. Ticketrisico's culturele producties	1.050.265	-27.600	0		1.022.665
R. Fractieondersteuning	160.100	115.400	0		275.500
R. Breed cofinancieringsbudget	27.247.737	17.474.713	28.545.273		16.177.177
R. Investering eigendom derden	25.534.400	0	0		25.534.400
R. Sponsoringbrengst en fondsen LF2018	675.000	0	675.000		0
R. Capaciteit 2019-2023	5.181.033	0	4.718.243		462.790
R. Deelname Windpark rendement	0	5.406.759	0		5.406.759
R. Groot onderhoud Gebouwen	0	1.930.900	55.000		1.875.900
R. Groot onderhoud Wegen	0	10.027.638	-45.000		10.072.638
R. Groot onderhoud Water	0	15.496.882	1.450.000		14.046.882
R. Risicoreserve strategische grondvoorraad	0	1.200.000	0		1.200.000
Beklemd reserves verstrekke subsidies		40.641.712			40.641.712
	<u>642.914.373</u>	<u>127.447.707</u>	<u>70.770.545</u>	<u>237.260</u>	<u>699.354.276</u>

Verloop (voorheen) NUON reserves	31-12-2020	begrotings mutatie	Saldo na mutatie
Specificatie van het saldo na mutatie	215.616.953	-12.723.500	202.893.453
Inzet Wurkje foar Fryslân subsidie deel			0
Weerstandsvermogen binnen Nuon reserve			100.000.000
Extra buffer			<u>102.893.415</u>
			<u><u>202.893.415</u></u>

	1-1-2020	vormen	mutatie		31-12-2020
			beschikken	afschrijvings lasten	
Categorie A					
R. TA8 RSP REP NUON	857.753	-349.900	507.900		-47
R. TA10 RSP Zuiderzeelijn Provinciefonds	22.022.200	12.618.597	0		34.640.797
R. TA16 RSP REP Provinciefonds	7.452.754	-167.000	6.938.068		347.686
R. TA24 ANNO Agenda Netwerk Noordoost Fryslan	5.077.623	145.620	3.231.850		1.991.393
R. TA26 NUON investeringsagenda	122.342	0	121.238		1.104
R. TA28 Gebiedsontw Franekeradeel-Harlingen	3.145.900	0	860.000		2.285.900
R. TA29 Voorbereiding rondje Lauwersmeer	251.438	12.428	0		263.866
R. TA31 Kansen in Kernen	3.036.200	0	3.036.200		0
R. TA33 KRW POP 3 Water	5.332.927	-1.313.000	1.431.938		2.587.989
R. TA34 RUG Campus Fryslan	11.601.058	0	11.597.648		3.410
R. TA37 DU Deltaprogramma zoetwater	80.097	0	-9.335		89.432
R. TA39 Co-financ koppelkansen IJsselmeerkust	922.396	724.162	0		1.646.558
R. TA40 LF2018	1.030.628	529.114	1.139.549		420.193
R. TA 41 Regiodeal NIL natuurinclusieve landbouw	2.642.417	185.000	0		2.827.417
R. TA 42 DU Regiodeal Holwerd aan Zee	5.086.207	3.342.500	168.603		8.260.105
R. TA 43 Regiodeal NOF Versnellingsagenda	5.700.000	4.737.999	5.700.000		4.737.999
	74.361.939	20.465.519	34.723.658	0	60.103.800
Categorie B totaal	41.509.980	19.840.562	33.194.837	0	28.155.705
totaal bestemmingsreserve	758.786.293	167.753.789	138.689.041	237.260	787.613.781

Stand van zaken reserves

R. Reserve NUON	Reservering voor diverse projecten, opgebouwd bij de verkoop van de NUON-aandelen. Door de opheffing van de BV Falcon maakt deze reserve per 1 januari 2012 deel uit van het eigen vermogen van de provincie.
R. Aankoop natuurterreinen (fase 1)	Reserveringen voor aankoop van natuurterreinen.
R. Reserve Van Harinxmakanaal	PS besluit 18 september 2013. Betreft aankoopsom VH kanaal. De reserve is in 2018 opgeheven naar aanleiding van besluitvorming op 31 oktober, notitie vereenvoudiging financieel beleid.
R. Natuurpact 2014	PS besluit 22 januari 2014. Reservering van de niet bestede decentralisatie uitkering Natuur van het Rijk. Onttrekkingen indien het jaarlijkse exploitatiebedrag niet voldoende is
R. Gebiedsbudget	PS besluit 17 december 2014. Middelen beschikbaar houden voor het desbetreffende gebied.
R. Jaarovergang structurele budgetten	Ingesteld ivm nieuwe werkwijze subsidieverplichtingen en balanspost crediteuren. Wordt in het volgende jaar afgewikkeld.
R. Reserve vml. BDU Brede Doel Uitkering	Reserveringen afwikkeling BDU.
R. Dekkingsreserve kapitaallasten	Reserve voor de dekking van de kapitaallasten. In verband met de nieuwe regelgeving BBV is deze reserve gevormd. Het restant van de balansverkortings is naar deze reserve overgeboekt.
R. Reserve De Nieuwe Afsluitdijk	Reserveringen voor de verschillende projecten Afsluitdijk. Reserve gevormd uit de al bestaande budgetten die bestemd zijn voor het project.
R. Reserve Gebiedsbudget	PS besluit 29-6-2016 Reserveringen voor de uitvoer van verschillende projecten in een gebied.
R. Generatiepact	Reserve om de toekomstige lasten te dekken van personeel wat deelneemt aan het generatiepact.
R. Ticketrisico's culturele producties	Reserve gevormd naar aanleiding van amendement Legacy programma LF2018 op 31 oktober 2018 om de Aginda 2028 te financieren in 2019 en 2020.
R. Breed cofinancieringsbudget	Reserve gevormd op basis van besluitvorming op 31 oktober 2018 met betrekking tot de cofinancieringsbudgetten om zo meer flexibiliteit in de begroting te creëren.
R. Fractieondersteuning	Reserve gevormd bij besluitvorming Jaarstukken 2018. Nog beschikbare middelen voor de fracties, worden aan het eind van het jaar toegevoegd aan deze reserve om die in de toekomst nog in te kunnen zetten voor de fracties.
R. Investering in eigendom derden	Reserve gevormd op basis van besluitvorming op 31 oktober 2018 met betrekking tot het opheffen van de reserve Van Harinxmakanaal. Deze reserve is als dekking gevormd voor toekomstige lasten in verschillende investeringen in eigendom van derden.
R. Sponsoropbrengst en fondsen LF2018	Reserve is bestemd voor nog te betalen lasten LF2018. In 2020 opgeheven, saldo toegevoegd aan onvoorzien
R. Capaciteit 2019-2023	Reserve gevormd bij Bestuursakkoord 2019. Bestemd voor capaciteit. Nog beschikbare middelen aan het eind van het jaar m.b.t. capaciteit worden toegevoegd aan deze reserve om die in de toekomst nog in te kunnen zetten voor capaciteit.
R. Deelname Windpark rendement	De reserve Windpark Fryslâb bestaat uit twee delen. Eén wordt gevormd om richting eidne van de exploitatiefase ons aandelenkapitaal €20 mln. af te kunnen waarden. Op basis van de voorzichtigte businesscase scenario wordt ingeschat dat er vanaf 2021 gemiddeld jaarlijks €6 mln. aan rente en dividend binnenkomt. Jaarlijks wordt € 1 mln. toegevoegd aan de reserve. In afwachting van nadere besluitvorming wordt het rendement toegevoegd aan de reserve. Dit is volgens PS besluit 26 februari 2020.
R. Groot onderhoud Gebouwen	De reserve groot onderhoud gebouwen is bestemd om de eventuele meer- of minderkosten van het groot onderhoud gebouwen te verrekenen.
R. Groot onderhoud Wegen	De reserve groot onderhoud wegen is bestemd om de eventuele meer- of minderkosten van het groot onderhoud wegen te verrekenen.
R. Groot onderhoud Water	De reserve groot onderhoud water is bestemd om de eventuele meer- of minderkosten van het groot onderhoud water te verrekenen.
R. Risicoreserve strategische grondvoorraad	Vanuit de risicoreserve strategische grondvoorraad zal bij een negatieve marktprijsontwikkeling van de aankopen strategische gronden een risicovoorziening strategische grondvoorraad worden gevormd.
R. Beklemd reserves verstrekte subsidie	Deze reserve is gevormd naar aanleiding van de stelselwijzigging subsidielastneming en is volledig belegd.
R. Tijdelijke budgetten	De tijdelijke budgetten worden in twee categorieën ingedeeld: A en B Voor elke categorie gelden specifieke spelregels voor het aangaan van verplichtingen en voor de zogenoemde jaarovergang; het reserveren van resterende middelen opdat deze voor de oorspronkelijke doelen ingezet kunnen blijven worden. Dit is geregeld in de nota Uitvoering begroting. De reserve is volledig belegd.

Overzicht en verloop voorziening	1-1-2020	mutatie		31-12-2020
		toevoeging	aanwending	
V. Waardeoverdracht pensioenen GS leden	8.506.075	140.972	0	8.647.048
V. Vrijwillige mobiliteit personeel	303.758	0	121.517	182.242
V. LVP project Baarderaderadeel LGR	10.641	0	0	10.641
V. Legaat van Harinxma thoe Sloten	22.619	454	113	22.960
V. Jorritsma-Boschmafonds	130.153	651	0	130.804
V. Buma-legaten	159.919	5.790	5.790	159.919
V. Grondwaterplan	786.953	810.171	336.806	1.260.318
	9.920.119	958.039	464.226	10.413.932

Stand van zaken voorzieningen

V. Waardeoverdracht pensioenen GS-leden
 Risicovoorziening. Ter dekking van betaling van afkoopsommen aan ABP voor pensioenen van GS-leden.
 V. Vrijwillige mobiliteit personeel
 Voorziening gevormd om de eventuele belasting voor personeelsleden die gebruik maken van vrijwillige mobiliteit af te dekken.
 V. LVP project Baarderaderadeel LGR
 Voorziening is gevormd om eventuele aanspraken van landeigenaren in verband met ruilverkaveling in het verleden te kunnen voldoen.
 V. Legaat van Harinxma thoe Sloten
 Legaat ten behoeve van onderhoud van een kamer in het Fries Museum.
 V. Jorritsma-Boschmafonds
 Fonds gevormd door een legaat ten behoeve van uitkering aan studenten.
 V. Buma-legaten
 Legaat ten behoeve van de provinciale bibliotheek, Tresoar.
 V. Grondwaterplan
 Aan deze voorziening wordt jaarlijks de opbrengsten grondwaterbelasting toegevoegd.

Langlopende schulden	1-1-2020	vermeerdering	aflossingen	31-12-2020
Onderhandse leningen van banken en financiële instellingen	0			0
Door derden belegde gelden	75.000		37.500	37.500
Waarborgsommen	50.600			50.600

Stand van zaken langlopende schulden

Door derden belegde gelden
 Samen met de provincie Drenthe is er een lening in het kader van duurzame energie verstrekt. De administratie wordt hier gevoerd.

Vlottende passiva

Kortlopende schulden	1-1-2020	vermeerdering	vermindering	31-12-2020
Kasgeldleningen	0			0
Crediteuren	24.713.633		3.616.264	21.097.369
Nog te betalen subsidies	14.594.549	20.137.962		34.732.511
Nog te betalen overig	6.967.142		377.217	6.589.925
Overige schulden	25.724		24.031	1.692
Nationaal Restauratiefonds voorschotten	3.635.910	760.583		4.396.493
Rekening Courant Nazorg fonds	14.816.070	622.943		15.439.013
Rekening courant Vermilion en Frisia	1.651.593		10.557	1.641.036
	66.404.622	21.521.487	4.028.069	83.898.038

Overlopende passiva (OP)	1-1-2020	mutatie toevoeging	aanwending	31-12-2020
Vooruitontvangen bijdragen van de EU				
OP Topattractie Subs Toerisme Natuurlijk STINAF	333.043	0	0	333.043
OP Life Alde Feanen N2000 voorbereiding	686.126	0	571.875	114.251
vooruitontvangen bijdrage De Nieuwe Afsluitstuk	694.931		283.303	411.628
	1.714.100	0	855.179	858.921,56

Vooruitontvangen bijdragen van het Rijk

OP Startsubs bestuurlijke strafbeschikking milieu	110.267	0	110.267	0
OP Actieplan geluid	15.497	77.573	0	93.070
OP Regionale aanpak laadinfrastructuur	0	1.627.471	0	1.627.471
OP Flexibele inzet woningbouw	0	274.084	0	274.084
OP Impulsgelden	0	17.563.223	0	17.563.223
OP IMF Pilot innovatiebudget Open Poen	0	202.893	0	202.893
OP Culturele voorzieningen provincies 2020	0	1.396.319	0	1.396.319
OP Ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed	0	1.961.150	0	1.961.150
OP Beschikbaarheidsverzoeding OV 2020	0	955.220	0	955.220
OP Snelfietsroutes 2020-2022	0	1.074.000	0	1.074.000
OP Fiets in de Keten 2018-2022	0	338.431	0	338.431
OP 4e trein Sneek Leeuwarden 2020-2022	0	661.835	0	661.835
OP Innovatiebudget BZK stikstof	0	198.264	0	198.264
OP MKB-deal Skillsbooster	0	347.934	0	347.934
vooruitontvangen activa	18.369.221		17.728.733	640.488
	18.494.985	26.678.397	17.839.000	27.334.382

Vooruitontvangen bijdragen van overige overheid

OP RCW diverse reserveringen	27.074	127.195	0	154.268
OP Wadlopen	114.906	0	57.755	57.151
OP SCW Secretariaat Stuurgroep Waddenprovincies	39.466	3.845	0	43.311
OP RSP Mobiliteitsfonds via SNN	29.440.938	942.046	21.610.343	8.772.641
OP RSP Concrete infra proj gemeentelijke bijdrage	3.817.331	0	0	3.817.331
OP RSP Mobiliteits infra proj gemeentelijke bijdr	874.068	0	0	874.068
OP Nog af te sluiten weidevogelcompensatie	2.115.784	369.202	0	2.484.986
OP Fries Bestuursakkoord Waterketen 2016-2020.	110.449	60.430	0	170.878
OP POP 3 ANLB Leeftgebied water SP 2019	500.000	0	234.549	265.451
OP Deltaprogramma Waddengebied	56.076	59.949	0	116.025
OP Weidevogelcompensatie	1.610.245	0	136.095	1.474.150
OP P29C POP3 Subsidie Kavelruil	0	825.086	825.086	0
OP NP 21 POP3 plaggien watercrassula op Terschelling	0	1.307.494	1.307.494	0
OP Leader/POP 3 Lopende kosten	0	107.737	107.737	0
OP Economic Board Noord Nederland	0	125.000	125.000	0
OP NP 21 POP3 Fluessen en Morra	0	20.768	0	20.768
diverse oa bijdragen activa	4.503.629		441.680	4.061.949
	43.209.965	3.948.751	24.845.740	22.312.977

Overige overlopende passiva

overig	3.375	4.110.080		4.113.455
	3.375	4.110.080	0	4.113.455
	63.422.425	34.737.228	43.539.918	54.619.736

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

De verplichtingen, voortvloeiende uit het waarborgen van geldleningen, zijn conform de BBV op de balans vermeld, maar maken er geen deel van uit. De provincie heeft zich garant gesteld voor de rente en aflossing van door diverse instellingen aangegane geldleningen.

	1-1-2020	31-12-2020
Leasecontract decentrale kopieerapparaten	112.788	72.981
Leasecontracten dienstauto's	1.697.247	1.782.893
Huurovereenkomst parkeergarage per jaar	500.000	500.000
RVO verplichtingen functieverandering	9.532.916	9.133.398
RVO subsidieverplichtingen natuurbeheer	15.545.637	14.255.520
RVO collectief agrarisch natuurbeheer	355.662	36.785
Groenfonds convenantsleningen	5.128.472	3.823.854
Bankgarantie Fryslân Hurde wyn	6.856.396	6.856.396
Een specificatie van de gewaarborgde geldleningen is opgenomen in bijlage 5.2	11.050.330	10.209.968

RVO. In verband met het in 2014 afgesloten Natuurpact is de verantwoordelijkheid voor de afwikkeling van de subsidieverplichtingen voor natuurontwikkeling en -beheer over gegaan van het Rijk (DLG) naar de provincies. In voorgaande jaren zijn door de DLG subsidieverplichtingen voor functieverandering en beheer aangegaan. Deze verplichtingen worden namens de provincies afgewikkeld via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Staatsbosbeheer. De provincie heeft in 2014 een beschikking voor 6 jaar afgegeven aan Staatsbosbeheer voor het natuur- en landschapsbeheer. Groenfonds. De provincie heeft een doorbetalingsverplichting van rente en aflossingsbedragen van leningen aan het Nationaal Groenfonds. Deze leningen zijn in 1999 tot stand gekomen door een convenant tussen het Rijk en de provincies in het kader van natuurontwikkeling. De provincie Fryslân heeft op 31 december 2020 een restschuld van €3,8 miljoen. Tot en met 2023 dient de provincie jaarlijks € 1,3 miljoen aan rente en aflossing te betalen waarvoor ze in het provinciefonds volledig wordt gecompenseerd. Het totaal nog te betalen bedrag is als niet uit de balans blijvende verplichting opgevoerd. Vanwege de financieringsconstructie is de resterende schuld niet opgenomen als langlopende schuld in de balans maar als niet uit de balans blijvende verplichting.

Financiële verplichtingen

Het beleid en de financiële spelregels voor de tijdelijke budgetten staan in de Nota Uitvoering Begroting 2016. Zie ook onderdeel 3 Tijdelijke budgetten.

2 5 Gebeurtenis na balansdatum

Geen.

2 6 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Provincie Fryslân van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2020 voor Provincie Fryslân is € 201.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Uitzondering hierop is het WNT-maximum voor de leden van Raad van Toezicht / Raad van Commissarissen; dit bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum.

Bezoldiging topfunctionarissen

bedragen x € 1	Regina Elbrich Bouius-Riemersma	Arnold Rosier
	provinciesecretaris/algemeen directeur	griffier
Functiegegevens		
Aanvang en einde functievervulling in 2020	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	148.008	107.996
Beloningen betaalbaar op termijn	21.127	20.458
Subtotaal	169.135	128.455
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	201.000	201.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-
Bezoldiging 2020	169.135	128.455
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t	n.v.t

	Regina Elbrich Bouius- Riemersma	Arnold Rosier	Gerben Willem Huisman
bedragen x € 1			
Gegevens 2019			
Aanvang en einde functievervulling in 2019	1/1 - 31/12	1/4-31/12	1/1-31/3
Omvang dienstverband 2019 (in fte)	1	1	1
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	145.650	98.888	27.136
Beloningen betaalbaar op termijn	20.160	12.534	4.654
	<u>165.810</u>	<u>111.423</u>	<u>31.789</u>
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	194.000	146.164	47.836
Bezoldiging 2019	<u>165.810</u>	<u>111.423</u>	<u>31.789</u>

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2020 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen.

2.7 Begrotingsonrechtmatigheid

De begrotingsrechtmatigheid heeft betrekking op het financiële handelen binnen het kader van de geautoriseerde begroting. Dit wordt formeel als volgt omschreven:

“Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten (exploitatie), alsmede de balansposten (investeringen), dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma's (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maxima voor de lasten vermeld die door Provinciale Staten zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag alsmede het begrotingsjaar van belang zijn.”

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) dienen de afwijkingen in de jaarrekening herkenbaar te worden opgenomen en van een toelichting te worden voorzien. Als blijkt dat de gerealiseerde uitgaven op programmaniveau hoger zijn dan geautoriseerd, is er sprake van begrotingsonrechtmatigheid. Er zijn verschillende typen begrotingsoverschrijdingen. Overschrijdingen, die binnen de beleidskaders van Provinciale Staten passen worden in het accountantsoordeel niet meegewogen.

Overschrijdingen die gedurende het jaar bekend werden zijn in 2020 aan Provinciale Staten voorgelegd, bijvoorbeeld via de bestuursrapportages. Nog niet geautoriseerde overschrijdingen worden in de jaarstukken toegelicht en worden door de vaststelling van de jaarrekening door Provinciale Staten alsnog geautoriseerd.

De verschillen tussen de geautoriseerde lasten en de gerealiseerde lasten worden hieronder per programma weergegeven.

programma lasten x €1.000,-	begroting na wijziging	rekening	afwijking	jaarover- gang 2020 - 2021	saldo
1 Bestuur	36.819	36.587	232		232
2 Infrastructuur	112.181	98.427	13.753	20.097	-6.344
3 Omgeving	108.483	82.393	26.091	5.223	20.868
4 Economie	32.549	34.975	-2.426	-5.699	3.273 *)
5 Mienskip	60.846	56.426	4.420	3.793	627
6 Bedrijfsvoering	73.233	79.554	-6.321	-2.706	-3.616 *)
7 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien Begrotingsruimte	14.532	6.957	7.575	5.059	2.516
	12.202	0	12.202		12.202
	450.844	395.318	55.526	25.767	29.759

*) Toe te lichten overschrijdingen

In de kolom 'Jaarovergang' worden de bedragen weergegeven die nog niet in 2020 zijn besteed of ontvangen en volgens de spelregels voor tijdelijke budgetten gereserveerd mogen worden voor besteding in volgende jaren zodat de betreffende, door Provinciale Staten gestelde, doelen alsnog gerealiseerd kunnen worden.

Bij twee programma's is er sprake van een overschrijding van de geautoriseerde lasten.

Programma

4 Economie

Door de stelselwijziging lastneming subsidie is een subsidiebedrag als last opgenomen die niet begroot was in 2020. Via de reserve tijdelijk budget wordt dit verrekend met de beschikbare budgetten in 2021.

6 Bedrijfsvoering

De overbesteding in dit programma wordt veroorzaakt door extra lasten capaciteit. Conform afspraak wordt dit verrekend met de reserve capaciteit. De beschikking over de reserve is, volgens afspraak, niet begroot. Verder is er bij het tijdelijk budget Energieneutraal provinciale gebouwen een negatief bedrag begroot. Via de reserve tijdelijk budget wordt dit verrekend met de beschikbare budgetten in 2021.

2 8 Toelichting rekeningresultaat

x €1.000,-		
1	Structurele budgetten	18.633
2	Tijdelijke budgetten	12.322
3	Reserves	1.559
4	Voorzieningen	261
5	Overlopende Passiva	-2
		<u>32.772</u>
Begrotingssaldo		12.202
1 Structurele budgetten		<u>6.431</u>
B0102	Gedeputeerde Staten	111
B0202	Verbetering infrastructuur	247
B0203	Instandhouding provinciale infrastructuur	2.158
B0204	Openbaar vervoer	1.621
B0304	Water en milieu	420
B0401	Innovatie en circulaire economie	-133
B0404	Noordelijke/landelijke/Europese samenwerking en lobby	126
B0405	Toerisme en recreatie	299
B0501	Leefomgeving	101
B0503	Taal, media, onderwijs en letteren	-149
B0601	Mensen	300
B0602	Middelen	1.156
B0704	Financieringsrente	-313
B0708	Onvoorzien	337
	Overige budgetten	151
2 Tijdelijke budgetten		<u>12.322</u>
Dit bedrag bestaat uit vrijval van tijdelijke budgetten. Dit als gevolg van eindige projecten en opdrachten. Het betreft hier onder andere:		
B0201	Beleid en verkeersveiligheid	415 *
B0304	Water en milieu	6.165 *
	Versterking (internationaal) ondernemerschap en vestigingsklimaat	400
B0402	vestigingsklimaat	400
B0403	Economische structuurversterking	191
B0706	Overige algemene dekkingsmiddelen	4.802 *
	overige beleidsvelden	307
3 Reserves		<u>1.559</u>
B0601	Mensen	
Aan de investeringsprojecten zijn minder bedrijfsvoeringskosten toegerekend. Daardoor is de vorming van de dekkingsreserve minder hoog dan begroot.		

4 Voorzieningen		<u><u>261</u></u>
B0102	Gedeputeerde Staten	
	Vorming voorziening penioenen (oud) GS leden	-141
B0305	Energietransitie	
	Vrijval lening Energy Challenge	38
B0706	Overige algemene dekkingsmiddelen	
	Vorming voorziening lening Thialf minder hoog dan begroot	383 *

* Voor deze posten wordt voorgesteld om de vrijval (deels) via de resultaatbestemming opnieuw beschikbaar te stellen. Het betreft de volgende vier voorstellen:

- Onbeveiligde spooroverwegen € 415.000 (B0201)
- Bodemconvenant € 2,775 mln. (B0304)
- Gebiedsontwikkeling WTC fase 2 € 4,4 mln. (B0706)
- Voorziening Thialf (overbruggingskrediet) € 376.000 (B0706)

2 9 Berekening benutting drempelbedrag SKB

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)		Verslagjaar	2020			
1	Drempelbedrag	3.211.103				
			Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
2	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	864.059	1.364.946	870.030	1.458.852	
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	2.347.043	1.846.157	2.341.073	1.752.250	
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0	
(1) Berekening drempelbedrag		Verslagjaar	2020			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	428.147				
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	428.147				
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	0				
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	3.211				
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen			Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	78.629	124.210	80.043	134.214	
(5b)	Dagen in het kwartaal	91	91	92	92	
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	864	1.365	870	1.459	

Het drempelbedrag is het bedrag aan liquide middelen dat (gemiddeld) per kwartaal buiten de schatkist mag worden gehouden. De hoogte van het drempelbedrag hangt af van de omvang van de begroting. De drempel is gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen. Indien het begrotingstotaal hoger is dan € 500 miljoen is de drempel gelijk aan € 3,75 miljoen plus 0,2% van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat.

Per kwartaal mag het gemiddelde van de (liquide) middelen die de decentrale overheid dagelijks buiten de schatkist laat niet boven het drempelbedrag uitkomen. Provincie Fryslân is in 2020 binnen het drempelbedrag gebleven. De liquide middelen die buiten de schatkist zijn aangehouden, zijn enkel gebruikt voor het betalingsverkeer.

3 Totaal tijdelijke budgetten 2020

	balans 01-01-2020	primitieve begroting	jaarovergang 2019-2020	mutatie reserve gedurende 2020	jaarovergang 2020-2021	balans 31-12-2020
tijdelijk budget A	74.361.990	-27.133.800	-31.573.739	27.007.649	17.399.700	60.103.800
tijdelijk budget B	41.510.206	-18.695.700	-5.014.129	18.705.728	-8.350.400	28.155.705
Reserve *)	28.239.020	-1.222.900	-22.751.004	-4.183.268	16.330.400	16.370.248
	144.111.216	-47.052.400	-59.338.872	41.530.109	25.379.700	104.629.753

*) In de post reserve is opgenomen de mutatie reserve breed cofinancieringsbudget en jaarovergang structurele budgetten. Deze reserves hebben een jaarovergang gelijk aan de tijdelijke budgetten.

Verloop reserve tijdelijke budgetten 2020

	31-12-2019	1-1-2020	vormen	beschikken	31-12-2020
tijdelijk budget A	74.361.990	74.361.990	20.465.519	34.723.709	60.103.800
tijdelijk budget B	41.510.206	41.510.206	19.840.562	33.195.063	28.155.705
Reserve	28.239.020	28.239.020	17.667.901	29.536.673	16.370.248
	144.111.216	144.111.216	57.973.982	97.455.445	104.629.753

Afwikkeling reserve komende jaren

	1-1-2021	2021	2022	2023	2024	2025 ev	Eindsaldo
tijdelijk budget A	60.103.800	-49.023.200	-6.516.000	-3.295.900	-1.268.700	0	0
tijdelijk budget B	28.155.705	-14.360.600	-5.430.500	-8.019.000	-345.600	0	5
Reserve	16.370.248	-20.540.400	1.142.800	8.138.000	-2.044.800	-3.065.800	48
	104.629.753	-83.924.200	-10.803.700	-3.176.900	-3.659.100	-3.065.800	53

3 Tijdelijke budgetten 2020

De tijdelijke budgetten zijn ingedeeld in twee categorieën namelijk:

Categorie A: Overeenkomsten met medeoverheden en andere partijen

Hierbij is een overeenkomst met derden gesloten waarbij is vastgelegd wat de gewenste resultaten zijn en wat de bijdragen van de verschillende partijen zijn.

Bij deze categorie blijven de begrote middelen beschikbaar voor deze projecten gedurende de looptijd van de overeenkomst. Eventueel niet bestede gelden gaat mee als budget naar het volgende jaar. Deze mutatie verloopt via de reserve tijdelijke budgetten.

In het geval dat er een overbesteding is na besteding dan zal de overbesteding ten laste komen van het volgende jaar. In dat geval wordt het budget van het volgende jaar afgeboekt en wordt de reserve tijdelijk budget gevormd.

Categorie B: Overige tijdelijke budgetten

Dit betreft tijdelijke budgetten waar geen overeenkomst met derden aan ten grondslag ligt. Bij deze tijdelijke budgetten mogen meerjarige verplichtingen aangegaan worden.

Aan het eind van het jaar vallen niet bestede gelden vrij naar het rekeningsaldo.

In het geval dat er een overbesteding is na besteding dan zal de overbesteding ten laste komen van het volgende jaar. In dat geval wordt het budget van het volgende jaar afgeboekt en wordt de reserve tijdelijk budget gevormd.

Samenvatting tijdelijke budgetten

Hieronder wordt in hoofdlijnen het verloop van de tijdelijke budgetten in 2020 weergegeven, ter vergelijking zijn ook de cijfers over 2019 opgenomen:

Toelichting x € 1mln		Rekening 2019	Rekening 2020
Begroting		118	123
Jaarovergang voorgaand jaar	Betreft met name nog openstaande subsidieverplichtingen	37	37
1 ^e berap	Kasritmewijziging	-9	-8
2 ^e berap	Kasritmewijziging	27	-18
Overige wijzigingen		-3	1
Begroting na wijziging		170	135
Betaald		129	125
Openstaande subsidieverplichtingen	Gaan mee met budget naar volgend jaar	5	
Openstaande subsidieplafonds	Gaan mee met budget naar volgend jaar	3	3
Saldo lasten		33	10
Saldo baten		0	
Totaal saldo tijdelijke budgetten		33	18
Verrekening met volgend jaar	Dit bedrag wordt toegevoegd aan het budget in het volgende jaar	29	6
Vrijval in rekeningsaldo		4	12

Voortgang tijdelijke budgetten op detailniveau

Het overzicht tijdelijke budgetten geeft inzicht in zowel de inkomsten als uitgaven van de tijdelijke budgetten in 2020. Daarnaast worden de kasritmewijzigingen bij de 1e en 2e berap en de overige wijzigingen aangegeven. De tijdelijke budgetten categorie B met een saldo uitgaven/inkomsten groter dan € 200.000 worden per categorie toegelicht. De tijdelijke budgetten categorie A met verrekeningen met 2020 groter dan € 500.000 worden toegelicht.

Categorie B

Tijdelijke budgetten 2020			Inkomsten			Uitgaven					Subsidie-		Uitgaven -		Verrekening		Rekening-	
Bel.			Begroot	Besteed	Saldo	Begroot	Wijziging	Wijziging	Wijziging	Overige	Begroot	Betaald	Saldo voor	plafond	Saldo na	Inkomsten	met 2021	saldo
veld	Naam	x € 1.000				voor	jaarovergang	1e berap	2e berap	wijzigingen	na		subsidie-		subsidie-			
						wijziging	2019/2020				wijziging	plafond	plafond					
		Eindig 2020 categorie B																
V0134	B 1.5	Stuurgroep Waddenprovincies	0	0	0	50					50	1	49		49	49		49
V0061	B 3.1	Weidevogellandschappen	0	0	0	480	4			165	649	655	-6		-6	-6		-6
V0200	B 3.1	Insectennetwerk	0	0	0	175				-75	100	89	11	3	8	8		8
V0274	B 3.1	Bestuurlijke fusie Landschapsbeheer Friesland en It Fryske Gea	0	0	0				590		590	582	8		8	8		8
V0105	B 3.2	Akkerbouwacademie crop chain	0	0	0	250			93	-250	93	60	33		33	33		33
V0071	B 3.4	Duurzaam door	0	0	0	30			-30		0	0	0		0	0		0
V0128	B 3.4	Impuls Omgevingsveiligheid IOV	18	17	-1		-7		18	147	158	164	-6		-6	-7		-7
V0180	B 3.4	Jong leren eten	0	50	50	40	3		33		76	120	-44		-44	6		6
V0265	B 3.4	Stikteam IPO stikstof	0	0	0				364		364	364	0		0	0		0
V0273	B 3.4	Opruiming drugsafval	0	0	0					50	50	8	42	42	0	0		0
V0016	B 3.5	Duurzame energie	0	0	0					80	80	79	1		1	1		1
V0159	B 3.5	Vorbereiding Windpark Fryslân	0	0	0							2	-2		-2	-2		-2
V0207	B 3.5	Energiebesparingsmaatregelen	0	0	0	300			-200		100	102	-2		-2	-2		-2
V0256	B 3.5	Regionale energiestrategie RES	0	0	0					123	123	123	0		0	0		0
V0132	B 3.6	Omgevingsvisie	0	0	0	150					150	73	77		77	77		77
V0198	B 4.1	Innovatie steiger visserijhaven Harlingen	0	0	0	250			250		500	500	0		0	0		0
V0170	B 4.2	De ondernemer centraal	0	0	0	400					400	0	400		400	400		400
V0118	B 4.5	Gastvrij Fryslan	0	0	0	40	60			-60	40	29	11		11	11		11
V0176	B 5.2	Proceskosten LF2018	0	0	0							150	-150		-150	-150		-150
		Totaal eindig 2020 categorie B	18	67	49	2.165	59	364	754	180	3.522	3.100	422	45	376	425	0	425

Toelichting eindige tijdelijke budgetten categorie B

De tijdelijke budgetten die aan het eind van het jaar een saldo van meer dan € 0,2 mln. hebben worden hieronder toegelicht.

Programma 4

Het tijdelijk budget Ondernemer Centraal is niet in zijn geheel beschikt, omdat er een correctie op verrekenbare BTW is toegepast en de beschikking dus lager uitvalt. Hierdoor leidt dit tot een vrijval van ca. € 400.000,-. Het betreft voor de periode 2017-2020 een plusbudget op het watercampus actieplan. Deze plus is in de kadernota 2018 door PS aanvullend beschikbaar gesteld op het reeds toegewezen bedrag van € 6 mln. euro om drie pijlers van het actieplan extra te ondersteunen.

Categorie A

Tijdelijke budgetten 2020			Inkomsten								Uitgaven				Uitgaven - Verrekening		Rekening-	
Bel. veld	Naam	x € 1.000	Begroot	Besteed	Saldo	Begroot voor wijziging	Wijziging jaarovergang 2019/2020	Wijziging 1e berap	Wijziging 2e berap	Overige wijzigingen	Begroot na wijziging	Betaald	Saldo voor subsidie-plafond	Subsidie-plafond	Saldo na subsidie-plafond	Inkomsten	met 2021	saldo
Categorie A																		
V0155	A 1.5	Decentralisatie uitkering Waddenfonds	0	0	0	28.878					28.878	28.878	0		0	0		0
V0045	A 2.2	RSP concrete infraprojecten	17.729	28.979	11.250	16.000	6.022	10.215	-10.000	1.763	24.000	15.725	8.275		8.275	19.525	19.525	0
V0073	A 2.2	NUON Investeringsagenda Drachten - Heerenveen	3	3	0		22		100	3	125	124	1		1	1	1	0
V0003	A 2.4	Agenda netwerk Noord Oost fase 1	0	0	0		51				51	0	51		51	51	51	0
V0043	A 3.1	Gebiedsontwikkeling Franekeradeel - Harlingen	0	0	0	1.400		-540			860	860	0		0	0		0
V0213	A 3.2	Regiodeal Natuurinclusieve landbouw	120	342	222		2.642	-2.192		120	570	157	414		414	635	635	0
V0147	A 3.3	Kaderrichtlijn water	0	0	0		322				0	0	0		0	0		0
V0126	A 3.4	DU Deltaprogramma zoetwater	0	23	23		80			67	147	80	67		67	89	89	0
V0147	A 3.4	Kaderrichtlijn water	189	189	0	1.033	660	-1.500	565	431	1.188	1.033	155	187	-32	-32	-32	0
V0191	A 3.4	Bestuursovereenkomst versterken Friese IJsselmeerkust	0	0	0	975	87	-1.300	625		387	166	222		222	222	222	0
V0121	A 3.5	RSP REP Provinciefonds Energy Valley clusterorganisatie	126	126	0					126	126	126	0		0	0		0
V0066	A 4.1	Innovatiecluster Drachten	0	0	0	898		-356	931	356	1.829	2.368	-538		-538	-538	-538	0
V0047	A 4.3	REP Wetsus fase 1	0	0	0	2.514	27		652		3.192	3.192	0		0	0	0	0
V0066	A 4.3	Innovatiecluster Drachten	0	0	0		1.324			-356	967	818	149		149	149	149	0
V0079	A 4.3	Breedband	814	793	-21	3.252			-2.438		814	793	21		21	0		0
V0094	A 4.3	RUG Campus Fryslân	0	0	0	3.823	3.034		-297		6.560	11.598	-5.038		-5.038	-5.038	-5.038	0
V0214	A 4.3	Regiodeal NOF Versnellingsagenda	0	0	0		300		-5.700	5.400	0	0	0		0	0		0
V0037	A 4.5	REP Friese Meren Project	0	0	0		1.123		-544		579	579	0		0	0		0
V0003	A 5.1	Agenda netwerk Noord Oost fase 1	170	144	-25		2.550	408			2.958	2.407	551		551	525	525	0
V0037	A 5.1	REP Friese Meren Project	0	0	0		462				462	462	0		0	0		0
V0078	A 5.1	Kansen in Kernen	0	0	0		1.456		1.580		3.036	3.036	0		0	0		0
V0082	A 5.1	Bestuursovereenkomst Lauwersmeer	150	150	0		251	50		150	451	188	264		264	264	264	0
V0214	A 5.1	Regiodeal NOF Versnellingsagenda	0	0	0				1.825		1.825	962	863		863	863	863	0
V0257	A 5.1	DU Regiodeal Holwerd aan zee	164	0	-164		86	200	307		593	169	424		424	260	260	0
V0175	A 5.2	LF2028	105	103	-2	2.000	674		278		2.952	2.714	238		238	236	236	0
V0214	A 7.6	Regiodeal NOF Versnellingsagenda	0	0	0		5.400			-5.400	0	0	0		0	0		0
V0257	A 7.6	DU Regiodeal Holwerd aan zee	0	0	0	3.000	5.000	-8.000			0	0	0		0	0		0
Totaal categorie A			19.568	30.851	11.282	63.772	31.574	-3.016	-12.116	2.337	82.551	76.434	6.117	187	5.930	17.213	17.213	0

Toelichting tijdelijke budgetten categorie A

De tijdelijke budgetten die aan het eind van het jaar een saldo hebben dat verrekend wordt met 2021 en hoger is dan € 0,5 mln. worden hieronder toegelicht.

Programma 2

RSP concrete infraprojecten

De onderbesteding wordt door zowel lagere lasten als hoger baten veroorzaakt.

In 2020 is op de valreep van het ministerie de laatste termijn als bijdrage aan de realisatie van de extra snelheidstrein Leeuwarden- Groningen ad € 11,2 mln ontvangen. Dit bedrag wordt in 2021 via een begrotingswijziging ook in de begroting op het onderdeel RSP concrete projecten opgenomen. Het bedrag is nodig om de extra snelheidstrein Groningen- Leeuwarden te realiseren.

De concrete RSP projecten zitten behoudens de Werpsterhoeke in een afrondende fase. De afrondende onderdelen zoals oplossen zoute kwel, aanpassingen rotonde Marssum, afrekening met de hoofdaannemers zijn in uitvoering opgeschoven naar 2021. De RSP bijdrage is de dekkingsbron voor het slotstuk van de projectkosten.

Programma 3

Regiodeal NIL

In 2020 heeft de provincie Groningen, als penvoerder van de Regio Deal NIL, geen bijdrage bij de provincie Fryslân opgevraagd. Dit bleek niet nodig te zijn, aangezien de bestedingen in 2020 ten laste gebracht zijn van eerder ontvangen Friese middelen in 2019. In december 2020 heeft de stuurgroep Regio Deal NIL een besluit genomen over het uitvoeringsplan Veenweide, begin maart 2021 volgt besluitvorming over 2 andere Friese gebieden binnen de Regio Deal. Dit leidt tot bestedingen in 2021. Dan zal ook de Friese cofinanciering opgevraagd worden.

Programma 4

Innovatiecluster Drachten

De overschrijding wordt verklaard vanuit de stelselwijziging lastneming subsidies. De verplichtingen die voor volgende jaren aangegaan zijn, zijn cf. de nieuwe werkwijze ten laste van 2020 gebracht. Bij de 1e berap 2021 zullen de budgetten van de volgende jaren hier ten gunste van het begrotingssaldo op aangepast worden, waardoor deze stelselwijziging budgettair neutraal is over de jaren 2020 en verder.

RUG campus Fryslân

De overschrijding wordt verklaard vanuit de stelselwijziging lastneming subsidies. De verplichtingen die voor volgende jaren aangegaan zijn, zijn cf. de nieuwe werkwijze ten laste van 2020 gebracht. Bij de 1e berap 2021 zullen de budgetten van de volgende jaren hier ten gunste van het begrotingssaldo op aangepast worden, waardoor deze stelselwijziging budgettair neutraal is over de jaren 2020 en verder.

Programma 5

Agenda Netwerk Noord Oost fase 1

Eind december is er nog een deelproject lager vastgesteld. Cf. de systematiek van de categorie A is dit saldo meegegaan naar 2021. Bij de 1e berap 2021 zal de vrijval naar het begrotingssaldo geboekt worden.

Regiodeal NOF Versnellingsagenda

De gemeente heeft per abuis nog geen factuur gestuurd voor de bijdrage over 2019. Inmiddels is afgesproken dat deze in 2021 alsnog ingediend en betaald wordt.

Categorie B

Tijdelijke budgetten 2020				Inkomsten			Uitgaven					Subsidie-		Uitgaven -		Verrekening	Rekening-	
Bel.	Naam	x € 1.000	Begroot	Besteed	Saldo	Begroot voor wijziging	Wijziging jaarovergang 2019/2020	Wijziging 1e berap	Wijziging 2e berap	Overige wijzigingen	Begroot na wijziging	Betaald	Saldo voor subsidie-plafond	plafond	Saldo na subsidie-plafond	Inkomsten met 2021	met 2021	saldo
	Categorie B																	
V0024	B 1.1	It Steatekomitee Frysk	0	0	0					10	10	1	9		9	9		9
V0208	B 1.5	Vervolg Programma naar een Rijke Waddenzee PRW	0	0	0	142					142	142	0		0	0		0
V0189	B 2.1	Onbeveiligde overwegen	0	0	0	250		165			415	0	415		415	415		415
V0190	B 2.1	Bestrijding fietsonveiligheid	0	0	0	1.825		-665	0		1.160	600	560	680	-120	-120		-120
V0221	B 2.1	N354 Sneek-Leeuwarden planstudie	0	0	0	50		-25			25	26	-1		-1	-1		-1
V0222	B 2.1	Aquaduct Bolsward planstudie	0	0	0	100		-100			0	0	0		0	0		0
V0224	B 2.1	Lelylijn onderzoek	0	0	0	50					50	52	-2		-2	-2		-2
V0225	B 2.1	Verkeersveiligheid educatie	0	0	0	250					250	250	0		0	0		0
V0226	B 2.1	Van Harinxmakanaal spooraquaduct planstudie	0	0	0	50		-15			35	72	-37		-37	-37		-37
V0172	B 2.2	Extra inzet bereikbaarheid	0	0	0	160	800	200			1.160	1.160	0		0	0		0
V0130	B 2.3	Project onrechtmatig gebruik	0	0	0	51		-40			11	5	5		5	5		5
V0185	B 2.3	Dieptepeilingen Friese meren	0	0	0	45		-15			30	27	3		3	3		3
V0276	B 2.4	Proef HVO biodiesel in treinconcessie	0	0	0			217			217	217	0		0	0		0
V0011	B 3.1	Decentralisatie uitkering bodemsanering	0	0	0					120	120	111	9	9	0	0		0
V0028	B 3.1	Programma pMJP: ympuls foar it Fryske plattelan	0	0	0		5				5	61	-56		-56	-56		-56
V0034	B 3.1	Weidevogelbeleid	0	0	0	1.350		-700		-165	485	584	-99		-99	-99		-99
V0136	B 3.1	Faunabeheereenheid	0	0	0	300					300	293	7		7	7		7
V0187	B 3.1	Reparatie rente en aflossing convenantsleningen Groenfonds	0	0	0	1.300		5			1.305	1.305	0		0	0		0
V0220	B 3.1	Biodiversiteit	0	0	0	500		-210	100		390	283	107	2	105	105		105
V0080	B 3.2	Landbouwagonde 2014-2020	0	0	0		24				24	13	11		11	11		11
V0106	B 3.2	Transitie natuurinclusieve landbouw	0	0	0	325	-8	227	0	0	543	685	-142		-142	-142		-142
V0163	B 3.2	Transitiefonds landbouw	0	0	0	950	-43	-907			0	0	0		0	0		0
V0230	B 3.2	Landbouwagonde met Dairy Valley	0	0	0	250		-250			0	21	-21		-21	-21		-21
V0261	B 3.2	Potato valley	0	0	0			-250	250		0	0	0		0	0		0
V0108	B 3.3	Veenweidevisie	0	99	99	1.645	21	1.500	-1.619	25	1.572	2.764	-1.192		-1.192	-1.093		-1.093
V0252	B 3.3	Klimaatenvelop 2019 veenweide	0	0	0	200		-194			6	9	-3		-3	-3		-3
V0011	B 3.4	Decentralisatie uitkering bodemsanering	0	0	0	11.182	37	-4.958	-145		6.116	340	5.775		5.775	5.775		5.775
V0077	B 3.4	De Saiter	0	0	0	968		-787			181	171	10		10	10		10
V0192	B 3.4	Knelpunten geluidhinder provinciale wegen	0	0	0	200		-75			125	123	2		2	2		2
V0223	B 3.4	Hegewarren	0	0	0	75		-70			5	30	-25		-25	-25		-25
V0263	B 3.4	Taskforce stikstof	0	0	0		-8	100			92	32	60		60	60		60
V0266	B 3.4	IJsselmeeragenda 2050	0	0	0			100	-50		50	50	0		0	0		0
V0164	B 3.5	Fryske deal	0	0	0	1.500		200			1.700	5.186	-3.486		-3.486	-3.486		-3.486
V0201	B 3.5	Asbest eraf Zonnepanelen erop	0	0	0	100		-70	90		120	150	-30		-30	-30		-30
V0228	B 3.5	Samenwerking energie een loket	2	2	0	440		2	100	0	542	589	-47		-47	-47		-47
V0229	B 3.5	Energiecoaches	0	0	0	360		-300			60	80	-20		-20	-20		-20
V0123	B 4.1	MKB faciliteren/begeleiden	0	0	0					350	350	370	-20		-20	-20		-20
V0124	B 4.1	Arbeidsmarkt/onderwijs en kennisinstellingen/bedrijfsleven	0	0	0	828	107	-56	0		879	1.963	-1.084		-1.084	-1.084		-1.084
V0182	B 4.1	Jaarplan circulair	0	0	0	600	-77			-100	423	409	13		13	13		13
V0193	B 4.1	Circulaire economie	0	0	0	200	64	-102			162	92	70		70	70		70
V0231	B 4.1	Clusters economie	0	0	0	100				100	200	200	0		0	0		0
V0241	B 4.1	Governance	0	0	0	110					110	110	0		0	0		0
V0243	B 4.1	Leef- en woonklimaat	0	0	0	250		-150	-91		9	9	0		0	0		0
V0280	B 4.1	Innofest	0	0	0				0		0	0	0		0	0		0
V0123	B 4.2	MKB faciliteren/begeleiden	0	0	0	200	-97	97	50	-250	0	0	0		0	0		0
V0149	B 4.2	Vestigingsregeling	0	0	0	80	667	-55	-44		648	673	-25		-25	-25		-25
V0157	B 4.2	Ondernemersportaal YNBusiness	0	0	0	327					327	327	0		0	0		0

Tijdelijke budgetten 2020				Inkomsten			Uitgaven							Subsidie-		Uitgaven -		Verrekening	Rekening-
Bel. x € 1.000				Begroot	Besteed	Saldo	Begroot	Wijziging	Wijziging	Wijziging	Overige	Begroot	Betaald	Saldo voor	plafond	Saldo na	Inkomsten	met 2021	saldo
veld	Naam						voor	jaarovergang	1e berap	2e berap	wijzigingen	na		subsidie-	subsidie-				
							wijziging	2019/2020				wijziging		plafond	plafond				
V0235	B	4.2	Ondernemerschap	0	0	0	500		-200	-300		0	0	0	0	0	0	0	0
V0236	B	4.2	Infrastructuur economie	0	0	0	500		-500			0	0	0	0	0	0	0	0
V0124	B	4.3	Arbeidsmarkt/onderwijs en kennisinstellingen/bedrijfsleven	0	0	0	623	25		393	223	1.265	1.290	-25		-25	-25	-25	0
V0199	B	4.3	Investeringskader Waddengebied	0	392	392				196		196	437	-241		-241	151		151
V0243	B	4.3	Leef- en woonklimaat	0	0	0	200			-195		5	3	2		2	2	2	2
V0244	B	4.3	Human capital	0	0	0	200			-200		0	0	0		0	0	0	0
V0267	B	4.3	Breed corona budget	0	0	0					1.725	1.725	1.087	638	600	38	38	38	38
V0231	B	4.4	Clusters economie	0	0	0	1.000			-292		708	708	0		0	0	0	0
V0241	B	4.4	Governance	25	0	-25	75				25	100	100	0		0	-25	-25	0
V0248	B	4.4	Procesgeld team Europa	0	0	0	300	-18				282	213	69		69	69		69
V0249	B	4.5	Recreatie en toerisme	0	0	0	3.250			-1.445	10	1.815	1.790	24		24	24	24	24
V0267	B	4.5	Breed corona budget	0	0	0					1.180	1.180	1.180	0		0	0	0	0
V0278	B	4.5	Friese Meren Project afronding diverse FMP	0	100	100							12	-12		-12	88		88
V0014	B	5.1	Demografische ontwikkelingen	0	0	0	400			-180	0	220	244	-24		-24	-24	-24	0
V0032	B	5.1	Sociaal beleid	0	0	0		263		130		393	347	46		46	46		46
V0053	B	5.1	Nota plattelandsbeleid	0	0	0	510	863		56	0	1.429	1.398	31		31	31		31
V0076	B	5.1	Iepen mienskipfunts Fryslan categorie B	0	0	0	3.345	1.085		609	0	5.039	5.435	-396	342	-737	-737	-738	0
V0086	B	5.1	Kansfonds	0	0	0	414	123		-14		522	538	-16		-16	-16	-16	0
V0092	B	5.1	Monitoring aandachtsgebieden	0	0	0	20	-43	20	242	0	239	434	-195		-195	-195	-195	0
V0115	B	5.1	Fase 2 gebiedsontwikkeling Centrale As	0	0	0	270					270	270	0		0	0		0
V0148	B	5.1	Subsidieregeling stimulering projecten sociale huur	0	0	0		54				54	54	0		0	0		0
V0153	B	5.1	Beleidsbrief CTOS Mei hert, holle en hannen	0	0	0	403					403	403	0		0	0		0
V0158	B	5.1	Herbestemmingsregeling	0	0	0	200	755	-174	-143		638	621	18		18	18		18
V0162	B	5.1	Zwembad De Welle	500	0	-500	1.600		-7.000	5.400		0	0	0		0	-500	-500	0
V0166	B	5.1	Transitiefonds leefbare fysieke omgeving	0	0	0	750	431	-395	363	0	1.149	488	661	686	-25	-25	-25	0
V0218	B	5.1	Procesgeld DOM's	0	0	0	150		-50	-50		50	50	0		0	0	0	0
V0219	B	5.1	Projectsubsidie sociale leefbaarheid	0	0	0	50			80		130	400	-270		-270	-270	-270	0
V0258	B	5.1	Breedtesport	0	0	0				0		0	0	0		0	0		0
V0264	B	5.1	Bluezone	0	0	0				10	6	16	16	0		0	0		0
V0267	B	5.1	Breed corona budget	0	0	0					450	450	456	-6		-6	-6		-6
V0269	B	5.1	Proceskosten IMF-regionale samenwerking	0	0	0							8	-8		-8	-8		-8
V0153	B	5.2	Beleidsbrief CTOS Mei hert, holle en hannen	210	210	0	1.987			-152	-130	1.705	1.693	11		11	11		11
V0168	B	5.2	Restauratie en herbestemming Rijksmonumenten	0	0	0	125					-125	0	0		0	0		0
V0202	B	5.2	Museum Hindeloopen	0	0	0				-400	400	0	0	0		0	0		0
V0203	B	5.2	Willem Barentz	0	0	0		0			24	24	24	0		0	0		0
V0212	B	5.2	75 jaar bevrijding	4	4	0	530	-283	4	-106	0	144	169	-25		-25	-25	-25	0
V0215	B	5.2	Cultuur continuering tijdelijke budgetten	0	0	0					47	47	101	-53		-53	-53	-53	0
V0254	B	5.2	Cofinanciering rijksbijdrage monumenten	0	0	0	1.068			-106	-107	43	40	3		3	4		4
V0267	B	5.2	Breed corona budget	0	0	0					250	57	307	304	2		2	2	2
V0153	B	5.3	Beleidsbrief CTOS Mei hert, holle en hannen	0	0	0	3.456	212	-178	282	379	4.151	3.905	246	150	96	96		96
V0216	B	5.3	Taal	0	0	0				100		100	100	0		0	0		0
V0253	B	5.3	Dingtiid Orgaan voor de Friese taal	0	0	0					23	23	23	0		0	0		0
V0262	B	5.3	Fryske Akademy transitie	0	0	0					550	550	550	0		0	0		0
V0138	B	6.2	Aanpassing systemen voor omgevingswet	0	0	0	400			-206		194	163	31		31	31		31
V0227	B	6.2	Grondbank instrument	0	0	0	125					125	75	50		50	50		50
V0251	B	6.2	Energieneutrale provinciale gebouwen	0	0	0	600			-511	-89	-2.706	-2.706	0		-2.706	-2.706	-2.706	0
V0267	B	6.2	Breed corona budget	0	0	0					100	100	91	9		9	9		9
V0183	B	7.6	Structuurversterking economie	0	0	0	750			-750		0	0	0		0	0		0
V0184	B	7.6	Bijdrage aan provincie Zeeland	0	0	0	500	-2				498	496	2		2	2		2
V0196	B	7.6	Tussenstap Veenweideaanpak 2020-2030	0	0	0	1.250			-1.250		0	0	0		0	0		0

Tijdelijke budgetten 2020				Inkomsten			Uitgaven					Subsidie-plafond	Saldo na subsidie-plafond	Uitgaven - Inkomsten	Verrekening met 2021	Rekening-saldo			
Bel. veld	x	€	Naam	Begroot	Besteed	Saldo	Begroot voor wijziging	Wijziging jaarovergang 2019/2020	Wijziging 1e berap	Wijziging 2e berap	Overige wijzigingen						Begroot na wijziging	Betaald	Saldo voor subsidie-plafond
V0211	B	7.6	Gebiedsontwikkeling WTC fase II	0	0	0	4.447					4.447	0	4.447		4.447	4.447		4.447
V0267	B	7.6	Breed corona budget	0	0	0			4.000	-385	-3.262	354	0	354		354	354		354
			Totaal categorie B	740	807	67	57.310	4.956	-5.083	-6.520	-1.927	48.736	45.302	3.433	2.469	964	1.031	-10.865	11.896
			Totaal generaal	20.326	31.725	11.398	123.247	36.588	-7.734	-17.882	590	134.808	124.836	9.972	2.701	7.271	18.669	6.347	12.322

Toelichting tijdelijke budgetten categorie B

De tijdelijke budgetten die aan het eind van het jaar een overbesteding hebben worden verrekend met de reserve in 2021. Hieronder worden toegelicht de posten groter dan € 0,2 mln. die vrijvallen in het rekeningssaldo.

Programma 2

Onbeveiligde overwegen

De onderbesteding van € 415.000,- wordt veroorzaakt door het niet tijdig kunnen besteden van de middelen voor onbeveiligde overwegen in verband met langere voorbereidingstijd. Voorgesteld wordt om deze middelen bij de bestemming van het rekeningresultaat terug te vragen.

Programma 3

Decentralisatie uitkering bodemsanering

De onderbesteding wordt veroorzaakt doordat de transitie naar verbreding van het bodembeleid niet van de ene op de andere dag is geregeld en (landelijk) dit proces een langere ontwikkeling heeft doorgemaakt. Er zal een transitieprogramma worden opgesteld rond kennis en innovatie. Dit dient als input voor een startnotitie in het 1^e kwartaal van 2022 waarna het beleidskader verder vorm zal krijgen. Via het bestemmen van het jaarresultaat wordt daarom voorgesteld deze middelen deels toe te kennen aan een tijdelijk budget voor de jaren 2021-2023.

Programma 7

Gebiedsontwikkeling WTC fase 2

De gemeente Leeuwarden geeft met de ontwikkeling van het project Gebiedsontwikkeling WTC fase 2 een ruimtelijk kwaliteitsimpuls aan het WTC-gebied en van de stad Leeuwarden. De subsidiering van het project is door een aantal onbeantwoorde vragen in 2020 niet ter besluitvorming aan het college voorgelegd. Gevolg is dat het budget van € 4,4 mln. vrijvalt in het rekeningssaldo. Via de resultaatbestemming bij deze jaarstukken worden PS gevraagd het budget in 2021 weer beschikbaar te stellen voor deze gebiedsontwikkeling.

Breed corona budget

Het Coronabudget No en Moarn I bestond uit 5 miljoen euro, opgebouwd uit 11 maatregelen. Deze zijn bij de opstelling in kasritme gezet, zijnde 4 miljoen in 2020 en 1 miljoen in 2021.

Het opzetten en openstellen van regelingen is goed gelukt. Alle subsidieregelingen zoals in het pakket beschreven zijn opengesteld en zoals uit de evaluatie blijkt ook ingezet.

De innovatieregeling Matrixtafel heeft tot wat minder aanvragen geleid dan het subsidieplafond toeliet. Oorzaak hiervoor was de korte aanvraagtermijn en de nieuwigheid van de regeling. Daarnaast zou als follow up van deze regeling een seminar georganiseerd worden. Door Corona is dit nog niet gehouden. Daarmee is ca. de helft van dit budget dat volledig op 2020 stond vrijgevallen.

Daarnaast is er voor facilitering arbeidsmarkt en facilitering innovatie een paar projecten met stakeholders nog niet in 2020 tot uitwerking gekomen. Dit betekent een vrijval van ca. 200.000,-, omdat dit geld in 2020 beschikt moest zijn. Hiermee is de 350.000 onderbouwd. Doordat Covid ook eind 2020 nog tot veel onzekerheid leidde konden deze projecten niet tot uitwerking komen.

4 Controle verklaring

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: Provinciale Staten van de provincie Fryslân

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2020

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2020 van de provincie Fryslân te Leeuwarden gecontroleerd.

WIJ CONTROLEERDEN	ONS OORDEEL
De jaarrekening bestaande uit: <ol style="list-style-type: none">1. het overzicht van baten en lasten over 2020; en2. de balans per 31 december 2020;3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;4. de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen; en5. de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.	<p>Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken op pagina 339 tot en met pagina 380 opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2020 als van de activa en passiva van de provincie Fryslân op 31 december 2020 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).</p> <p>Naar ons oordeel zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2020 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder provinciale verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in verwijzing naar het normenkader 2020.</p>

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2020 en overige eisen/documenten vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de provincie Fryslân zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2020 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1 sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 5.550.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2020. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met Provinciale Staten overeengekomen dat wij aan Provinciale Staten tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 277.500 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa of WNT-redenen relevant zijn.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- ▶ jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- ▶ met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van Gedeputeerde Staten is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten voor de jaarrekening

Het college van Gedeputeerde Staten is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van Gedeputeerde Staten is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder provinciale verordeningen en daarin opgenomen bepalingen.

In dit kader is het college van Gedeputeerde Staten tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van Gedeputeerde Staten noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van Gedeputeerde Staten afwegen of de financiële positie voldoende is om de provincie in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het college van Gedeputeerde Staten moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De Provinciale Staten zijn verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de provincie.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het Controleprotocol WNT 2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ het identificeren en inschatten van de risico's
 - ▷ dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
 - ▷ dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,
- ▶ het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de provincie;
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van Gedeputeerde Staten en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- ▶ het vaststellen dat de door het college van Gedeputeerde Staten gehanteerde afweging dat de provincie in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de provincie haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de provincie de financiële risico's niet kan opvangen;
- ▶ het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- ▶ het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van de provincie, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van de provincie. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met Provinciale Staten onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 4 mei 2021

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g. drs. R.H. Bouman RA

5 1 Structurele en niet structurele lasten en baten

x € 1.000	structurele budgetten			niet structurele budgetten		
	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Afwijking begroting rekening	Begroting 2020 na wijziging	Rekening 2020	Afwijking begroting rekening
Lasten						
1 Bestuur	36.617	36.418	199	202	169	33
2 Infrastructuur	78.006	73.511	4.495	34.174	24.916	9.259
3 Omgeving	71.257	55.565	15.692	37.226	26.828	10.398
4 Economie	3.900	3.615	285	28.649	31.360	-2.711
5 Mienskip	28.685	28.534	150	32.161	27.891	4.269
6 Bedrijfsvoering	77.555	79.503	-1.947	-4.322	52	-4.374
7 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	1.223	1.347	-125	13.309	5.610	7.699
Begrotingssaldo	12.202	0	12.202			
Totaal lasten	309.445	278.494	30.951	141.399	116.824	24.574
Totaal structurele en niet structurele	450.844	395.318	55.526			
Baten						
1 Bestuur	640	674	-33			0
2 Infrastructuur	2.627	3.263	-636	33.102	55.779	-22.676
3 Omgeving	2.681	4.272	-1.592	14.563	5.419	9.144
4 Economie	351	369	-18	6.429	5.551	878
5 Mienskip	53	58	-5	1.302	704	598
6 Bedrijfsvoering	1.348	1.847	-499	1.210	1.211	-1
7 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	309.644	309.760	-116	13.467	14.108	-641
Totaal baten	317.343	320.243	-2.900	70.074	82.773	-12.699
Totaal structurele en niet structurele	387.417	403.016	-15.599			

Structurele budgetten zijn budgetten die voor jaarlijks terugkerende activiteiten en taken in de (meerjaren)begroting zijn opgenomen.

Niet structurele budgetten zijn budgetten voor projecten die voor een bepaalde (eindige) periode in de begroting zijn opgenomen. Zowel de baten als de lasten die met deze projecten zijn gemoeid worden als tijdelijk aangemerkt.

5.2 Overzicht Gewaarborgde geldleningen 2020

Nr.	Door wie de lening is aangegaan	Doel van de geldlening	Oorspronkelijk bedrag in €	Percentage van de lening die door de provincie wordt gewaarborgd	Datum en nummer besluit Provinciale Staten c.q. CdK	Goedkeuringsbesluit	Einddatum borgstelling	Rente-%	Restantbedrag van de geldlening per 1-1-2020 in €	Totaalbedrag v.d. gewone en buitengewone aflossing in 2020 in €	Restantbedrag gewaarborgd door de provincie per 31-12-2020 in €
1	Bibliotheekservice Fryslan (Stichting Centrale Bibliotheekdiens	Nieuw kantoorgebouw, magazijn, garages	1.134.451	100%	31-03-82, nr 9	29-05-82, nr 44	29-05-2022	6,86%	89.338	29.779	59.559
		Nieuw kantoorgebouw, magazijn, garages	1.134.451	100%	31-03-82, nr 9	29-05-82, nr 44	29-05-2022	4,47%	89.480	29.827	59.653
2	Stichting ZuidOostZorg te Drachten	Uitbreiding/renovatie verpleeghuis	3.176.462	100%	12-11-80, nr 5	19-01-81, nr 6	19-01-2021	5,36%	181.512	90.756	90.756
3	Stichting Landschapsbeheer Friesland	Liquide middelen t.b.v. uitvoering POP3-proje	690.000	100%	11-12-18, nr 20a	11-12-18, nr w2	19-12-2022	3,00%	690.000	690.000	0
4	Stichting Groenfonds	Voorfinan. subsidie particulier natuurbeheer	5.000.000	100%	11-12-07, nr. n.b.	11-12-07, nr. n.b.	19-09-2025	variabel	5.000.000	0	5.000.000
5	Stichting Groenfonds	Voorfinan. subsidie particulier natuurbeheer	5.000.000	100%	11-12-07, nr. n.b.	11-12-07, nr. n.b.	19-09-2025	variabel	5.000.000	0	5.000.000
TOTAAL									11.050.330	840.362	10.209.968

5 3 Specifieke uitkeringen (Sisa-verantwoording)

Sinds 2006 is voor de verantwoording van de bestedingen van specifieke uitkeringen van het rijk aan provincies en gemeenten de zogenoemde SiSa-audit ingevoerd: Single Information, Single Audit. Deze werkwijze is in 2008 in de Financiële verhoudingswet verplicht gesteld. Dit heeft tot gevolg dat de verantwoording van de besteding van specifieke uitkeringen via de zogenoemde Sisa-bijlage bij de jaarrekening verloopt. Deze bijlage is opgesteld volgens een door het rijk voorgeschreven format. De controle van deze bijlage wordt meegenomen in de accountantscontrole van de jaarrekening. De accountant meldt vervolgens per specifieke uitkering zijn bevindingen in het accountantsverslag (rapport van bevindingen).

In de jaarrekening 2020 gaat het om 20 verschillende regelingen. Het aantal specifieke uitkeringen is het afgelopen jaar sterk toegenomen (20 regelingen in 2020 tegenover 3 regelingen in 2019). Deze toename is het gevolg van een opmerking van de Algemene Rekenkamer in het Verantwoordingsonderzoek 2018. De Algemene Rekenkamer heeft opgemerkt dat het Rijk in bepaalde gevallen bestuurlijke voorwaarden stelt bij de toekenning van een decentralisatie-uitkering, die de beleids- en bestedingsvrijheid van decentrale overheden beperken. Om die reden worden de uitkeringen nu getoetst om zo te beoordelen welke uitkeringsvorm passend is. In veel gevallen is nu gekozen voor een specifieke uitkering, waarbij de verantwoording via de SiSa-bijlage verloopt.

Het doel van SiSa was en is dat provincies (en ook gemeenten) minder vaak en maar op één moment verantwoordingsinformatie aan het Rijk hoeven te verstrekken over de besteding van specifieke uitkeringen. De controle op rechtmatigheid van de bestedingen geldt voor de specifieke uitkeringen waarover in het kader van Sisa verantwoording afgelegd moet worden. Daartoe is in de Sisa-bijlage een aparte kolom "aard controle" opgenomen. In aanvulling op de in de Sisa-bijlage gevraagde informatie mogen de Ministeries nog (beperkt en zeker niet jaarlijks) enige beleidsinformatie vragen. Hiervoor is geen afzonderlijke accountantsverklaring meer nodig.

SiSa Medeoverheden

In juli 2008 is in een wijziging van de Financiële Verhoudingswet geregeld dat SiSa met ingang van de jaarstukken 2008 ook van toepassing is op door de provincies naar gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen doorverdeelde rijksmiddelen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft de SiSa-bijlage daartoe uitgebreid met speciaal voor de relatie gemeente-provincie ontwikkelde formats.

Bij de provincie Fryslân is de zogenoemde SiSa-medeoverheden van toepassing op de Brede Doeluitkering Verkeer en Vervoer, de bestedingen van het Regionaal Mobiliteitsfonds RSP, stimulering kleine maatschappelijke initiatieven Iepen Mienskipsfuns, incidentele subsidie projecten economische structuurversterking: innovatie en kennisontwikkeling, incidentele subsidie SOK project Vijfhuizen en incidenteel subsidieproject proeftuin Wetterskip Fryslân.

Daarnaast legt de provincie als medeoverheid via SiSa verantwoording af aan het SNN over eveneens de bestedingen van het Regionaal Mobiliteitsfonds RSP en aan gemeente Opsterland (regiokassier) over de bestedingen voor de Regiodeal Zuidoost Friesland.

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 22 februari 2021								
BZK	C10	Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening Gemeente en Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee)	Toelichting op niet-afgeronde projecten	
			Aard controle R Indicator: C10/01	Aard controle R Indicator: C10/02	Aard controle R Indicator: C10/03	Aard controle R Indicator: C10/04	Aard controle R Indicator: C10/05	
			1 € 0	€ 0	Nee	Nee	Dit betreft project Open Poen. Uitvoering vindt vanaf 2021 plaats.	
			2 € 0	€ 0	Nee	Nee	Dit betreft project Zicht op de Stikstofketen. Uitvoering vindt vanaf 2021 plaats.	
BZK	C13	Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een ontzorgingstraject is gestart	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een ontzorgingstraject is doorlopen tot aan het moment van aanbesteding van maatregelen om vastgoed te verduurzamen	Aantal gebouwde onroerende zaken dat hiermee wordt bereikt door het provinciaal ontzorgingsprogramma	Is binnen het provinciaal ontzorgingsprogramma uitvoering gegeven aan het stimuleren van vraagbundeling bij kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren bij de verduurzaming van hun maatschappelijk vastgoed? (Ja/Nee/Nvt)
			Aard controle R Indicator: C13/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C13/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C13/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C13/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C13/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C13/06
			€ 0	€ 0	0	0	0	nvt
			Is de opgedane regionale kennis en ervaring gedeeld met het Kennis- en innovatieplatform verduurzaming maatschappelijk vastgoed? (Ja/Nee/Nvt)	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: C13/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C13/08				
			nvt	Nee				
BZK	C26	Culturele voorzieningen provincies Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle D2 Indicator: C26/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C26/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C26/03			
			€ 0	€ 0	Nee			
BZK	C41	Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw Provincies	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd
			Aard controle R Indicator: C41/01	Aard controle R Indicator: C41/02	Aard controle R Indicator: C41/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C41/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C41/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C41/06
			€ 0	€ 0	€ 0	0	0	0
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: C41/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C41/08				
			Nee	Nee				
IenW	E1	Regeling specifieke uitkering beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-bedrijven 2020 Concessieverleners	Naam per concessie zoals gedefinieerd in artikel 1 en benoemd in bijlage 1 van de regeling	Naam concessiehouder zoals gedefinieerd in artikel 1 en benoemd in bijlage 1 van de regeling	Besteding (jaar T) ivm "Kosten van de concessiehouder in verband met de uitvoering van het openbaar vervoer in de periode van 1 maart 2020 tot en met 31 december 2020" zoals in bijlage 2 van de regeling is opgenomen	Besteding (jaar T) ivm "Tussen concessieverlener en concessiehouder overeengekomen maatregelen in de periode van 1 maart 2020 tot en met 31 december 2020 ter voorkoming van verdere verspreiding van het virus dat COVID-19 veroorzaakt" zoals in bijlage 2 van de regeling is opgenomen.	Subsidies concessieverlener conform concessie" zoals in bijlage 3 van de regeling is opgenomen verleend (Ja/Nee)?	Totale opbrengsten conform bijlage 3 (5A OCW-contract studententaart) van de regeling
			Aard controle n.v.t. Indicator: E1/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E1/02	Aard controle R Indicator: E1/03	Aard controle R Indicator: E1/04	Aard controle R Indicator: E1/05	Aard controle R Indicator: E1/06
			1 Noord-Zuidwest Fryslân	Arriva personenvervoer Nederland BV	€ 39.528.000	€ 177.000	Ja	€ 9.263.000
			2 Zuidoost-Fryslân en Wadden	Arriva personenvervoer Nederland BV	€ 19.196.000	€ 114.000	Ja	€ 4.067.000
			3 Treindiensten Leeuwarden-Harlingen Haven/Leeuwarden-Stavoren (2006-2020)	Arriva personenvervoer Nederland BV	€ 11.379.000	€ 32.000	Ja	€ 2.722.000
			4 Trein Noordelijke Lijnen/Regionaal Spoorvervoer Fryslan 2020/2035	Arriva personenvervoer Nederland BV	€ 1.303.000	€ 206.000	Ja	€ 377.000
			Kopie naam concessiehouder	Totale opbrengsten conform bijlage 3 (5B Directe opbrengsten van reizigers) van de regeling	Totale opbrengsten conform bijlage 3 (5C Andere opbrengsten) van de regeling	Komt de concessiehouder voor deze concessie in aanmerking voor de 2% extra vergoeding? (Ja/Nee)	Het totaal bedrag in (jaar T) aan teruggevorderd voordeel	
			Aard controle n.v.t. Indicator: E1/07	Aard controle R Indicator: E1/08	Aard controle R Indicator: E1/09	Aard controle R Indicator: E1/10	Aard controle R Indicator: E1/11	
			1 Arriva personenvervoer Nederland BV	€ 5.254.000	€ 0	Ja	€ 0	
			2 Arriva personenvervoer Nederland BV	€ 2.156.000	€ 0	Ja	€ 0	
3 Arriva personenvervoer Nederland BV	€ 2.464.000	€ 0	Nee	€ 0				
4 Arriva personenvervoer Nederland BV	€ 328.000	€ 0	Ja	€ 0				
			Kopie naam concessiehouder	Het bedrag benoemd in de subsidieverleningsbeschikking van de ontvanger van de specifieke uitkering aan de concessiehouder voor de periode 15 mrt t/m aug 2020 (artikel 10 lid 1 sub a van de regeling spuk)	Het bedrag benoemd in de subsidievestigingsbeschikking van de ontvanger van de specifieke uitkering aan de concessiehouder voor de periode 15 mrt t/m aug 2020 minus het bedrag dat verantwoord is bij indicator 11 (artikel 10 lid 1 sub b van de regeling spuk)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: E1/12	Aard controle R Indicator: E1/13	Aard controle R Indicator: E1/14			

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 22 februari 2021

			1 Arriva personenvervoer Nederland BV	€ 1.788.800	€ 1.788.800				
			2 Arriva personenvervoer Nederland BV	€ 985.500	€ 985.500				
			3 Arriva personenvervoer Nederland BV	€ 1.645.200	€ 1.645.200				
			4 Arriva personenvervoer Nederland BV	€ 356.600	€ 356.600				
			Eindverantwoording (Ja/Nee)						
			Aard controle n.v.t. Indicator: E1/15						
			Nee						
lenW	E3	Subsidiering sanering verkeerslawaa	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding (t/m jaar T)	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen	
		Subsidiering sanering verkeerslawaa Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/01	Aard controle R Indicator: E3/02	Aard controle R Indicator: E3/03	Aard controle R Indicator: E3/04	Aard controle R Indicator: E3/05	Aard controle R Indicator: E3/06	
			1 lenW/BSK-2019/232227	€ 11.770	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T)	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: E3/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/09	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/10	Aard controle R Indicator: E3/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/12	
			1 lenW/BSK-2019/232227	€ 11.770	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	
lenW	E10	Regeling specifieke uitkering snelfietsroutes	Projectnaam/nummer	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee)	Toelichting op niet-afgeronde projecten	
		Provincies	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/01	Aard controle R Indicator: E10/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/06	
			1 5000004363, snelfietsroutes Leeuwarden-Heerenveen en Drachten-Ureterp	€ 0	€ 0	Nee	Nee	Uitvoering vindt plaats vanaf 2021. Route Drachten-Ureterp heeft ietwat vertraging opgelopen.	
			Kopie projectnaam/nummer	Grote scope wijzigingen? (Ja/Nee)	Ernstige verträgen? (Ja/Nee)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1) per project ivm aan andere medeoverheden overgeboekte middelen in Jaar T		
			Aard controle n.v.t. Indicator: E10/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/08	Aard controle D1 Indicator: E10/09	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/10	Aard controle R Indicator: E10/11		
			1 5000004363, snelfietsroutes Leeuwarden-Heerenveen en Drachten-Ureterp	Nee	Nee	Nee	€ 0		
lenW	E12	Regeling specifieke uitkeringen N-wegen	Totale besteding (jaar T)	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T (inclusief 2018))	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T (inclusief 2018))	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
		Provincies	Aard controle R Indicator: E12/01	Aard controle R Indicator: E12/02	Aard controle R Indicator: E12/03	Aard controle R Indicator: E12/04			
			€ 765.296	€ 1.577.066	€ 394.252	Nee			
			Projectnaam/nummer	Project wijkt meer dan 10% af (Ja/Nee)	Totale omvang per type maatregel	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: E12/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E12/06	Aard controle D1 Indicator: E12/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E12/08			
			1 N358 Skieding	Ja	2730 m1 betonstrook aangebracht als redresseerstrook	Nee			
			2 N359 Bolsward Workum	Ja	3300m1 wegverbreding aangebracht	Nee			
			3 N392 kruispunt Tijnje	Ja	1400m1 aanpassen van het wegvak van 80 km/uur naar een 60km-zone.	Ja			
			4 N392 kruispunt Warrewei	Ja	600m1 aanpassen van het wegvak van 80 km/uur naar een 60km-zone.	Ja			
lenW	E15	Regeling Specifieke uitkering Regionale Aanpak Laadinfrastructuur 2020-2023	Projectnaam/nummer	Regionaal Plan van Aanpak Laadinfrastructuur conform Samenwerkingsovereenkomst (Ja/Nee)	Cofinanciering ten behoeve van het regionaal Plan van Aanpak Laadinfrastructuur (jaar T)	Cumulatieve cofinanciering ten behoeve van regionaal Plan van Aanpak Laadinfrastructuur (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Correctie cofinanciering besteding (jaar T-1) ivm aan andere medeoverheden overgeboekte middelen	
		Provincies en gemeenten	Aard controle n.v.t. Indicator: E15/01	Aard controle D1 Indicator: E15/02	Aard controle R Indicator: E15/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E15/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E15/05	Aard controle R Indicator: E15/06	
			1 5000004290/RAL regio Noord	Nee	€ 120.818	€ 0	Nee	€ 0	
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)						
			Aard controle n.v.t. Indicator: E15/07						
			Nee						
lenW	E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)			
		Provincies en Gemeenten	Aard controle R Indicator: E20/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E20/02	Aard controle R Indicator: E20/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E20/04			
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee			
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid van de op te leveren en de opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (m1, m2, aantallen)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk			
			Aard controle n.v.t. Indicator: E20/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E20/06	Aard controle n.v.t. Indicator: E20/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E20/08			
			1 N384, Marsum, fietstunnel	Nee	0	Uitvoering vindt plaats vanaf 2021.			
			2 N355, Vijversburg, par.weg (100km/uur)	Nee	0	Uitvoering vindt plaats vanaf 2021.			
			3 N369, Rottevalle Noord, ovonde	Nee	0	Uitvoering vindt plaats vanaf 2021.			
			4 N369, Rottevalle Noord, par.weg (80km/uur)	Nee	0	Uitvoering vindt plaats vanaf 2021.			

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 22 februari 2021									
			5	Aanleg van een ongelijkvloerse kruising (fietsonderdoorgang)	Nee	0		Uitvoering vindt plaats vanaf 2021.	
			6	Aanleg van ongelijkvloerse kruising (100)	Nee	0		Uitvoering vindt plaats vanaf 2021.	
			7	Aanleg van ongelijkvloerse fietsoversteekplaatsen (100)	Nee	0		Uitvoering vindt plaats vanaf 2021.	
			8	GOP in gebiedsontsluitingsweg 50km/uur	Nee	0		Uitvoering vindt plaats vanaf 2021.	
			9	Aanleg van parallelwegen om percelen te ontsluiten (80)	Nee	0		Uitvoering vindt plaats vanaf 2021.	
			10	Aanleg van rotonde buiten de bebouwde kom	Nee	0		Uitvoering vindt plaats vanaf 2021.	
lenW	E28B	Regionale mobiliteitsfondsen (Zuiderzeelijn) (SiSa tussen medeoverheden) Beschikking of overeenkomst van Samenwerkingsverband Noord Nederland met provincies obv convenant tussen Rijk en Samenwerkingsverband Noord Nederland voor Regiospecifiek Pakket Zuiderzeelijn Provincies Fryslân, Groningen en Drenthe		Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Gerealiseerd (Ja/Nee)		Besteding (jaar T) ten laste van SNN	Overige bestedingen (jaar T)	Te verrekenen met SNN
				Aard controle n.v.t. Indicator: E28B/01	Aard controle R Indicator: E28B/02		Aard controle R Indicator: E28B/03	Aard controle R Indicator: E28B/04	Aard controle R Indicator: E28B/05
			1	UP-17-14758	Nee	€ 8.110.774	€ 0	€ 0	
				Kopie beschikingsnummer	Toelichting	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
				Aard controle n.v.t. Indicator: E28B/06	Aard controle n.v.t. Indicator: E28B/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E28B/08			
			1	UP-17-14758	Bestedingen project Joure, Harlingen, Investeringsagenda Drachten/Heerenveen	Nee			
lenW	E33	Incidentele specifieke uitkering MIRT 2017-2019 (Beter benutten)		Besteding (jaar T -1 en eerder) aan projectkosten voor het totale project Alleen van toepassing voor bijlage SiSa 2020	Besteding (jaar T) aan projectkosten voor het totale project Zelfstandige uitvoering	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (Jaar T-1) ivm aan andere medeoverheden overgeboekte middelen Vanaf SiSa 2021 invullen	Eindverantwoording (Ja/Nee)
				Aard controle R Indicator: E33/01	Aard controle R Indicator: E33/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E33/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E33/04	Aard controle R Indicator: E33/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E33/06
				€ 0	€ 42.500	€ 42.500	Ja	0	Nee
				Projectnaam/nummer	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project				
				Aard controle n.v.t. Indicator: E33/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E33/08				
			1	Project Beter Benutten	Ja				
				Decentraal Spoor Friesland					
			2	Fiets in de keten	Nee				
lenW	E38	Tijdelijke stimuleringsregeling veilig, doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur		Besteding (jaar T-1) aan projectkosten voor het totale project Alleen van toepassing in 2020	Besteding (jaar T) aan projectkosten voor het totale project Zelfstandige uitvoering	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project	Cofinanciering (jaar T)	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	
				Aard controle R Indicator: E38/01	Aard controle R Indicator: E38/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E38/03	Aard controle R Indicator: E38/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E38/05	
				€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
				Projectnaam/nummer per project	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project				
				Aard controle n.v.t. Indicator: E38/06	Aard controle n.v.t. Indicator: E38/07				
			1	Project f (stimulering door werkgevers van gebruik van de fiets)	Nee				
				Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (Jaar T-1) ivm aan andere medeoverheden overgeboekte middelen Vanaf SiSa 2021 invullen	Eindverantwoording totale project (Ja/Nee)			
				Aard controle n.v.t. Indicator: E38/08	Aard controle R Indicator: E38/09	Aard controle n.v.t. Indicator: E38/10			
				Ja	€ 0	Nee			
lenW	E48	Incidentele specifieke uitkering 4e trein Sneek-Leeuwarden		Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
				Aard controle R Indicator: E48/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E48/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E48/03			
				€ 0	€ 0	Nee			
EZK	F11	Regeling specifieke uitkering MKB Deals 1e tranche		Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Zelfstandig uitvoering (exclusief uitvoering door derde)	Totale cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T). Inclusief uitvoering door derde (sisa tussen medeoverheden) vanaf verantwoordingsjaar SiSa 2021. Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie.	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) Dit betreft het deel dat naast de Rijksmiddelen is ingelegd volgens afspraak uit MKB-deal.	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Bestedingen zijn verantwoord op basis van voorlopige toekenningen? (Ja/Nee)	Toelichting Als bij 03 en 04 'Nee' is ingevuld, dan is toelichting verplicht
				Aard controle R Indicator: F11/01	Aard controle R Indicator: F11/02	Aard controle R Indicator: F11/03	Aard controle n.v.t. Indicator: F11/04	Aard controle D2 Indicator: F11/05	Aard controle n.v.t. Indicator: F11/06
				€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Nee	Uitvoering vindt plaats vanaf 2021.

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 22 februari 2021

LNV	L5B	Regiodeals 3 ^e tranche	Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Kenmerk/beschikingsnummer	Betreft pijler	Besteding per pijler (Jaar T)	Cofinanciering per pijler (jaar T)	
		SiSa tussen medeoverheden	Aard controle n.v.t. Indicator: L5B/01	Aard controle n.v.t. Indicator: L5B/02	Aard controle n.v.t. Indicator: L5B/03	Aard controle R Indicator: L5B/04	Aard controle R Indicator: L5B/05	
		1 030002 Provincie Friesland	Brief dd. 10 december 2020	Veerkrachtig landschap	€ 0	€ 924.635		
		Hieronder verschijnt de code conform de keuzes gemaakt bij indicator L5B/01	Totale cumulatieve besteding per pijler (t/m jaar T)	Totale cumulatieve cofinanciering per pijler (t/m jaar T)	Toelichting			
		In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Aard controle n.v.t. Indicator: L5B/06	Aard controle n.v.t. Indicator: L5B/07	Aard controle n.v.t. Indicator: L5B/08	Aard controle n.v.t. Indicator: L5B/09		
		1 030002 Provincie Friesland	€ 0	€ 924.635	n.v.t.			
		Totale cumulatieve uitvoeringskosten (t/m jaar T)	Totale compensabele BTW (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
		Aard controle n.v.t. Indicator: L5B/10	Aard controle R Indicator: L5B/11	Aard controle n.v.t. Indicator: L5B/12				
		€ 0	€ 0	Nee				
LNV	L7	Regeling specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland	Gebiedsnaam/nummer	Totale besteding (jaar T)	Totale Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting
			Aard controle n.v.t. Indicator: L7/01	Aard controle R Indicator: L7/02	Aard controle R Indicator: L7/03	Aard controle n.v.t. Indicator: L7/04	Aard controle n.v.t. Indicator: L7/05	Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen
		1 Gebiedsplan Fryslân: Aldeboarn/De Deelen	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	Nee	Uitvoering vindt plaats vanaf 2021.
LNV	L10	Regeling specifieke uitkering Impuls Veenweiden	Gebiedsnaam/nummer	Totale Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Totale Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting	
			Aard controle n.v.t. Indicator: L10/01	Aard controle R Indicator: L10/02	Aard controle R Indicator: L10/03	Aard controle n.v.t. Indicator: L10/04	Aard controle n.v.t. Indicator: L10/05	Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen
		1 gebiedsplan Impuls Veenweiden Fryslân	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Uitvoering vindt plaats vanaf 2021.	
LNV	L12	Eenmalige bijdrage subsidiëren onderzoeksproject strorijke stalmest waarvoor experimenteerruimte is aerealiseerd	Besteding (Jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen tot en met (jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle R Indicator: L12/01	Aard controle n.v.t. Indicator: L12/02	Aard controle n.v.t. Indicator: L12/03			
		Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	€ 0	€ 0	Nee			

5 4 Gerealiseerde lasten en baten per taakveld

Taakveld	Lasten	Baten
	x € 1.000,-	
0.1 Uitkering provinciefonds	0	218.096
0.2 Opbrengst provinciale belastingen	0	70.105
0.3 Geldleningen en uitzettingen	4.951	14.063
0.4 Deelnemingen	620	14.508
0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	28	1.201
0.6 Overhead	33.061	3.643
0.8 Mutaties reserves	167.754	192.828
0.9 Resultaat	32.772	0
1.1 Provinciale Staten	3.863	337
1.2 Gedeputeerde Staten	2.035	1
1.4 Bestuurlijke organisatie	118	0
1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regio	464	0
1.6 Openbare orde en veiligheid	26	0
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	4.377	1.051
2.1 Landwegen	36.498	30.341
2.2 Waterwegen	14.410	1.142
2.3 Openbaar vervoer	58.317	5.529
2.9 Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	13.511	21.707
3.1 Waterkeringen	550	482
3.2 Kwantiteit oppervlaktewater	3.661	122
3.3 Kwantiteit grondwater	1.023	790
3.4 Kwaliteit oppervlaktewater	117	0
3.5 Kwaliteit grondwater	111	0
3.9 Water, overige baten en lasten	2.419	286
4.1 Bodembescherming	735	15
4.3 Geluidhinder	46	-78
4.4 Vergunningverlening en handhaving	8.579	457
4.5 Ontgronding	0	43
4.6 Duurzaamheid	7.633	6.428
4.9 Milieu, overige baten en lasten	1.119	35
5.1 Natuurontwikkeling	7.648	2.590
5.2 Beheer natuurgebieden	33.405	794
5.3 Beheer flora en fauna	14.991	367
5.9 Natuur, overige baten en lasten	765	0
6.1 Agrarische aangelegenheden	6.131	572
6.2 Logistiek	0	0
6.3 Kennis en innovatie	26.150	5.282
6.4 Recreatie en toerisme	9.348	539
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	32.853	744
7.1 Cultuur	37.720	1.515
7.2 Maatschappij	8.815	9
7.9 Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	91	0
8.1 Ruimtelijke ordening	16.842	302
8.2 Volkshuisvesting	415	0
8.3 Stedelijke vernieuwing	1.455	0
8.9 Ruimte, overige baten en lasten	417	0
	595.844	595.844

